

అంకితము

భావోన్నత్యముఁ గాంచి సత్కవులునంభావింపగామున్ను, 'వాఁ
డేవీ' డన్నవలన్ రచించి కృతిగా * నేనిచ్చితిన్ దండ్రు, కా
పై, వాక్యార్థ రసప్రసిద్ధికి బుధ * వ్రాతంబు మెప్పించ 'నే
నే' వాసింగను గ్రంథమొండు గృతిగా నే * నిచ్చితిన్ దల్లి, కా
తీపిన్ చిత్రవిచిత్ర కావ్యరసపుష్టి * మీతె సం డెల్లఱు
లోపహ్వా! యనినన్ను మెచ్చుకొనఁ 'గా * లూరాయీ' భాషాసతీ
గ్రీవాంశ్చుతిగా రచించి, సుజనుల్ * వ్రీతిన్ విలోకించి, నం
భావింపన్ గృతిగా నొనంగఁదగదే * మాయ త్తకున్ మామకున్.

చ. కరమసుర క్తిమీయనుగఁ * గన్నియ నేనుభరించినాడ; నా
కరణినిచేడు నాదుకృతి * కన్యక మీదుభరింపఁబోలు; మీ
కరుణావహించి నాదుకృతి * కన్యక మీపరకీర్తి కన్యతో
వఱలుచు, మీసహాయమున * వర్ధిలుఁగాక జగత్ప్రసిద్ధిగన్.

దేవరాజు వేంకట కృష్ణారావు

కాల్వారాయి

సూచన

‘అన్నా ! ఆరంభం అయినదే !’

‘ఓహో ! ఎంతగుండె నిబ్బరము !’

‘సంతకము కూడా చేసినాడే !’

“జుమిలియా పూల్ సాహేబులు వలగో గతించి నారుకదా ! ఇక దొంగ నాణెములు తయారు చేయుచున్న ఒక్క కాల్వారాయి మాత్రమే మిగిలి యున్నాడు. వీనిని వట్టెడు పని నానెత్తిమీద నొక భారమై యున్న దనుకుంటే వీడొకడా ? ఇప్పటికి ఉన్నవాళ్లు చాలకనా ? అంతా దోబిడి గాండ మయ్యెనట్లున్నదే !” అని అరీందమ్ సాశ్వర్యముగా బలికెను.

ఆనాటి సాయంకాల మైదుగంటలకు పోలీసు స్టేషనులో తన యభిమాన వత్తికయగు కేసరి చదువుకొనుచు నిష్టా గోష్ఠిగా సరీందమ్ సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుతో మాట్లాడుచుండగా ఇన్ స్పెక్టరుగారి పేర పిలాసము వేయబడి యుండిన యొక కవరు ఉత్తరము దీసికొని యొక పోప్టు బుల్టోతు వచ్చి సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరు గారి కీయ వారది చదువుకొని అరీందమ్ బాబున కీయ నాయనయు నద్దానిని చదువుకొని “* * *

సంతకము కూడా చేసినాడే—ఇది యింగ్లీషు డెబ్బలాగుందే ఈ మాటు రసజ్ఞులతో గాబోలు సరసము! ఐనా యిది దొంగపేరేమో” యని సాశ్వత్యముగ బలికెను.

“కావచ్చును. అదేదో నేను కనుక్కోగలను. ప్రస్తుతం మీరు చెయ్యవలసిన పనులు రెండు—అందు మొదటిది; యిప్పుడు మన యెదుట నిలచియున్న ఈ ప్రయాణీకుల దోపిడి కేసు; రెండవది; దొంగనాణెములు తయారు చేయుచున్న కాలూరాయిని పట్టుట; ఇవి ముఖ్యమైన పనులు” అని నర్కిల్ ఇన్స్పెక్టరుగా రినిరి.

“మీరు చెప్పినది సరిగానే ఉన్నది; కాని చాలదు. ప్రస్తుతము మీపేర వచ్చిన యీ జాబునుగూర్చి మీరు ఆలోచిస్తూ మీనమేషాలు లెక్కిస్తూ కూర్చుంటే కాదు, చూచారా, ఉత్తరంలో ఏమి వ్రాసినాడో చూచినారా? ఈ రాత్రేనట.”

“బొసండి అయితే యిందును గూర్చి మీ నలనా యేమిటి?”

“ముందుగా యిప్పుడీవు త్వరం ప్రకారం చోరీ కాబోయే లాల్ చంద్ గారి యిల్లు కాపలాకి తెల్లవైస ఘాటు వుంచి, మంగల్సేనున్నూ, మరొక నబ్బాయి స్పెక్టరున్నూ ఉంటే, నేనున్నూ నుమారు 12 గంటలకు అక్కడికి వెళ్ళి నబ్బాయిన్

స్వేక్షరను రిలీవు చేస్తాను. ఈ ప్రకారం అరేంజి చేయండి.
ప్రస్తుతం చేయవలసిన పని యింతే.”

ఆ సమీపమున నున్న 778 నెంబరు కాన్స్టేబిల్ వీరిరు
వురి వద్దనున్నా శలవుగై కొని పోబోవుచుండ ‘నీవు మాత్రము
వేగం భోజనం చేసుకుని త్వరగా రావాల్సి నుమా’ అని
నర్సిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగారు చెప్పిరి.

‘చిత్తం—తమరు శతాక్షించి ఈరాత్రికి మాత్రము
నాకు శలవు యిప్పించమని నా ప్రార్థన. నా భార్యకు ఒంగట్లో
బాగులేదు. కొంచెం ముందూ మాకూ చూడాలి. ఇంతకీ నా
కీరాత్రి బీటుకూడా లేదు. నా కీరాత్రి ఆఫ్ డ్యూటీ కూడాను’
అని 778 పనిచేయుమున బలికెను.

‘నరే’ అని ఇన్ స్పెక్టరుగారు వలుక, 778 శలవు
గై కొని యుటనుండి వెడలిపోయెను.

కా లూ రా యి

ప్రథమ ఖండము

మొదటి ప్రకరణము

త ప్పు ల త మా షా

లాల్ చంద్ గారింట 10-30 అయినది. వ్యవసార నం
బంధమయిన ఖజానాధికారియు తన కార్యాలయము మూసి
వేసి 10 గంటలకే తన బసకు పోవు నపుడు తన మామూలు
ప్రకారము, ఆఫీసు కావలి వారికిని, ఖజానా కావలి వారికిని,
పెట్టెలు, తాళములు వేసినకప్పలు, శీఘ్ర మొదలగునవి యన్ని
తనిభయిచ్చి మరీ నెడలి పోయెను. లాల్ చంద్ గారును
10-30 తరువాత బయటకు వచ్చి కావలి వారికి హుషారు
చెప్పి, 'మీరు నేటిరాత్రి మిక్కిలి జాగ్రత్తగా నుండవలె' నని
తానును లోనికి వరుండబోయెను. ఎలెక్ట్రిక్ దీపము లార్పి
వేయబడినవి. ఎలెక్ట్రిక్ ఫాన్సు (విద్యుద్దీపనలు) మాత్రము
ఎంతయో యోపికగల నౌఖరుల కన్న నేను మధుంగు లధిక
భయభక్తులతో వినుగులేక వినరుచున్నవి. లాల్ చంద్ గారు

రెండవ ప్రకరణము

‘ఏ దేలాగుననున్నను లాల్ చంద్ గారి యింటివద్దతగిన బందోబస్తు చేసుకున్నాను. కనుక నున్నాను, మన మిప్పుడు వీరిని గూర్చి తగినంత భోగ్యులై తీసుకున్నాము. కనుక నున్నాను, వీరిని ఇప్పుటిమ్మిట్టకు వంపిచేసి, మనము కేసరీ లాల్ రోడ్డు విచిత్రములను గూర్చి ఆలోచించడము చాలా జరూరీని తలంచుచున్నాను’ అనుచు సర్కిల్ యిక్స్ పెక్టరుగారు ఆ ప్రకరణముల నంపిచేసిరి.

‘ఔను, సరే గాని, కేసరీలాల్ రోడ్డుమీద యెండలో నడిచేవాళ్లు చాలామంది ఒక మేడ సమీపానికి వచ్చేసరికి వాళ్ళ శరీరం యావత్తున్నూ కాలిపోయిన ట్టుంటుం దని చాలామంది అనుకుంటున్నారు. ఆసంగతి విన్నారా?’

‘ఔను, పన్నాను గాని; అన్నీ చిత్రాలే, ఏదిచూచినా తలా తోకా అందకుండానే వుండిగాని, సామాన్యంగా ఏదీ కనపడదు. కారణం ఆలోచించినారా?’

‘ఆలోచించడమా: నెళ్ళిచూచి, పరీక్షించి, పోల్చి, సంశయనివారణ చేసుకున్నాను. పస్థలంలో అలాంటి మంటలు వుడుతున్నాయో, ఆస్థలము, ఆప్రాంతము, ఆచుట్టుప్రక్కల, అంతా చూచి, రోడ్డుమీద సరిగా యెంతమేల యీమంటలు కలుగుచున్నవో ఆమండల మంతా పరీక్షించి, ఆమండలాంత

రృద్ధ్య రేఖానిత కోణీకృత ప్రాంతమున, బింబానులోమవిలోమముల ననుసరించి Lenses arranged in an angular direction] యుంచిన యేర్పాటులవలన కలుగుచున్న దీక్షాతియని పోల్చినాను. ఆ మండలాంత రృద్ధ్యరేఖను చిరకాలము నుండి నివాసా నర్హ మైన కేసరీలాల్ భవన మంతయు పరీక్షించి చూచితిని. ఆయింట నెవరును లేరు. ఆ యిల్లు చాలకాలము నుండియు పాడుపడి యుండుటచేతను, జనసంచారము లేక యుండుట చేతను, ద్రోహజనమునకు పర్యాయమున తావై యున్నది. సరిగా ఆ మంటలు వుట్టినవేళకే ఆ భవనము ప్రవేశించి అన్ని డెనలును, స్తనశ్శ్యాగా పరీక్షించితిని. ప్రయోజనము లేకపోయెను. విషయము, కారణము, ఫలము, పోల్చి ద్రోహియొక్క బుద్ధికుశలతకు మెచ్చుకున్నాను; కాని ఇందులో వానియొక్క అభిప్రాయమును, ఈప్థితమును తెలుసుకొనలేక పోయినాను. అదియును కొలదిలోనే నిర్నయించగల ననుకుంటూ యున్నాను.'

‘చాలాదుర్మయములు చేస్తూవున్న ఈద్రోహి మిక్కిలి చతురుడయి యుండవలెను.’

‘ద్రోహియో, ద్రోహులో అది మన మిపు డేలాగు నిర్నయించగలము?’ అని అరీందమ్ పలుకుచు తన పోలీ వాచీ చూచుకుని ‘అబ్బా! చాలా వేళయైనది. నేను లాల్ చంద్ గారి యింటికి వెళ్ళవలెను.’ అని యనెను.

‘ఉండండి తొండరేమిటి? అక్కడ బ్రాకేట్ మంగల్నే నులు వున్నాడుగా ఒక చీటీవాసి పంపండి. ఇదేదో ఆలోచించి మరీజెళ్ళవచ్చును.’ అని స్కిల్ యిన్స్పెక్టర నెను.

పెద్దవాడగుదా యనియో, ఇప్పుడు మాట్లాడవలసిన విషయపు ప్రాముఖ్యత నెరింగియుంటుందేనోగాని, అరీందమ్ యొక చీటీవాసి షెల్లాక్ ద్వారా పంపివేసి, మరల, ‘మీ రెరుగుగాని, ఈరకం ద్రోహులతో నాకు బాగా సరిచయంవుంది. వీళ్ళతో చాలాపాట్లు పడ్డాను’ అని యనుచు వీరిరువురును స్టేషనులో నొక గదిలోనికిబోయి యేమేమో రహస్యములు గాబోలు మాట్లాడుకొను చుండిరి

చదువరులారా, వారు మాట్లాడుకొన బోవుచున్నది. రహస్యవిషయ మేదోయి యుండవచ్చును కానిచో నెవరిని గూడ రానీయవలదని చెప్పి, తామేల ప్రత్యేకముగ నొక గదిలోనికి బోవలెను? ఎవరినిగూడ రావల దనినపుడు మనము మాత్రమెటుల నచటికి పోగలము? పోనిచో వారివారి ప్రసంగవిషయాల దెలిసికొనుటెటుల? కావున వారి నిట పిడిచి, వారి ప్రసంగానంతరమున నైనను, మఱకు దెలియరాకుండ నేమియు జేయబాలరు కావున, నావిషయము వారివారి చేతలవలన నైన దెలిసికొనగలము గనుక ఇప్పటికి వీరి నిటవీడి మనము లాల్ చంద్ గారి యింటికి పోవుదమా?

మూడవ ప్రకరణము

ఇప్పటికి రాత్రి నుమారు గం॥ 1 మి॥ 30 అయియుండును. పట్టణ మంతయు మాటుమణి నిశ్శబ్దముగా నున్నది; కాని ప్రాణావసర కారణములు గల కార్యములవల్ల చిరుగు నార్తజనములును, సేవయవ్యవసరలోలు రగు మహానీయులును, దిండికి లేకనో, పరధనాపేక్షయే వృత్తి గాగలుగుటనో, చరించు చోరజనులును, దప్ప తదితరుల కంతరాత్రి యపు డెటకు జోవుటకును సర్వసామాన్యముగ నవసర ముండదు గదా ! ఇంతకును నెంతేని పనిబూని పోవువారు దక్క తదితరులు సంచరించరుగదా !

అప్పట్ను నొక పోలీసు యుద్యోగస్థుడు జైసికిలుపై నెక్కి వచ్చి లాల్ చంద్ గారి యింటి వీధిదెన పహరా యిచ్చుచున్న బ్రాకేట్ దొరగారివేర విఱానము పేయబడిన యుత్తర మొకదానిని గొనివచ్చి, యాయనకిచ్చెను. ఆయనయు నాయుత్తరము జదువుకొని, నివ్వెరజెంది, రెండుమూడు నిముషములవరకును మాటాడజాలక మిన్న కుండి తుదకు, 'ఏమిదీ, వింత ! మంగల్సేన్, ఇప్పుడు మనవిద్దకు వచ్చి, మాటలాడి, దక్షిణ ద్వారము యొద్ద కాచియుండు నని చెప్పిపోయిన అరీందమ్ బాబుగా రిప్పుడు అనగా ముమారు ఒక గంట విరామ

కాలములోనే యీలాగున నీయత్తరము వ్రాయుట కేమికారణము? చూడు, మంగల్సేన్—ఇది చూడు' అని యాయత్తర మాతనికి జదువ నిచ్చెను.

(నోటు) రుక్కా

“ డియర్ మిస్టర్ బ్రాకేట్,

అనుకున్నట్లుముకి నేను మీవద్దకువచ్చి మిమ్మల్ని దిలీపు చేసులేకపోయినాను. ఇక్కడతాణాలో సర్కిల్ యిన్ స్పెక్టరుగారితో అత్యంత అగత్యమగు విషయములను గూర్చి చర్చించుచున్నాను. ఇంకొక గంటలోగా రాగలను. కనుక ఈ షెల్లాక్ గారిని మీవద్దనుండుమని చెప్పి, మీలో నొక్కొక్కరే విశ్రాంతి పొందవచ్చును. మీరు మిక్కిలి జాగరూకులై యుండవలెను.

కలంతాజా:—ఇతంలో నేనును రాగలను.

ఇట్లు,

విక్టోరియాడు,

అరీందమ్ ”

మంగల్సేన్ ఆ యత్తరముచదువుకొని ‘మిస్టర్ షెల్లాక్, చాలా వింతగానేయున్నది. అరీందమ్ బాబుగారు సుమారు 12 గంటలకు యిక్కడికి వచ్చి, తాము దక్షిణ ద్వారమువద్ద కాచియుండుమనిన్నీ, మమ్ములను యిక్కడే జాగ్రత్తగానుండు

మనీన్నీ చెప్పి, ఆయన దక్షిణ ద్వారముదెస పోయియుంటిరి గదా! ఇప్పుడు మరల నీయుత్తర మేమిటి? ' అని యనెను.

‘ఇప్పుడు అరీందమ్ బాబుగా రెక్కడ నున్నారు?’ అని బ్రాకేట్, షెల్లాక్ గారిని ప్రశ్నించెను.

‘స్తేషనులోనే ఉన్నారు సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగారును అరీందమ్ బాబుగారు మాట్లాడుచున్నారు. కొందరు ప్రయాణికులు ఒక దోపిడికేసు రిపోర్టుచేసినారు. అందుచే గూర్చియే వా రాలోచించుచున్నారు.’ అని షెల్లాక్ భోగట్లా యిచ్చెను.

‘ఏమిటోగాని యిదంతా యేదో గోల్మాలగవుంది మీరూ మేమూ కూడా కలిసి, దక్షిణద్వారమువద్దకు వెళ్ళి చూచివద్దాము. ఇక్కడ ఘాట్ వుండనేవుంటుంది గదా. నాకేమో చాలా సంశయంగానే ఉన్నది’ అని చెప్పి మంగల్సేను నచ్చటనే యుండు మని యని, బ్రాకేట్ దొరగారును షెల్లాక్ గారును దక్షిణద్వారపు దెస బోయి అక్కడ కార్నుగాని, అరీందమ్ బాబుగారిని గాని, గానక,

బ్రా—అలో!

షె—ఏమి వింట!

బ్రా—మేము పెద్దపూల్సుమే!

షె—కాల్ కింద కన్నం అంటే ఇదే.

బ్రా—అవును గాని మోటారు ఆగినచోట చూదాం.

మోటారు అక్కడ నాగినలులనున్నూ, కొంత కెర్న

నాయిలు అక్కడ పడియున్న బాడలున్నూ వారు చూచిరి. ఎందుకై నను మంచిదని, లాల్ చంద్ గారినిలేపుటకు సింహద్వారముకడకు మరల వీరిరువురును పోవునరికి, అదివరకే లాల్ చంద్ గారు నిడుకలేచి, తలుపులు దెరచికొని సింహద్వారము కడనున్న పోలీసువాళ్లతో మాట్లాడుచుండ, నింతలో షెల్లాక్ బ్రాకేట్లు పెరటితోవను రాజుచి, లాల్ చందు 'ఏమండో! కొంపముంచారు! అనుకున్నంతా అయిపోయింది. మీరింత మంది వ్రుండిన్నీ ఏమీ కార్యం లేకపోయింది. ఇందుకోసం ఇవాళ సాయంత్రంనుండిన్నీ పెనుప్రళయమైనంత ప్రయత్నం చేసేన్నీ, కొనకి తొమ్మిండుగురూకూడి డోలు చిరగ్గొట్టి నట్లయింది. ఇహమీరెందుకు?—'అనుచు నింకేమో చెప్పబోవుచుండగా బ్రాకెట్ ఆయనమాటల కడ్డవచ్చి 'జౌన్లండి ఐం దేమో మాకుకొంచెం బోధపడనివ్వండి.' అని యనెను.

'ఇంకా యేం కావాలి? కొంపే మునిగింది. నేను మామూలుగా యింతవేళకు లేవడం నాకు అలవాటు అదే ప్రకారంగా నేను లేచి పెరట్లోకి వెళ్ళేటప్పటికి పెరటితలుపులు యావత్తున్నూ తీసేవున్నాయి ఇదేమిరా అని నేను అన్ని తలుపులూ చూసేసరికి అన్ని తలుపులూ పెరటిద్వారందాకా తీశేవున్నాయి. ఖజానాకొట్టుతాళంకూడా తీశేవుంది. అదిచూచి, ఏమీకోచక, కాళ్ళూచేతులూ అడక, మీరందరూ యేంచేస్తున్నారో చూదామని యిటాచ్చేవకీ మీరిద్దరూ ఆత్రోవనే వస్తూవుండడం కూడా చూచినాను.'

బ్రా—నరే—లోపలికిపడండి చూదాము.

పెల్లకో బ్రాకేట్లను మరికొంతమంది రక్షకభలులను, దీసికొని, లాలుచంద్ లోపలికి వెళ్ళెను. దక్షణద్వారము కడ గూడ, నెందుకై నను ముంచిదగ్గర బోలు, కొంతమందిజవానుల ముంచిరి. భవనాంతరము బ్రవేశించినది మొదలు బ్రాకేట్ ప్రతిఫలమును స్థిరశల్యపరీక్షగా నూచుచుండెను లాలుచంద్ వీరిని ధనాగారమునకు దోడ్చుకొనిపోయి చూడ, నాగదితలు పులు డెరచియేయున్నవి అది చూచి అందరకును ననుమాన మినుమడించెను. లాలుచంద్ తన ఐరన్ సేఫ్ సేఫ్ గానున్నదో లేదో చూడెదనని, దాని హాండిలు (పిడి) లాగిచూడ నది నులభముగా తెరువబడెను అది డబుల్ లాక్ ఐరన్ సేఫ్. ఒక తాళము తనమొలలోనున్నది రెండవది తన ఖజానాగుమాస్తా వద్ద నున్నది. వీ రిరువురును కలిసి యొకకాలమందు దానితాళ ము తీయవలెను; వేయవలెను అట్టిది యిపు డెవరి యవసర మును లేకుండగనే తలుపులు తెరువబడియున్నవి. తలుపులు తెరువబడిన తోడనే చంద్ ఆ యిసుపమందసములో నేమియు లేకుండుట చూచి, తెలినితప్పి మూర్ఛిలెను.

అయ్యో! లాల్ చంద్, నీవు మూర్ఛిల్లుట న్యాయమే; నీవెంత శ్రమపడి యార్జించితివో! ఈ యార్జనయంతయు నీదియేగాని, సీతండ్రినిగాదు. ఏమందువో, సీతండ్రి మేమెరు గనివాడుగాడు. నవ్వు వేతనముననుండి, జీవించుచు, దన

యవసానకాలమున, నీకొరకు మూడువేలు నిలువజేసి యీ యిలాతలమ్మున జీవనమే పావభూయిష్టమ్మున యెంచి గాబోలన శాశ్వతనిర్వాణము బొందినాడు గదా ! కావున నింతపిత్తమింత స్వల్పకాలములో న్యాయమార్గమున కప్పవడి, చెమ్మటలూర్చి, గడించుట యనముజనము. ఔగాత గాని నీయార్జన, నీయాస్తియు నెట్టిదైన మూకేమి; ఏదియెట్లు లున్నను, పాపము నీవిపుడు దైవోపహతుండవు గదా ! నీకొకింత నేడదేర్పవలసినదే.

పెల్లక్ బ్రాకేట్లు కొంత శైత్యోపచారములునీయ, నాతండును తెలిపదెచ్చుకొననే గాని పిచ్చియెత్తినవానివలె వాపోవుచుండ, బ్రాకేట్ ఆ యిరువమండనములోనుండి ఒక కాగితము దీయుచుండగా చంద్ ఆకాగితము నందుకొని, 'అయ్యో, ఇదేమిటో చూడిండి; ఇదికూడా దొంగచేసిన పనే గాబోలు!' నని యనుచు నాకాగితమును మరల బ్రాకేట్ దొరగారి కీయ నాయనయు నల దిట్లుండుట చూచెను:—
రూ 89,865—4—, లకు రశీదు.

రాలచంద్ గారి వద్దనుండి నాకురావలసిన రూ 50,000 ల మింజామలె, యీగోజాన చంద్ గారి యిరువ మండనము ద్వారా నాకు ముట్టిన మొత్తము ముప్పది తొమ్మిదివేల ఎనిమిది వందల అరువదియైదు రూపాయల పదునాల్గణాల ఆరు పైసలు మాత్రమే; గాక బాకీ రూ 10,134—1—6 వది

వేల నూతాముప్పది నాల్గు రూపాయల ఒక అణా అరు పైన
లును, రేపటిదినం వేగంగా పోలీసు సబ్ ఇన్ స్పెక్టరు షెల్లాక్
బ్వారా పంపినయెడల నాకు జేమంగా అందిపోతుంది. ఇం
చులో సేమాత్రము అనడ్డబరిగినా, ప్రమాదం ప్రత్యక్షము.

మకాం : ఇక్కడ

ఇట్లు

తేదీ—నెడు

జ గొ మా ర్

ఈచీటినిజూచి, బ్రా కేట్ షెల్లాకులు అవరిమిత మగు
నాశ్చర్యమును, భయమును పొందిరి. చంద్ గారును సంశయా
న్వితమనస్కులై, స్థగించి నిలువబడిపోయిరి. షెల్లాక్ గారి
మోమున నెత్తురు లేదు. రక్షకభటులుగదా యని, బ్రా కేట్
షెల్లాక్ గార్లతో నిస్సంశయముగా, సహాయముగోరు నభిమత
ముతో, చంద్ గారును మాటాడ లే కుండిరి. బ్రా కేట్ గారి
కిదియంతయును మాయవలె గాన్పించుచుండ, షెల్లాక్ గోగాని
చంద్ గోగాని నిరాఘాటముగా మాటలాడలేక యుండెను.
కొంతతడ వటుల వీరు మువ్వరును తమతమ మనముల విత
ర్కించుచు తుదకు చోరీవిషయము అరీందమ్ బాబుగారికిని
సర్కిలు ఇన్ స్పెక్టరుగారికిని తెలియజేయుటయే క ర్తవ్యమని
వీరి మువ్వరకును దోచినందున పోలీసు స్టేషనునకు చంద్ గారు
బయలుదేరుచుండ, “అయ్యా, ఈగదికి తాళము వేయవలసిన”
దని బ్రా కేట్ గారు పలహా నీయ, “బాక్సి గదికి యింకా
తాళమెందుకు? ఇకిముందుకు పోలీసువారు జాగ్రత్తచేస్తారు

గాబోలు!” అ: గొణుగుకొనిచు తనకుగా నిష్ఠములేకున్నను, ఎట్టెటులనో తాళముదేసి వీరు జన్మవురును స్తేమనుచు బోయిరి.

పోలీసుస్తేమనులో కొందరు ప్రయాణస్థులు సర్కిలు ఇక్కొన్నెక్కరుగారితో తమవ త్రోవలో సంఘటించిన చోరీ విషయమయి చేసిన ఫిర్యాదునుగూర్చి యూలోచించుచుండగా చంద్ నేడుగా సర్కిలు ఇక్కొన్నెక్కరుగారిని సమీపించి తనయింట జరిగిన చోరీసంగతి చెప్పి, తనతో వచ్చిన బ్రాకేట్ షెల్లాక్ గార్లుకూడ తన ఖజానాగది చూచిరనిచెప్పి బ్రాకేట్ చెతిలో నున్న ఆ రసీదుచీటిని దీసికొని ఇన్ స్పెక్టరుగారి కొసంగెను. ఇన్ స్పెక్టరుగా రది చూచి నవ్వి, అరేందమ్ బాబుగారి కొసంగ నాయనయ్యను దానిసిచూచి, ఆశ్చర్యము నొంది— “మన మొకసారి చంద్ గారి యింటికి పోవతే” నని యన, వీరందరును. చంద్ గారి యింటిలోనికి పోయిరి. దాదాపు మూడుగంటల సమయ మొనది పాపము పోలీసువారికిను బహు జాగరూకులై పహారా యిచ్చుచునే యున్నారు!

లాలుచంద్ వీరందరిని లోనికి దీనుకొనిపోయి, తన ఖజానాగది తాళముదీసి తలుపు దెరచి, ఇనుపమందనము దెరచి చూపించెను ఉత్తరముగు నా యినుపమందనమున నివుడు వీరేమి చూడలేదు!

పోలీసు ముఖ్యులు తమలోతాము వితర్కించుచుండ, లాలుచంద్, తత్తరపాటుతో, “అ—జ్ఞాపకము వచ్చినది;

అయ్యా, ఆ యిహసమందనము తలుపు ప్రక్కమీట నొక్కి చూడండి—” అన, నామీట నరీంద్రంబాబు నొక్కగా అం దిమిడియున్న ఫోటోగ్రాఫ్ కెమేరాలో నున్న దిన్నఫోటో గ్రాఫును దీసి, చందు విద్యుద్దీప్తకాంతిలో పరీక్షించిచూచి, గుండెలు బాదుకొనుచు—“అబ్బా! ఇదంతా పోలీసు పితిలాట కమే—ఇదంతా పోలీసుక్రమే—నురేమీ సందేహం లేదు— అయ్యా, ఇది మీరుచూడండి!” అని ఫోటోగ్రాఫ్ సర్కి లిన్సెక్టరుగారి చేతికిచ్చి, అరీందమ్ మెల్లాకులనైపు క్రోడైక దృష్టులతో లాలు చూచుచుండచు ఇన్సెక్టరుగారు ఆ ఫోటోగ్రాఫును పరీక్షించి, మిక్కిలి అశ్చర్యమును సూచించు నవ్వు నవ్వెను.

చందు—అయ్యా, చెప్పకేమి; మీరొక్కరుమాత్రము యిందులో తేరని అనుకుంటున్నాను—మీరిందులో తగినపని చెయ్యకుంటే ఇక న్యాయం యిచ్చేవాళ్ళెవరు—?

ఇన్సెక్టరు—నరే బాగుంది. మీరు తొందరపడకండి. ఇందులో యింకా చాలాతమాషాలు వుంటాయిలేండి. మిస్టర్ బ్రాకేట్, ముందుగా నుమారు ౧౦ 12 కు అరీందమ్ బాబు గారు వచ్చి రన్నావుగదా! ఎవ రెవరు వచ్చారు? ఎలాగు వచ్చారు?

బ్రా—టూనీటర్ కార్; అందులో ఈయన, డ్రైవరు మాత్రమే యుండిరి.

ఇ—మితో యేమైనా మాట్లాడినారా?

బ్రా—మాటలకేమున్నది? మమ్మల్ని సింహద్వారం దగ్గరబాగ్ త్రగ్గవుండుమని చెప్పి, తాను దక్షిణద్వారం దగ్గర కాపు వుంటానని చెప్పి, కారుతో వెళ్ళినారు

ఇ—కార్ దక్షిణద్వారమునకు వెళ్ళిన యెంతసేపటికి మీరు వెళ్ళియంటిరి—అక్కడికి?

బ్రా—మీషద్దనుంచి పెల్లాకువచ్చి నాకు చీటి చూపించిన నే సంతయం కలిగి, దక్షిణద్వారమునకు వెళ్ళిచూచినాము.

లా—ఇంకా యెందుకండీ ఈ సంతయాలు? కారులో అరీందమ్ బాబు నచ్చారని యాయన చెప్పుచునే యున్నాడు. ఆయన దక్షిణద్వారమునకు కావలా వుంటానని వెళ్ళినట్టు కూడా చెప్పుచున్నాడు. చోరీకూడా పెరటితోవనే జరిగింది. నేనులేచి వీధివైపు వచ్చేసరికి వీరిద్దరూ పెరటితోవ నుంచే వస్తూయుండిరి. అన్నిటికీన్న మించిన సోదాగా యీ ఇనవ మందనంలో అమర్చబడియున్న ఫోటోగ్రాఫ్ కెమేరావల్ల చోరీచేసిన మన అరీందమ్ బాబుగారి ఫోటోగ్రాఫ్ ఇందులో తయారై యుందిగదా! ఇంకా యితరకన్న యెక్కువ నిదర్శనాలు ఏమి కావలెనండీ? సామ్యంతా దోచుకొని ఆమంద నంలో దొంగవుంచిన రసీనువల్ల, దొంగకు బాగా పరిచయస్తు డున్నా, నేహితుడున్నా, అయిన పెల్లాకుగారికి కూడా యిందులో కొంతవొంతు వుండనేవుంది. ఇంత అన్యాయమా!

ఇంతఘోరమా! ఎక్కడా చూడలేదండీ— పోలీసువాళ్ళే
యింతంతపనులు చెయ్యడము!

కాని నేను ఇనవనుందనముతో ఆ కేమేరా అమర్చి
యుండకపోతే, యీ కేసులో నాకేసున్న భోగట్టాయే దొరకక
నానాలవసలూ పడిపోయివుంచును శదా పాపం—కళ్ళుమూసు
కొని పాలుతాగి తన నెవరున్నా చూడలేదుగదాయని యను
కొనుచున్న పిల్లవలె రామ—రామ—అరీందమ్ ఎంతవని చేసి
నాడు! ఇంత ఘోరమైన కార్యంచేస్తాడని అరీందం గూర్చి
ఒక్కనాడైనా అనుకోలేదు రక్షింపవలసిన మనిషే భక్తి నే
ఇక మావంటివాళ్ళు బ్రతకడం యెలాగు?

ఇ—నరే లెండి ఇప్పుడీమూటలతో సేమికార్యం?
ఇంకా మనకు కావలసినభోగట్టా చాలావుంది. తొందరపడ
కండి. ఫోటోగ్రాఫు, రసీదు జూత్రం జాగ్రత్తగావుంచండి.
మిస్టర్ బ్రాకేట్, మీరు దక్షిణద్వారానికి వెళ్ళితి మంటిరే!
అక్కడ మోటారు తేకుంటే పోనీగాని, మోటారు జాడలే
మైనా మీరు చూచినారా?

బ్రా—ఏదీ, ఏది చూదామున్నా, తొందరేగదూ—
మీరువచ్చి యిదంతా చూచేవరకున్నా మాకు తహతహ
తప్ప మరేమీలేదు ఇప్పుడు చూదాము పదండి.

బ్రాకేట్, మెల్లొక్, అరీందమ్, లాలుచంద్, సర్కిలు
ఇన్స్పెక్టరు, కొందరు పోలీసుజవానులును కలిసి చంద్ గారి భవ

నవు దక్షిణాద్వారమువైపు పోయి, యాప్రాంతమాత్రము కల
యజూచుచుండ, అరీ :దమ్ బాబుగారు ద్వారసమీపమున నేల
బాగుగా పరిశీలించి చూడ, అచ్చటచ్చట కెవరైనా డాగు
లును, స్వచ్ఛముగా మోటారుజాడలును, కావచ్చెను. ఆయాన
వాళ్ళుజూచి, యిన్నికత్తరుగారు తృప్తిపొంది, 'లాలుచంద్,
యీగురుతులు యెక్కడిదాకా పున్నవో చూదాము రా
గలరా?' అని యా, నాతడును వల్లెయని వీరందరును చేతి
లాంఠర వెలుగున నా మోటారుజాడల ననుసరించి, ఎన్నిన్నో
నందులు, గొందులు, రాచబాటలు దాటిదాటి తుద కెక్కడికి
తీసుకపోయినవి? అయ్యో! ఏమసినాయను? ఏమి వ్రాయు
టకును చేతు లాడవే! కలము నకువదే! సరే—ఏమైతేనేమి?
తుదకు అరీందంబాబుగారి యింటికే!

లాలు — అయ్యో! చూచారా, ఇన్నికత్తరుగారూ!

సర్కిలిన్నెక్కరుగారు మాత్రము చిరునగవుతో, 'ఏ
మండీ చంద్ గారూ, ఏ నులా ఆశ్చర్యపడుతున్నారు?' అని
ప్రశ్నించెను.

'ఏమిటి! ఆశ్చర్యం కేముంది? అంతా జరిగింది
జరిగినట్టు, పట్టిచ్చినట్టు, ఎ-తవద్దన్నా తనకు దానుగా అనా
హూయంగా, వస్తూవున్న భోగట్టాయావత్తున్నా చూచి,
విని, తెలుసుకునిన్నీ, నేరస్తులను నిర్ణయించి, నిరూపించి, పట్టు
కోకుండా మీరింతా యిలాగ ఆలోచిస్తూ వూరుకోవడం

అంతాచూస్తే, చెప్పకేంమీరు నాకు న్యాయం ఇస్తారా, యియ్యారా, అని అనుమానం కలుగుతూవున్నది. మీరు నిజమైన రక్షకభటాభివార మనిపించుకొని, మానంటి కుటుంబస్తులను రక్షించి, వేరుప్రక్కాక్షులు పొంది, నూవల్ల తగిన యినాములు పుచ్చుకోవాలిగాని, మీసాశ్వుని ఇదివరకెప్పుడో, యెక్కడో, యేలాగో, పెరుపొందిన సాశ్వుని, ఆలోచిస్తూ, కాలహరణం చేస్తే యేమీ న్యాయంకాదు. అది మీనంటి అధికారకు లెగదు. ఇంతంత ఘోరాలు చెప్పిచెప్పి, చేస్తూ, అన్ని దాఖలాల్లా కనపడుతున్నట్టే యింకా మీరు వెనుకముందులు ఆలోచిస్తూ వుండడం చూస్తే, తుదకు మీరు చెడ్డవేరు పొందేటట్టే కావడం ప్రతిపది. అపైని మీరు ముగ్ధులగాని—

‘చందుగారూ, మీరేమిటి భ్రమపడుతున్నారు ! ఇందులో చిక్కులు చాలా వున్నవి. అరీందమ్ పెల్లకులు ఇందులో ద్రోహులని మీరు నిర్ధారణ పరుస్తున్నారు. ఇదంతా తప్పు అభిప్రాయం. దొంగ చేసిన అనూపా చూచి మీరు భ్రమపడుతున్నారు. కాస్త సూక్ష్మదృష్టితో మీరు ఆలోచించండి. కింటి కేది కనబడితే అదల్లా నిజమనినమ్మి దురభిప్రాయం పడడం సర్వసామాన్యంగా పొయరజన లక్షణంకదా ! ఇప్పుడు ఇందులో మనం చూడవలసినది దొంగయొక్క తెలివి తేలులున్నా — దిట్టరితనమున్నూ. అంతేకాని మీ యినప మందనము ఘోటోగ్రావునుబట్టి అరీందమ్ బాబు దొంగకాడు;

రనీదునుపట్టి పెల్లాక్ సహాయకునున్నా కాదు. రామ ! రామ ! సాయంత్రం 7 గంటలు మొదలు యిప్పటిదాకా అరీందమ్ బాబుని నేను విడిచి పెట్టలేదు. బాటసారులకు జరిగిన చోరీనేరమును గూర్చి మే మిద్దఱునున్న ఆలోచిస్తూ వున్నాము. అరీందమ్ బాబుగారు మీ యింటివద్ద కావలాకి వచ్చేవరికి యింకా మరోగంట ఆలస్యం పోతుందని బ్రాకేట్ లో చెప్పవలసిందని చీటియిచ్చి పెల్లాక్ ని అంతా ఒక గంట క్రిందటనే నేను వింటూవుండిగానే అరీందమ్ బాబు వచ్చిచినారు. ఇదంతా ఒక గంటక్రిందటే సంగతులన్నీ యిలా వుంటూ వుంటే మీ రేమో భ్రమపడి అరీందమ్ పెల్లాకుల మీద చాలా అపోహం పెడుతున్నారు !

‘ఓహో, మీరైతే చదరంగపెత్తులు వేస్తున్నారని, నేనుమాత్రం యిందులో వూరుకోవలసినవాడిను కాను మీ రేమో పెద్దమనస్సు లనినీ, దైవభీతి కలవారనినీ, పిల్లల వాళ్ళుగదా, అని అనుకుంటున్నారని, మీహుమరీ బేకుండా యీపని జరిగివుండదని నేనిక నూహించవలసి వస్తుంది మీ రిందులో తగినంతదఖలు వుచ్చుకోకున్నా, నేరస్తులైన అరీందం పెల్లాక్ లను కాపాడవలెనని ప్రయత్నించేసినా, నేను నాస్వంత పూచీమీద నూవరెంటుగారికి తెల్లగాం యివ్వకమానను.’

‘సరే, మీ యిష్టంవచ్చినట్టు మీరు చేసుకోవచ్చును కాని మా యెంక్వైరీ మేము చియ్యక తప్పవకదా ! అయితే

మీరుమాత్రం యీతెప్పలు తమాషాల్లోపడి గాభరాబపోయి, ఊరికేనే నిరపరాధులను అపరాధులుగా భావించి, నిందించుచున్నారు.”

‘ఔనాను. పోలీసువారే—అందులో పెద్ద ఉద్యోగస్తులే యిలాంటిపనులు చెయ్యడం తప్పులుకావా? ఇదంతా మీకు తమాషాకాదా?—ఊ—మీతో అట్టే వాగ్వాదం యెందుకూ! మీకూ మాకూ కూడా న్యాయం యిచ్చేవారు నూవ రెంటుగారుగదా! ఇదిగో; నేను తెలిగ్రాం పంపిస్తాను ఇప్పుడప్పుడే తెల్లవారుతూనేవుంది. 4 గంటలు కావచ్చినదీ అనుచు ఫ్రోథోడ్రేకముతో తొందరగా తెలిగ్రావు ఆఫీసుకు పోయెను.

778 తన మామూలువేళకు డ్యూటీనిమిత్తము లేచి తాణాకు పో బయలుదేరి, తంతిఆఫీసుకు పోవుచున్న లాలు చందుతో నాతిని కోర్కెప్రకారము సహాయముగా పోయెను.

నాల్గవ ప్రకరణము

గుడ్ మార్నింగ్, మిస్టర్ అరీందమ్—అండ్ నర్కిల్ ఇన్స్పెక్టర్—, వాట్స్దిమేటర్? లాల్చంద్ వైర్— అరెంట్ వైర్ పంపినాడు—

‘లాల్ చంద్ గారి యిల్లాట్ నుమారు నల్లబై వేలదాకా చోరీజరిగినది. డిపార్టి మెంటల్ గా మేము 6.30 గంటలకు తమకు టెలిగ్రాం యిచ్చేవున్నాము. ఆయన తొందరపడి 4 గంటల చిల్లరికు తమకు టెలిగ్రాం వేసివున్నారు.’

‘నరే, మీరేమైనా ఎంక్వైరీ చేశారా? ఏదైనా ఒక కంక్లూజనుకు వచ్చినారా?’

‘ఇంకా ఎంక్వైరీ, కంక్లూజన్, యిన్ని కావాలా? తమ కెవ్వరికీ యెట్టియిబ్బ దిన్నీ, యెట్టిశ్రమయున్నూ అక్కర లేకుండానే అగటిపండు విప్పిపెట్టినట్టు భోగట్టా యావత్తున్నూ, తనంతట తానే, వన కళ్ళయెదుటకు వచ్చినది ఇంకా తమ కెవ్వరికిన్నీ యెట్టి సంశయమున్నూ అక్కరలేదు. శలవై తే మనవిచేస్తాను.’

‘జరిగినచరిత్ర యావత్తున్నూ ఉన్నదివున్నట్లు నాకు బోధపడేటట్టు చెప్పండి—లాల్ చంద్ గారూ?’

‘ముందుగా ఈ పుత్రరం యావత్తున్నూ తమరు చిత్త గించాలి’ అని సర్కిల్ యిన్స్పెక్టరు లిన్న సాయంత్రము తనవేర విలాసము వేయబడి వచ్చిన ‘జగోమూర్’ పుత్రరము యిచ్చు ను అది చూచుకుని పోలీసు నూపరిగిండ్లెంటుగారు, లాలు చంద్ గారివైపు తిరిగి, ‘—అ—ఏమి జరిగింది?’ అని యడిగెను.

‘చిత్తం—నిన్న సాయంత్రం యేమో ఆపుత్రరం అందిందట! అందుపైని వీరు మాయంటిపద్ద పోలీసుఘాటు

వుంచినారు. మేమున్నూ మామూలుగా 10 గంటల తరువాత ఆఫీసు మూసుకుంటే పడుకున్నాము. మంచిరా త్రవ్వడు నిద్రలేవడం నాకు అలవాటు ఆ అలవాటునకారం నేను లేచే సరికి పెరటితలుపులు తీసివున్నవి. ఇదేమిరా అనుకుని నేను నాలుగుతలుపులు చూచేసరికి అన్నితలుపులూ తీసే ఉన్నవి. ఏదో అసాయం జరగేవుంటుందని భయపడి ఏధి తలుపులు తెరచి పోలీసువారిలో చెప్పవలెనని వచ్చేసరికి, పెరటితోవ వైపు నుండి, ఇదుగో యి యిద్దరున్నూ (మెలాకు గారనిన్నీ, బ్రాకెట్ గారినిన్నీ తన కేబిలో చూపుచు) అన్నిజే వచ్చు చుండుట చూచితిని. వారితో జరిగిన సంగతి చెప్పగా, నాతో యింట్లోకివచ్చి అన్నిభాగములున్నూ చూచినారు. తరువాత మరికొన్ని సోదాలు చూచికుని, స్వేదకుకు వచ్చి, రిపోర్టుచేసి, సర్కిలు యిన్నెక్స్ట్రాడుగారితో చెప్పి, వారి నిన్నీ అరీండమ్ బాబుగారినిన్నీ తోడ్చుకొని వెళ్ళినాము. చూచే సరికి, నా ఐరన్ శేఫ్ లో చిరకాలమునుండి అమర్పబడియున్న ఇన్ స్టాగటేనియం కెమేరాలో యి అరీండమ్ గారి ఫోటోవుంది; ఇంతేగాక ఆ ఐరన్ శేఫ్ లో నుండిన రసీదు యిదుగో—ఇది చిత్తగించండి—’ అని ఆజిగోమూర్ దొరగారి రసీదు నిచ్చెను.

‘ఔను—చూచినాను. చాలా వింతగానేవుంది!’

‘చిత్తం—ఇదిగో ఫోటో గ్రాఫ్!’

‘ఆ—అయ్యో! అరీండమ్ బాబే! అబ్బా! ఎంత

పని!!’

‘చిత్తం మొదట కొంతరాత్రవృద్ధుడు అరీందమ్బాబు గారు కారులోవచ్చి, నూయి టిగర్లనున్న ఘాటులో జాగ్రత్తయని చెప్పి, తాను పెగటివైపు వెళ్ళివుంటానని చెప్పినాడట! ఆయన మరి తిరిగి రాలేదట! మే సుందరమున్నూ చోరీ జరిగినతర్వాత వెళ్ళి కారుబాడలు చూచాము ఆ బాడలు మా పెగటివైపునుండి ననుంగా అరీందమ్బాబు గారి గాడిఖానాలోనికే ఉన్నవి. అక్కడే కారువుంది. దాని బాడలున్నూ, దీని బాడలున్నూ ఒకేరీతిగావున్నవి. ఇంతకన్న యేమిమావంటి కుటుంబస్తులున్నూ, వ్యవహారస్తులున్నూ చెప్పకోగలము? న్యాయమూర్తులున్నూ, దీనజనరక్షణ దీక్షాదత్తులున్నూ, అయిన తమరు యీకేసులో తగినంత దఖలు వుచ్చుకోకపోతే యీపోలీసువారి ఘోరాలకు ఆగలేము. మిక్కిలి ఆతురతతో తమమేర తెల్పి గం యిచ్చుకున్నాను. ఆపైని తమధర్మము; నాకర్థము.’

‘వీరు చెప్పినదంతా సరిగా వున్నదా?’

‘ఔను’—

‘సరే, వెనుకనుండి తగినచర్య చేసుకోవచ్చును; గాని ప్రస్తుతం అరీందమ్ పెల్లకులను రిమాండులోనుంచవలసినది.’ అని సర్కిలు ఇన్స్పెక్టరుగారితో దృఢముగాచెప్పి, తాను తన కారులో కూరుచుండి, ‘లాల్, మసమిద్దరమున్నూ మీయింటికి వెళ్ళి నేరము జరిగినచోటు చూడవలెను గనుక నాతో వస్తారా?’ అని యడిగెను.

లాలుగారు. 'ముఖ్యముగా చూడవలసినదే—' అని కాదులోయెక్కిరి.

అంతట నర్కిలు యిన్నెక్కురుగారి నుద్దేశించి, 'డిపార్టు మెంటులుగా నాకు వై రిచ్చినారుకదా?' అని సూపరింటెండెంటుగారు అడుగగా, 'చిత్తం—ఒక గంటక్రింద అనగా లాలుచండ్ గారి టెల్లిగ్రాం తరువాత ఒక గంటకు మీకు తంతి సంపినాను' అని నర్కిలు యిన్నెక్కురుగారు చెప్పిరి.

'నరే, నాకది అందలేదు కాని, ఈపాటికి ఆఫీసుకు అందేవుంటింది.'

'చిత్తం, ఇప్పుడు వీరి రిచూండుయెరెన్సును గూర్చి, తమ రిటెన్ ఆర్డర్సు (నాత మూలమగు ఆజ్ఞ) కావలెను.'

'ఐ నో యిట్. తరువాత యిస్తాను.' అని యనుచు త్వరగమునుడై తన కాగును వేగముగా పోనిచ్చెను.

అయిదవ ప్రకరణము

కాదులో మాత్రము లాలు సిమిలమనమ్ముడై యుండగలడా? పోలీసు సూపరింటెండెంటుగారు తనయింటికి వచ్చి జరిగిన సేరమును గూర్చి తగినచర్చచేసి, చర్యనడిపిస్తారనే ధైర్యమైతే కలదుగాని, ద్రోహులను గూర్చి తన అభిప్రాయము

లతో దొంగా చేతిభవించుకో, లేదో, యను తహతహ తన మనమున ముమ్మిరిగా నున్నందున దొరగారి నిల్లు కదిపి చూచెను—

‘చిత్రం. అయితే ఈ కేసులో దోహతులను గూర్చి తమ అభిప్రాయ మేమిటి?’

‘ఏమిటో—వదీ నిధారణ పక్కలేము. అంతా అనుమానంమీద పనిజరిపించి చూడాలి; అరిందమ్ మిక్కిలి సత్వ వర్తకుడు! మాలెన్ లో యింత సమర్థుడు మరొకడు లేడని పించుకున్నాడు! పరస్త్రి, పరధనాపేక్షలు లేనినాడు ఇతనుతప్ప మరిలే డిపించుకున్నాడు. షెల్లాకోమ్మూత్రం యేం తక్కువ వాడా! కాని సొమ్ములంటే ఎవడి కక్కరేను! మనిషియొక్క గుణము మేనిముపానికి యేలాగువుంటుందో యెవరు చెప్పగలరు? ఇంతకీ మీ ఐదన్ సేపులో వుంచిన కెమెరావల్ల మా పని చాలాసుభువై పోయింది—’ అని యింకేమో చెప్పబోవుచుండ గనే లాలుచంద్ యిల్లు సమీపించిరి. వారు కాదునుండి దిగి చందుగారి యింటిలోనికి బోయి, లాలు తన భవనమంతయును దొరగారికి చూపుచుండ, అయనయును అన్ని భాగములును మిక్కిలి పరీక్షాదృష్టులతో జూచుచు, నేరముజరిగిన గదికూడా పరీక్షించి, దొరగారు, ‘లాలు, ఈగదికి తాళం వేస్తున్నాను. నేరము స్థిరపడేవరకున్నా, ముద్దాయి దొరికేవరకున్నా, ఈ తలుపులు యెవరున్నా తెరవకూడదు. ఇప్పుడు ౨0 గంటల

15 నిమిషములు అయినది. నేను పోతాను. అవసరము ననుసరించి మళ్ళీ వస్తాను. స్తేషనుకు వెళ్ళి సర్కిలు యిన్స్పెక్టరుతో మాట్లాడి, నేను 'వెళ్తాను' అని చెప్పుచు ఆ గదికి తాళము వేసి, చివచివ తన కారు నెక్కి చందుగారు తనను వీడ్కొలువ దొరగారు వెడలిరి.

ఆరవ ప్రకరణము

అయ్యో! జగద్విఖ్యాతయశోభరితుండగు అరీందమ్ యను, సాత్త్వికుండును సత్త్వవర్తకుండునుగను షెల్లాక్ గారును, కారులో వచ్చిన సూపరింటెండెంటుగారివలన అరెస్టు కాబడిరి కదా! పాపము! సర్కిలు యిన్స్పెక్టరుగారు మాత్రము యేమి చేయగలరు? అరీందమ్ మిక్కిలి సమర్థుడు కావచ్చును. అప్రతీవప్రతాపవంతుడు కావచ్చును తనకు ప్రాణస్నేహితుడు కావచ్చును కాని సర్కిలు యిన్స్పెక్టరు యేమిచేయగలడు? దొరగారి ఆర్డరు నుల్లంఘించగలడా? షెల్లాక్ మాత్రము సామాన్యుడా? తనకు చిరకాల పరిచితుడు. ఎన్నెన్నో దుర్గమముగు స్థలములలో తిరిగి, మర్యాద్యముగు కేసులలో వనిచేసి, జయముదిన ఘనుడు. చివనేమి? దొరగారియాజ్ఞల నుల్లంఘనీయములుగదా! తన మనస్సున కిష్టములే తున్నను, సూపరింటెం

డెంటుగారు తగినంత ఆలోచన చేయనే, అరీందమ్ షెల్లాకుల కురిమాండు ఆర్డరు చేసి రేయని తా దనమానసమున నూపించు చున్నను, తాబేదా రగు తా నానమయమున నే మనగలడు?

అయ్యయో; నేవకావృత్తి; తానెంత న్యాయ్యైక వర్త నుడైనను, దై వభీతిగలవాడైనను, తనమనస్సున కిష్టములేకున్న ను, న్యాయ్యైతరమైనను, ప్రజలకపాయ కరమైన దైనను, తన కపాయకిరమైనదైనను, ప్రజావిప్లవ కారణమగున దైనను, దా నేవకుండగుట, తనయజమాని చిత్తము ననునరించి, యాతని యాజ్ఞ లెట్టివైనను, నాచరింప వలసినదే గదా; ఇదియేగదా నేవకునికిని, స్వచ్ఛంద వృత్తి నిర్వహించు వ్యవహారస్తునకును గల భేదము. కాకుండినచో, లాల్ చంద్ మాటలు ఫాటో గ్రాఫు, రశీగు చూచిన చూత్రమున తగిన చర్చజేయనే అరీందమ్ షెల్లాకులకు రిమాండు ఆర్డరు చేసినే సూపరింటెండెంటు అని గాబోలు, పామా నర్కిల్ యిన్స్పెక్టరుగారు వెనుక ముందుల జూచుచు నేమియు చేయజాలక, సూపరింటెండెంటు గారి ఆజ్ఞలకు మూరాడలేక, వారిని రిమాండుననుంచి తాను ముందుకు చేయగల కార్యముం గూర్చి ఆలోచించుచు న్నేవకు లోనే నర్కిలు యిన్స్పెక్టరుగారు కూరుచుండిరి.

‘దొరగారు లాలుతో వెళ్లి అరగంటయైన అయియుం డదా? ఇవొక తమాషా!’ అని నర్కిలు యిన్స్పెక్టరు నుద్దేశించి, అరీందమ్ షెల్లాతోననెను.

‘అయితే, ఈ సూపరింపు డెంటు గారున్నా ద్రోహ జరిగినట్లైతే నాటకములో నొక పాత్రయే యనినదిరా యేమి?’ అని ఇన్ స్పెక్టరుగారు అరిందమ్ను ప్రశ్నించెను.

‘కావచ్చును. ఇప్పటికి జరిగిన దాని ననుసరించి చూడగా అంతా అలాగేవుంది. కాని మరికొంతిన్నే చూడ వలసినదే మీ పెల్లిగాంకూడా వెళ్ళిందికదా?’

అని అరిందమ్ పలుకుచుండగానే, తుత్తివార్తాపహు డొక డొక తుత్తివార్తను గొనితెచ్చి, నర్కిలు యిన్ స్పెక్టరుకు యిచ్చెను. అది చిప్పి చూచుకొనిన పిమ్మట ఆయనకు ఆశ్చర్యమును, అనుచూసమును, సిగ్గును, భయమును ఒక్కసారే దొంతర దొంతరలుగా కలిగెను తక్షణమే కుర్చీయండితేచి, ఇన్ స్పెక్టరుగారు అరిందమునకు ఆ తుత్తివార్త నందిచ్చెను. ఆయనయును పెల్లిగుయును, ఆ సమాచారము చూచుకొని, ఆశ్చర్యమును, ఆనందమును దృష్టియు బొందిరి.

‘ఇప్పుడు తెలిసినదా!’

‘ఓంండి—ఇదేచిత్రము, ఇప్పు డిప్పుడేకదూ మీరు భవస్థిరముగా మార్లాడి గారు. అదే నిజమయినది.’

‘నరేలేండి, ఇక చెయ్యవలసిన పనేమిటి?’

‘మతి పనికేముంది. మనం తొందరగా లాలుచంద్ గా రింటికి ఈతంతి పట్టుకొని మరీవెళ్ళవలెను. మరిన్నీ రెండుజతలు బేసీలు కూడా తీసుకొనిపోదాము.’

‘మీకేం వెర్రా—పిచ్చా—మీ బేడీలు బర వునేదీలు గాని మరేమీకాదు. ఇంకా చందుయిట్లో ఉంటావనే అనుకోవడము ఒక పెద్దతప్పు—అక్కడేమీమీ తమామాలు చేసి పోయాడో? మీరింకా యీజల్లాకి కొత్త నేను ఈచిక్కులు చాలా పడేడిన్నాను. జుమిలీగా వూల్ సాహేబులకాలము తిరిగి జ్ఞాపకము దెచ్చి, వాళ్ళనే మంచియనిపించి, వాళ్ళ గురువులాగ వున్నాడుగాని సామాన్యడుగాలేడు. మీతోమో వీడు అలపాలదొరికే బాపతుగా ఆలోచిస్తున్నారాబోలు! అదంతా వట్టి భ్రమ. ఏతే నేం—వదండి. ఆ తమామా మేమిటో చూడదగినదే—చూదురుగాని!’ అని యనుచు కొన్నితరుగుతును, అరీందమ్ బాబును, పెల్లక్షదొరగారును మోటారు నెక్కి లాలుయింటికి బోవుచుండిరి. కారులో మాత్రము వీరు ప్రసంగ మాపిశేయుదురా?

పడవ ప్రకరణము

“అయితే ప్రొద్దున్నే దొరగాడువచ్చి మాయిద్దకిన్నీరిమాండు అర్డరుయిచ్చి, లాలుచంద్ తో అతని యింటికి వెళ్ళి, యిప్పుడు యీలాగు పెల్లిగ్రాం యిస్తున్నా రేమిటి? దొంగగారి స్వంతవంతకం వేరేగాని వేరేకాదే. అక్కడేవో అర్జంటువనులున్నాయనీ. రేపు నాయుంకాలంగాని యీలోగా రాజాల

నాన్నీ 'బోగం' అనున్నారు గదా! ఇది కూడా 'బోవలు' మాకు యేదో" అని 'మెల్లాకోదొర'గాడు అరిందమ్మను చూసి చుచుండ 'కార్చందు'గారి యిల్లు నమీపింప నచ్చట నందరును అతిరిముతో దిగి చందుకు కబురంపిరి.

అప్పుడే 10-30 గంటలకు చాలాపైగా అయినందున స్నానమునకు బోవుచు నానందును నర్కిల్ ఇన్స్పెక్టరుగారి కబురంది పొరినినందర్కింప హాలులోనికి వచ్చి, ఇన్స్పెక్టరుతో పాటు అరిందమ్మ 'మెల్లాకు'లను గూడ చూచి కోపోదేకమున మండిపడి ఇన్స్పెక్టరు నేమియు ననలేక,

‘ఏమండీ మళ్ళీ వచ్చినా రేమి బాబూ త్రిమూర్తులు నూ-ఇక్కడికి నత్తి అంతా పూర్తి అయినట్టుంది—’ అని వ్యంగ్యముగా బలికెను.

‘ఏమీ లేదు-దొరగాడు వచ్చినారుగదా; మళ్ళీ స్తేషనుకు రాలేదే; ఎక్కడున్నారో. ఇక్కడికి వచ్చి ఏమి చేసి నారో; మరేమైనా భోగట్టాలు దొరికిన వేమో కనుగొంద నును నూహతో వచ్చినాము’ అని నర్కిల్ యిన్స్పెక్టరు జవాబు చెప్పెను.

‘ఎం—స్తేషనుకు రాలేదూ? స్తేషనుకు వెళ్ళి మరి వారి హెడ్ క్వార్టర్సుకు పోదుమని నాతో చెప్పి ఈ గదికి తాళంవేసి ‘నేరం స్థిరపడి దొంగ దొరికేవరకూ యీ తాళం మరెవరూ తియ్యకూడ’ దని కూడా చెప్పివెళ్ళినారు.’

‘అన్నా ! ఎంత పడెంది !’ అని అరిచు అశను.

‘ఏదీ ఆ తాళం చూచాము—’ అనుచు నర్మిలిస్సు క్షరుగారు ఆ గదివైపు పోబోవుచుండ చంద్ అక్షులన్ని ‘ఎంకు కంఠీ మరక్కడికీ—వారో’చ్చినదాకా ఆతాళం పూసే మనకు వద్దు. ఆపని యిక వారిదే; ఇందులో మరి మీ కేమీ శ్రమ పడవక్కర్లేదు. ఇంచేదో బాది ఇక మీరు చెయ్యవలసిన పనేమియున్నది ? ఇంతకీ చొరగారు వచ్చే యీలోగా ఆతాళం తో మీకేగి పని’ అని యనెను.

అరిచు నర్మిలిస్సుకర్లు పక్కున నవ్విరి. పెల్లాకు నిర్భాంతపోవుచుండెను. వీరిని చూచుచున్న కొలదిని చందుగారి మానస సముద్రము బడిబాగ్నిచే వలె మండిపోవు చుండెను. కాని ఏమనగలడు !

న ఇ:—బొనంఠీ ! గదికప్పుతాళం చూచివి తప్పేమి ? మీ దొరగారు చెప్పినట్టు మేము తాళము తియ్యము ఊరికే ఎట్టి తాళము వేసినారో చూచా మని అడుగుచున్నాము గాని మ కేమీ కాదు.

అరిచుయొక్క చిర్నగవుల మోము చూచి లాలచందు రుగ్రుడగుచుండుట నహజముకాదా !

‘బొనుగాని వీరి ఎకెనులో నుండనివ్వకుండా మీరెందు కిక్కడికి తీసుకవచ్చారు ? ఇది మీకుధర్మమేనా ?’

‘లేదండీ. వీరింకా అరెస్టులోలేదు. రిమాండులో నున్నారు. నేనున్నూ వీరితో వచ్చినాను. అయితే మీదొరగా

రిగ్గడినే పొంటాడు! వానిని కలిసి మాట్లాడవలెనని నేనున్నా
ఏమో చెప్పుకోవలసియున్న దన్నందున వీరున్నా, కలిసివచ్చి
నాకు ఇ దులో తిప్పేమి?

‘మీ దొరగారు—మీదొరగారు, అని రెండు మార్లు
వక్కాణించినారే! ఏమీ; మీదొరగారేగాని మీ దొరగారు
కాగాయేమి?’

‘అహహ—అది కా దది కాదు—ఇండాకా వచ్చి
మీ అనుమానం ప్రకారం అరేందం మెల్లకులను మాంబులార్డు
చేసి మీకో మీయింటికివచ్చి, మీతోమాట్లాడి, మీ ఖజా
నాగదికి తాళం, వేసి, పోలీసు స్టేషనుకు వెళ్ళేదనని మీతో
చెప్పిన్నీ నేనుకు రాకుండానే, అలాగే, పరస్పరంగా వెళ్ళిపో
యినవారు మీదొరగారు, ఇదుగో ఇప్పుడిప్పుడే మాకీ పెలి
గ్రాం యిచ్చినవారు మీదొరగారు, అనుచు నక్కిలిన్సెక్టరు
తనచేతిలోనున్న ఆ పెలిగ్రామును లాలుచందుగారి చేతికిచ్చెను.
ఆయనయును ఆవార్తను చూచుకొని వారివలన నర్థము గ్రహిం
చినంతనే తన యొడ్లల అన మోమువెల్ల నయ్యెను.

‘ఏమండీ! ఇప్పుడు తెలిసిందా, మీ దొరగారంటే
యెవరో, మీదొరగారంటే యెవరో? ఇదీ భేదం.’

లాలుచందుగారు సంభీభూతులై రాతిప్రతిమయై నిలచిరి.

‘ఏ మాటాగున నాలోచిస్తున్నారు?’ అని అరేందం బాబు
బ్రశ్నించెను.

కుంటా. అడుగడుక్కి మోసమే ఐతే ఏలాగ బ్రాకడం? నాకు నిశ్చయమేమిటా కనపడుతూ వున్నా వన్నీ అనందార్థా లని మీరు అభిప్రాయపడి మాటాడుతున్నాడు. అందుకు తోడు ఇప్పు డీ పెన్సిగ్రాం కూడా వచ్చింది. పోనీ దేని జెలాగున్నా దొంగ దొరిక్కుంటే మానిపోయెను గాని, మా సొమ్ము మాకు దొరికితే అంతేచాలు."

అయ్యో, లాల్ చంద్, ఎంత జేబువు; నీ కంటికి కాన వచ్చిన దంతయు, నిజమని ఎంత భ్రమపడుచున్నావు! నీవు అనుకున్నటు, అరీందమ్ మెల్లానలతో వాటు నిర్జిలు ఇన్ స్పెక్టరుకూడా, యీ నేరములో నున్నాడని ఊహించికదా, పాపమాత్రమ, గది కేల దొరగారు తాళము వేసిరో, యెట్టి తాళము వేసిరో చూడబోవుచుండ తొలుద్దొ. నాపినేసి, యిప్పు డాతడు దొరగారి పెన్సిగ్రాము జూజ, నా దొరగారి వ్యక్తిని గూర్చియే నీ కనుమానము గలుగుట చేతకదా, నన్నిట్ ఇన్ స్పెక్టరుగారు కోరినటుల నాగది నును, ఆతడు నై నిన తాళమును జూడనీయ ననుమతించి, ఔను గాని, ఆ గదికి తాళం యెందుకు వేసియుంటారు ? అని కూడ నడుగు చున్నావు ? నీ అనుమానము ప్రకారము అరీందమ్ మెల్లానల నరున్లు చేయవలెనా ? ఇప్పుడు నీకు గానవచ్చుచున్న విషయ ముని ననుసరించి, మరల హరిని గూర్చి. ఈనుమానము దొంగించుకొనుచు డ నీతోపాటు మేమును గూడ ననుమాన

ముల బోదోలుకొని పూర్వోత్తర సందర్భముల నాలోచించ
వలెనా? నీ తొందరపాటుతో పాటు మమ్ములను గూడ నివారము జేసికొనుటలు సర్వధించినావు. జరుగుచున్న వన్నియును దిష్టలసియై నామ గోచరమగుచుండ, ధనము గోలుపోయిన నీ కాల తత్తరిపాటు, బుద్ధి మాంద్యములచే, మమ్ముల హాద్రోవ నూహించ నీయక, 'కానని వాని నూతిగొని కాననివాడు కష్టమస్తువులే గాననిభంగి.....' అనుటలు నీ యొంటి ద్వక్విధమున మహిమృచ్చకొని పోయి, పోయి యిపుడు దెలియుచున్న నూతన కష్టములంబట్టి, నీ మనసు ద్రిష్టకొని, నీయభిప్రాయముల మార్పుకొనుచు, మమ్ములగూడ మార్పుకొను మనుచున్నావా? ఏమో వాపము, ధనమును గోల్పోయిన వాడవు; మా కిధకు మూల కారణుని వలె నున్నావు; దేవోపహతుండవుగదాయన. నీ మనోవ్యధ చూడ జాలక, ఏమో సమంజసములు గాబోలు నీ యూహలు, నీ తిర్క్కిములు, నీ యభిప్రాయములు, అస యనుకొని నీ న్ననున రించి చరించుచున్న మాతిష్ట నిపుడు ద్విధుకొనుచున్నాము. ఇక నిన్ను ననరింప జాలము.

‘నరేలేగిడి. అవన్నీ వెనుకనుండి చూడవచ్చును. ముందుగా యిప్పుడు జరుగుచున్న వన్నియు మనము చక్కగా బోధపర్చుకుంటూ వుండవలెను—ఏదీ, నదండీ; చూడము.’

చందు ముందు నడువ, తిక్కినవా రందరును వెను నడుచుచు ఆగిదిని సమీపింప బోవుచుండెరి.

అరీందమ్ చందులొక్క ఆందోళనము వలన నాయనకు గలిగిన పరి పరి నిధములగు ననుమానములచే నాతని మాటలకు జాలినదియో, ఇన్ స్పెక్టరుగారి యచూయికత్వమునకు 'అయ్యో! పాపము' మని దోచియో, ఆతరు నలిగాని చేతలకు పిన్దయ మందియో, జరిగిన తారు మాడు తమాషాలకు తన మానసమున గలిగిన వేషి తత్తరపాటుననో గాక యింకే శారణముననో గాని, అరీందం నోట మాటాడకయే, నాగడి సీతండును నమీషించెను. అందరును అగదితాళము చూచిరి. ఎవ రెవ రేమేమి తమ తమ మనముల దలంచిరో, మనకు తెలియదు గాని అరీందం మాత్రము ఇన్ స్పెక్టరుగారితో 'అయ్యో! ఈ కప్పను తాళముతో దెచ్చినవానికి 1116 లు బహుమాన మిచ్చుటకు చందుగారు ఒప్పుకుందు' రేమో వారినడిగితెలుసుకొనుడు ' అని చిరుచగవుతో బలికెను.

ఆహా! అరీందమ్, నీవువేయు ప్రతియెత్తును, కాళిదాసు కవిత్వమునకు 'అక్షరలక్ష' యుంబోలెయును, భర్తృహరి కవిత్వమున 'ప్రతిశ్లోక శిరఃకంప' నమన్నిత మనునటుల నీప్రతియెత్తును మాకు రోమాంకురములు గగుర్పొడవజేయుచున్నవి. నిన్ననునరించుటే మాకుల్లాన దాడుకమగు చున్నది.

‘ఓహో! ఇదొకటికూడానా? పోయిన సొమ్మున కిది వడ్డీగాబోలు! ఎందుకండీ అక్కర్లేని ఆలోచనలు—ఈ తాళం వేసినవారిని పోలీసుసూపరెంటుగారనే నేను అనుకుంటున్నాను.

కాని ఈ తెలిగ్రాం వల్ల నాకున్నా అనుమానంగానే వుంది. ఇంజాకా వచ్చి ఈ గదికి తాళం వేసినవాడు మాపరెంటు కాడని మీకున్నా ముచ్చాతికమువ్వీసాలా తోచినట్లుయితే ఈ తాళం విరగగొట్టి చెయ్యండి... ఎందుకండీ... అక్కరేనిఖర్చు! ఇప్పటికీ పోయినసాము చాలాకనా? ఇంతపాపం యెక్కడైనా వుందండీ! ఇంతఘోరం యెక్కడైనా, యెప్పుడైనా విన్నారండీ! కనపడ్డ గుజువులన్నీ సంశయా లైపోయెనా? వచ్చిన మాపరెంటు దగాతో రైపోయెనా? పోయినసాము పోగా, పైగా 116 లు జుల్వాఖర్చా? — పోసిస్తున్నా, నాసామ్మే దొరకనే దొరుకుతుంది. నాది కాకపోతే మరి దొరకనే దొరకదు. ఈ మాత్రానికి మరెందుకండీ? ఈ తాళంవల్ల ప్రయోజనం లేదని మీకున్నా శోస్తే తాళం బద్దలకొట్టించెయ్యండి — మరెందుకండీ వెయ్యూలోచనలు? —

‘అయ్యో! ప్రయోజనం లేకపోవడం మేమీ? దొరికితే ఈ కప్పతాళం మిషమీదనే దొంగ దొరకాలి...’ అని అరీందం అనుచు ఇన్నిళ్లకుగారి సుద్దేశించి,

‘అయ్యో, పోలీసు రివార్డు రూ 1000 లు అని బిడ్డర్ల యిజో చేయించండి. ఇలాగి మానం ఆలోచిస్తూవుంటే యెప్పుడైనా తేలుచా? అని నలహాగా పలికెను.

‘అయితే పోనీగాని, ఈ ప్రచురణము వల్లమనకేం ప్రయోజనం? ఎవచో ఒకడు చొస్తాడు; కప్పతాళం తీస్తాడు.

అయితే వాడికి రూ. 1000 లో 1116 లో యిచ్చుకోవడమే మరచిదక్కుట అంతేగాని ఇందువల్ల యీ కేసులో మనకు వుండే ప్రయోజనం చెప్పగలరా?

అయ్యో! లాల్, ఎంతబేలవు!

నీకు డబ్బున్నదన్న మాటేగాని, యింగిత మెక్కడ నుండి వచ్చును? బబారున కొననగినది కాదుగాని, కానిచో నెన్ని ముఠాగలై నను నిర్లక్ష్యముగ కొనిపో యుందువుగదా!

‘అరీ, దంగారి అభిప్రాయ మేమిటో మీకు తెలిసింది కాదుగదా! లావుగా సొమ్ము యిస్తామంటే అనలు ఈ తాళం వేసినవాడేవడో, పాడేనస్తాడు; తీస్తాడు; అప్పుడు మనం వానిని పట్టుకోవచ్చును గదా అని ఆయన అంటున్నారు.’

‘ఔనండీ ఇది టైములాకు. ఎన్నిగంటల ఎన్నినిమిషాలకు ఇవాళ తాళంవేశాడో, రేపు లేక యెల్లుండి లేక మరియే నాడైనా మళ్ళీ అన్నిగంటల అన్నినిమిషాలకే, ఆ తాళం తోనే, రావాలి; మరోవేళప్పుడురాదు మరోతాళంతో బొత్తిగాకాదు. వెయ్యడానికీ, తియ్యడానికీ. 34 గంటల చొప్పున వ్యవధియుండవలెను. కనుక ఎవడు, ఏతాళంతో, ఎన్నిగంటల ఎన్నినిమిషాలకు, వేశాడో, మళ్ళీ ఆతాళంతోనే, అంతవేళకే, నరిగా తియ్యవలెను. అలాగ్గాతినేవాడు ఇప్పుడీతాళం వేశిన వాడుగాని, వానితాలాకు మిమ్మిగాని, తప్పకుండా అయి వుంటాడు. అందువల్ల మనకు ప్రయోజనం యేమిటంటే, ఈ

తాళం వేసినచాడుగాని, వాని పార్టీవాళ్ళుగాని, మనకు తెలియ
డానికి వీలుంటుంది. ప్రజంటా—మనం యివ్వాలా; వాడు
పుచ్చుకోవాలా? కాని ఒక్కవనిమాత్రం యిందులో వుంది.
ఎవడు తాళంబిట్తో ఈ కన్న పిపెనే చేస్తాడో, వానినే, ఈ
గదిలో పెట్టి, గొల్పేం వేసి, మామూలురకం కప్పతాళం వేసి,
స్తేషనుకి కబురుమాత్రం చెప్పాలి. తర్వాత తమాషా చూడాలి;
అదీ చమత్కారం. అంతేగాని నిజంగా డబ్బు ఖర్చైపోతుం
దేమో అని భయపడనక్కరలేదు.' అని అరిందం సాను
భూతిగా బలుకుచు, 'అసలు ద్రోహుల జాడేమైనా కనుగొన
వలెనంటే యితెకిన్న మంచిమార్గము మఱియొకటి నాకు యీ
కప్పతాళం సందర్భంలో యిప్పుటికి కానరాలేదు' అని పలికెను.

'అయ్యా! ఇక స్పెక్టరుగారూ, ఏదో మీరూ మీరూ
ఆలోచించుకుని, దొంగ దొరక్కపోయినా, సొమ్ము దొరికితే
అంతేచాలు కార్యం చెడగొట్టకుండా, తరుణం మిగిలిపోకుండా,
సంగతు లన్నీ బాగా ఆలోచించి, తొందరపడకుండా సాను
కూల వర్చండి. నిజమయిన రక్షణభట శాఖవార మనిపించు
కోండి. అదీగొప్ప.' అని లాలు పలుకుచు, 'మీకు బాగుందని
తోచిన మార్గమే అవలంబించండి—ఇంతకన్న నేనేమీ చెప్ప
లేను. ఆపైని మీచిత్తం' అని యనెను.

'పోలీసువా రందరును పోలీసు స్టేషనుకు పోయిరి.
లాలుచందు తన కార్యముల నిర్వర్తించుకొనబోయెను.

అయ్యో, లాల్ ! నీవెంత వెర్రిచాడవు ! 'దొంగ దొర
 క్కపోయినా, సొమ్ము దొంగితే అంతేచాలు' నని యనుచున్నా
 వెంత యనుభవము లేనివాడవు ! పోలీస్ ను నీ పెరుగవుగాబోలు;
 పాపము కడుపులో చల్ల కదలకుండా ఒక చోట గూరుచుండి
 జమాఖర్చులు వ్రాసుకొనుచు, చిథా ఆవర్జాలు తయారు
 చూచుకొనుచు, కావలసినవారికి బను భిచ్చుచు, కుటుంబా
 లకు కుటుంబాలు నాశనం అంబుపోయే వడ్డీలు వేస్తూ, వడ్డీలకు
 వడ్డీలు కలిపి మఱియు మఱియు ననలును బెంచుచు, లోకుల
 యాస్తుల గలుపుకొనుచు, స్థూలనూత్నముల నెరుంగనొల్లక
 గాలముపుచ్చు నీకు దొంగతనము ఒరిగినదిదవ, మరల చోరీ
 మాల్ దొరకునను నాన భ్రమయని బెలిసికొనబాలక, మిక్కిలి
 పరిభ్రమించు నిన్నేమనియెదము ? పోలీసువారికి ఆస్తి దొరకు
 టతో కార్యములేదు. పోయినవానిలో నొక చీపురుపుడక
 యైనను దొరికినచో ద్రోహిని పట్టెద మంతెగాని పోయినఆస్తి
 యంతయునుగాని, తొంతగాని, హక్కుదారునికి దప్పికలుగు
 లాగున కనిపెట్టి పట్టియిచ్చెదమను నూహగాని, పంతముగాని,
 అదియే పరమావధిగానుంటగాని, పోలీసువారిపని కాదునుమా.
 పాపమది యెరుంగవు కాబోలు !

కొలూరాయి

ద్వితీయ భండము

స్వయం కృతానరాధము

మొదటి ప్రకరణము

రూ 1116 లు బహుమానము.

అరీం—ఔనండీ దోహము లన్నియు వరుసగా బరుగు చుండగ నే రుజువును సాక్ష్యమును దొరకకుండ నేలాగున సాగు చున్నవో గమనించు చున్నారా ?

నాథ—ఇన్ని నేరములకును గ్రంథకర్త యొకడే, ఇద్దరూ అను సంశయము తీరనేలేదు

అరీం—ఒకడైతే నేమి ? ఇద్దరైతే నేమి ? ముందు జరుగ వలసిన పనికి ప్లాను వెయ్యండి. అది మనకు కర్తవ్యము.

నాథ—ఔను. ఈ రోజు ఉదయం రూవత్తున్నా లాల్ చంద్ గారి కేసులో మనకు సరిపడి పోయినది గదా ! ఏదైనా ఇకను చెయ్యవలెను. మీరేమి ఆలోచించినారు ?

అరీం—వీటి యన్నింటిని ఫండ మెంటల్స్ ముందుగా నిధారణ కావలెను. ఏదాని కై నను మంచిదని యాలోచించి, నేనున్నా, మెల్లకో, బ్రాకేట్ లును ఇందులో సంపూర్ణ మైన పని చేయుటకు నిశ్చయించినాము. ఇప్పుడు సుమారు మూడు గంట లయినదిగదా. ఈ రాత్రి మేము చెయ్యవలసినపని

ఆ తర్వాత వాళ్ళ మాట మరేమిన్నీ తెలియక వాళ్ళవాళ్ళు ఎంతో ఇల్లాడిపోతూవున్నారు.

అరీం—వాళ్ళెవళ్ళో, యే వూరువాళ్ళో, తెలుసునా మీకు ?

ప్రయూ—మాకు తెలియదు నుమండి—

అరీం—నరే — మాకు ప్రస్తుతం కావలసినభోగట్టా తీసుకున్నాము. మేము కొంత ఎక్వైర్ చేసిన సిమ్మట మిమ్మల్ని పిలిపిస్తాము. అప్పుడు మీరు మళ్ళీ రావలసివుంటుంది.

ప్రయూ—ఔనండీ ఇహ నదేవని, మీరు పిలిపించినప్పుడల్లా రావడం—పోవడం—ఇదో కొన్నాళ్ళు జరగాలి. అనలు చోరీ చోరీలాగే వుంటుంది. మాసొమ్ము పోవడానికి తోడు ఈ శ్రమ దానికి వడ్డి—ఇది పోలీసులకు మామూలే. మాకేం కొత్తకాదు. అలాగే వస్తాము. యిప్పుడు శైలవు పుచ్చుకుంటాము.

ప్రయాణీకులు వెడలిరి.

అంతట నొకడువచ్చి 'కేసరి' యను పత్రిక నొకదానిని గొనివచ్చి అరీందమ్ బాబుగారి కొనంగెను. ఆయనయును పత్రికను తొందర తొందరగా దిరుగజేయుచు చూచుచు, నందొకచోట గల ప్రకటనను తాను చూచి సర్కిల్ ఇన్స్పెక్టరు గారికి చూడ నిచ్చెను. ఆయనయును ఆప్రకటననిట్లు చదివెను.

Look Here! తాళము తీయువానికి Look Here!

రూ 116 బహుమానము

ఈ పురమున లాల్-చంద్ గారి యింత గదితాళము కాన వచ్చుటలేదు. అది యెవని సరియైన తాళముతో తెరచెదరో వారికి రూ 116 ల బహుమాన మొసంగబడును.

రక్షకభటు శాఖవారు, కలకత్తా.

లాల్-చంద్.

‘సరిగానే యున్నదండీ, ఇక దీని ఫలితము మనము చూడ వలెను.’

‘మనము చూడుట కేమియున్నది ఆ గది తాళము నెవరు తెరచి, వారిని ఆగడమున యుండి ఆగదితలుపు తాళం వేసి స్తేషనుకు కబురు చెప్పనివసినదని లాల్-చంద్ గారితో చెప్పనే చెప్పినాము. మరి యీ మన మిప్పటికి నెయ్యివలసి నది గాని, చెప్పనివసినదిగాని, మరేమియు గానరాదు కాని అదిగో ఆప్రయాణికుల చారి దోపిడి కేసులో (High Way Robbery) కాస్త జల్దుతో వలసి యున్నది. ఇందు కొరకు ఇది మొదలుకొని, నేను, షెల్లాక్ బ్రాకెట్లు మాత్రము పనిచేదుము. మీకు అప్పుడప్పుడు భోగట్టా యిచ్చుచుందుము. ఫలోన్ముఖమునకు వచ్చిన తర్వాత మీకు తెలియజేతుము, రెండు మూడు రోజుల వరకును మే మెవ్వరమున్ను స్తేషనుకు రాలేము. మాకొరకు మీరు కబు రంపకండి మేము దొరకము ప్రస్తుతము సెలవు తీసుకుంటాము.’

అని అరీందమ్ చెప్పి షెల్లాక్ బ్రాకెట్లతో వెడలి పోయెను.

రెండవ ప్రకరణము

మార్గమున బాటసారులు

‘ఇప్పుడు చాలా రాత్రిగానే వుంది; ఏమి కోడు లేకుండా మన రెండుబళ్ళే బయల్దేరాయి గదా: అనే జంకుతో కూడా బయల్దేరాము. దేవుడు మనలను కంటాక్షించి అదుగో అదో బండికూడా పంపించాడు.’

‘బేనాను—అయ్యో, ఏవూరండి—బండి?’

‘మేమా—బేనిమాదేవూర్ వెళ్తున్నాం. మీ రెక్కడికి?’

‘మేమున్ను బేనిమాదేవూరే వెళ్తున్నాం’

‘నరే—మాకు మీరు, మీకు మేము సాయంగా వెళ్ళిపోదాము. మాని రెండుబళ్ళు, మీదొక బండి, మరి భయమేమిటి? మనం కాస్త మేలుకుంటే సరి. ఇదేనండి కొంచెం గడ్డయినతోట. సాధారణంగా ఈప్రాంతంలో మనం మేలుకుంటే మనకి మరేం భయం వుండదు.’

‘భయం మేమిటండి? భయం—భయం అని అనడమే గాని—ఏభయం లేదండి—శివుని ఆజ్ఞ తేస్తే చీమనాకుట్టదు. మన పురాశృత కర్మ ననునరించే అన్నీ జరుగుతూ వుంటాయి. మన మేమిటో జాగ్రత్తపెట్ట కుంటామని అనుకోవడమే గాని,

మనమేం జాగ్రత్త పెట్టుకోగలం ? ఆ కష్టమేమిట రక్షించాలి. గాని, మనం యెందుకో లెఖ ? కాపాడుకోవడం గాని, కాపాడడం గాని, మన చేతుల్లోనే వుంటే, హాళంలో యిన్ని ద్రోహాలు, యిన్ని నేరాలు, యిన్ని ఘోరాలు యెందుకు జరగాలి? ఏమిటో మనం అనుకుంటాం గాని, అంతా వొట్టిమాట—వొట్టి మాట.

ప్రయాణము సాగుచు నేయున్నది

‘ఔనండీ—నిజమైన మాటాడినాడు—మీ రిద్దరేనా యీ బండిలో—మీరిద్దరూ అన్నదమ్ములా ?’

‘ఔనండీ—మే మిద్దరమున్నా అన్నదమ్ములము—ఆ బండిలో తోటికోడల్లిద్దరున్నా నొఖరుమనిషిన్నీ.’

బండ్లు త్వరత్వరగా పోవుచు నేయున్నవి.

‘మేము ముగ్గురమే — నాభార్య, మరదలు, నేను మాత్రమే. బేసిమాన్ పూర్ లో మా ఆడవాళ్ళ పుట్టినిల్లు. అక్కడ వాగం రోజులుండి మళ్ళీ వెళ్ళాం అని బయల్దేరాం’

‘అయ్యా, అన్నట్టు నిన్నటి కేసు విన్నారా ?’

బండి తోలువాండ్లును మిక్కిలి చురుకుగానే యున్నాడు. గాఢాంధకారబంధుర మైన నా నడికేయికి కాలకాలుడు ప్రభుడై పరిపాలించు చున్నాడు.

‘ఔనండీ, ఏదో చూ గ్రామంలో కూడా అనుకుంటూనే వున్నాడు. కాని పూర్తిగా విసలేదు, అయితే ఏదాని

కైనా ప్రయాణంలో మాత్రం కాతున్న ఒంటిబండి నడవ కూడదు. ఇళ్ళల్లో నిద్రపోకూడదు.

అని వీరనానాచండగనే 'గొ' ల్లను శబ్దముతో రేచుకుక్కలవలె పాతికిమచ్చదిమంది మనుష్యులు దండధరులై బర్వెత్తుకొనివచ్చి, మొదట బండను దోలువారిని బండ్లనుండి దింపివేసి, వారిని దూరముగా గొందరు గొంచబోయిరి మరి కొందరు బండ్లలో దూచి, మూడుబండ్లలో నున్నవారినింగూడ నమాంతముగా వేరువేరు తావులకు నెత్తుకొనిపోయి, వారి వారి యాస్తులం జూపకున్న వారినిం బంపుదు మని వారి చేతులనున్న కత్తులను, జూపి, వారును భయపడి, ఇద్దరన్నదమ్ములును వారి భార్యలునుగల కుటుంబమువారు, వారియొద్దనున్న స్వల్పమొత్తులనుదీసి యిచ్చివేసిరి మూడవ బండిలో నున్న యజమాని, భార్య మరిదలు గల కుటుంబమువారు, తమవద్ద నేమియు లేదనినందున, వారి బండి వేదకి, అందేమియు గానక, వారి కండ్లకు గంతలు గట్టి, తమ యుసికిపట్టుకు దోడ్కొనిపోయిరి. తక్కిన రెండు బండ్లవారును, తమత్రోవకు దాము మెల్లగ బోయిరి.

మూడవ ప్రకరణము

ద్రోహులగువా

వారి యాస్తులను జూపుమనిన జూపనందున ద్రోహుల గుహకు దోడ్కొనిపోబడిన కుటుంబమువారు భార్యభర్తలును

దాసియు గదా! తమ అస్తుల నొన గలసిని దని యెంత బాధించినను నేమియు చేయినందున, వారిని విడిచిపెట్టుటకు బదులు ద్రోహము, తమ గుహ జేల నీ కంటింబమును దోడ్కొనిపోయిరో గదా! లేయియెల్ల వారి గుహ న్నిని జూపవలసిన దనియు, లేకున్న బాధ యిట్లెక్కడో, అందేమి యూస్తి కలదో, యీ మొదలగు సలకముల నడుగుచు పాప మా మువ్వర నా ద్రోహు లెంత బీడించియుందురో గదా!

ఇక్కడికి తెల్లవారినా ద్రోహులతో పెద్ద, ఒక వార్తాపత్రిక జూచుకొనుచు, నీ ప్రమాంసులలో మనవాని వద్దకు వచ్చి, ‘ఏమి—నేను ఊళ్లోకి వెళుతున్నాను ఆఖరు మాట చెప్పు నీ జేయూ? నీ యిల్లెక్కడ? నీ ఆస్తి యెక్కడనున్నది?’ యని హుంకరించుచు నడిగెను.

‘మా దీదేశముకాదు. నాగపూర్ వాసుడను. కలకత్తాలో నున్న బంధువులను చూచుకుని, ఈ సమీపగ్రామంలో వున్న మాబంధువులను చూచుకుని, తిరిగి, నాగపూర్ వెళ్ళిపోతానని బయల్దేరాము. మేము కర్రలు కొట్టుకొని, అవి అమ్ముకొని జీవనం చేస్తున్నాము. అంతేకాని కర్రల అడుతుల వ్యాపారస్తులం కూడా కాము. పూటభత్యం పుల్లవేలుగు మనుష్యులము. మాకు కూలి ఆడితే, పండ ఆడుతుంది. మా జీవనం, మా బ్రతుకూ, యిలాంటిదికదా: మాకు ఆస్తి యెక్కడ దొరుకుతుంది నాయనా? మమ్మల్ని యెందుకు

బాధిస్తారు బాబూ మీరు? మానోవని నుమ్మల్ని పోసయ్యండి. ఇంతకన్న మగ్గు చెప్పకోగలం? మా ఆడవాళ్ళని కూడా యిక్కడ వుంచేకారు గదా — వాళ్ళు బెంగటిల్లిపోతారు నాయనా: రాత్రికుండి వాళ్ళని నేను చూడనైనా లేదు. ఏమైపోయినారో ఇప్పటికీ నాకు తెలియదు గదా !' అని వేడుకోలుగా బలికెను.

‘మీ ఆడవాళ్ళకేం భయంలేదు. మావాళ్ళదగ్గర వున్నారు. మీనంగ తంతా నిజం చెప్పేస్తే మీ రంతా కలిసి ఏకంగా వెళ్ళిపోవచ్చును.’

‘బాబో, మాకేం లేదు నాయనా ! తిండికేలేదు — బండివాడు ధర్మానికి బండి కట్టాడు ఛాట్టించిన దేవుడు తిండికి లేకుండా యింకా యెన్నాళ్ళదాకా చంపెయ్యకుండా, యిలాగ బ్రతికనిస్తాడో గదా అనే దుఃఖముతో మేము జీవిస్తూ బ్రదికి వున్నాము. దొరక్క దొరక్క మేమే మీకు దొరకాలా ! ఏంలాభం — మీదగ్గర కొచ్చా, ఇవాళ యింత కడుపునిండా అన్నం తిన్నాంగదా అని నాతోషిస్తున్నాం. మీదగ్గరెన్నాళ్ళుంటే అన్నాళ్ళు మాకు యింత అన్నం దొరుతుతుందిగదా అని ఆశపడుతున్నాం. మాబంధువుల్ని చూళి కాన్నాళ్ళయిందని వెళ్ళాలని వుందిగాని, అక్కడికి వెళ్లే మాత్రం యేవుంది — దిబ్బ ? ఇక్కడ మీదగ్గి రుంటేనే నయంలాగవుంది నాయనా, గాని మా ఆడవాళ్ళ పూచీమాత్రం మీదే నుమండిబాబూ !’

‘మీరిడవాళ్ళు కేం భయంలేదుగాని, మాదగ్గర మేము చెప్పిన వస్తు చేస్తూవుంటావా—నీకూ, నీ కుటుంబానికీ, అన్నం బట్టా యిచ్చి మేమైనా రోక్కంకూడా యిస్తాము.’

‘బేను బాబూ, ఇంతకిన్నానా? పోయిచ్చి, అన్నం బట్టా యిచ్చే దాత లేవరు నాయనా—ఈ కనువులోను?’

‘సరే. నాతో రా—ఇదుగో—చూడు. అల్లుడుగో మీరిడవాళ్ళు — కనబడ్డారా? ఇహ భయం లేదుగదా? ఇప్పుడో ఈబట్టలు కట్టుకో! అని యనుచు నాతని కేదో వింత తీరగు దుస్తుల దొడుగు చిచ్చి, యాతని కన్నులకు గంతలుకట్టి, ఆగుహనుండి యావలికి దోడ్చుకొనిపోయి, నాలుగైదు మైళ్ళ దూరమువరకును, మోటారుబైసికీలుమీద కొంతదూరమును, నవారీలో కొంతదూరమును తీసుకపోయి, పట్టణ సమీపము నకు రానిచ్చి, యాతని కన్నుల గంతలు పిప్పి, ‘రా—నాతో రా—డొల్లోకి వెళ్ళిపద్దాయు’ అని చెప్పి, కాల్నడకను పుర వీధుల వెంబడి బడి పోవుచుండెను.

నాలుగవ ప్రకరణము

తాళము పట్టుట.

పోలీసు స్టేషనులో స్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరు, సబ్ ఇన్స్పెక్టరు, మంగల్స్ టో మొదలగువారు కూరుచుండి, ప్రయాణస్తు

లు కొండిరు తమకు జరిగిన చోరీని గూర్చి, దొంగల చహారా మొదలగు సంగతులు చెప్పమండగా వారిని వినుచు, వ్రాసుకొనుచుండిరి.

లాల్ చంద్ గా రింట పగలు షుమారు పదిగంటలై నది నిన్నటి సాయంత్రము మొదలు యిప్పటి వరకును షుమారు ఏబదిమంది యైనచు ఆ తాళము దీముటకు బయల్పించియు, విఫలమనోంధులయి పోవుచుండిరి ఎ.రో యిద్దరు షునుష్యులు వచ్చి, 'అయ్యా, మేము తాళం తెరుస్తాము ఆ బహుమతీ సొమ్ము మా కిస్తారా?' అని యీ యిరువురిలో నొక డడిగెను. 'సొమ్ము యిచ్చడాని కేమీ అభ్యంతరం లేదు—గాని మిమ్మల్ని మించిపోయినవాళ్ళు చాలామంది పెద్ద పెద్ద వాళ్లు వచ్చి, చాలా అవ్వపడి, తుడకి లాభాలేక వెళ్ళిపోయారు. మీ రేమిటో ఊరికే శ్రమపడతారేమో అని అనుకుంటాను' అని లాల్ చందు బదులిడెను

'పోసియ్యండి, పడుతుంది చెసినంతమాత్రాన నష్టం యేవుంది? తాళం తెరస్తే సొమ్మిస్తారుగాని, ముందుగా యిచ్చెయ్యరు గదా.'

'సరే అయితే చూడండి—రండి' అనుచు లాల్ చంద్ ఆ గదికి వేరుబడిన తాళంకప్పు జూపెను.

వీ రిరువురిలో నొకడు రుక్మిణిలోళ్లు మొదలగు వానిని తయారుచేయుట—తిరగళ్ళకు, కల్వపాత్రములకు, గంట్లువే

యట, మొదలగు రాతిపనియే పృత్తిగా గల వానివలెను, రెండవవాడు యిసుపసామగ్రి తయారుచేయువానివలెను, గాన వచ్చుచుండిరి. ఒకడు వయసు మీరినవాడు, రెండవవాడు బాగా వయసు ముదిరినవాడు.

పది గంటలు దాటింది. వీ రిరువురిలో నొకడు. తన చేతనున్న యొక తాళపుగుత్తి దీసి, అందొక తాళము నీ రెండవవాని కొనంగి, తన పోచీపాచీ జూచుకొనుచు తాళము దెరువును. ఈ రెండవవా డేలకో గాని, యొక్క క్షణకాలము మాత్ర మేమో యీలోచించు చున్నటుల గానుపించిన గాని, ఆమొదటివాడు వీసిని మిక్కిలి తొందర పెట్టుచుండ, నాత డా తాళముతో నాతలుపు దెరిచెను, లాల్ చంద్ గా రీతడు తాళము దీయు ననుకొనలేదు. ఇప్పుడు తాళము దెరువబడ గానే, చంద్ గారి శరీరము గంపింప జొచ్చెను. అట్లయ్యును తక్షణమే బహుమానముకై లోనికి బిలచి, కూర్చుండ నియమించి, తాళము దెరిచిన యాతని నా గదిలోనే యుంచి, గొల్లెము వేసి, తన స్వంత కప్ప తాళము వేసి, తన పరివారము లో గొంతమంది నట నుండుమని చెప్పి, తానును తొందర తొందరగా పోలీసు స్టేషనుకు బరువెత్తెను.

తాళము దీయవచ్చిన వారిలో తాళముతో తలుపు దెరిచినవాడు గదిలో నుంచబడినాడు గదా. మరి యొకడు లాల్ చంద్ గారు పోలీసు స్టేషనుకు పోయినా రను సంగతి పసి

పట్టినతోడనే, తనకు రావలసిన బహుమానమును గూర్చి, చంద్ గారు మరే వచ్చునంత దనుక నైన నట సుండక, త్వర గమనడై పెడలిపోయినటుల గానవచ్చుచున్నది; కానిచో, చంద్ పోలీసు స్టేషనుకు వెళ్ళి నర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగారితో చెప్పగా, నాయనయును ఉత్సాహముతో, మంగల్ నేనుని దోడ్కొని, చంద్ గారి యింటికి వచ్చునరికి, ఆ మనిషి కాన రాకుండుటకు గారణ మేమై యుండును ?

‘ఏరండీ! ఇద్దరు పచ్చినారసన్నీ, అందులో ఒకడు లోపల, ఒకడు పైన, వున్నాడని చెప్పినారే—వాడెడీ?’ అని నర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగా రడిగిరి.

‘ఏమో—ఎటుపోయాచో! అవత లెక్కచో వుంటే వుంటాడు. ఇంతకీ మనకి కావలసిన మనిషి గదిలోనే వున్నాడు గదా!’

‘అలాగా.....’

ఇన్ స్పెక్టరుగారి ముఖమున నేలొక్కో గాని లాలుచంద్ నకువలె సంతోషచిహ్నములు గానరాలేదు. లాల్ చంద్ గారు ఆ గది తలుపు తాళము దెరచి, గొండ్లము దీసి, తలుపులు దెరచెను. ఆ గదిలో నున్నవాని నందరును చూచిరి.

మంగల్సేన్—నునాయాసంగా ద్రోహి దొరికే ఉపాయం చేశారండీ.

ఇస్సెక్టరుగారు మాత్రం మారు పలుకక, తదేక ధ్యానముతో, నా గదిలో నిలచియున్న వానిపై నేగా దిగ జూచుచుండిరి.

‘ఏమిటో, ఏమిటి—మనిషి న్నవ్వగా దొరికినా ఆలా చూస్తూ ఆలోచిస్తూ వున్నారేమి? ఇప్పుడు కూడా ఏదో పిప్లపేషణం నబబులు చేస్తారాయోమిటి?—అదే ఆలోచిస్తూవున్నట్టుంది—’

‘ఉండవయ్యా, ఎప్పుడున్నా తొందరేగాని మీదగ్గర మరేమిన్నీ లేదు—’

ఆ గదిలో నిలచియున్న యాతడు ఇన్ స్పెక్టరు నుద్దేశించి, ‘ఐనది.’ అనుభవించినాను—స్వయంప్రకాశము. నా తాళమే పట్టిపోయింది.’ అనుచు, ఇన్ స్పెక్టరును తన వద్దకు పిలిచి, ఏదో గుర్తుగలనంఖ్యను చెప్పెను.

‘అయ్యో! బాబూ, అరీందమ్—ఎంతవని జరిగినది! రండి—రండి—స్నేహములో మాట్లాడుకుందాము’ అనుచు సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగా రీ యరీందమును దోకొనిబోయిరి.

అయ్యో, లాల్, ఇప్పు డేమింతువు? నీచే చెరపెట్ట బడిన వానిని సర్కిలు ఇన్ స్పెక్టరు, ‘అయ్యో...అరీందమ్...’ అనుచు, శిశ్రించుటకు మారు తఃతో దోడ్కొనిపోవుచున్నా దిదేమి?

ఇప్పుడు సర్కిలు ఇన్ స్పెక్టరుగారి మానసమున నెట్టి
 యూహ లుద్భవించు చున్నవో వ్రాయ సవనరమయి
 యున్నను, అడుగడ్డునకును అరీందమ్మేల్లాకులను, పర్యాయ
 మున నిస్పెక్టరుగారిని గూడ, ననుమానించుచు నున్న లాలు
 చంద్ నకోడి వ్రాయ మాకలము సాహసింపజాలకున్నది.

కొలూరాయి

తృతీయ భండము

మొదటి ప్రకరణము

రూ 2,175 లకు వుండి

నుమారు 12 గంటలు కావచ్చినది. పోలీసు స్టేషను లోనున్న అరీందమ్ బాబుగారి పేర విలాసము గల ఒక వుండి పట్టుకుని వచ్చి ఒకడు ఆయనతో 'అయ్యా, ఈ వుండి తాలూకు రూ 2,275 లును తమకు యిప్పించవలసిన దని చమకాసింగ్ గారు పంపినారు. కావున త్వరగా యిప్పించ గోరుచున్నాను' అని యనెను.

'ఏదీ—వుండి—ఇదా; మాకు చేసిన సప్లయితాలూకు బాకీగదూ—నరే నీ పేరు 'కరీంబక్సు' కదూ: ఈ వుండి వెనకప్రక్కనే నేను మాబాంకర్ పేర ఎండాట్సు చేసియున్నాను. నువ్వు చున్నీలాల్ గణ్ పతిరాయ్ గారి దగ్గరకు ఈ వుండి పట్టుకుని వెళ్ళి, ఆయనకు చూపిస్తే, నీకు సొమ్మిస్తారు. అది పట్టుకుని వెళ్ళి, చమన్ గారికి యిచ్చి, నేను 'రామ్—రామ్' చెప్పినానని చెప్పు.'

‘సరే ఆలాగేనండి—’

ఆ హుండి వెనుక ప్రక్కనే—

‘ఈ హుండి తాలూకు మొత్తం చమన్సింగుగారి నౌఖరు కరీంబక్స్కు యిచ్చివేయవలెను.

అ రీ ం ద మ్’

శ్రీయుతులు, చమన్సింగ్ అండ్ సన్స్ గార్లకు,

క ల క తా.

అని వ్రాసిన ఆ కాగితమును కరీంబక్స్కు యిచ్చి, మరి యొక చెక్కు రూ 2,000 లకు తన ఖర్చులకొరకు, తనకు ఆ సొమ్ము చెల్లుబాడి యగుటకు తన నౌఖరు నందకిశోరలాల్ పేర ఇమ్మ్యచేసి, నందకిశోరలాల్ చేతికిచ్చి, కరీంబక్స్కును, లాల్ నున్నూ, గణపతిరాయిగారి వద్దకు పంపివేసెను

రెండవ ప్రకరణము

తంతిమనియార్దరు

పోలీసు స్టేషనులో నేలొక్కోగాని యాలోచనా నిమ గ్నుడై యున్న అరీందమ్ బాబుగారి వద్దకు పెల్లిగ్రాఫ్ ఫ్యూన్ వచ్చి, ఏదో యొక కాగితము తెచ్చి, ఆయనచే సంతకము చేయించుకొని, వెడలి పోయెను.

అరిం—చూచినావా, స్నేహహయొక్క బలము ! కొద్ది గోజులలోనే కానై యున్న నా కుమార్తె వివాహమునకు సహాయము చేయగలవా యనియన, చంద్రమాల్కిరూ 3,000 లు టి. యమ్. ఓ (తంత్రి మనియార్డరు) పంపినాడండీ నేను పోస్టాఫీసుకు పోయి డెలివరీ తీసుకుంటాను.

నాగి—ఇప్పుడు పోస్టుమాన్ అదేనా యింటి మేషకా తీసుకుని వచ్చినాడు.

అరిం—ఓను.

నాగి—మరే తే పోస్టాఫీసుకు వెళ్ళ రేమి ? ఎందు కాలస్యం ?

‘ఓనిదుగో కొంచెం యిక్కడ వని చూచుకుని బయలుదేరి వెళ్ళగలను.’

మూడవ ప్రకరణము

అరిందమ్ బాబుగారి యిల్లు

‘చూచినావా, మన చంద్రమాల్కియొక్క అభిమానము. మన వరోజిని వివాహమునకు సొమ్మును గూర్చి ప్రనంగ రీత్యా నేను చెప్పి నేటికి 15 దినములైనను కాలేదు. అప్పుడే మూడు నేలు తంత్రి మనియార్డరుగా పంపినాడు.

‘నరేగాని, మీకు సొమ్ము అందినట్టున్నా, ఈ సహాయమునకు మీ రెంటేని కృతజ్ఞులనిస్తే తెలియజేయుచు తంతి సంపిరా ? లేదా ?’

‘అయ్యో, అలాగు వ్రాసుకుంటానా ! ఇప్పుడే తంతి మనిఅర్థరు పుచ్చుకుని చంద్రమాళికి నా కృతజ్ఞతను దెల్పుచు తెలిగ్రామ పంపి వచ్చుచున్నాను.’

‘అయితే యీ నెలలోనే సరోజిని వివాహము గదా; సొమ్ము చాలదేమో యని సంశయించు చుంటిరి; ఇప్పుడు మరి ఆ చిక్కులేదు గదా !’

‘మరే చిక్కునులేదు. ఏ సంశయమునులేదు. మనకు సాదా, బట్టలున్నూ సప్లయిచేసిన శుభన్ సింగుగారి రూ. 2,175 ల హుండియున్నూ, సరోజిని వివాహముకొరకు రూ. 2,000 లకు చెక్కున్నూ, మన బాంకికి పంపివేసి, ఆఫీసులో వని చూచుకొనుచుండగానే యీ తెలిగ్రాఫ్ మనిఅర్థరు వచ్చినది. అసలు చంద్రమాళితో నాకు మూడువేలు పంపవలసిన దని కోరలేదు. ఈ కార్యమునకు 2,000 జరూరనిస్తే, అందు విషయమయి నేను మిక్కిలి ప్రయత్నించు చున్నానని మాత్రమే చెప్పినాను. అలాంటిది తాను అతాత్తుగా మూడువేలు, టి. యమ్. ఓ. గా పంపినాడు. కనుక, అదిన్నీ బాంకినుండి వచ్చే మొత్తమున్నూ, కలిపితే వివాహ కార్యము సరళీగా జరిగిపోతుంది. మరేమీ తక్కువలేదు.’

‘అయితే మీరు సాయంత్రంలాగా మంచి ముహూర్తము పెట్టించినయెడల, ఆ ముహూర్తపు వ్యవధి ననుసరించి పెండ్లిపనులు చేయించుటకు వీలుంటుంది.’

‘సరే; నేను పోలీసు స్టేషనుకు వెళ్ళెదను. ఈ రోజున శనివారము; రేపు తీరుబడిగా నుంటుంది. అన్ని శార్యములునూ చక్కగా చూచుటకు విలుంటును. నేను ప్రస్తుతం తాళాకు వెళ్ళి, అక్కడ పని చూచుకుంటాను.’

నాలుగవ ప్రకరణము

పోలీసు స్టేషను

‘ఏమండీ టి. యమ్. ఓ. డెలివరీ తీసుకున్నారా?’

‘అ—తీసుకున్నాను’

‘చూచారా నేటి కేసరి?’

‘లేదు! లేదు! నిన్నటి మన క్వెర్రీకి ఏదైనా అక్రైమ్ వచ్చినదా?’

‘రాకేమి? మీరు ఏదైనా స్క్రీము వెయ్యడమన్నా, అది నిరర్థకము కావడమూనా?’

‘అంతా సార్ధకమే చూచారు కదూ స్వయంకృతాపరాధము ఎంత చిక్కు తెచ్చిపెట్టిందో! ఏమిచేయుటకున్నా

వీలులేక, తుదకి వాని చేతుల్లో చిక్కుకుని, నేనుతీసిన గోతులో నేనే పడ్డాను—కొనకి నా తాళమే పట్టినాడు. అదుగో, ఆ లాగే వుంటుంది— ఒక్కొక్కప్పుడు స్కీము అడ్డంగాతిరిగితే,

‘అయితేనేం. ఎన్ని సంగతుల్లో తెలిసినవి కావా!’

‘ఆ—అన్నీ తెలియడమే! ఈ తెలియడాల్సిన కార్య అనుకూలత ఎనునరించే వుంటుంది సరే ఏదేలాగున్నా ప్రాసీజ రొకటిసరిగా వుండవలెను గదా ఏదీ కేసరి?’

‘ఇదుగో’

దారిలో నొక చోట ఎర్రసిరా గుర్తు వేయబడిన కాగితము తీసి ఆయన యిటుల జదివెరి.

‘శుక్రవారపు కేసరి దినపత్రికలో బ్రచురించిన రూ 11 ర-0-0 ల లాల్ చంద్ గారి బహుమాన విషయము’ నకు బ్రత్యుత్తరము:—

ఆ తాళము 10 A.C. 16 నిమిషములకు రాయప్రనిచ్చేయు వానిదుస్తులుగల నా నెళుకుచే తీయించితిని కావున ఆ వెయ్యి నూటపడహారు రూపాయల బహుమానమునకు నేనే హక్కు చూడను. నావేరు మధుసూదన లాల్. మీరు పత్రికలో బ్రచురించిన రీతిగా ఇన్ ష్యూర్ చేసి పంపవచ్చును.

‘మధుసూదనలాల్.’

‘వహావ్యా! ఏమి చమత్కారము !! ఇదో పేరా! ఏంకేర్లు! ఏం చర్యలు !! అయ్యా, వీడే సుమండ్రి అగుటన

ఘటనా సమర్థుడు. పెట్టినవేడు పెట్టుకోండా, చేసినవని చేయకుండా, దొంగిలించుకుండా, బొనో కాదో తెలియనీయకుండా ప్రవర్తించుచున్నాడు.

‘నరే లెండి—ఇక మంచి చేయవలసిన సయ్యమో తెలుసునా?’

‘ఏమో, మీరే నలహా చెప్పండి—’

‘చెప్పడమునకేమున్నది; లాల్ చంద్ గారితో చెప్పి ఆ సొమ్ము పుచ్చుకుని, ఇన్ ఫ్యూర్ చేసి పంపించి మీరు పోస్టాఫీసు దగ్గర కాచుకుని యుండవలెను.’

‘నరే—ఇక నేదో ఆ పట్టన్నీ నేను వడతాను లెండి’ అని చిరునవ్వు నవ్వి, అక్కడనుండి లేచి ఆయన తన యింటి ఆఫీసు గదిలోనికి బోయి, కొన్ని నీసాలను దీసి, యేమేమో చేసి, మరికొంత సెవటికొక పెద్ద కవరు మధుసూదన లాల్ గారి పేర విలాసము వ్రాసి, ‘లాల్ చంద్ వద్దనుండి’ యనిగూడ వ్రాసి తన నొఖరు కిచ్చి పోస్టాఫీసుకు పంపివేసి, యేమేమో మోచించుచు తన యింటనే గూర్చునియుండ గణపతి రాయి గారి వద్దకు పోయియుండిన కరీంబక్సు యను నందకిశోరలాలు యను, కొన్ని కాగితములు పట్టుకుని వచ్చి అరీందమ్ బాబు గారికి యిచ్చి యెదుట నిలుచుబడెను బాబుగారును ఆ కాగితము లన్నియును జూచుకుని విస్మయమొంది నోట మాటలేక మిన్నకుండిరి.

ఏమిది! అరీందమ్, ఏమా విన్నయాననము? ఏమి యానోట మాట లేకుండుట? ఏమి యూనికుండు వేమి?

కరీంబక్స్—ఏమండీ, ఏం చేస్తార్, చమన్ సింగ్ గారి కేసుని చెప్పమంటారు?

అరీందమ్—సరే, నీవు వెళ్లు; కొద్దిరోజులలో నిచ్చెద నని చెప్పు ఈ కాగితములు నావద్దనే ఉండనిమ్ము.

కరీంబక్స్—అలాగ వల్లకావండి—మీకు నేనిచ్చినది డిమాండ్ డ్రాఫ్టు గాని మరొకటి. మరొకటి కాదు, గనుక మీరా డ్రాఫ్టువుచుకుంటే, ఆలాగు వుంచుకున్నట్టు మీరో వుత్తరం చమన్ సింగుగారి పేర యివ్వాలి. లేకుంటే డ్రాఫ్ట్ వాపస్ చెయ్యాలి.'

అరీం—సరే వుత్తరం వ్రాసియిస్తాను.

అనుచు నేమేమో వ్రాసియిచ్చి వానిని పంపివేసి మరల యథాస్థానమున గూరుచుండి ఆ తరునలి గాని చేతలకు విన్నయ సాగరమున నీదులాడుచుండ, నింతలో తంతివారా వహుడొక తంతిదెచ్చి యిచ్చి శాబుగారి సంతకము వుచ్చు కుని మరలి పోయెను.

ఇప్పు డిప్పుడే తన కందిన తంతివార్తయును, పది నిమి సములకు వెనుక తనకు చేరిన డిజానర్డు డిమాండు డ్రాఫ్టును, డిజానర్డు చెక్కును, చూచుకొని కొంత తడవు పూర్వవర సందర్భముల నాలోచించుకుని గాబోలు, చివాలున తేచి చున్నిలాలు గణపతిరాయ్ గారి బ్యాంకికి పోయెను.

అన్నీ చిక్కులే !

‘ఔరారా ! ఏమి దిట్టరివిరా !

ఏమి బుద్ధి కౌశల్యమురా !

ఏమి దౌర్మార్గ్యమురా !

నీ ప్రయత్నములును, నీ చేతలును, నీ యెత్తు గడలును నీ పన్నుగడలును చూడ జూడ నిన్నియు నీ యరీంద్రుడైన నీ గురి నేయుచున్నటులే గానవచ్చుచున్నవి. లాల్ చంద్ గారింటి చోరీ కేసులోనా నన్నే ద్రోసిని జేసితివి ! అందుల కన్నెన్నో రుజువులును, దాఖలాలును నీ బుద్ధి చాతుర్మయమువలన జూపితివి. నాకు దోడు జేసితివి పాపమా మెల్లాకను గూడ ! వీధవ పోలీసు సూపరెంటెండెంటుజే నన్నే బాధించితివి ! అనంతరము లాల్ చంద్ గారి గది తలుపు తాళము దీయుటలో నేను నీకొరకు దీసిన గోతిలో నన్నే ద్రోసి కప్పివేసితివి ! మఱియు నిపుడు నానర్హత్వమును గణపతిరాయ్ గారి బ్యాంకి లో నానంతకముచేసి పట్టికు గా దోచుకుని నన్ను నిర్ధనునిగా జేసితివి ! నేనంపిన చక్ యును, నాపేర చమకాసింగ్ గా రంపిన ద్రావును నీ వలననే గదా, డిజా నరై వాపను వచ్చినవి !

అయ్యో ! డబ్బులేక యిబ్బంది పడుచుందునేమో యని యూహించిగాబోలు, బోగన్ తంతి మనిఅర్థము మూడువేల

కంపితివి ! అని తెలిపినాన జాలూ మాదంబదమాళిమే పంపె
గాబోలని నామెలని కాకి ధన్యహాసములతో తంతి సంపగా
నిదిగో తానేమియు నెరుగనియు, సొమ్మంపచిడే వంపితిని
తన్నెకనక్కము లాడె బదని ము, చానివ్వుడు తొంచె మొత్తు
డులో జక్కియున్నాననియు, దగిన నామె మొత్తు జాలమికి
మమింపు డనియు నెఱుదీ తంతి వంపినాడే !

* * * * *

‘ఏవో, ఏమి నామెల గాడి మనున్నావురా? ఇన్ని
కతల బన్నెడి నీవొక్కండ వానో, కాదో గాని, నీ కుత్సిత
ములు న్నెఱింపనీయములు. కాని యిన్ని నీ వదుత్తుములును
అరీందమ్ గూర్చియేనా? అయి నొగాక; గాని, దొంగనాణె
ములు తయారీ నీయ మన్న కాలూరాయిని నీచేయెనయెడల,
అనాడు గుల్ సిమ్ చెప్పినరీతిని దొంగలకు గురువగు కాలూ
రాయిని నీచే యెనచో, నిన్నమాత్రము నామాన్యముగా వీడు
వాడను గాను. ఈ బొందిలో నీసాణముండగా, పట్టిన
పంతము: నెరవేరు పంతదాక అరీందమ్ నిన్నలపాల వీడువాడు
గాడు, ఇదుగో యిచ్చిడివుడే నేను సంధించిన నారాయణాస్త్ర
ప్రయోగ మమోఘమై పరిణమించును గాక—

‘బొరా! నీయొక్కయోగాని, మీయొక్కగాని లయకారి
తన మేర్పడు సమయ మానన్న మైనది అరీందమ్ అయినను
నామామాత్రావశిష్టుడు కావలెను. కానిచో ద్రోహకులాపతిం

నుడ వను నీవై వను గాను పూర్వమును కాలె నంతెకాని
మన మిరువురమును నేర కాంక్షన జేపించి యుండరాదు.
అట్టిది నీకై నను నాకై నను దొందాకత అది నీకై నను నాకై
నను నపయశః కారణమును, కారణమును గదా. నేడు శని
వారము. ఆదివారము నాకు కుటిరింపి నెప్పుడులు చేసి
కొనుటకు వ్యవధి ను నొనగవలె. పోనాఫీయ వద్దనే నిన్నో,
నీవానినో, పెట్టి తీరవలెను. అయ్యచు నాతడు రయమున
గృహాన్యుఖుండై పోవలెను చుండగా, నొకండు వచ్చి,
'బాబూ, అమ్మగారొకసారి తన బిల్లను పీచుచేసుకొని యిం
టికి రమ్మను ముగ నన్ను తమ వద్దకు పంపిరని నెను,

'నీ పెవరు?'

'తమ నొఖిరున్న'

'నీ నెప్పరు నొఖిరుగా నియమించినారు?'

'అమ్మగారు.'

'ఎప్పటినుండ?'

'నన్ను సాయంకాలము చెప్పినారు. ఈరోజు ఉదయం
నుండినీ నొఖిరీ చేయుచున్నాను.'

'చేయుచున్నాను. అంటిదే; మీరుగదా?'

'మేమూ; ఏ దార్లము ఉన్నాను. సరోజిని అమ్మా
యిగారి వివాహముదా వారం రోజుల్లో! ఆపెళ్ళికి పనులు
చేయుచున్నాను. ముగ్గురాడవాళ్ళను, ఇద్దరు మొగవాళ్ళను

కూడా వుంచివున్నారు. ఆడవాళ్ళు ఆడపిల్లలన్నా, మొగవాళ్ళము మొగపిల్లలన్నా, చేస్తున్నాము.'

వీ రిరువురును వడివడి నడచుచు బాబుగారి యిల్లు సమీపించుచున్నారు.

'ఎన్నాళ్ళకోసం మిమ్ము ల్నందరినీ వుంచినారు అనగా ఎన్నిరోజుల వరకూ పనిచేయుటకు మిమ్ముల్నందరినీ నౌఖరీ వుంచి వున్నారా?'

'ఎన్నాళ్ళదాకా కేముంది? అమ్మాయిగారి వివాహం అయిన మూడురోజుల దాకా ఉండమని రోజుకూలికి నిర్ణయించి వుంచినారు.'

'నరే'

ఇటుల మాట్లాడుచునే బాబుగారిల్లు సేరిరి

ఆహా ! వారి భవనము నిత్యకల్యాణమును— పచ్చల తోరణమును, అయియుండెను. అందరును వచ్చువారును బోవువారు నై యుండిరి.

ఇంట స్వర్ణమయి వేయికన్నులతో పెండ్లిపిల్లలు జేయించుచుండెను.

బంగళా దేశమున నొక తాలూకాకు తహసీల్దార్ పనిచేయుచున్న కిషన్ చంద్రసేన్ గారి జ్యేష్ఠకుమార్తె యగు స్వర్ణమయి అరీందమ్ బాబుగారి ద్విత్వీయ కళత్రము ఈయనకు ప్రథమ కళత్రమువలన సంతానము గాని, సంసార

సుఖము గాని చేకురక మునుపే, ప్రథమ కళత్రపయోగము సంఘటించుటచే, స్వర్ణమయిని ద్వితీయ కళత్రముగా స్వీకరించువాడు జేసికొనెను. పాపమీమెనలకయిప్పటికి ప్రండెండేడ్లవయసుగల సరోజని తప్ప మరి పిల్లలు లేరు. పోనీ ముక ముందే ననుభుతనంతానము కలుగనా యని యనుకొంద మన్నను, మఱి సంతానయోగ్యతయే లేదని ఆ గ్లవె ద్య శాస్త్రు పరీణ యగు హార్దుదొంసాసిగారు సిద్ధాంతపరచియే యున్నారు కావున నీ సరోజని పివాహ ముక్కుత్సాహముగ జరుప నుద్దేశించి, అరీందమ్ బాబుగారు తమపద్ద నున్న సొమ్ము చాలక, బ్యాంకిలోనున్న తమసొమ్మును దెప్పించుకొన చెక్కుపంపియుండిరి గదా మఱియును చాలక చంద్రమాళితో తన కుమార్తె వివాహమునకు మూడు వేలకు తగ్గకుండ నహాయము (అప్పిచ్చుట) సభ్యగించునటుల బ్రసంగము గూడజేసిరి గదా! ఇంతకును ఈయన యే పదిమూదికి వివాహము చేయ వలెను గనుక!

స్వర్ణమయి యును, ఒడలు దెలియనంత శ్రమపడుచు, కూలికి గొందరు కూలీలను, నౌఖరులను నియమించి, రాబోవు బంధుగులకును, పెండ్లివారికిని, బసలుచు, విడుదులును యేర్పరచుట, భోజన సదుపాయములకు వలయు స్వేచ్ఛలు సేయుటలోను గాగల పనులలో నతిచురుకుగ నామె సంపూర్ణముగ నిమగ్నయై యుండెను.

అరీందమ్ బాబు తన యింటికి బోయి యాహూసమున నొక వాలుకుర్చీపై మేనువాల్చి, విశ్రాంతి నొందుచుండెను.

జేత యతిక్రమించిందని భోజనము నకురావలసినదని, క్రొత్తగా నియమింపబడిన కూలివానిద్వారా, స్వర్ణమయి కబురంపె గదా! బాబుగారు వచ్చిరనిజెలిసికొని స్వర్ణమయియును నాథుం జూడవచ్చి, 'ఏమిది. నేడింత నేపటివరకును భోజనమునకే రాలేదు భోజనానంతరము మరల పనులు జేసికొన వచ్చును గదా యని కబురంపెతి' అనుచు భర్తమోము తేరి పార జూచి, 'ఏమోగాని యీరోజు మిక్కిలి ఆయాస పడినటును, ఏదో ఏచారాంకురము మీమాసనమును గలవర పెట్టుచున్న నట్లును దోచుచున్నది — కారణ మడుగవచ్చునా?' యని నవనయముగ స్వర్ణమయి పలికెను. కొంతతడ వాలెడు మిన్న కుండి—'స్వర్ణమయీ, నీ యుత్సాహమునకును, నీ ప్రయత్నములకును, నేను నహాయ పడజాలకుండుట యటుండ, నా వలన గొంత యపరోధము గూడ కలుగు చున్నందుల కెంతయు విచారించుచున్నాను' అని పలికెను.

'మీరు స్వయముగ నపారములు గల్పించరే. దైవి కములే యెనచో, దైవమున కిష్టము లేదనయే యెంచి బ్రవర్తింతుము. ఇప్పుడు కాకున్న మఱి యొకప్పుడీ శుభకార్యము నెరవేర్చగలము.'

'నీతో చెప్ప కేమి? ఒక్కసారిగ నెన్నో చిక్కులు ద్రోహులవలన కలిగినవి. బ్యాంకిలో నున్న మన సొమ్మంతయు నానంతకము ఫోర్జిచేసి ద్రోహి యెవడో కొల్లపెట్టినాడు.

మరియు చంద్రమాలి వేడుకో నాకు మూడువేలకు దొంగ
టెలిగ్రాఫు మనియార్డరు పంపియున్నాడు అందుకు గూర్చి
పెద్ద చిక్కు రాన్లే యున్నది. అది సోమవారమునాడు తేల
గలదు.'

'అయితే మీనంతకము ఫోర్జిచేసి ధనము కొల్లగొట్టిన
వాడును, మీకు రూ 5000 లకు టెలిగ్రాము పంపిన వాడును
ఒక్కడేనా ! లేక యిద్దరా ?'

'ఒక్కడో, యిద్దరో, పదిమందో, నేను చెప్పలేను
గాని, ద్రోహు లందఱును అరీందమ్ దెవనే గురిచేయుచున్నట్లు
దోచుచున్నది.'

'తుద కేమి తేలివది ?'

'తేలుట కేమున్నది. ఎక్కడనున్నా నాతాలూకు
సొమ్ము తేదు—నడచుచున్న నెలజీత మొక్కటి తప్ప, మరి
యాధారమేలేదు. మనకు సాదా సప్లయచేయుచున్న గులాబ్
సింగ్ తనకు మన మీయవలసిన సొమ్మును గూర్చి తొందర
చేయుచు డిమాండు డ్రాఫ్టు పంపియున్నాడు. కావున నీ
మానములో వివాహ మాపి, మరియొకప్పుడు, జరుపవలె నని
దోచుచున్నది. ఇందు కే మంశువు ?'

'అయ్యో, యిన్ని చిక్కు లొక్కసారిగ సంప్రాప్త
మయినప్పుడు, యీ మహూర్తమునకు వివాహము జరుప
వలదని దేవుని యభిమతమును, సంకల్పమును, అయి యున్న

దని దలంచి నాపివేయవలసినదే. నిన్నటి మూడువేల తంతి మనియార్దరు మనము చంద్రమాళి పాపినా దనుకున్నది దగా యేనా ! ఎంత గుండెనిబ్బరము !'

‘ఈ క్రొత్త నొఖర్ల నందరినిన్నీ పంపివేయుము.’

‘మరియొక గంటకాలము పని చేయించి వారివారి చేతులలో నున్న పనులు పూర్తిచేయించి, వారి కీయవలసిన సొమ్మిచ్చి పంపివేసెదను.’

‘సరే’ యని అరీందమ్ బాబుగారు భోజనాది కార్యము లొనర్చుకొని, ఆ దినమున మిక్కిలి వేగముగ బరుండబోయి కే గాని, అపదలపై నాపత్తులే వరుసగ, గలుగుచుండ, అందోళనా రహితమై, శిశ్చింతగా నున్న గదా మేనువాల్చి సంతనే నిద్ర పట్టుటకు ! హంసతూలికపై బన్నుండినను, ముండ్లపై బన్నుండి సను గూడ నొకటియే గదా ! ఉండి యుండియు దీర్ఘోచ్ఛ్వాస ములు దీయుచు, పాన్నుపై నొక్క నిముసమైనను వ్విశ్రాంతిగా బరుండలేక, యిటు నటు దొర్లుచు, బహు మనస్తాపముచే నంతనేవటికిని సూర్యోదయము కాదే యని వేదనం బడు చుండెను.

మనోవేదనచే బాధితులొవారికి నిముషములు గడియ లై, గడియలు ఝాములై. ఝాములు దినములై, దినములు దీర్ఘములై తోచుట; మనోవిచారము లేక, ఆనందనముద్ర మున నీదులాడుచున్నవారికి, దినములు ఝాములై, ఝాము

లు గడియలై, గడియలు నిమునములై, నిమునములు బహు
ప్రాస్వములై తోచుట లే కాలమునగాని, యే దేశమునగాని,
ఎవడిగిగాని, సహజములేగదా !

అ ర వ ప్ర క ర ణ ము

క్రొత్త భోగటూ

సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగారును మరియు నిం కెవరో
తాణాలో ముచ్చట లాడుచుండ, నరీందమ్ బాబుగారు తాణాకు
వచ్చిరి. వీరు వచ్చిన మరి కొంతనేపటి కెవరో బాబుగారి నెరి
గినవారు గాబోలు వచ్చి, 'బాబుగారూ, తను కేలోకోగాని
ఎరెస్టు వారంటో, లేక, ఏదో సమనో గాని వచ్చినట్లు పోస్టా
ఫీసు సమీపములో ననుకొనుచుండగా లీలగా విన్నాను.
ఎందుకై నా మంచిదని తమతో మనవి చేసినాను.' అని వ్రనంగ
వశంబునంబోలె యనెను.

సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగారు—ఏమిటండీ, ఇదో గొప్పదగోళము. అన్నీ
ఒకదాని వెనుక నొకటిచొప్పున వరుసపెట్టి ఆపత్పరంపర లేనా!
నేను మిక్కిలి చింతించుచున్నాను. మీరు కొన్నాళ్ళు శైలవు
పెట్టి యింటివద్దనే యుండినచో, కొన్నాళ్ళకు యీచిక్కు
లన్నియు పదలిపోవచ్చును.

అరీ—అది పురుష లక్షణం కాదు.

సూర్యకాంతమణి యచేతనంబయ్యును సూర్యుపాదములు సోకినంతమాత్రాన మండిపడుటంబోలే తేజోవంతులు పరులు చేయు పరిభవంబుల నోర్వజాలరు; మతియు అపదలు సంభవించినపుడు ధైర్యమును, ఐశ్వర్యప్రాప్తి యపుడు ఓర్పును, సుస్వభావములు గదా.

కావున నధైర్యపడి, పౌరుషము నిడచి, ప్రతిపక్షుల దుష్కృత్యముల కోడి, ప్రజల సౌఖ్యము చూడక, ఈనా ఒక్కని జేమముకొరకు, మాత్రమే చూచుకొనుట మిక్కిలి ఒంటెతులనము కాదా; ఇంతకును నాకు కలిగిన అపదలు మాత్రము తీరనివి కావు మరికొంచెము శ్రమపడక తప్పదు.

సో—నేనుకూడా యేమీ తప్పుమాటాడ లేదే! కొన్నాళ్ళపాటు శ్రమలేకుండా, తొందరలు లేకుండా, నెమ్మదిగా నుండవచ్చును కదాయని అన్నాను. నరేగాని ఎరెన్టువారం టేమిటి?

అరీ—ఏమీలేదండి నిన్నను తమయెదుట మాట్లాడుచుండగనే పోవుమాకా 21,000 రూపాయలకు టి. యమ్. ఒ. ఇంటిమేషన్ తీసుక వచ్చినాడుకదా అది చూచి, చంద్రమాళి పంపినాడని తమగోకూడా ప్రసంగవశమున చెప్పియుండలేదా! అదుగో ఆ టి. యం. ఓ. బోగన్ ది. దొంగ తంతి మనిఅర్థం

పంపినా డెవహో ద్రోహి. అంతేకాని చంద్రమాళి పంపలేదు. ఆతనికేమిన్నీ తెలియదని విన్న సాయంత్రానికి నాకు పెల్లిగ్రాం వచ్చినది. తక్షణమే నేను పోస్టల్ అధికార్లకు వ్రాసినాను. అది యారోజు సాయంత్రానికి వారి కందగలదు ఈ లోగ్గానే బహుశః వీళ్లీ బుద్ధుని శనివారం (నిన్ననే) వెళ్ళియుండ వచ్చును; అక్కొంటుమూలంగా మూడువేల రూపాయలు బాక్సములో తక్కువ వచ్చియుండును. అది ముందుగా చూచుకుని, యిది ఫాల్సు తే తి మనిఆర్డరు అని గ్రహించి, ఆసామ్మ రిఫండు సేయుమని కోరుచు, ఎక్స్లన్సేషను, కోరి యుంటారు. అంతేకాని అది అరెస్టుఆర్డరు అయియుండకూడదు. ఇంతకీ రేపటిగోజున అన్నీ తెలియనే తెలుస్తవి గదా.

‘ఇది అంతా ఒక్కడివనో, లేక, ఇద్దరుముగ్గురివనో!’

‘వనలయొక్క చమత్కారం చూస్తే ఒకనికన్న యొక్కవమందే యిందులో పని చేస్తూవున్నట్టు తోస్తున్నది. కాని వీ నంతటికిన్నీ సాధు డొక్కడే అనిన్నీ, తానున్నూ తన అనుచరులున్నూ కలిసి చేస్తూవున్న పనేగాని, అసహాయంగా ఒక్కడే ఇందులో లేడని అనుకుంటాను.’

‘సరే, షెల్లాక్ బ్రాకేట్లు యిప్పు డెక్కడనున్నారు?’

‘వేరే వేరే వసులమీద పంపినాను. రెండురోజులలో మీ కంతా తెలియగలదు.’

‘అదుగో మీ నొఖరు—యెందుకో—’

‘ఏమిరా, ఏమిలాగు వచ్చినావు?’ అని అరీందమ్ బాబు ఆ వచ్చిన నౌఖరును ప్రశ్నించెను.

‘ఏదో నుత్తరం వచ్చింది. అమ్మగారు యేమీ బోచక కూర్చున్నారు. వీలుంటే తమర్ని ఒక్కసారి దయచేయు మన్నాడు’ అని ఆ వచ్చినవాడనెను.

‘వీలుండడాని కేసున్నది నేడు ఆదివారము. అంతా తీరుబాట పనిలేవానికి నరేగాని మల్లీయే, ఫిహరీయేనా!’ అని యనుచు, ఇన్ స్పెక్టరుగారివద్ద శలవు గైకొని, తయియిటికి మరలెను.

ఏడవ ప్రకరణము

ఉత్తరము

‘ఏ మాలాగున కూర్చున్నావు?’

‘మా తల్లిగారికి జబ్బుగా నున్నదని మాతండ్రిగారు వ్రాసినారు.’

‘ఉత్తర మెప్పుడు వచ్చినది?’

‘ఇప్పుడే—ఒక గంటకింద వచ్చినది.’

‘ఇది రాకమునుపు మన కేమీ భోగిల్లా లేనేలేదే!’

‘ఔను. ఇదే పుత్రము.’

ఆ జా బండుకొని, చదువుకొని, ఇదుగో ‘జరూరని తోస్తే, తిరిగిచాస్తా’ నని కూడా వ్రాసినారే ఇంతట్లో తొందర నడ నక్కర లేదని యిండువలన తెలియుచున్నదిగదా.’

‘ఔనుగాని, తిరిగి వారివద్దనుండి జాబు వచ్చువరకును, ఊరుకోవడమేనా, లేకపోతే, డాక్టరుని తీసుకొని వెళ్ళడమా?’

‘ఏదైనా రేపు సాయంత్రము దాకా వూరుకుని, అతర్వాత యే ప్రయత్నము చేసినా మంచిదేను.’

అని సలహానిచ్చి, ఆ దినమంతయు, వారివారి స్థితిగతులను గూర్చియు, జరిగిన చిత్రచర్యలను గూర్చియు, బ్రసంగించు కొనుచును కాలము బుచ్చిరి.

అరీందమ్మగారి ఇంటివద్ద పనిచేయుచున్న 778 శైలపు పుచ్చకుని అప్పుడే వెడలిపోయెను.

చదువరులారా !

నే డాదివారము గదా! మనము 2,3 రోజుల నుండి మిక్కిలి శ్రమపడి, లాల్ చంద్ తో విచారించి, అరీందమ్మతో మోసపోయి, ద్రోహంతో గడనడంబ మయిన మన మాననములతో భారవంతయు లయి యున్నవి. కావున నాదివారమగు నేడు, మనము కొంచెము విశ్రాంతి నొందుదమా!’

రేపు సోమవారము. మన మందఱమును మిక్కిలి హెచ్చరితో గమనించవలసిన సంగతులెన్నెన్నియో యున్నటుల గానవచ్చుచున్నది.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము

సోమవారము

ప్రవారీ గోడి సింహద్వార సమీపమునుండి, భవనపు మెట్ల వరకును, ఎక్కడ చూచినను మోటారులే; మోటారు పైకిలే. ప్రజయు నినుక వేసిన నినుకరాలని చందాన గ్రిక్కిరిసి యుండిరి. అందరును, వ్యాపారస్తులు, ఉద్యోగస్తులు, కొందరు కుటుంబస్తులును నిలచియుండిరి. నెంబర్లు వేయబడిన బోస్టు బాక్సులతో కొందరు నౌఖరులును, వేచియుండిరి. కాలచక్రమునకు భీతిలక, జీవన మత్యల్ప మని జంకక, మనము జన్మ మెత్తి, యేకార్యము చేసియున్నా' మను ప్రశ్న ముకప్పు డైనను యోచింపక, 'మా పెద్ద లాజ్జించిరి; మే మనుభవించ వలసియున్న' దని యెంచువారుగాని, 'తిండికేగద మనము జన్మించినది—కావున మత్తపి కరిముగ దనుచును, దిరుగుచును, నులడు' మను సోమరులు గాని, ఉబునుపోక, పలుపోకఃబోవు, ఆ తితాయిలుగాని, సిరుద్యోగులును, నిరవ్వ పారులు, నగు కాపురుషులు గాని, యచ్చట నొక్కరైనను గానరారు—అందరును పసిసేయు వారే; అంతా చురుకు దనమే! అంతా పనే, మేడక్రింది భాగమంతయు మామూలు టపాలు సార్టింగు బటువాడాలు. మేడమీద రిజిస్ట్రేషనులు, నేవింగ్సు బాంకులు, ఇన్ షూర్సులు మొదలగువాని బటువా

జాలును. రిజిస్ట్రేషన్ నిమిత్తము వచ్చువారును, పుచ్చుకొని పోవువారును, సేవింగ్సు బాంకిలో సొమ్ముకట్టువారును, వాపను పుచ్చుకొను వారును, ఇన్‌షూర్ చేయుటకు వచ్చువారును, పుచ్చుకొను వారును; ఎక్కడ చూచినను, ప్రజాసంచలనమే !

ఇట్టియెడ నొక స్ఫురద్రూపియకా పురుషు డొక డొక కార్నుండి దిగి, తనతోనున్న మరినల్వూర నట నుండు జని చెప్పి, ‘భద్రమునుడీ’ యని మోచురించి, వినవిన నడచుచు జోయి మేడ మెట్లెక్కి, తొందరి తొందరగా, ఇన్‌షూరెన్స్ గమస్తాను నమిపించి, ‘ఏమండీ, గుడ్ మార్నింగ్, నాపేర నేదే నా ఇన్‌షూరెన్సు కవరు వచ్చినదా?’ అని యడిగెను.

‘మీపేరు?’

‘గోపాల్ చంద్’

‘ఎక్కడినుండి?’

‘కరాచీనుండి—’

‘ఆహా; చూడాలండీ యీదొంతి దొం తంతాను; యింకా రిజిస్టర్ లో యెంటరే కాలేదు : ఇదిగో, ఆపనే ఆరంభిస్తాను. కొంచెం మీరు తాళాలి ఒక్క పావుగంట కూర్చుండ గలరా?’

‘అయ్యో, కూర్చోకేమి? అందుకే వచ్చినాను గదా: కానియ్యండి; మీరని కానియ్యండి. అంతా అయిన తర్వాతే ఆయెను—వచ్చే వుంటే, యింతట్లోకీ యెక్కడికి పోతుంది?’

‘స్వలే’

ఇన్‌ఫ్లూరెన్సు గుమాస్తా తన పనిచేసు కోనుచుండెను.
గోపాల్‌చంద్‌యును, తన విజ్ఞానదండము నొక యోర
కుంచి, యేమో యోచించుచు గాబోలు గూడుచుండెను.

పోస్టుమాస్టర్ —యూ, మని ఆర్డర్ ప్లార్క్! ఇదుగో
లరీందమ్ గారిపేర శుక్రవారమునాడు వచ్చిన మూడు వేలకు
టి. యమ్. ఓ. ను గూర్చి ఆయననే రిపోర్టు చేసియున్నాడు
చూచినారా? ఆ టి. యమ్. ఓ తనకు వచ్చుటలో నేదో
అసందర్భము కలదనియు, పంపినవాని పేరు చంద్రమాళి
యని యున్నదిగాని, నిజముగా చంద్రమాళి పంపలేదనియు,
ఆ చంద్రమాళి గారి తంఱి జవాబు నిందుతో జత పరచితి
ననియును, ఆ సొమ్ము వాపసు పుచ్చుకొనవలసిన దనియును,
తాను సోమవారము 10 గంటల వరకును యింటి వద్దనే
యుండు ననియు, ఆలోగా పోస్టల్ అథారిటీస్ వచ్చి సొమ్ము
వాపస్ పుచ్చుకొనియెడల మరల మంగళవారము ఉదయము
10 గంటలలోగా తా నన్య కార్యక్రమములలో నుండుననియు
దెలియజేయుచు, ఈ బోగస్ (మిథ్య) తంఱి మనిఆర్డరు పంపి
నవానిం గూర్చి పోస్టల్ వారు తగిన చర్య చేయవలసిన దనియు
రిపోర్టు నిచ్చియున్నారు. కాని మనమేమి చర్య చేయగలము?
మరల నీ కేసు పోస్టు మాస్టర్ జనరల్ గారి ద్వారా ఆయనకే
డిటెక్షనుకొరకు రిఫర్ కావలసిందే. ఇప్పుడు మీరు చేయవలసిన
పని, తక్షణం పి. యమ్. జే. గారికి తంఱి పంపవలెను.

‘అరీందమ్ గారి పేర చంద్రమాళి పంపిన రూ 8,000 ల టి. యమ్. బి. బోగన్ అనియు, తనకు చెందరా దనియు, సొమ్ము వాపన యిచ్చుచున్నా ననియు, అరీందమ్ బనూ (బోన్) గారు రిపోర్టు నిచ్చియున్నారు. సొమ్ము వాపను పుచ్చు కొను చున్నాము. ఈ కేసు విషయమై తగిన చర్య చేయవలసిన దని గూడ ఆయన వ్రాయుచున్నారు.

పోస్టుమాస్టర్, యమ్
కలకత్తా

అని వ్రాసి తంతిళ్ళాళి కంపి, టెలిఫూన్ లో పి. యమ్ జీ. గారితో మాట్లాడి సంగతులన్నియు నివేదించుచుండెను.

గోపాల్ చంద్ వీరి సంభాషణల నెల్ల నేలొకటిగాని వినుచునే యుండెను

ఇన్ షూర్ రెస్సు గుమస్తా ఇన్ షూర్ కవరులన్నియు పరీక్షించుచు, వాని పై విలాసము, పంపినవారి పేరు, సంఖ్య, మొత్తము మొదలగు వివరములు రిజిస్టర్ లో వ్రాసుకొనుచుండ, ‘ఆ అయ్యా, ఏదండీ, ఆ కవరు అదే నాది కాబోలు — చూడండి—’ అని గోపాల్ చంద్ అతనితోననెను.

‘కాదండీ—’

‘చూడండి; ఎవరిపేరు నున్నదో.’

‘ఇదా? ఇది రూ 1,116—0—0 లకు ఇన్ షూర్ — మధుసూదన్ లాల్ కి’

‘ఎవరు పంపినది?’

‘ఎవరు పంపితే నేమి? లాల్ చంద్ వద్దనుండి—ఇంతకీ యెవరినైనా, గోపాల్ చంద్ ది మాత్రము కాదు.’

‘ఓ నాన్నా’ అనుచు నీతడు మిన్నకుండ ‘అయ్యా, ఇంతేనా? ఇంకా వున్నావా కవర్లు?’ అని అడిగెను.

‘మరిలేవండి ఇంతే యీరోజుకి ఇవి చాలవా అండి! మా వీకలమీదికి !!’

ఇంతలో నొకండువచ్చి, ‘అయ్యా, మధునూదనలాల్ పేర ఇన్ ష్యూ రెన్సు కవరు రూ 1,111—0—0 లకు వచ్చి నదా?’ యని ప్రశ్నించెను.

ఈతడు సంపూర్ణమైన అంగసౌష్ఠ్యము గలిగి, ముష్కరుని వలె నుండెను. వెనుకకు నిరిచి కట్టిన పింజలు గల నల్లని యంచుల పంచయును, పంచ లోపల కెగించి, బిగించి యుంచి ధరించిన కమ్మేజును, కమ్మేజునకు వన్నె దెచ్చిన నల్లని షార్టు కోటును, వాని యుడుపులు.

ఇన్ ష్యూ రెన్సు గుమస్తా, గోపాల్ చంద్ అడిగినప్పుడు వలె, కవరులు ఒక టూకీపే చూడక, రిజిష్టరు దిరుగవేయుచు కావలసిన భోగట్టా వెదకుచుండెను.

‘ఏమండీ; నామాటేమి చూచినారు కారే?’

‘అయ్యా! అదేచూస్తున్నాను ఉండవయ్యా, నీలాగే రెండుకట్టు, రెండు చేతులే, వున్నాయి. ఇటు అడిగి అటు తెమ్మంటే యెలాగ? చూడనిస్తారా లేదా?’

రిజిష్టరులో చూచుచుండెను.

‘అయ్యా, ఇప్పటికీ శలవు తీసుకుని తిరిగి దర్శనంచేస్తాను!’ అని దెప్పుచు గోపాల్ చంద్ లేచి త్వర గమనుడైపోయి, మేడదిగి, తన కార్ వద్ద నిలచియున్న తనవారిని సంబోధించి, ‘ఇప్పుడు నల్లంచు పంచ, తెల్లవర్షు, నల్ల మార్పుకోటు, మనిషి నడచి వచ్చినాడా, బండిమీద వచ్చినాడా?’ అని యడిగెను.

తనచే నిపుడు సంబోధింపబడిన తనవారిలో నొకడు, ‘అతనా? ఇదుగో ఈ కారులో వచ్చినాడు’ అని యటసున్న నొక ఫోర్డుకారు టూ నీటర్ ను జూపెను. గోపాల్ చంద్ దాని నెంబరు నొక కాగితముపై వ్రాసి, మఱియు నేమో వ్రాసి, పోస్టాఫీసురోడ్ బీటు జవానున కిచ్చి ‘ఈ చీటి నర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరు గారికి ఒక గంటలోగా అందవలె’ నని తాళదుగా చెప్పి మరల నీ కార్ కడ కరుదెంచి, తన జేబునుండి యేమో దీసి ఆ కార్ చక్రమాతో నేమో పనిచేసి, తన కార్ వద్ద నిలిచి, తనవారితో చుచ్చటించు చుండెను.

మన ముష్కరుని పంటివాడు, ఇన్ స్పెక్టరు గుమస్తాతో మాట్లాడి, పోస్టు మాష్టరుతోనును మాట్లాడి, తనకు బటువాడా కావలసిన ఇన్ స్పెక్టరు గుమస్తా కివరును దీసికొని, శరవేగమున దన కార్ ను నమిపించి, అధిరోహించి, వింటిను విడువబడిన బాణముల బోలె దానిని పోనిచ్చెను.

ఈ కారును కనువేటు దూరము పోనిచ్చి, తనవారితో నిలచి యుచ్చట లాడుచుండిన గోపాల్ చంద్ యను తన సాండ్లెస్ మినర్వా కార్ను గూడ బయలుదేర దీసెను. ఈ రెండు కారులును, మనమే చూచియుండినచో నొకటి వెనుక నొకటి, నీవా, నేనా యచునటుల బరుగిడు చున్న వేమో యని మనకును దోపక మానదు.

తొ మ్మి ద వ ప్ర క ర ణ ము

ఒ క చి న్న యె త్తు

కార్పొరేషన్ ఆఫీసుకు వెళ్ళి అక్కడి గుమాస్తాలతో నేమో మాట్లాడి, వారు చెప్పిన దేదో తన పుస్తకముగో వ్రాసుకుని అప్పుడప్పుడే మరలి వచ్చిన పోలీస్ సర్కిల్ యిన్ స్పెక్టరుగారు కార్ నొకదానిని అద్దెకు మాట్లాడి అం దధి రోహించి పోయి పోయి ఒకానొక దివ్యభవనము శేరెను.

లోపల అమరావతిం బురుడించు వై భవము గల నా భవనము బ్రవేశించుటకు వీధివై పు ముందుభాగమున.—

శ్రీ శ్రీ శ్రీ దర్భంగ మహారాజా
లోపలనున్నారు.

తెమ్మ, అని వ్రాయబడియుండెను.

లోపల బ్రవేశించిన నర్కిల్ ఇక స్పెక్టరుగారు మహారాజావారితో కొంతసేపు లోకాభిరామాయణము ముచ్చటించి, తుదకు శైలవుగై కొనువేళ, 'తమ కార్కు నంబరు వేయించినారా? కార్పొరేషన్ వారు చాలా పట్టుదలగా నున్నారు.' అని యనెను.

'అయ్యో! వేయించకేమి? నేటికి వారము దినములైనది. దాని నెంబరు 915" సి. ఏమి నెంబరు వేయించలేదని కార్పొరేషన్ వారు తగాయిదా చేయుచున్నారా?'

'లేదు—లేదు. నెంబరు వేయించే రోజులు గనుక శ్రీవారు మరచియుందురేమో యని జ్ఞాపకము చేసినాను.'

'లేదు నేను యిటువంటి విషయములలో మిక్కిలి పట్టుదలగా నుంటాను.'

'చిత్తము నేను తమ దర్శనమునకు సుమారు పది పది కొండు గంటలకే రాదలంచిన్నీ త్రోవలో తమకార్ను నేను చూచినందున తమ రెక్కడికో దయచేసియుందు రని తలంచి యుంటిని.'

'లేదండీ నేనీరోజున యిప్పటివరకును యెక్కడికిని కదలనే లేదు. నాకార్నుకూడా యెక్కడికిని పంపలేదు.'

'అయ్యో; యీనెంబరే నేను చూచినాను.'

‘ఈనెంబరే?’

‘చిత్రము కార్పొరేషనువారు పొరబడి యుంటారు. ఈమరు 9457 సి. (1) అని గుర్తువేయించు మని నాస్రార్ధన. పొరపాటున 9457 సి. అని నెంబరు యిచ్చివుంటారు తమరు యీ సవరణ చేయించినచో, మరి చిక్కురాదు. నేనున్నా తమరు చేయించే సవరణ కార్పొరేషన్ ఆఫీసులో యిప్పుడు పోలియజేసి, అక్కడ రజిష్టరులలోకూడా యీమార్పు చేయించెదను.’

‘సరే; బాగానేవున్నది. నేనును యిప్పుడే ఆసవరణ చేయించెదను.’

‘చిత్రము. వెలవు తీసుకుంటావు’ అని యని మన సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరు గారు తిరుగ స్టేషనుకు బోవుచు నిటుల దలపోయ దొడంగిరి.

‘ఏమీ. చమత్కారము! అరీందమ్ పోస్టాఫీసునుండి నాకు పంపిన చీటిప్రకారము 9457 నెంబరు కార్ శ్రీ దర్భంగా మహారాజా వారిది కదా— అది ద్రోహుల కార్ గనుక జాగ్రత్తగా చూడవలసిన దని వ్రాసెనే! ఏమినింత! దర్భంగా మహారాజావారు అటువంటి సంబంధము లేమియు నుంచుకొనలేక బకవేళ ద్రోహి చమత్కారించేసి శ్రీమహారాజావారి కార్ నెంబరు వేసియున్నాడేమో, తనకార్ నకు కూడాను! ఏంతెంత పనే నా చెయ్యగలడు!

‘ఏమీ కాకుంటే తాను సూపరింటెండెంటు నాచేతనే అరీందమ్ను అక్రమము చేయించినాడే. లాల్ గారి గదికి పైమ్ లాక్ చేసి, తానే స్వయం వచ్చిన్నీ, అరీందమ్ చేతనే ఆతాళము తీయించి, ఈ ఘనమైన ఆలోచన చేసిన అరీందమ్ బాబునే, ఆగదిలోనే లాల్ చంద్ చేత రాంగ్ ఫుల్ కన్ ఫెస్ మెంట్ చేయించినాడే! సాండర్ నహాయంతో బోగన్ తంతి మని యూర్దరు పంపి అరీందమ్ను భ్రమపెట్టి అల్లర పెట్టినాడే! ఇంత కూర్చున్న పనులూ చేసినవాడు ఒకడో, యిద్దరో, యిప్పటికివి తెలియ దాయెను ఇందులో ఎదు గడుగునకును, అరీందమ్నే భాధించు చున్నాడు. ఏదో అరీందమ్ మీద ప్రత్యేకముగా క్రోధముతో పని చేయుచున్నట్టే, తోచుచున్నది.’ అని విధి ర్శించుచు పోలీసు స్టేషనుగూర్చి పోవుచుండెను.

ప ద వ ప్ర క ర ణ ము

ప్ర యా న ము

‘ఔనమ్మా రెండు మూడు రోజులై కొంచెం జబ్బు తీర్చుగావే వుంది. మీకు వుత్తరం కూడా వ్రాసియుంటిరట గదా!’

“బాను ‘మళ్ళీ ఉత్తరం వస్తే బయలుదేరుదా’ మని బాబుగా రన్నందున ఆగవలసివచ్చినది గాని లేపోతే అప్పుడే బయలుదేరి వెళ్ళియుందును. ఇంతకీ టైము లేకుండా ఇప్పుడే యీ కబురు కూడావచ్చినది. ఏదీ వ్యవధి! పోనీ అని బయలుదేరుదా మన్నను బాబుగార్నింట్లో లేడు చెప్పిన మన్నను ఏమి చేయుటకును దోచకున్నది’

‘ఏమమ్మా, ఇందులో చిక్కేమిటుంది మనం పోలీసు స్టేషనుపై పీ వెళ్ళి, అక్కడ బాబుగారిలో చెప్పి, మరీ రైల్వేకుదాము. బయలుదేరితే మిక్కిలి వేగంగానే బయలుదేరాలి నేను వచ్చి అప్పుడే ఒక గంట అయిపోయింది. ఈ పాటికి మీతల్లిగారికి ఏలాగవుండునో! తమరు రాకపోతే వేగం చెప్పండి. నేనైనా వేగం వెళ్ళిపోతాను.

‘అట్లే వేళలేదు. ఇప్పుడప్పుడే 6 గం. 30 మి అయిపోయింది. ఇంకా అరగంట వుంది టైము. ఈ రైలులో బైల్దేరి తీసుకురమ్మనే నన్ను అర్జంటుగా కార్లో పంపినారు. మనం రైలుకివెళ్ళి కార్ను యిక్కడ కార్ఖానాలో వుంచి మిమ్మల్ని తీసుకుని వెళ్ళి, అక్కడ దిగబెట్టి, రేపు నేను వచ్చి గాని, కార్ఖానా యేజంటు చేతగాని, మళ్ళీ కార్ తెప్పించుకోవచ్చును అన్నాడు.

‘రైలు తప్పిపోయిన యెడల మోటారు మీదనైనా తిమరిని తీసుకొని రమ్మన్నాడు గాని రైలుమీదైతే వేగంగా

యిల్లు చేరి, మీతల్లిగారి ముఖం చూడవచ్చును గదా అని యింత తొందర పడుచున్నాను గాని నురేంటేదు. చెయ్యి కాలిన తర్వాత ఆకులు పట్టుకొన్నట్లు మనము వెళ్లే లాభం లేదు. ఇట్టి సందర్భములో అరీందమ్ బాబుగారు మాత్రం వద్దంటారా? పై పెచ్చు ఆయనవచ్చేనరికీ మీరు యిక్కడ వుంటే చీవాట్లు పెడ్తారు కూడాను. అందుచేత వేళ మించి పోకుండా బయల్దేరండి తోవలో స్టేషన్ లో చెప్పి మరీ వెళ్తాను. మరీ బయల్దేరండి' అని ఆతురముమెయి నాక్రొత్తగా కార్ తీసు కునివచ్చివా డనెను.

‘మనం బయల్దేరి వెళ్ళేసరికి అమ్మగారు, ఖులాసాగా వుండాలని దేవుణ్ణి ప్రార్థిస్తున్నాను.

‘సరోజినీ! నేను, చాల దుస్థితిలోనున్న మీ అమ్మమ్మ నుచూచుటకు యీ రైలులో వెళ్లుచున్నాను. తోవలో మీ బాబయ్యగా రగుపించేయెడల కలుసుకుని చెప్పి మరీ వెళ్తాను. నీవు యింటివద్ద భద్రముగా ఉండు. సిరిగతులు వెంటనే పెలి గ్రాము చేస్తాను. నౌఖ ర్లుంటారు. మీ బాబయ్యగారుకూడా వేగమే యింటికివస్తారు. అమ్మమ్మకు ఒంట్లో మిక్కిలి బాగు లేని కారణము చేత, తాతగారు కార్ పంపగా నేను వెళ్ళినా ననిచెప్పి’ అని చెప్పుచు, అనారోగ్యురాలుగా నున్న తన తల్లిగారిని బాడ క్రీనగరమునకు బ్రయాణనన్నాహముతో

కారు నెక్కి, 'మంచుగా స్తేషను వైపు పోనియ్యి' అని స్వర్ణ
మయి యనెను.

కార్ నడచుచున్నది.

*

*

*

కార్ పరుగిడుచున్నది.

*

*

*

చాలదూర మేగినది.

ఏమి నడకలోని వ్రాయను ! చప్పుడులేదు ! కారు
వ్రక్కనే నడచుచున్న వాని కైనను, కారును చూచువరకును,
కారు వచ్చుచున్న దనే తెలియదు.

ఈ కారు యొక్క పథమును, పరమా పథియును మన
కును దెలిసికొనవలసినంత యవసరము లేకపోయి యుండును;
గావి అందులో మన స్వర్ణమయి యున్నదే: కనుక మనమును,
అకారు ననునదించి పోయి చూతుము గాక !

తిరిగి తిరిగి చాల యాలవ్య మైనది. స్తేషనును నమ్మి
ఘిలి, బాబుగారిని గూర్చి తెలుసుకొని, ఆయన స్తేషనులో
శ్రేణుండుటంజేసి ఆ ద్వైవరు స్వర్ణమయితో—

'అమ్మా ! బాబుగారు తాణాలో లేరు. ఏదో పని
మీద వెళ్ళియుంటా రని తాణాలో వాళ్ళు జెప్పినారు. మనకు
తెలుసే ఆయిపోవు చున్నది. రైలుకి మనం వెళ్ళిపోతేనే
మంచిది. త్రోవలో చాలమంది బాబుగార్ని యెరిగిన వాళ్ళు.

మనకి కలుస్తారు. ఎవరితో చెప్పినా సరిపోతుంది. అన్నట్లు, రైలు స్టేషన్ మేష్టరుతో చెప్పినా సరిపోతుంది. బాబుగారికి మీ కబురే అందక పోతుందేమో అని సంశయించ నక్కర లేదు. కావాలిస్తే ఉత్తరం ఒకటి బాబుగారి వేర వ్రాయండి. అది అందజేయించేవూచీ నాడి. ఏమంటారు ?' అని యనెను.

‘అనడాని కేమున్నది ? అన్నీ బాగానే ఉన్నాయి. కబురు చెప్పడానికి కూడా వీలు లేక పోయిందే’ అని యని, మఱియు స్వర్ణమయి తన మనమున, ‘అన్నా, యెంతవని. ఈలాగున నెందుకు సంగఘటనపడినదో; దై వేచ్ఛ యెటులనున్నదో; ఏల నీవార్త బాబుగారు లేనినమయమున వచ్చినదో; ఇం కేమి జరుగనై యున్నదో’ యని నడచుచున్న కారులో వితిర్కించుకొను చుండెను. ఊణకాలములో రైలు స్టేషను సమీపింప, వీ రిరువురు నట దిగి, చూచుసరి కదివరకే రైలు వచ్చియుండుటచే డ్రైవరు తొందరపడి, ‘అమ్మా ! బండి వచ్చింది. టిక్కెట్లు పట్టుకుని, ఈ కాడును యిక్కడనే వున్న శార్థానా రోజు టుకు విప్పగించి, వనున్నా’ నని చెప్పి పోయి, మఱల ఊణకాలములో స్వర్ణమయిని గలసికొని ప్లాట్-ఫారముకుపోయి, మంచినహాయమున్న (పెట్టె) బండిలోనెక్కించి, ‘అమ్మా ! బాబుగారికి వుత్తరం వ్రాశారా ?’ అని యడిగెను.

‘లేదు; కలమా, కాగితమా ? ఇంతకును పై మేవీ ?’

‘హానీ, స్టేషను మేష్టరుతో ఈసంగతి బాబుగారికి తెలియజెయ్యమని చెప్పిస్తాను. మీరుబండిలోనే కూర్చోండి;

టిక్కెట్లు నాదగ్గరే వున్నవి. నేను వచ్చేలోగా బెల్ కొట్టేస్తే మరో ప్లెటెలో నైనా యెక్కిపోతాను. మీరేం భయపడక్కరలేదు! అని చెప్పి, స్వర్ణమయి చూచుచుండగానే తాను స్టేషన్ మాషరు ఆఫీసు గదివైపు వెళ్ళెను.

వేళ యయినది. మొదటి గంట యిదివరకే కొట్టినాడు రెండవ గంటయు నైనది. గ్రామాంతరము, దేశాంతరము వనుల మీద, బంధు దర్శనార్థము పోవుచున్న వారిని అంపకము బెట్టువారును, 'అక్కడ చేరగానే, ఒక కార్డువ్రాయు' మను వారును, 'మరల నెన్ని దినాలకో!' యను వారును నైయుండ, 'జాగ్రత్త, దూరముగ నుండు' డను పోలీసువారి యడావిడులును, రైలువారి అధికారపు అగవులును, ప్రయాణీకుల కేకలు, ఆందోళనలును, పెచ్చుపెరగియున్నవి. సరి రైలు పెద్దయర వరచి, కదలుచున్నది. ప్లాట్ ఫారముపూర్తిగ చాటుసరికే రైలువడి హెచ్చినది. 'డాక్ గాడీ' గనుక, మిక్కిలి వేగముగ పోవుచుండెను బండిలోనున్న వారికి స్టేషనుగాని, స్టేషనులో నున్నవారుగాని మఱి కానరాలేదు.

పదకొండవ ప్రకరణము

జ య ము

దర్భంగా మహారాజావారి కార్ను పరీక్షించి, దాని నెంబరు తెలుసుకుని, తర్క వితర్కములతో, తానాను సమీ

పించిన సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరున కెదురుగ నొక కార్, దాని వెనుక నిఘోక కార్, పోలీసు జవానులును మరికొందరును గూర్చుండ తాణా సింహద్వారము కడ నిలువజూచి, 'ఏమిది' యని, యేమియు దోపక జూచుచుండ నందొక కార్ నుండి అరీందమ్ బాబుగారును, ఇరువురు తాణేనారులును, చేతులకు బేడీలు వేయబడిన యొక స్థూలకాయుడును దిగిరి.

మనకు అరీందమ్ చిరపరిచితుడే సబ్ యిన్ స్పెక్టరు మంగల్నేక్ కూడా జమీలియాచరిత్ర గల 'నేనే' యను గ్రంథమూలమున పరిచితుడే. మరియొక సబ్ యిన్ స్పెక్టరు బ్రాకేట్. ఇతనిని గూడ మన మీ గ్రంథమున నివృత్తి కెరిగియే యున్నాము గదా! కనుక నిక నీ కార్ నుండి దిగిన వారలలో మన మెరుగని వాడొక్కడే.

ఈతడు స్ఫురద్రూపి యయ్యును, భీకరా కారుడు, అదిగో, చూడుడు! ఆకర్ణాంతమును విస్తరించిన వయ్యును. నడున యుగము క్రూరదృష్టుల వెలువరచుచున్నవి. తీర్చినట్లులున్నను, కనుబొమ లాతని వచుస్సుచుజాటుచున్నవి గంకఫల కములును, ఫలభాగంబును సంపూర్ణంబు లయ్యును, కష్టములతో కాలము గడపిన గరిడీ ముచ్చును ననుకరించుచున్నవి. పక్షిరమును, మల్పివేసి పంజులున్న యూరువులును, తిరిగి యున్న జబ్బలును, వస్త్రాదౌలతో జేసిన బానిస బోలియున్నవి. ఉర్వ అధోభాగములు తాస్త్రోక్తముగ నిభజించి సృష్టింప

బడిన యాతడు, చూపరికు నేత్రవర్షనుయ్యును, తన రెండు చేతులకును బేడీలు తగిలించి యుండుటం జేసి మిక్కుటముగ భయము గాపాదించు చుండెను. .

కార్ నుండి దిగిన అరీందమ్ ను చూచి, “అలో! ఎక్కడ నుండి? ఇదంతా యేమిటి, ఈతె డెనడు?” అను ప్రశ్నలు సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరు దొంతర దొంతరలుగా నడుగ జొచ్చెను.

‘అయితే, మన గ్రంథకర్తనా యేమిటి ఈ మహానుభావుడు?’

‘అలాగే.....అనుకుంటున్నాను’

అందరును తాణాలో బ్రవేశించిరి. చేతులకు బేడీలు వేయబడిన వానిని స్టేషనులో ఇరువగడముల తలుపులుగల గదిలోనికి ద్రోవ జూప, ‘ఘనబద్ధులనబ్యాంక్ రాళ్ళమైన యొక నిశ్వాసంబు గావించి’ తాణాలోపల చూడమిండి యా యిసువ గడముల గదిలోనికిపోవు నేలగచ్చు అదరుచుండ, నడచుచు, బుర్ర తటాయించుచు నందు బ్రవేశించెను రాత్రినుమారు గం 7-30 మిక్కుటాటి యుండును.

‘ఈ రాత్రి యంతయు సీతని సీరిమాండులో నుంచి, కావలసిన ఆహార సదుపాయముచేసి, జాగ్రత్తగా చూచుచుండవలెను. తాణాలో యెక్స్ ప్రెజ్ డ్యూటీ వేసి మరికొంత మందిని వాచ్ వుంచండి. నేను తిరిగి తెల్లవారేసరికి యిక్కడే వుంటాను.’ అని అరీందమ్ అనుచుండగానే ‘అ—అ—ఎమండ్?’

అయ్యో, మీ అందరిలాగా బజారు వస్తువులు తినవలసిన వాడను గాను; స్నానం లేనిదే నోట్లో యేమిన్నీ వేసుకోను; మీవల్ల అపవిత్రుడ నై నాను, నేను సచేలస్నానము చెయ్యనిదే, ధ్యానం చేసుకోకుండా, ఏమిటిప్పుడు అంతకొంప మునిగి పోయిందని, మీ రిచ్చే దేదో యింత తిని, ఈ మౌక్త్య రాత్రికి ఏం పడిపోయింది? బక్కనాటి భాగోతానికి మీనం గొరిగించుకున్నట్టు!” అని యీ భీకరాకృతి శారద మేఘ గర్జనస్ఫురణం బలికెను.

అరీందమ్ చిరినవ్వు నవ్వుచు. ‘నరే’ యని సర్కిలో క్షణస్పెక్టరుగారిని పిలచి, యాయని చెవిలో నేమో చెప్పి, న్యగృహోన్ముఖుడై వెడలెను.

పండ్రిండవ ప్రకరణము

ఏ మి ది !

చల్లని మలయమారుతము తన యాయానమునవనయింప, దినమెల్ల దేహపరిశ్రమచే దుర్బలతరమై, మనో పరిశ్రమచే దుర్బలతమమైన తన శరీరము, బట్ట వేలికలవలె యూగులాడుచున్న కాళ్ళపై నటునటు యూగుచుండ, చేతనొక విరాన దండము బూని అరీందమ్ నడచుచుండ, ద్రోవలో నొకం

జేమరుగ వచ్చి, 'అయ్యో, తమ కొరకు పండిట్ త్రివిక్రమ రావుగారు, ఒక యిసుప మందసము, (వికృతేఫ్) పంపి నునిస్తే, దాన రైలు ప్యాసు మీకు అందచేయు మనిస్తే, శేషే జిలిపి తీసుకొనవలసిన రైలుఛార్జీ నా రక్కడ చెల్లించి మనిస్తే, చెప్పుమన్నారు.' అని చెప్పెను.

సంతోషమే—నీ వెవరు?

'నేను నాగపూర్ లో నొక వర్తకుడను. త్రివిక్రమరావు గారిని బాగా తెలిసిన వాడను.'

'నీ వెప్పు డీ యూరు వచ్చినావు?

'సాయంత్రం గం 5-కి ల బండిలో వచ్చినాను.

'మా యింటికి వచ్చెదవా? భోజన నదుపాయము చేయించెదను.'

'చిత్రము. అక్కర లేదండి. నేను రైలు దిగగానే స్టేషను దగ్గరనే యున్న హోటలులో భోజనం చేసుకుని మరీ వచ్చినాను. తమరు ఆదరించినారు; అంతే చాలును.' అనుచు రైలువ్యాసాయన కిచ్చి యాతడు తన త్రోవను బోయెను.

* * * * *

అరిందమ్ తన యిల్లు సమీపించుచు 'ఈ వొక్క రాత్రికి యేం మునిగిపోయింది—' అన్నాడే—అర్థం లేని మాట ఒక్కటైనా ఆడడే! ఈమాటయొక్క తాత్పర్యం యేమై యుంటుందో! ఏదైనా అవాంతరము చేయునా? ఏమి

చేయుటకై నను, ఆతని చేతుల నేమియు లేకుండ జూచి, మరీ గదిలోనికి పంపినామే—అయినను, తగిన కట్టుబాట్లు చేసి చెప్పవలసిన సంగతు లన్నియు సర్కిలో ఇన్ స్పెక్టరుగారిలో చెప్పి, మరీ వచ్చినానే, అని యనుకొనుచు స్వగృహము జేరునకి, వీధిగుమ్మమువద్దనే కనిపెట్టుకుని నిలచి, తన తండ్రి ఖోర కెదురు జూచుచున్న సరోజని అరీదమ్ బాబుగారిని చూచి, ‘బాబా, ‘అమ్మగారు మీ కగుపించినారా?’

‘ఏమీ, స్వర్ణమయియే! ఇంట్లోలేదా? ఎక్కడికి వెళ్ళినది?’

‘అమ్మమ్మగారికి చాలా జబ్బుగా నున్నదని, తక్షణం రమ్మని, తాతగారు కార్ పంపినారు. అమ్మ వెళ్ళింది; మీ రింట్లో లేనందున, ప్లేషను వైపు వెళ్లి, మీతో చెప్పి మరీ వెళ్ళానని చెప్పింది. మిమ్మల్ని కలియలేదా?’ అని యడుగ, సరి బాబుగారికి మరి చెతస్యములేదు. ద్రోహిని పట్టగలిగితిని గదా యను తృప్తియును మరిలేదు. ఏది లేకున్నను మానెగాని పాపము, నోట మాట మాత్రము మరిలేదు. మరి లోపలికి వెళ్ళలేదు. వెళ్ళక నటనే నిలచి, తుదకు విషణ్ణువదనుడై, దేహ మనోపరిశ్రమలచే చెప్పరాని దౌగ్బల్యము నొందిన యీతనికి, ‘కరుణగారికే పరీక్ష’ యనునట్లునది గాబోలు. తన యూహ నము దీరిచికొన, తన యిల్లు సేరబోవ, నిదీ శుభవాస్తవ పైటులనో, లోనికి బోయి సరోజనిని జేరదీసికొని, తన

మంచముపై గూరుచుండి, కొంతదనుక నేమియు మాటాడక, తుదకు, 'అమ్మా, మీతాతగారిపేర పెల్లిగ్రాము యిచ్చి చూచెదను.' అనెను.

‘ఎందుకండీ, బాబా, తోవలో మీతో చెప్పలేదా?’

‘చెప్పకున్న మానెగాని, నాకు గానవచ్చినచోఁ సంతవరకును రానితువా? ఇంతకును వాడు నాకగుపించ నిచ్చునా! అయ్యో! పట్టిభవ.’ యని తన మానసమున ననుకొనుచు సరోజనితో, ‘నాతో చెప్పలేదు. తాను మీతాతగారిద్వగ్గరకు వెళ్ళనూలేదు.’ యని యాత డనెను.

‘అదేమిటి-బాబా, అలాగంటున్నారు? ఎప్పుడున్నా అనుమానం మాటలే అంటారు. రైలు వేళ అయిపోయి వుంటుంది. మీతో చెప్పటకు వీలులేక తొందరలో వెళ్ళిపోయి యుంటుంది. ఇంత మాత్రాకి మీకు సంశయ మెందుకు?’ అని సరోజని, ప్రశ్నించెను.

‘అమ్మా, నీకు మంచిచెడ్డలు తెలియవు నీకు కనపడ్డవి నీవు విన్నవి, అన్నీ నిజమే యనియనుకొను చుండువు.’

‘ఏమండీ—బాబా, యిందులో అబద్ధంగాని అనుమానంగాని, యేముంది?’

‘అయ్యో! అమ్మా అంతా అబద్ధమే అయివుండాలి వదిన్నీ నమ్మలేము. ఇప్పుడు అన్నీ చిక్కులున్నా, ఆపదలున్నా, తటస్థించుచున్నవి. అన్నీ ప్రమాదములే!’

‘బాబా, మీ మాటలే నాకు అర్థం కాలేదు. నాకేమీ బోధపడలేదు. ఆ మంచిచెడ్డలు మీకే తెలియాలి—’ అని సరోజని యని, మిన్నకుండెను. అరీందమ్మయును కొంత తడవురకుండి గడియారము చూచి, చివాలున లేచి, ‘అమ్మా, నీవు భోజనము చేసిరావా?’ అని సరోజని దెస జూచి, యాతురమున బ్రశ్నించెను

‘లేదు.’

‘అయ్యో. ఏమమ్మా, పదిగంటల వరకును భోజనమే లేక పోవుట?’

‘ఏదీ—నాయత్తం దీపాలు పెట్టే ముందరే అమ్మ పూరికి వెళ్ళింది ఆతిర్వాత ఇప్పుడే వస్తానో, అప్పుడే వస్తారో మీరని నినిపెట్టుకుని ఉండగా, ఉండగా యిప్పుడు మీరు తిచ్చి కొండంత అనుమానం పెట్టినారు భోజనం చేసినతర్వాత తాత గారికి తెలిగ్రాము యివ్వడమో, యేదో, ఆలోచించ వచ్చును ముండా భోజనానికి లేస్తే బాగుంటుంది.’

భోజనాపేక్ష లేకపోయినను, తాను మానినచో, సరోజనికూడ భోజనము చూసు నను భీతిచేత ‘నరే’ అని అరీందమ్మ లేచి, స్నానము చేసి, భోజనము చేసి, తామరాకువ నీటి బొట్టు వడువున, నిలుకడలేని మనస్సుతో, ఏమిచేయుట కును దోషక, తన తెలిపూన్ మంత్రముదరి జేరి, గంటకొట్టి, యిటు మాట్లాడెను—

‘అలో, ఆ—ఎవరది? నీవా! నరే—స్నేషనులో—
 స్నేషనులో అంతా సరిగా నున్నదా? ఆ—నరే—రా కొక
 ఆర్డర్ కాన్స్ట్రబిల్—ఆ—ఆర్డర్ బేను ఆ—తక్షణం కావ
 తేను—ఆ—బేను. త్వరగానే వంపవలెను—బేను—
 త్వరగానే—సైకిల్ కాన్స్ట్రబిల్ రావలెను—ఆ—’

మరల దన చావుడుకుర్చీపై గూరుచుండెను. కొంచె
 ము నేపటిలోనే సైకిలుపై 178 నెంబరుగల జవాను వచ్చి,
 అరీందమ్ బాబుగారికి నలా మొరర్చి నిలువ, ‘నీవా! నరే’
 అని బాబుగారును లేచి, ఒక కాగితముపై నేమేమో వ్రాసి,
 ఈ అర్జంటు టెలిగ్రాము పట్టుకుని, టెలిగ్రాఫ్ ఆఫీసుకు త్వరగా
 వెళ్ళి యిచ్చి, నీ యెదుటనే టెలిగ్రామును వంపజేసి లేటుఫీజు
 కూడా యిచ్చి, రసీదు పట్టుకుని రా,’ యని చెప్పి కొంత
 సొమ్ము కూడా యిచ్చి, వానిని వంపివేసి, తా నేమో తల
 పోయుచుండెను. పాప మూతనికి నిదురపట్టదు. తన పడకపై
 నెంకో దొర్లుచున్నాడు—దీర్ఘోఽహ్వాసములు దీయుచున్నాడు
 —కూరుచుండును—నిలచును—మరల బండుకొనును—
 మరియు గూరుచుండును. చాల దాత్రయైనది మరి కొంత
 నేపటి కా టెలిగ్రాఫ్ ఆఫీసుకు పోయియుండిన బంట్లోతు
 రసీదు దీసికొనిరా నది యందుకు, తెచ్చినవాని నంపివేసి,
 మరల యధారీతిని బరుండి యస్వస్థతతో గాలము బుచ్చు
 చుండెను.

స్వర్ణము యింటలేదనియు, తన తల్లిగారికి ననా

రోగ్యముగా నుంట నాయన గబురంప, చా నట కరిగె నని
జెలిసిన తోడనకన్న, నిమున నిమునమునకును, తన మానన
సంక్రమన తరంగములం బోలె, నెట్టి యూహ లుద్భవించు
చున్నవోగాని, ఆందోళన, అనుమానము, అన్వేషత, అసౌ
ఖ్యమును, నవరిమితముగ, దీసినకొలదిని నూతి నీ చూరు
చందాన, గలుగుచుండ గాలపరిమితియైన నెరుంగక, మిగుల
వేధింపబడుచుండ, మరికొంత నేపటి కొక తంతిచార్తావహు
డొక పెల్లిగ్రామును దీసికొని, అరీందమ్మగారి యింటికివచ్చి,
పిలచి యాయనకు పెల్లిగ్రాము నందిచ్చి, రసీదుపై సంతకము
జేయించుకొని వెడలిపోయెను.

894. 8133 VEN

1989

అరీందమ్మయును, యెంతో యాతంగముతో నా వార్తం
జదువుకొని, దీర్ఘోచ్ఛ్వాసము దీసి, తనయొడ ల్గంపివ మింట
గాంచి, మంటంబడిన వాడుం బోలె, తహతహం పడి,
వేదనం జక్కి, నరోజునిని సమీపించి, యయ్యమును నిదుర
లేవబోయియు నటుల నేలొకొ జేయక, మరల తన యథా
స్థానము జేరి, యనుసరని, పూర్వ దిగ్భాగము నవలోకించి,
చింతించి, యిటునటు దిరుగుచు, గూరుచుండుచు, లేచుచు,
మరల గూరుచుండుచు, నొడ లైలియుని వంత నందుచు:—

‘ఔరా! ఎంతపని జేసితివి ! నే నా నాడు తమిజుదీన్
కుమార్తెయగు గుల్ నుమ్ చేత మిగుల బ్రేమింపబడుచుండిన

బసడహీన్ తుమారుడగు సిరాజ్ హీన్ అను నాతడు నీ యధి
కారము క్రింద పూల్ సాహేబుచేత నక్రమమై, పద్ధతులకు
విరుద్ధమై, ప్రాణాపాయక శర్కమై, యుండు ఖైదులో నుండగా
దప్పించి, శుభ ముహూర్తమున గుల్ శుమ్ సిరాజ్ హీన్ లకు
వివాహ మొనర్చి, నీకు దక్కకుండ జేసితిని గదా యను నీర్వృ
త్తిపఱచి, స్వర్ణమయిన, నానుండి, వేరుపరచి, నన్ను సాధింప
నెంచితినిగా! పాప మాయబల నీ కేమి యెగ్గుచేసినది? నాపన్న
గడలకు తీసిపోతి పనుటకు నిది యొక తార్కాణముగాదా?
ఇది నీ బహద్దూరికి లోపముగాదా! కానిమ్ము ఇట్టిక్షుర్వలతో
పని చేసి, నీ వె లకాలము జయప్రదముగ నుపద్రవముల వంఘ
టింప జేయగలవు? ఆయ్యో! నా జేయు కార్యము లన్నియు
నీ చేతులకు బ్రతిహతములే నుమా!

‘ఎనను, నా చేతులకు నీవును బ్రతిహతములు నేయక
పోలేదు. కాని నేన బ్రదికి యుండితిని, నన్ను బ్రతారింప నీ
తరముగాదు నుమా! ఏమో భ్రమపడు చున్నావుగాబోలు!’

‘మితయు, నీ శిష్యుల మని చెప్పుదు దిరుగుచుండిన,
జమీలియా పూల్ సాహేబులను అంతరింప జేసితిని గదా
యను చింత నన్ను బాధించుచున్నదా! లేక (మాగురువు)
గారు అజేయులునుమా!’ యను జామల హక్యముల దృఢీక
రింప నెత్తించుచుంటివా? ఊహించెదగాక. నీవు నీవుగా
నాకంట బడితివా, ని న్నొకచో గూగుచుండజేసి నీతియు,

పాపభీతియు, బోధింప వలెనని మాత్రము నా కెంతేని గోరుక
గలదు.

‘హూల్ సా హేబును బట్టి తెచ్చునపు డాతనిచే నెన్న
న్నో విధముల నిధ్వంసము కాబడిన శీవితము గల మోహినిచే
మృతుడౌట, నాతనికి యుత్తమ జీవనమును బోధింతుమన్నను
లవకాశము చిక్కలేదు.

మఱియు, తన సౌందర్యమునకును, తన తెలివి తేటల
కును, తగనిచర్యలు గలిగి, దేవీపూర్ ఎన్నేటలో దివాన్ గిరి
జెలాయించుచుండిన భానోజీ యనియు, భవానీపూర్, పద్మా
బాయి విషయములలో, బోటుపానులో నాటకమాడించిన
యేలినవాడై, బోటుపానులో మాటలాడు చున్నపుడు నేను
పెంకెమాట లాడ, విషవాయువులతో నిండియున్న గోరి
లోనికి, మీట నొక్కి నన్ను త్రోసివేసిన ప్రభువయి మఱియు
నింక నెన్నెన్నియో యయి, తుదకు ఎలెక్ట్రక్ స్ప్రింగులచే
యోగినిగా నాచే బంధింపబడిన జామీలియాకు గూడ తా
భీష్ముని యవరావతాగ మనియు, దా స్వచ్ఛందమరణము
నొంద, దన యిసురుల బాయుచున్నా ననియు, నాతోజెప్పు
చుండ, ‘వల’ దని యెంతజెప్పినను చివర, యుత్తమజీవనమున,
సత్ప్రవర్తనమును బోధింతు మన్నను, వీలు చిక్కనీయకయే,
ప్రాణముల బాసెను.

‘వా రిద్దవురకను గురువవు నీ నని వాచివలననే బ్ర
త్యక్షముగ పినియుంటిని నాన నీ వొకతూరి నాకంట బడితివా,
నిన్ను శిక్షింపకయే, నీయుకులకు మన్నించి, నీకు సన్మార్గవర్త
న మలవరచికొన నేర్పువలె నను నా బ్రయత్నమున కిప్పుడైన
దోడ్పడరాదా ! ఇంకేల ! నీ స్రతాపమునకును, నాప్రజ్ఞకును
మాత్రమే యుద్ధము ! నీ యూహలకును, నా పోహలకును
మాత్రమే సమరము!! నాప్రయత్నిములకును, నీప్రతిభకును
మాత్రమే సంగరము!!! ఏదియెల్లున్నను, ‘నీవా; నేనా గెలు
పొందవలసినది?’ అను ప్రశ్నయే మిగిలియున్నది.’ అని అరీం
దమ్ వితర్కించుచుండెను.

* * * * *

ఓ అరీందమ్, ఇంతవంత నీకేల గలిగినది? ఇంటికి
వచ్చుచున్నప్పటికి స్వర్ణ మయియింట లేదనియు, తన తల్లికి జబ్బు
గానున్న దని యామెను బిలువ వచ్చినవానితో, మోటారులో
రైలుకు బోయినదనియు దెలిసినప్పటికంటెను, యెక్కువగా
తపాతపాం బడుచున్నా వదేమి? ఇప్పుడిప్పుడే వచ్చిచేరిన తంతి
వార్త నీ విచారమపనయించుటకు మారది మరింత కలత
పెట్టినదా యేమి? ఏదీ, ఆకాగిత మిటుదెమ్మా, మేమును
చదివి బోధించుకొని, నీ దుఃఖమునకు దగినంత కారణమున్నదో
లేదో, చూచెదము. బహు మేధాశాలివా నీకే ఆ తంతి
వార్త యింత యశాంతి గలిగించినయెడల, మేముమాత్రమూ
తంతి జూచి యేమిచేయగలము? ఐనను, నీతోపాటు మేమును

సుఖదుఃఖముల బొందుచున్నాము గనుక, మేమును ఆ తంతి జూడదగినవారిమే మానవులకు వరవిమర్శ (వరామరిక పరామర్శ) లవలన తమ కొకింత శాంతి కలుగుట వహజముగదా. అందుకొరకైన నిమ్ము కానిచో, నిన్ననునరించి, నీ కష్ట పరంపరల మేమే యనుభవించు చున్నటుల బాధితుల మగు చున్నాము గనుక, మేమా తంతిని జూడనిచో, నీ ముందడుగుల మే మెటుల ననునరింపగలము?.....

ఏమీ, మమ్మాతంతి జూడనీయకయే, వెరివానిం బలే మింట జూచుచు, నీలో నీవేమేమో యనుకొనుచు తొందరగా నెటు బోవుచున్నావు? మేము నిన్ననునరింప రాదని యెచియూ యేమి, మా పలుకుల విననైన వినక, శిరము న్రాల్చి, పోవుచున్నావు? ఇంట నొంటరిగ నున్న పాప మీనరోజుని నేటికి ఒప్పుగించి పోవుచున్నావు? పూలో సాహేబు కాలమునాటి నుండియు నిన్ననునరించి, నీ బుద్ధి చాతుర్యమున కెంతేని యానందించుచు, నీకు మనోవేదన కలిగినపు డెల్ల నీతోపాటు క్షేత్రముల ననుభవించుచు, నీకు నిదుర పట్టనప్పుడు, మాకును నిద్రపట్టక, నీవు తొందరపడి ద్రోహుల పట్టుటకు నొంటరిగ సాహసించి పోయినపు డెల్ల నీవెంట నంటి వచ్చుచు బోవుచు, నీసుఖదుఃఖములతో పాల్గొనిన మమ్మిటి డించి పోవుచున్నను, మేము మాత్ర మార్పియిట నుండగలనూ? పొమ్ము—పొమ్ము. ఇదో! మేమును నీ వెంట నంటియే వచ్చుచున్నాము. ఏలనన? అనవాయముగా, నపరా

త్రియపుఁ డొంటరివై, తుంటరు లెల్లయెడల దిరుగు నీకాలమున
 నెక్కడికో, పోవుచున్న నన్నో యరీందమ్! పూలేసాహేబు
 కాలమున గౌరిని యెదిరించినప్పు డొగటరిగ జోయియుంటి
 వని నిన్నెరిగియున్న మాచదువరులు నిన్ను నిందించిరినుమా!
 మఱియు జామీలియాకాలమున నీవానాడా పాడుపడియున్న
 యింటి కొంటరివై పోయియుంటి వని గూడ మా చదువరు
 లాడిపోసిరి నుమా! ఇంకను మఱియొక తరుణమున గౌరీపూలే
 సాహేబులు రహస్యముగ నొక గదిలో సంభాషించుచుండ,
 పొంచుండి నీ వొంటరిగ వారిని విచుచుంటి వట! నిన్నాతరు
 ణమున గూడ నోనాడిరి నుమా. ఇప్పు డేటికొర కొంటరివై
 పోవుచున్నావో మాకు దుర్భేద్యముగా నున్నది నీ యిష్టము
 గాని, లోకుల నిందారోపణలకు మాత్రము లోబడిపోకుమా!

‘ఇంతకును ‘మీ చదువరులు నేను తెంపరితనము జూ
 పితి ననునది సిందగా నెంచి, నన్ను నోనాడిరిగా?’ అని యను
 చున్నావా? ఔను—అపరాధపరిశోధక కార్యముల మెలంగు
 నీపట్లను, బహు నేర్పుమెయి స్వర్తించు ద్రోహుల చేతలపట్ల
 నెంతేని జాగ్రత బుద్ధికుశలతయు నుండుటలో నేమాత్ర
 మూహామాత్రము చేతనైనను, లోపము గలుగుటగాని, లోప
 ము గలుగుట తప్పదని దోచుటగాని, జరిగినచో నీవర్తం
 జదువుచు, స్తనకల్ప పరీక్షల జేయు మా చదువరులు నిన్నుల
 పాల చిధువరు నుమా!

గత్యంతరము లేనపుడును, అవసర మని దోచునపుడును, స్థితిగతుల ననువరించి - అపాయకర మని మీకుదోచినను - నా కనపాయకరమును, తేమంకరిమునగునని దోచుపట్ల నేను నా పనులును, నా మార్గములును సంపూర్ణముగ నెరిగినవాడ నాటచే, సరియైన చితిసే ముం దడుగు వేయుచుందు' నని యందువీని, మాకు వాగ్బంధనము నుమా !

పాఠకులారా, ఈ అరీందమ్ మునతో నేమియు చెప్పక, అడిగినదానికి జవాబైన నొగవంక, నెక్కడికో పోవుచున్నాడు మన మందరమును గూడ వాసివెంట నేగి, యాత డెందు బోవునో, యేమి యొనర్చునో, చూతుముగాక !

ఓహో, యెంత త్వరగమనుషుడై పోవుచున్నాడు ! నీ వేగముతో ననుగమింపలే కున్నాము. ఓహో ! ఎక్కడికో యనుకున్నాము. పోలీసు తాణాకేరా? ఏమీ - ఎందుకో; అదుగో, అక్కడ పహారా జవానుతో నేమో మాట్లాడు చున్నాడు. మనమును విందుముగాక !

'ఊహ' యని వాని పందనము నందుకొని, 'ఏరీ ! బీటుజవానులు ? ' అని యరీందమ్ అడిగెను.

'చిత్రం ఇంకా రాలేదు.'

అదో! తన పోచీవాచీ చూచుచున్నాడు. అంకి గంట లేనా యున్నది. వాచీ చూచిన తక్షణము గ్రితుర దిరిగి, పచ్చినత్రోచి నే మరలుచున్నాడు.

ఏకొర కిక్కడికి వచ్చినాడో; బీటు జవానుల మాట యడిగి, 'ఇంకను రాలే' దనమాట పినితోడనే, వాచీ చూచి గృహోన్ముఖు డగుటకు కారణ మేమైయుండునో !

పోలీసు కాన్స్టేబిలు—ఎండు కీయన యాలాగు వచ్చి యుంటారో చెప్పాలనా?

పో! కా! (౨)—బీటు జవానులు నరిగా వస్తున్నారా లేదా అని చూచామని వచ్చియుంటారు. అంతకన్న మరే వుంది ?

పో! కా! (1)—మా బాగా పోల్చావే! బీటు జవాన్ గోష్ యాయన కెందుకు ? అందుకు నబిన్ స్పెక్టరు లేరా?

పో! కా! (౨)—అయితే మరేమిటని అంటావు: చెప్ప రాదా ?

పో! కా!—!. చెప్పడాని కేముంది? సాయంత్రం పట్టి తెచ్చిన ఖాదీ వున్నాడుకదూ. వాడు చాలా గట్టివా డనిన్నీ, చాలానేరాలు చేసినా డున్నీ, మన ఇన్ స్పెక్టరుగారు అంటూ వుండగా విన్నాను. తాణాలో వా డున్నాడు గనుక మనము జాగ్రత్తగా వున్నామా, లేదా, అని చూచామని వచ్చి ఊంటారు లేకపోతే యిప్పుడు మూడు గంట లైందిగదా! ఇంకా ఒక గంటకుగాని బీటువాళ్ళు రారుగదా: బీటువాళ్ళు వచ్చేనేళ ఈయనకి తెలియదు గతకనా ! బాబుగారు చాలా జాగ్రత్తయిన మనిషి.

ఎప్పుడూ యేదో ఆలోచన చేస్తూనే వుంటారు గదా.

అయ్యో; అరీందమ్, నీ పెండుకో పోలీసు స్టేషనుకు పోయియుంటి వనుకొని, నీవెంట నూరక మేమును వచ్చియుంటివి. ప్రత్యూషకాలపు వెలుతురు జూచి, తెల్లనారు వెలుగనుకొని, గడియారము నైన జూచుకొనక, ఏదో పని చేయబోయి గాబోలు, తాణాకు పోయి మరలుచున్నావా ! నీ మానసము నింత కలవర పెట్టుచున్న దా తంతివార్తయేనా : యేమో యోచించుదు, చావుడునుర్చిపై గూరుచుంటిని కదా : ఏదీ, ఇకనైన మ మ్మా తంతివార్తం జూడనిమ్ము

‘స్వర్ణమయి యిక్కడికి రాలేదు. తన తల్లికి జబ్బుమీ లేదు. మేము కారునుగాని, మనిషినిగాని, పంపలేదు. నేనును అందోళనలో నున్నాను. సంపూర్ణమైన భోగట్లా వివరముగా మాకును దెలియువరకు నేమియు దోచదా మీ తంతివార్తకు ననుక్షణహిను నెనురుజూచు చుందును.’

‘కెవవ్ చంద్రసేన్’

ఓహో, ఇట్టివార్త నందిన నీకు మేము ముఖోపశమనము చేయగలమా ? నీతోపాటు మేమును సరితపించవలసినదే.

గాని, అరీందమ్ ! అలవాడు పూలసాహేబును పట్టుటకు నీవు బ్రయత్నించు చుండిన దినములలో జుమిలియా పూల్ సాహేబులు ఖయిదునుండి తప్పించుకొనినప్పు డైనను,

మరల వారినే పట్టుటకు నీవా భవసము జొచ్చినప్పుడు వా
రిరువురు మాయమగునపు డైనను, నీ వొంటరిగ ఆనాడు
పాడువడియున్న గృహము జొచ్చి, జమీలియాను పట్టుటకు
బోవ, గభీ మని గుండు వేలి, జమీలియా మాయ మగు
నపు డైనను, పాం బజారులో జమీలియా ముసలిదాని వేష
మూని, నీకు త్రాగు మిషతో, నీవేలు కరచినప్పు డైన యింత
వంత సందలేదే !

బోను—అట్టి విచారములవంటి విచారములు కావిని,
స్వవిషయము, అందునను నిదనతి, మఱియు విశేషించి ద్వితీ
యకళత్రము ! అన్నియును చిక్కులే సంప్రాప్తించుచున్న దిన
ములు ! అడు గడిన నచుమానము ! అన్నియు సంభవములుగా
గానవచ్చు సంభవములే ! ఎంతకని భరించగలవు? స్వర్ణము
యింటలేదాయెను ! తన తల్లికంత బబ్బుగా నుండుట యబద్ధ
మట. ఆమె తండ్రి మోటా రంపుట యంతకన్న నస్థితమట !
తనకును మనోవేదన కలిగియున్న దశాచున్న కిషకచంద్రనేనో
గారి కేమని జవాబు నొనంగుట ! వయసుమీరిన నీ కాలమున
నీకు నహచారిణి నుండవలసిన స్వర్ణము కానరా కుంట,
నీ శేషించిన జీవితకాల మెటులబుత్తువో కదా యో ధీశాలీ !
ఏమోకాని, నీ పూర్వచరిత్ర పూల్సాహేబు కాలమునను,
జమీలియా పూల్సాహేబుల కాలమునను, జమీలియా
కాలమునను, నెంతో యానందదాయకముగను, ఉత్సాహ

పూరితిముగను నుంక, నేబొకోగాని, యిపుడు మిగుల విచారమును, అడుగడుగునకు ననుమానమును, నిలుపోపని యధైర్యమును గలుగుచున్నవి! ఇందుకు గారణము నీవయ నగునా? కాబాలదే: మునుపటికంటె బహుమేధావంతమా యాలోచనలు నేయవలసినదే! నీ కనుభవము వృద్ధియైచుకొలది, మునుపటికంటె నేనుమడుంగు లధికమా నేర్పరితనము గానవచ్చు పన్నుగడలు పన్నవలసినదే! అట్లయ్యెను, నీ కింత లింతలు మోసము లేల ననుకూరుచున్నవో గదా! బహుశః ద్రోహుల యెత్తుగడలు నీ పన్నుగడల నణగద్రొక్క-చున్నవా?

ఏమీ! భిన్నాననుండవై, వెలవెల బోవుచున్న నీముఖ మండలము జూచి, దీపములును వెలవెల బోవుచున్నవా?

దేవు డావత్పరంపరలనే కలుగజేయుడు; మఱియు, పౌఖ్యావళినే యనుభవింపనీయుడు. మానవజీవితము సుఖదుఃఖ మిత్రితము. కాకయుండినచో, సాయంకాలము వరకును నెన్నని యిక్కట్లులం బడి, యేదెన బోయెనో, యెన్నెన్ని యుపాయముల బన్నెనో, యేమేమి జేసి పట్టితెచ్చెనోగాని, ఒక నేరస్థుని రిమాండులో నుంది, ఇంటికిబోయి, తన యాయాసము దీర్చుకొనుచు, తన ప్రేముడి యిల్లాలు స్వర్ణమయితో తన యుత్సాహము దెల్పు వేవేగ రా నింట, సరోజని గుమ్మమువద్దనే శుభవార్త జెప్పనే; సరే—పోని తండ్రియింటి కేగద నేగద ననుకొంద మన్న, కిషక్ చంద్రనేకాగారి తంత్రి

వారై యేమి? ఇందువలన పాప మరీందమునకు మనశ్శాంతి నమూలముగ పోయినది గదా!

వైద్యుడు, రక్షకభటశాఖవారు, లోనుగాగల వృత్తులు గలవారు, సర్వసామాన్యముగ పరుల రోగములకును, ఇతరుల యిండ్ల జరిగిన క్రిమినల్ నేరములకును, తాము నహాయులరై, ఎంతెంత కష్టముల నైన పొంది, చికిత్సల జేయుట యందును, నేరముల నిరూపణలయందును, సాహసించి పని చేయగలరు గాని, 'తనవరకూ నన్నే తగునే లే' దను పెట్టుల, తమకే అట్టి యాపదలు కలిగినచో, నేమి జేయవలెనో దెలియక, తహ తహం పడుట నహజమేకదా; అటులనే, ఇపుడరిందమే చాల యాందోళనలో నున్నాడే! అల్లదే—వేగుఁ జక్క పొడముటయును, ఉపకారాలపు వెలుగును జూచి, తెల్లవారుచున్నదని యనుకొని, భ్రమపడి, పోలీసు తాణాకు బోయి, మరలివచ్చిన అరిందమ్మొక్క మనోవేదన బోద్రోల వేవేగ నరుదెంచుచున్నాడో యన. సర్వసాఖ్యసంధాయియు, లోకబాంధవుండును నగు, నూర్వ్యుడంధకారము బోద్రోలి తూరువుకొండ నధిష్టించి, జనుల కెల్ల వెలుతురు నొసంగియు పాపము, అరిందమ్మనకు మాత్రము ఉదయమున 9 గంట లగు వరకును అంధకారముగనే యుండెను.

తొమ్మిది గంటలు చాటినది, తంతివారై నొకదానిని దీసికొని తంతి వారావహు డొకడు అరిందమును సమీపించి,

తంతివార్త గల కవరు నాడున కొనంగ, నాయనయును రసీ
దులో నంతకముజేసి, తంతివార్తను జదువుకొని, యొడదైలి
యని యానందముతో, 'సరోజినీ, మీ అమ్మ డేమముగా
తాతగారి యిల్లు జేరినట్లు మీతాతగారే పెల్లిగ్రాపు వేసి
నాడు. చూచినావా, మీ అమ్మ ఒక్కతే వెళ్ళినట్లున్నా,
రమ్మనుమని ఆయన కార్ పంపలేదనికూడా వ్రాసినాడు. ఏలా
గున్నదో చూచినావా ఎవరో ద్రోహులు చేసిన పన్నాగము
నుమా యిది ఇంకానియం—మరోపూరు, మరోపూరు తీసి
కొనిపోయి, అగాధములో దిగివెయ్యడమో, నగా నట్ర
దోచుకొని, వీక నునిమివెయ్యడమో చేసిన యేమి చెయ్య
డము. వాడెవడో యింకా దయదలచినాడు. ఇక్కడికి అదృ
ష్టవంతులమే. ఇప్పు డప్పుడే అదృష్టవంతుల మనుటకు వీలు
లేదు. ఇది దొంగపెల్లిగ్రామమో? చూదాము. వెంటకూడా
మెవరూ లేరట. ఆయన పంపిచారని చెప్పి, కార్ తీసుకొని
వచ్చినవాడుకూడా తనవెంట వెళ్ళనే లేదట! ఏమి దురంతము!' అని
అరీందమ్ తన కుమార్తెయగు సరోజనితో తన యనుమా
నము వెల్లడిసేయుచు ననెను.

సరోజని యేమియు మాటాడక, వెడవెడ చూపుల
జూచుచు మిన్నకుండెను.

'బౌరారా! ఎంతవాడవు!! నేను నీకొరకు వచ్చియుండ
గింతలో నంతలు పొనగజేసితివి! నీవే కాక, నీయనుచరులును

గూడ నీయంతవారై యున్నాడుగదా! కాకుండినచో నింత
 స్వరలో నింతలు పొడముట యనందరసము కాదా! కాని
 నేనింట లేనపుడు నీవు చేసినది దొంగపనిమహా! నీ బహుద్ధారీ
 కిది లోపమును, శభంకమును దెచ్చుచున్నది. నుమా! అని
 యనుచు, తన కుమార్తెవంక దిగి, 'సరోజినీ, చాలపొద్దెక్కి
 నది; నేను తాణాకు వెళ్ళెదను. నీవు యింట నుండెదవు గనుక
 జాగ్రత్తనుమా గామకృష్ణ చంద్రు మాత్రము యెక్కిడికి
 బంపకుమా.' అని చెప్పి, అరీందమ్ బాబుగారు తాణాకుబో
 బయలుదేరి, త్రోవలో నున్న తెల్లిగ్రాపు ఆఫీసుకుబోయి,
 తీరుబాటుచూచుకొని స్వయముగా దానేవెళ్ళి, తన భార్య
 యగు స్వర్ణమయిని దీనుకవత్తు ననియు, అంతవరకును నామెను
 మీయింటనే నుండనియు డనియు, సరోజినీ డైమముగా
 నున్న దనియు, జరిగిన మోసమునకును, దురంతములకును
 విచారించుచున్నా—ననియు, ముక్తనరు మాటలతో, నొక
 తంతవార నంపెను.

తాణాలో సంతయు నెమ్మదిగానే యుండెను. నిన్న
 రాత్రి రిమాండులోనుంచబడిన యాతనిని, తాణా ఆవరణ
 లోనేయున్న కొల్లాయికి స్నానముకొరకు దీనుకపోయి, న్నానా
 సంతరము మరల రిమాండు గదిలోనికి పోలీసు జవానులు దీసి
 కొనిపోవుచుండు సమయమునకు, అరీందమ్ బాబుతాణా జేరి,
 కొంచెము విగతదృష్టితో చూచి, లోపలికి బోయి, తన యాన

నమున గూర్చుండి, కొంతనేపు పని చూచుకొని, 'అయ్యా, నేటి సాయంకాలము అయిదుగంటలకు యీముద్దాయియొక్క వాజ్మాలము మనము వుచ్చుకొనవలయును ప్రస్తుతము, ఈరైల్వే రళీదు మీవద్దనే వుంచి, నేవనుకు పంపి, ఐరక్ సేఫ్ తెప్పించి, యిక్కడే వుంచండి ఇందుమీద నేను సంతకము చేసేవున్నాను దీని రైలుచార్జీ అక్కడే కట్టియున్నారు.' అని సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుతో చెప్పి, ఆ రైల్వే రళీదు ఆయనకు యిచ్చి, తాను మరల స్వగృహాన్ముఖుడై వెడలెను

సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరును ఆ రైల్వే రళీదు యిచ్చి యొక జవానుగి రైలుస్టేషనునకు పంపి, ఇనుపమందనమును దెప్పించి, పోలీసు స్టేషనులో నాడుబయట చుంపించి, వేకేజీ విప్పించి చూడ నందు ప్రశస్తమయిన యినుపమందనము గానవచ్చెను. మఱియు, దాని తాళముకొర కెంతవెడకినను, అందు కానరా లేదు తక్షణమే ఆసంగతి అరీందమ్ బాబుగారికి తెలియజేయ, నాయనయైన, మమారు నాలుగుగంటల సమయమునకు స్టేషను నకు వచ్చి, ఆ యినుప మందనము చూచి, తన మిత్రుడు పండిట్ త్రివిక్రమ రావుగారి ప్రేమాభిళాషయమున కెంతేని యానందించి, పెట్టెయొక్క పనివానితనమునకు మెచ్చుకొని, 'అయ్యా, వేకేజీ విప్పినప్పుడు బాగా పరిశీలించినారా? అందు లో వేరే పొట్లము గట్టి, తాళము పంపినా రేమో!' యని సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగారిని అడుగగా, 'లే' దని వారన విని,

త్రివిక్రమరావుగారి మరపున కొకింత విసిగి, 'అయ్యా, ఇక బీగపుభాగమునకు భంగము గాకుండ తలుపు దెరుచుచూర్గం మరిలేదా?' యని నస్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగారిని అడిగి, ఎట్టకేలకు మెకానిక్ చే తీయించనలెనని తలంప, నస్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరు గారును మెకానిక్ కి కబురంపి, అప్పెట్టె తాళము విరుగగొట్ట కుండ తీయించ నెంతో బ్రయత్నించిరే గాని, యెంతమాత్ర మును వీలు కాలేదు సరిగదా, యెందరో మంచి మంచి పని వాండ్రను గూడ తెప్పించి ప్రయత్నించి చూచినను, 'పెట్టెకు భంగమురాదు. గాని బీగపుభాగమునకు మాత్రము కించిత్తు యిబ్బంది కలుగు' నని పెక్కండు చెప్పటచే సంశయించి, కర్తవ్యము నాలోచించుచు, అరీందమ్ బాబుగారితో 'అయ్యా, అయినవేరనే యు తరమువ్రాయ.డి; వారి జవాబు చూచు కొని, మన మేపనిచేసినా బాగుంటు' దనుకుంటానన, అరీందమ్ బాబుగారును సరేయనిరి.

ఇంతట నీ సంభాషణ వినుచున్న, ఖైదుగదిలో రిమాండున నున్న, యాతడు లేచి నిలచి, 'అయ్యా, ఎందు కండీ; తాళంకోసం వారివేర వుత్తరం వ్రాయనక్కరలేదు. పెట్టె పాడుచెయ్యకుండా, తాళం చెడగొట్టకుండా, తియ్యవచ్చు ననుకుంటాను. నన్నొకసారి చూడనిచ్చినచో, నేనను ప్రయత్నం చేసాను. ఇదివర కొకసారి యీలాగుననే ఒకరి పెట్టెకు తాళంపోతే తీయవలసివచ్చింది. అప్పుడు నేను తీసి, అయిదు రూపాయలు ఐక్లీస్ వుచ్చుకున్నాను.' అని యనెను.

‘సరే; యేదీ ప్రయత్నం చేయవచ్చును’ అని అరింగ్ దమ్ అనుచు, ఆ గదితాళము తీయించి, వానిని బైటకు రమ్మని గొందరు పోలీసువారిని, చుట్టును ఆయుధపాణులై యుండ నియమించి, ఆ యిరువమండలము కడ కాతని బొమ్మని యని ఆతని ప్రయత్నముల జూచుచు, నిలచియుండిరి.

చాలాసేపుప్రయత్నము చేసినాడు ఇంగ్లండు బయత్నము సేయుచునే యున్నాడు. పెక్కుండ్రు చూచుచున్నారు పోలీసు తాణా ఆవరణభాగములో నప్పటి కామొర్గమున బోవుచుండిన పెక్కుండ్రు ఏమోవంతయని చూచుచుండిరి. సాయంత్రము 5 గంటలు సమీపించుచున్న బాగా యెండ యున్నది. చాలా వెలుగున్నది. ఆయుధపాణులై, దండధరులై, అవ మత్తులై, రక్షకభటు లున్నారు. కనురెప్ప వాల్చుక, ఈతడు చేయు నుపాయమే మని చూచుచున్నా డరింగ్మ్; సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగారును ఆ పెట్టెయొక్క సాపుమోపులును, దాని చేత యందలి పనివాతనమును బరిశోధించుచున్నారు బ్రా కేట్, షెల్లాక్, మంగల్సేనులు, సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగారి ప్రక్కనే నిలచి, చూచుచుండిరి. ఇంతేకాక, ఇందరిలోనుండి యీ నేరగాడు తప్పించుకొని పారిపోవునేమో యను సంశయ మున గాబోలు, ఏడెనిమిదిగురు రక్షకభటులు, తాణాగేటు వద్ద నాయుధపాణులై, కావలియున్నారు. వారున్నారు. వీ రున్నారు, ఇం కెంద రెందరో యున్నారు. తాణా ఆవరణలో

నున్న పూలనెత్తావులచే భారమైనచేమో యన, మెల్లన మంద
మారుతము వీచుచున్నది

బుర్రను శబ్దమును ఇనుపమందనము మరి లేదు. ఏదీ!
ఎందును కాసరాదే! అయ్యో, మింటచూర్గమున విమానమై
విచ్చలవిడి విహరించుచున్నది! ఏదీ — ముద్దాయి? ఏదీ?
ఇనుప మందనము? ఇనుప మందనము మరి లేదు గాని,

‘అమూరా ఔరత్ కా చాలక్ దేఖో!’

ఏక్ సె ఏక్ జాదా ఉషార్ హై’

అను ధ్వనిమాత్రము గగనమూర్గమున వినవచ్చెను

ఔరారా! ఎంత దారుణము! ఎంత ఘోరము!
ఎంత పన్నాగము! నిన్నేమన గలము? మా పోలీసువారి
యజ్ఞాగ్రత యందుమా? అరీందమ్ మందు ఉందుమా?
ఇందెవరిలోనము? లేక నాతడుసలిగాని పన్నుగడయే వ్రథా
నమా ఎంతో లయకారి మాటలన మేర్పడబల్కి, మందనము
తెల్పుచు దెంతు నని, ఇపు డెందును గాసరాక, దూసి మింట
కెగసితివే! తన భార్యయొక్క సాహసమును, సామర్థ్యమును
గూడ జూడు మని యధిఃకరించి మఱియు నెగిరినావే! నిజ
ముగ వీరిరువురు నొకరిని మించినవా రొక రగుదురు. ఆహా!
ఈమి బుద్ధి జాతియు మెచ్చుకొనదగినదియే! అబ్బా! ఎంత
వాడవు! నీత లేని పర్జాళాలం జేసితివే నీ యినుప మందనపు
టడుగుభాగమును! ఓహో! ఏమి కల్పనాచాతుర్యము!
ఏమి పన్నాగపు చమత్కృతి!

ఏమి ! అరీందమ్, 'అకాశం కిం ప్రయోజనం ?' అను నట్లు మింటిదెస జూచుచున్నావే ! కళావిహీనమైన మోముతో, వణకుచున్న తనూలతతో, నాందోళనాసాగరమున నీడులాడుచున్న మానసముతో, సుమారు రెండు నిమిషములట నిలచి, యేల సంత తొందరగా స్తేషనులోనికి బోవుచున్నావు ? ఆహా ! ఏమి ఏంత ! ద్రోహి, తా జేసిన నేదో నేరమున కాలని బట్టి తెచ్చి, రిమాండున నుంచును నింకను వాఙ్మూల మైన దీసికొన నవకాశము లేకుండగనే, యాతడు మరింత ద్రోహియై, యా యిసుపమందనమును పవన విమానముగ మార్చుకొనియున, నది దిమిడియున్న ఏరోప్లేనున నెక్కి గగనమార్గమున దనకు రాజమార్గముగ జేసికొని బోవుచున్న, యాతనిం బట్టుటకు మారుగ, పోలీసు తాణాలోనికి బోయి, నీపెంపుడు పావురమున కేదో దగల్చి, దాని నొక చేతను, రెండవ చేత నొక దుపాకియు నై కొని, స్తేషనునుండి సత్వరము వచ్చి, మింటివిహీనమైన శరణేగమున బోవుచున్న ఏరోప్లేను దెస దృష్టి సారించి, గురిచేసి, 'థా' మ్మని వేల్చి, కాన్స్టేబిలును బిలచి, తన కొక విమానము తక్షణము దెమ్మని నియోగించి, మింట జూచుచు తదేకధ్యానమున, నిలచితివేల ?

ఏదీ, విమానము ! మరి కానరాదే ! ఎందుజోయెనో గడ ! ఆకన మంతయు నిబిడాంధకారబంధురము ! గగన మార్గము ధూమావృతము ! దుర్గమము ! దుర్భేద్యము ! దుర్బో

ధ్యము ! గూరూహ్యము! ఏదీ, విమానము! అశనమున నెంతో
దూరము కాచిరి గ్రమ్మినది. దృశ్యభూమి నుగమగోచరము
కాకున్నది.

‘అయ్యా, అరీందమ్ బాబూ ! ఏమి టది ? మీ ఘన
తగు దగనిపని జేసినారే!’ అనెను సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగారు.

‘ఊ, ఏమి పని జేసినారు? మనిషిని పట్టవలెనుగాని,
ఇదియా పని?’ అనె పెల్లాక్.

‘మరే మున్నది? కథ శించికి—మనము మన యింటికి;
ఇంత తొందరపాటు పని అరీందమ్ బాబుగారే చేయుదుగని,
ఒకనా డైన, కలనైన, సుహింపజాల కుంటిమి. ఈపాటి
పనికి అరీందమ్ బాబే కావలెనా? ఈమాత్రము మేము చెయ్య
లేకనా! ఏమైనా సరేగాని, అరీందమ్ బాబుగారి బహద్దూరీకి
తగనిపని చేసినా’ అనె బ్రాకేట్.

‘అయ్యా, అరీందమ్ బాబుగారు తొందర పడవలసిన
వారు కారు. గాని, ఈ సమయమున తొందర పడినా రేమో
తెలియదు. ముద్దాయిని రిమాండులో నుంచినపిదప, నీతని
శిక్షను గూర్చి ప్రవంగుశమున నే నడుగ, ‘తన నేరముల
నొప్పికొని, పశ్చాత్తాపము నొందినచో, నీతని శిక్షింపక,
నొకచో గూరుచుండజేసి, నత్ప్రవర్తనమును, దైవచింతనము
ను, బోధించి, సంపితేయుదు’ ననిన అరీందమ్, యిపు డిట్టి
కార్యము జేయు నని, చిరకాల మీయనతో నెంతో యనుభ

వముగలనే ననుకొనజాలను! అని మంగల్సేన్ వారి మాటల నవవారించెను.

‘యూ, టెలిస్కోప్ యిడర్ లావ్’ అను సరీందమ్ వలుకు బయట బడుటయు దడవుగ, టెలిస్కోప్, ఆయన హస్తముల నలంకరింప—ఆహా! ఇదియ దహము, ఆయన యాననము చూచితీరవలసినదే గాని, ఏ భాషలోగాని ఏ పండితుడుగాని వర్ణింప దలపెట్టినను, ప్రారంభించినను, మనోభావములు, వస్తునిజతత్వములు యథాస్థితి ననుసరించి, వ్యక్తికరింప బ్రయత్నించినను, తద్రసనుబోధకశబ్దములు మృగ్యము లాట తుద కోటను నొందవలసిందే! సత్యమునే వర్ణించవలసి వచ్చినపు డీ భాషా ప్రాధిమ్యము, నీ యలంకార విశేషములు, నీ కవిత్యములును నిలువ వని, మరల ప్రాయవలసివచ్చినది.

సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టర్, షెల్లాక్, బ్రాకేట్ల యాడిపోయు మాటలుగాని, జమీలియాకాలమునుండియు దన నెరిగియున్న మంగల్ సేనుని స్తుతిపూర్వ కావవార్యములుగాని, అరీందమ్ బాబుగారి కర్ణపుటముల బడెనో లేదో గాని, యవి యన్నియు, నిద్దరవోయినవాని కాళ్ళకు మ్రొక్కుటలే యయినవి. వీ రెన్ని రీతుల మాట లాడినను, బెల్లముకొట్టిన రాతి రీతి మాటాడడు.

టెలిస్కోపులో ఆకసము దేన దిలకించి, ‘అ!’ యని, తన దగ్గర నున్న మంగల్సేనున కా టెలిస్కోపు నిచ్చినేసి,

మరల దత్తరమున దుపాకి నెత్త, నర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగారు ఆయన చేయి పట్టికొని, తుపాకి నెత్తనీయకుండ జేయ యి త్నింప, అరీందమ్ బాబుగారు, 'హే' యనుచు నాయన చేయి విదలించుకొని, మరల దుపాకి నెత్తి 'థా' మ్మని పేలించెను. మరలగానిరి. గాఢతమ మగు నీ పొగ గ్రమ్ముటయు, రెండు సార్లు గురిచూచి దుపాకి పేల్చినను, పొగ గ్రమ్ముటయే గాని, వే రెద్దియు గానరాక, అరీందమ్ చేతల నర్థము జేసికొన జాలక, పర్యవసాన మూహించుకొనలేక, అరీందమ్ మాటలా డమి కింతగా నిను గొందక, చా నెటుజూచిన నటు జూచుచు, నేకార్య మొనర్చు మనిన నయ్యది యవలీల నేయుచు, తగు సాయ మొనర్చుచు నీతని వింతచేతలకు సమాధానము లడుగ వలె నని, వీరు వేచియుండిరి.

అల్లదే, మరల తెలిస్కోపులో జూచుచున్నా డరీం దమ్. రెండుమూడు నిమిషము లటుల దిలకించి, యిటు దిరిగి, నర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరును సంబోధించి, 'అయ్యా, మీరు కోప ము వచ్చినది గాబోలు! మీ మాటవినక, మీచేయి విదల్చు కొని తుపాకి పేల్చినందుకు—నేను తొందర పడితి నని యూ హించిరి గాబోలు?' అని యనెను.

'అయ్యా. ఇదిగో తెప్పించినా నిదిగో తమ కొర కీ విమానము—' అని యొక కాన్ స్టేబిలు అన, 'బౌర్ జరూర్ సహీ హై' అని అరీందమ్ బాబుగా రనిరి.

‘కాదా, మరి, మీ ఊహ యేమోగాని, మీరు చేసిన పనిసిబ్బట్టి, మాకు దోచినది మీతత్తరపాటే’

‘అయ్యో, అటుకా దటు కాదు. ఈ తుపాకి చంపుటకు కాదు. పోవుచుండువానికి దృక్పథము గానరానీయకుండ కావిరి గ్రమించుటే దీనిపని. ఆ ముద్దాయికి ద్రోవ గాన రానీయ కుండజేయ బ్రయత్నించితినిగాని, వాడా అసామాన్య చాతురీధురీణుడు; వీని యిల్లాటో, యీతని మించినదే! ఔరా! కాలూరాయివి నీవే యైచో, నీకు దగినభార్యయే యీమె; నీవు కాలూరాయివి కానిచో, నీమె కాలూరాయికి భార్యగా నుండదగినదియే! అహా! ఎంతదూర మాలోచించెనో గాని, చూడుడు: ఈ ముద్దాయి మనచే బడునెడ, యీతడు దప్పించుకొను మార్గము నాతడే యీలోచించుకొని నక్కర లేకుండ గనే, యీతని భార్య నృప్తించిన యీ చిచ్చిత్ర పవన విమాన గర్భిత మందనము నంపి, యెందుకైనను మంచి దని యెంచి గాబోలు, అందే పెర్నిలైట్ కూడ నుంచినది. అదే! మంట పలె నున్నది!! చూడు డా వెలు’ గని యీగావిరి దగ్గినకొలది పలుచుబడుచున్న ధూమ మధ్యమునుండి యొక వింతకాంతి బ్రవరింప నది జూచి, ‘ఉన్న’ రను వినుగుదల నూచించు మోముతో, ఆశ్చర్యము దోవజేయు కళ్ళతో, మంగళీనున కదివర కందిచ్చిన తన పెంపుడుపావురము నందుకొని, దానికి ధుల్పబడిన, యంత్రమున నొక మీట నొక్కి దాన వెలుగు

రానిచ్చి, భేదరమార్గమున బోవుచున్న నా ఏరోప్లేన్ దెన జూపి, యా పాపురమును వదలెను.

ఇది యొక పన్నాగ మగునా? ఏమో; నీవు బహు కుశాగ్రబుద్ధిశాలి వట గదూ!

రిమాండులో నున్న ద్రోహి, అందరి మధ్యనుండి యెల్లరును జూచుచునుండ, దప్పించుకొన దివిమార్గమున బోవుచున్నపుడు, అక్కడ పోలీసుమంఖ్యుల యొక్కయు, అరీందమ్ యొక్కయు మానవతత్వమును వర్ణించుచు, వారివారి విచారముల నెల్ల జూచుచు గూరుచుంటిమా, మన మిత నాద్రోహిని బట్ట ప్రయత్నములే సేయనక్కర లేదు.

స్తేషనునుండి వినమితవదచుండై, తన యింటికి అరీందమ్ మరలెను. వత్సవ రతుడును, దైవభీతి గలవాడును నగు నరీందమ్ విచారకరమగు నానందము జూచి, దా భరింపజాలకనోయన, దన కరాళిస్మృధుచుకొని, మూర్ఛోగమున, మెల్లన, నదే జారుచున్నాడు నూర్యుడు!

అరీందమ్మును దనయిలునేరి, యొకచో గూరుచుండి, 'ఔరా! నీవు కా వీద్రోహిని యని నిధారణ యగువరకును, ఎన్నెన్ని క్రొత్త పేరులతో నీవు వ్యవహరించినను, అన్నియొకలను 'కాలూరాయి' యే మూలమని యెంచుచు, నిన్నే సంబోధించక మానజాలను. ఔరారా కాలూరాయి! నిన్ను గూర్చి, నేను జుమిలియావలన, చాలా సంగతులు వినియే

యన్నాను కాని, అన్నిటికన్నను ముఖ్యమైన మాట, 'కాని మా గురువుగారు అజేయులు సుమా!' అను జమల వాక్యము సార్థకపరచుచున్నావా? నీవట్ల, నీమాట సత్యమేయైనచో, నేను జీవించియుండగా మరి నీయాటలు సాగనీయను సుమా! ఇదియును నీ వెరిగియుండుము. నేను నీజాడ లెటనైనం గనుపట్టు నేమో యని జూడ గొందర బంచితినికాదా! అందున మా చౌధరితో—

‘నీవు మాత్రము తొందర పడకుమా! అజాగా, ఏలా గుంటుందో, వాళ్ళు చర్య లెలాటివో, మిచేమయినా దిమ్మలు అచ్చులు ఉంటాయో లేక సాధారణంగా ఇల్లులా గుంటుందో, అంతా, జాగ్రత్తగా కనుక్కుని రావాలి—మహా జాగ్రత్తగా కనుక్కుని రావాలి—మిక్కిలి జాగ్రత్తతో మెలగాలి సుమా వెళ్ళు’ అని కూడా చెప్పి పంపినాను. తిరిగి వాడు నాదగ్గరకు వచ్చి చెప్పిన భోగట్లా నా కేమిన్నీ తృప్తికరముగా లేదు. అంతగా సహాయకారిగా కూడా లేదు.

‘అంతమాత్రముచేత నీవు తృప్తి పొందిపోకు. నేను బ్రదికి యున్నంతకాలమును, నీకు, నేను పక్కలో బల్లెమునే యని దలంపుమా! ఇప్పుడు తప్పించుకున్నానుగదా యని వంత సింపకుమా! ఇల్లలికినం బండువ యయ్యెనే?

‘ఇదిగో! గరవేలాపలయితే మగు నియ్యిలాతలమున నెక్కడ నీవున్నను, ‘కాని మా గురువుగారు అజేయులుసుమా’

యను జామలవాక్యములు గల్గులు నేయ, అరీందమ్
యొకను జీవించియే యున్నాడు నుమా! ఇప్పు డిప్పుడే కేను
సంధించివచ్చిన ఆ యాగ్నేయాశ్రమమును, నీవు తప్పించుకొని
సచో ఘటికుడవే!

‘అమారా కౌరత్ కా చాలక్ దేభో’ అని యంటినే!
దాని బుద్ధి కౌశల్యమునకును, నీ సామర్థ్యమునకును, సరి
పోయినది. పూల్ సాహేబుజుమీలియాలు శిష్యుడును, శిష్యు
రాలును అయి యుండ, నీవును నీభార్యయును, వారికి గురు
వును, గురువమ్మగారును నై యుండు తెంతేని సమంజసము;
నీ శిష్యుడును, శిష్యురాలును వలెనే. మీ గిరువురు భార్య
భర్తలును, నీ ప్రపంచనాటకరంగస్థలమున తాండవ మొందు
చున్నారు. కాని నీ కొక్క భార్యయే సహాయ మొనర్చుట
లేదు. మఱియు, నీ కింకెందరో వెనుదన్నులున్నారు. కా
వున నిక ‘సహేంద్ర తక్షకాయనమః’ కావలసియున్నది.

‘ఏదియె టున్నను, నీవు లోకకంటకుడవే యైనను, నీవు
మిక్కిలి ప్రజ్ఞావంతుడ వనియును, ధీశాలిని యనియును, నేనును
‘కౌ’ నని యనక తప్పదు. కాని నీకున్న బుద్ధిసేవమునకు,
నీకు మంచిస్వభావమే యున్నచో, నిన్నుదక్క వేరొకనిని
లోకము, సెబా సనదు. ప్రజ్ఞతో కార్యము లేదు; ధీశాలిత్వ
ముతో బని లేదు; ప్రతాపముతో బ్రయోజనము లేదు.
స్వభావమే ప్రధానము; సత్ప్రవర్తనమే ముఖ్యము;

‘ఉ. నీరము తప లోహమున * ల్పి యనామక మైనశించు, నా
నీరమె మత్స్య మట్లు నల్లి * నీదశనంస్థిత మై తనడ్చు, నా
నీరమె శుక్తి లోబడి మ * నిత్వము గాంచు.....’

ననునటుల ‘మేధ’ యను వస్తుతత్వ మొకటే యయినను, దా
నెట్టి స్వభావము గలవారి ననునరించిన నా స్వభావమున కా
పరిణామమున నుత్కృష్టత గలుగజేయును. తా ననునరించిన
క్షేత్రపు యోగ్యతామోగ్యతల ననునరించిన మేధస్సు
యొక్క ప్రతిభ గదా ! సూర్యకిరణము ముక్కిరించు గాజున
బ్రవేశించి, తా నేడు రంగులై, నూర్చుని సప్తాశ్వము లనియు
ఇంద్రధనస్సురూప మనియు, వానోనబడుచున్నది ఆ కిరణమే
జీవులకు తేజస్సును, మౌనవహోటి కారోగ్యమును, చెట్లచేమల
కు వెరకవయును, గలిగించుచున్నది. ఆ కిరణమే భూతయద్ద
మునం జూరి, తత్కాంతి బడినచోట మంట బెట్టుచున్నది.
కావున ప్రజ్ఞావిశేషము లెట్టి స్వభావము గలవారియం దధి
రోహించిన, నా స్వభావము ననునరించి, యాప్రజ్ఞావిశేషము
పరిధవిల్లును గదా! కాని యేది యెట్లున్నను, నీకును నాకును
మాత్రమే జత నుమా!’ అని యనుచు దన ముందుచేతల
నాలోచింపుచుండెను.

ప్రథమభాగము సంపూర్ణము.

కొలూరాయి

ద్వితీయ భాగము

ప్రథమ ఖండము

మొదటి ప్రకరణము

మోహాంధత

‘ఔరారా! ఇవ్వరావోహ యెంతటి గొంటుతనంబు
గలయది! నన్నెన్నో పెరిగి గుడువజేసి, ఈనాటికి నాచే బడిన
నియ్యన్నలమిన్న యింకెందు బోగలదు?’

*

*

*

*

సాయంకాల మగుచున్నది. తరణికిరణవారము జల్లారు
చున్నది. పంకజబాంధవుడు, తన రథము పశ్చిమ సముద్రము
జేరబోవునపు డామున్నీటం గల యాడు గుట్టము (బడబ) ను
జూచి, నస్తాశ్వరథారూఢుండును సూర్యుండు డెక్కిన యరదపు
గుట్టములు మితిలేని వేగమున, నద్దాని నీడుచుకొని బోవుచున్న
వేమోయన, నపరాంబుధిం గ్రుంకనున్నాడు.

కాల మను ప్రయాణస్థుడు, వండుకొనుటకు నూర్య
డును నవరత్నఖచిత మగు కుండను, పశ్చిమ దిగ్భాగంబున
వ్రాలు తరణి కిరణము లను బంగారు పగ్గములతో, నీరు
దోడుచున్నాడు, 'ఇరుగురు అన్నదమ్ములలో పెద్దవాడును,
ప్రతాపవంతుడును, శత్రుడును అగు నూర్యడు, దృక్పథము
దాటి యస్తమింపబోవు చున్నా డింక, సీరాశ కభ్యంతరము
లేదు; త్వరితమున ర' మ్మని చెప్పబోవు చున్న, రాత్రి యను
యామినీదూతికలం బోలె, నీడలు (ఛాయలు) దూరువుదిక్కున
కెం తేని పొడవుగ బోవుచున్నవి. రవి మఱి గానరా కున్నను,
సాంధ్యరాగరుచి కన్నుల కానంద మొదవం జేసి, తానును
మఱి గానరాక, తొలుత చిరిచీకటి గానవచ్చి, కాటుకపీట్టలను,
నల్లహంసములను, కాడుమబ్బులను మించు చీకటులలమికిని,
లోక మంతయు చీకటితెర యై యుండెను.

ఆకాశమున సానలదీరిన జాతిరత్నముల సాంపున, చార
కలు మెరయుచు, గన్నుల మిడుమిట్లు గొల్పుచున్నవి. పథికుల
కును, నావికాయాత్రాపరులకును, నావికులకును చుక్కలే
మార్గదర్శికు లగుటం జేసి, వారి పనుల కెంతేని సాయ మొన
ర్చుచు, రాబోవు రాజురాక కెదురునూచుచున్న, భటవర్గముం
బోలె, కై వారంబుల నొసంగుచుండ, నల్లదే, చందురుండు
తూరువు దిక్కున దోబూచు లాడియాడి, ఆకాశ నాటకరంగ
స్థలమున నీలమేఘశిలావినిర్మిత గగనవేదిక నలంకరించుచున్నాడు.

కైరవదళక్రేణీ విరబాటి నికసించుచున్నది చంద్రకాంతశిలల నీ రూతుచున్నది వెన్నెలవులుగులు, తమతమ ప్రియులం గూడి యానందించుచున్నవి. నముద్రు చుప్పొంగుచున్నాడు ఇరులు పటాపంచలై, పాదుచున్నవి దిశలు వింతవెలుగు నందుచున్నవి చక్రవాకీచక్రనాకములు, తామరజొంపముల దూరుచున్నవి. ప్రణయకలహములు మాని మిథునములు, స్వచ్ఛందవృత్తి స్విహరించుచున్నారే మన్మథకుచూరుడు, దన పంచబాణముల వెలికి దీసి, పదును బట్టుచున్నాడు. హిమము వేరుకొని గట్టి బడుచున్నది. విరహిణీ స్త్రీజనము కుయారచంద్రుల కోడి, వగ జెందుచుండ, జార, చోర, లోకసంచార మిపు డిపుడ యుడుగు చున్నది.

* * * * *

‘పంచబాణు డటు వదునుబట్టిన బాణములను, ప్రప్రథమమున, నామీదనే సంధించవలెనా? ఇక, వీని నహించుటెట్లు? ఈ మరుశర సంహారిణి, నన్ను జేవట్టి, వీని బాణముల కావలతి కానీయక, నను దూరము నేయరాదా? అబ్బా! నే నెన్నిసారులు బ్రయత్నించినను, నన్ను కాదని, వానినే పరిగ్రహింతు నను పంతము బూనియున్నది; తన పంతమే నెగు నను భ్రమ, సావ మీమె నె న్నెన్ని యిక్కట్టుల బాల్పడ జేసెను! అరీందమ్పట్టు చూచుకుని, నిర్భరముగా, నిర్భయముగా, నిశ్చింతగా నుందును గదా యని యనుకొనుచు

కాలము పుచ్చెను; గాని ఇప్పుడేమనగలదు? కాలూరాయి
 అజ్జల ననునరించి, సంచరించవలసిన పూల్ సా హీబు అధీన
 ములో నుండియుండి, అవకాశము దప్పటచేత, తుదకు, అరీం
 దమ్ చేతబడి, దా వలచినవాడే తనకు నాథుగా దొరకెగా
 యని, యానందించుచున్నది! జమీన్ దారీ తన కొకటి, తన
 తండ్రిమూలమున వచ్చినదనియు, తన నలపుకాని మూలమున,
 నిత్యంక జమీన్ దారీ కూడ వచ్చె గదా యనియు, సంతో
 పించుచున్నది; కాని, నామూలమున గూడ సంతోష మిన్న
 యా జమీన్ దారీయే తనకు జెందు నను నూహ పొడమమికి
 మాత్రము విచారించుచున్నాను. మఱియు, తన ప్రేముడికా
 డేమి రూపిని? ఏమి సామర్థ్యము గలవాడు? ఎందున నన్ను
 మించగలడు? వట్టిభ్రమ! ఫోటోగ్రాఫులు తీయు నే దృష్ట
 మాత్రాన, నేమి? గొప్పవిద్వాంసుడా? న్యవహారములయం
 దారితేరినవాడా? ఇంకెందున నన్ను మించగల డని, నన్నుకా
 దని, వానియందే మక్కువ నిలిపియున్నది? ఔకారా! ఇవ్వరా
 రోహ యెంతటి గొట్టుతనంబు గలయది! నన్నెన్నోన్నె వెతల
 గుడువజేసి, ఈనాటికి నాచే బడిన ని య్యన్నులమిన్న యిం
 కెందు బోగలదు? ఏది యెట్లున్నను, ఇట్టి తిరుణీమణిని నంద
 ర్పించిన, సంతియు చాలు. ఆ మోము సందము, ఆ నాన
 పాగను, ఆ చెక్కిళ్ళ నునుసోయగము, ఆ నగవుమొగంపు
 తీరు, ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క కోటి నేయు గదా! సర్వాంగ
 సౌష్ఠవము గలిగి, 'రూపాందిన స్మరు' డనియు, 'చిలుక రావా

రువమును, చెఱకువిల్లును, కునుచుసాయకములును, ఏమరు పాటున మరచి, యరుదెంచిన మరు డనియు నింక నెన్నెన్నో విధముల, కామినీలోకము, తమ దనివిదీర నను గొనియాడు చుండ, ని మ్మాడుకటారి ననునగ్గించిన మాత్రాన, నా కేమి లోపము !

‘కొంచెపుపెంట లేరితిను * కుక్కుటముల్ నిను ‘కందిగిజ గా’ దంచు ద్యజించి సంతనె య * హా! యపకీర్తి యెసీకు రత్నమా? కాంచనపీఠి నిన్ను నిడి, * కాంత కీరీటము లందు నిల్పి, య భ్యంచితరీతి, మన్తకము * లందు ధరింపరె రాజశేఖరులే!’

అని యుండ లేదా !

‘ఇంతకాల మెటుల గడచినను గడచినదే: ఇక ముం దైనను, నను గామించె ననువార్త వింటినా, తనకును, నా కును గూడ, శష్టపరంపరలు దాటినవని దలంతును; కానిచో, తన వగకానిని, తన సమక్షముననే దెగటార్చి, త న్నింక నెన్నో విధముల వెతలం గుడువ జేసెద సంతెకాని, వినుగు జెంది, ‘ప్రాప్తము లే’ దను పామరజనముం బోలె విడుచు వాడను గాను. ప్రాప్తము లేదను జనులు, మూర్ఖులే యగు దురు; కానిచో — ప్రాప్తములేని దియ్యిల లేనేలేదు. కృషి, ప్రయత్నము లేని దేదియు ఫలంప దని, గీతలయందు శ్రీ కృష్ణుడే జెప్పియున్నాడు కాడా ! మఱియు, కార్యములవల్ల వినుగొందువారు మూర్ఖజనశిఖామణులు.

‘తనినిరే వేల్పులు దధిర ♦ తన్న ములచేత ?
 వెఱచిరే ఘోర కాకోల ♦ నిషముచేత ?
 విడచిరే యత్న మమృతంబు ♦ వొడముదనుక ?
 నిశ్చితార్థంబు విడువరు ♦ నిపుణమతులు ’

అను భర్తృహా భావ మభావ మగురా ? కావున,
 నా ప్రయత్నమున నేను సఫలిత నందగలను. సంశయము
 లేదు. అరీందమ్చేత ‘దేవిపూర్ కానికి కాగితములు’ అని
 లేబిల్ వేయించి, చమత్కరించిన పెట్టెనుండి వచ్చిన, ఎలెక్
 ట్రిక్ స్ప్రింగులచే బంధింపబడుటకు పూర్వము, యోగిని యగు
 జమల, మా ఆచార్యులగు కాలూరాయి గారిచేర వ్రాసి,
 కరీమ్ద్వారా పంపిన చీటియం దెంత గౌరవము గలదో కాని,
 పాన మామె చనిపోయి యింతకాల మైన నాయమ వ్రాసిన
 చీటి ప్రకారము కార్యము నెన్నెన్నో యుపమలవన్ని జయ
 ప్రదముగ జరిపి జరిపి, నా విశ్వాసమునకు పాత్రుడైన కాలూ
 రాయి గారి వట్టుదలకు, నా వందనశతంబులు; చిరకాలము
 నుండి, నా మనోభీష్టము నెరవేర్చ గంకణము గట్టుకొని, తుద
 కెట్టకేల కీనాటి కైనను, నా యీశ్వరము నెరవేర్చ నన్నియో
 యిడుమలంబడి, ఇప్పుటి కింకను రెండవ కంటివానికి దెలియ
 రాకుండ, నాకందరాని ఫలము, నాకంద జేసిన యాయన
 నేర్పరితనమున కెంతేని యభివందనములు !

‘గురూజీ ! నీ కడ నెన్నేని వనమూలికలు, ఓషధు

లు, వశీకరణయంత్రములు, తంత్రములు, మఱియు, నేమేమో
 రహస్యప్రయోగములను గల వని, వలుతెరంగుల వింటిని.
 లం దేదేని బ్రయోగించి, సునాయాసముగ నిక్కామినీమణి
 నను కామించునలుల నేయరాదా? న న్నొల్ల నని భీష్మించు
 కొని గూరుచున్న దీ యెలనాగః ఇహ్మద్దుగుమ్మ దక్క నొం
 డోరు బ్రేమింప నను శపథము నాయది. నేను గెల్వకుందునా,
 ఈమెను మరి మనసీను; నేన గల్పితినా యిక్కలికి యును
 రులం దొలగు నేమో: ఇట్టి ప్రమాదముల నేదియు నమ
 కూడనీయక, నాకీ మోహనలక్ష్మీయు, జయలక్ష్మీయు నేకుర
 జేయరాదా! 'ఇదుగో, నీ నలచిన కాంత; ఇక నీమెను విను
 గామింపజేసికొను భారము నీదే! యని సన్నొల్లని కాంతను
 నాకొనంగుటకన్న బ్రేమింపజేసి, నాయొసర్చిన సమయాను
 సారముగ, నీ పొందవలసిన బహుమానము నందరాదా!
 ఓ కుటిలాలకా, నీకింతటి కౌటిల్యముగల మానస మేల!
 ఓ నిలుకడమెరపా, నీ కింత నిలుకడ లేని మన నేల!
 చంద్రుడో, పద్మమో, ముకురబింబమో, కాక ముఖమోయన
 దగిన, నీమోము నందమునకు దగినపాడు సిరాజ్జహీనా!
 చక్రవాకములో, పూబంతులో, బంగారుగిండ్లో, కుచములో,
 యను భ్రాంతి నొందింపగల నీ చనుగవ యందమునకు దగిన
 పాడు, కొంకినక్కవంటి సిరాజ్జహీనా! బంగారులతయో,
 విద్యుల్లతయో, యను సంశయ మొనగూర్చు, నీ తనూలతను

మెచ్చకొనదగినవాడు, ఎచరాని యవమాన ముడినవాడు, నీగోరువాడు సిరాజ్ హీనా? కామినీదనము సౌందర్యపక్షపాత యను నానుడి నీయెడ మిథ్య యగుచున్నది! ఏమిచూచు కొని వాని వలపను యురులలో జిక్కి, నన్నింత యలజడి నొండజేసితివో చెలియకున్నది! పండితరాజవేదండ మగురాకు గాక, మఱియొక పాటివానికి దగని యోమోహనాంగీ, నీయాత్మస్వకృతను గోలుపోవు చున్నావుగదా యని యే నెంతేని విచారించుచున్నాను.

‘స్త్రీలను వర్ణించునపుడు, చంద్రమండలముం బోలు మోమును, కమలములను గేలినీయ గల నేత్రయుగమును, బంగారును మించిన మేని పౌరును, మత్తభృంగముల గెల్పు కొప్పును, ఇథకుంభముల సొంపుడెగడు కుచయుగమును, ఇనుకడిన్నె వంటి పిఱుందలును, తేనెలోలుకు ముద్దుం బల్కులును ననుచు, పెక్కండ్రు కవులు వాకొనియుంట, నిట్టి యలంకారము లేవియును, నాకు, దృష్టికరముగ లేవు త్రొక్కిన త్రోవలే ద్రొక్కుట పాడినదేపాడుటయ యగునుగదా! ఇంత కను, నహజ సౌందర్యాలంకార భూషితయా నీకు పాలంకార శబ్దము లను నలంకారములేల?

‘జేనిని గమనించినంతనే తన హృదయమున జెప్పరాని యానందము గలిగి, తానదివరకు జేయుచున్న పనిని మాని, కడేశభ్యాసమున మైమరచి, దాజూచుచున్న వ్యక్తిస్వరూప

మన దశ మానసము తనకు దెలియకుండగనే యెందు లగ్న మగునో వివాహకార్యముల యెన్నికల కేది ప్రథమగణనీయ విశేషమో దేనిని జూచిరంతనే, తరుణవయస్కుల మానస పుండరీకమాలకు బగ్గములై దనరాదునో, రతీదేవి యేరూప విశేషతత్వమునకు పెట్టినదిషేరో, విశ్వామిత్రాది మహామును లును, గంధర్వ, కిన్నర, కింపురుషాది ఫేచరు లేవ్యక్తివిశేషము నకు లోబడి, తపోభంగములనైన గావించుకొనిరో నుమము లలో గులాబీ, యే కారణమున 'రాజని పేర్కొనం బడు చున్నదో, మహాకవు లేవ్యక్తిత్వమును నిరూపించి, తమతమ గ్రంథరాజముల జీవకళ లొనంగుచున్నారో, కరీమ్ మత్రిధ మణ, దేశభ్రమణాది వెరివెరి పనులకు, జమలయొక్క, యేవ్యక్తివిశేషము ముఖ్యకారణమో, ఈ నా సభయత్నావళిలో ద్వితీయ భాగమున, నీ చిత్రకథలో, గుల్ నుమ్ నుమకోమల దేహస్వరూపముయొక్క యేవిశేషమునకు లోనై, లెక్కకు మిగిలియున్న ధనము వెచ్చించుటేగాక, నారాజ్యము నైనను గోల్పో నిచ్చగించు చున్నానో గుల్ నుమ్ దై వనిర్మిత మైన, యేస్వరూపవి శేషమునకు, నే నె న్నెన్ని వెలల గుండకేయబడు చున్నానో; ఆ స్వరూపవిశేషము, ఆ వ్యక్తివిశేషము, ఆ రూపము, ఆ చిత్రితము, ఆ చమత్కృతము, అదియే సౌందర్య మని యందుః సంతియకాని, 'లోకో భిన్నదుఃఖిః' యనుట నొక్కొక్కని కొక్కొక్క రూప మామోదదాయక మగును

గనుక, సౌందర్యమునకు బ్రత్యేక లక్షణము నిరూపింప నే నే మహాకవికి గాని, ఎంత ననుక్తై నగాని, వలనుపడదు గదా!

‘ఓ కామినీరత్నమా, శతికాంతమణిమయ మగు నీ మోము నందమును, మహానీలమణి మయ మగు నీ కురుల భాగనును, పద్మరాగమణిమయము లగు కరముల పౌరును గల నీవు, సంపూర్ణ మణిమయం బౌట నీవు కామినీమణినీ!

* * * *

‘ఇదిగో, కే నంపిన నీలాంబు యిదే మరలి వచ్చు చున్నది—విశేషములు కనుగొనవలసియున్నది ‘ఏమి! కాయా; పండా; ఏ మైనది?’ యని యా తరుణవయస్కుడా నీలాంబు రిని బ్రశ్నించెను.

‘చెప్పుట కే మున్నది? ఎంత చెప్పినను, ఎంత బోధించినను, ఏలినవారిని కా దనుచు, సిరాజ్ హీనుని గొనియాడుచు గలము బుచ్చుచున్నది. చెప్పవలసిన తెరంగున జెప్పితిని; బోధించవలసిన మార్గముల బోధించితిని. మురియు, నమర క్తి, విశ్వాసము, బాంధవ్యము, హితము, అంతఃకరణము, నఖ్యము పోరామి, నేర్పము, శిలిమి, నెరు, బ్రేమ, చల్లదనము, వాత్సల్యము నేర్పడ బల్కితిని, కలుపుగోల్తనము, బ్రీతి, మంచి తనము, మైత్రి, బ్రాణపదము, తాత్పర్యము, గౌరము, ననుగుణ్యము, ననుబంధము ననుసరింపు జూపితిని. మచ్చిక, జాట్టరిము, నైక్యము; నిచ్చకము గనుపరచితిని. మీయెడ నేహ

ము, ననురాగము, నానక్తి, మోహనియతియు బొడనూప బలికితి, నింతియగాక, అనేకవిధముల స్తుతు లొనర్చి, ఎన్నెన్నో బ్రసంగముల జేసి, మంచిమంచి కథలు చెప్పి, నుద్దులు నేర్పి, వార్తలు వినిపించి, చతురతరేతిహాసములు వినికెరి జేసి, జాతి గాథల దేలిపి, సతకడములును, పురాణములును, సామెతలును, నుబోధకములుగా జేసితిని. హాస్యము జేసితిని. పరిహాస మొనర్చితిని. వేయేల ! చారజారిణుల కేళినినోడముల న్వచి చితిని. ఇంక నెన్నివిధముల మనం బలరసేయనగునో, అన్నివిధముల నుల్ల మూచి జూచితిని; కాని యేమియు గార్యము లే కున్నది. మఱియు నీక నావలనగాని, యిల కేరివలన గాని యీ కార్యము జక్కబడు ననుకొనుట, మనకు వట్టిభ్రమ పలినవారు తగిన మఱియొక మార్గము ద్రొక్కుటయే మేలు. లంకలో రేయిం బవళులు నిద్రాహారములు మానియుండిన సీతాభామామణి, శ్రీరామునియందుంజోలె, సీమెయు సిరాజ్ హీన్ పై, తన మాసనము లగ్నము జేసికొని, తదేకధ్యానమున నున్నది. అపైని తమ చిత్తము ' అని నీలాంబరి యనెను.

‘నరే, ఇక మా చిత్తమున కే మున్నది? పరి—ఇక దాని యాయుఃకాలము పరి. రేవే మా గురూజీతో చెప్పి, సిరాజ్ హీనుని చంపి, యాతని శిరము తన పాదములపై దెచ్చి పెట్టుదు మనియు, నాపై నేమిసేయునో జాతుమనియు, మా మాటలుగా బోయి నిష్కర్షపదువుము. పోమ్ము’ అరుటయు, నామెయు వెడలెను.

‘అయ్యో ! నా కెందుకీ పట్టుదల ! కాంతయు, కవితా కాంతయు, తమకు దాముగా వలచివచ్చిననేగాని, కానిచో, సాక్ష్యముగను, మనోరంజకముగను, సౌఖ్యదాయకముగను నుండవుగదా ! ఈ బలవంతమువలన వలవంతయేగాని, సంతతమును సంతసము గొలువచే ! ఇంక నీ బ్రయత్నము మానుకొనుటయే సర్వవిధముల మేలు.

‘ఆ—ఒక స్త్రీ నన్నుగాదని నాకన్న మిన్నగాని వాని న్నిన్నగ నెంచి, వానిం బరిణయమై, నన్నవమానించిన, ఇక్కలకంతి కంతమేల ద్రుంపరాదు ? మానసమా, తొందర పడకుమా ! ఇప్పట్లు సేయదగినది నను మన్నింపనని ననుగాదని యనుచున్న నీమెను గడతేర్చుటకన్న, వానినే సరిపుచ్చినచో నీమె తన ‘శివస్యగతిక’ మ్మని దోచిన నన్నే చేపట్టును. కావున నే నట్లులే నేయుదును

‘అబలల మనస్సులతి మృదులములని దలంచు చదువు లేర్పిన పండితాధముల వాక్యము లప్రమాణములని సిద్ధాంతిరింపవచ్చును. కానిచో నెంత ధన మిచ్చినను, కనకము గ్రుమ్మరించినను, వస్తువాహనము లొసంగినను, నను వరిగ్రహించుటకు మారుగ దృఢీకరించుచున్నది ! తనకు గులాబీపూలన నెంతేని యానందము గదా యని నేన న్వయముగ పూల యంగడికిం బోయి, ప్రతిదినమును గులాబీలను దెచ్చి యిచ్చు

చున్నాను. నావంతయు నాపై మక్కువగాని, యానుమములు జూడ, దా నానందము బొందుటగాని, నే జూడనైతి. ఈ మోహనాంగికొరకు నెన్నేని యిడుమల గుడిచితిని. ఎందరెందరో బ్రతిమాలితిని. నిరూప కాధ్యక్షుం డగు నరీందమును గూడ బ్రతిమాలితిని. కొన్ని గ్రామములు జాగీరుగా నొసంగెదనంటి. సిరాజ్ హీన్ కన్న పూర్వమునుండియు గుల్ శుమ్ను బ్రేమించుచుంటి నంటి. మఱియు, నే నెన్నేని యంటి గాని, యేరికిని సాధ్యముకాని పని యని కొందరంటిరి. తగని పని యనియు, నీ యుద్యమము మారుకొనుటే మానితంబనియు, నా యరీందమ్ నా కక్కరకు రాని సలహానిచ్చి పొమ్మనియె. అనా ప్రయత్న కాలము పాటియైన నా కనుభవయోగ్యత లేదా! తాను యుజ్జయినిలో నున్నానుకదా: తన కరీందమ్ చక్రరక్ష కుడుగదా, యనియు గర్వించుచున్న దీ కుసుమకోమలగాత్రి!

‘ఏది యెట్లున్నను, నేటి సాయంకాలము గూడ గులాబీలను దెచ్చియిచ్చి యామె మళ్లన నే నొందుటో, కానిచో గడు నీచుం డగు దన వలపుకాని ఖండితశిరమును దెచ్చి, యామె పాదకమలమ్ములపై నునుచుటో, జరిపి తీరవలెను. తదుపరి దానేమి నేయునో జూచెదగాక !

రెండవ ప్రకరణము

పూల యంగడి

‘ఏమిరా, ఎంత కిచ్చెద వా పూలదండ ? ఇంకను మరేమైనా రకము లున్నవా ?’

‘మఱి రకముల కేమున్నది ? నావద్ద గులాబీలు దక్క మఱియొక రకముపూ లుండవు, గుచ్చములుగా నున్న గులా బీలును గలవు. కాని అవి మిక్కిలి ఖరీ దైనవి. జమిందార్లు మొదలయిన గొప్పగొప్పవారికే దగినవి.’

‘ఏమీ, జమిందార్లకే గాని, మరెవరికిని దగవా ? ఇక్కడ జమిందారు కానివా రెవరు ? ఏవీ, చూతము ?’

‘చిత్తము. ఇదాగోనండి ? తమిజుద్దీన్ జమిందారు వారు జీవించియుండు కాలములో, ఈ గులాబీల విలువ; వీని సాగను; ఇప్పు డేమున్నది ? అంతపాటివా రేరీ ?’

అనుచు నాతడు తన పూసెజ్జలో చేయు నిడుచుండెను.

‘ఏమీ, తమిజుద్దీన్ తన తలలో నిడుకొనువాడా గులాబీలను ?’

‘మగవారికి పూ లేల ? అయిన యేకపుత్రిక, గుల్ నుమ్, గులాబీ లన జెవి గోసికొనును. ఆ మిఠూర కిట్టి గుచ్చ ములు, ప్రతిదినమును రెండును, మూడును గూడ, తెప్పించు

చుండెడివారు. ఈ తీరు గుచ్ఛముల గట్టు నేర్పు నాకు నేర్పి, నాకు శత మిచ్చి పోషించుచుండెడివారు. నేను తయారుచేసిన గుచ్ఛము లన నామె కెంతేని యానందము. కనుక నారోజులలో, నేనును, నాకుటుంబమును ఇంత దిని, జీవించుచుంటిమి. ఇప్పుడో: ఆమె తన యత్తవా రింట నున్నది. ఈ గుచ్ఛముల నీక నీ పట్టణమున గోరువా రెవరు ? ఏరీ అంతటి సరసులు ? చచ్చి స్వర్గముననున్న యా తమిజుద్దీక్ వంటి మహామహాడు గదా మృతజీవుడు ! తదితరులు జవన్మృతులే !' యనుచు నీ పూలవర్తకుడు తన పూనజ్జలో నుండు పెద్ద గుచ్ఛము నొక దానినిదీసి, 'అయిదు రూపాయిలు దీనివెల' యని యా యావసునికా పూలయంగడివా డొనంగెను. దాని మూల్యము నీత డిచ్చి, యా గుచ్ఛముం గొని, పోవుచు, 'నీ పే రే' మన నాతండును, 'గోపాల్ చంద్' అని యనెను.

సుమగుచ్ఛమును గొని, యీతడును మరలెను.

కాముకత్వము, మోహంధత, స్త్రీలోలత, నెట్టిపండితు నైన సంధుం జేయు నను నానుడి సత్యమేయన గాబో లో కాముకా, నీ విపు డీపు డా వుష్పలాపికు సమక్షంబున, 'ఇక్కడ జమిందారు కానివా రెవ' రని ధిఃకరణ మొనర్చి, నీదశకును, నీసీతికిని, నీవదవికిని దగునో, తగదో యను చింతన లేకనే, సామాన్యజనముం బోలె, నీవే స్వయముగ పూల యంగడికి పోయి, పూగు తి యెత్తుకొని, బుత్తెంచుచున్నావు !

ఇంతకును, నిన్నన బనియేమి? నీ వెంత నిద్రాంనుండవైన నేమి? ఎంతవాడి వైననేమి? నీలోనున్న ప్రత్యేకపదార్థము ప్రమాదకరమే యున్నది సావము! నీవుమాత్ర మేమిసేయ గలవు? రామ, రామ! రామామణి లగ్నమాససాంధ్య యుచితా నుచితముల నెరుంగజాలరు గదా!

మూడవ ప్రకరణము

సు మ గు చ్చ ము

‘ఏమే, నీలాంబరీ, ఏ మనుచున్నది? గుల్ నుమ్ ఖులా సాగా నున్నదా? తన తండ్రికాలము నుండియు, తన కొరకు ప్రత్యేకముగ గులాబీగుచ్చముల దుకాను దుకాని యిచ్చుచుండు వానియొద్దనే కొనితెచ్చిన, యీగుచ్చము గొనిపోయి యామె యిమ్ము, ఏ మనునో, ఏమి చేయునో విని, చూచి, రమ్ము.’

‘చిత్రము’ అనుచు నా నీలాంబరీ, యాగులాబీ, గుచ్చము గై కొనిపోయి, యాప్రక్కగదిలో, విరియబోసిన శిరోజములతో, మాసిిన వలువతో, నిద్రాహారములులేమి శుష్కిత శ్రమాలతతో, కటికనేలను బన్నుండి, తారకబ్రహ్మమంత్రంబు బఠింపుచుదవమునేయుచు, నీలాంబరీ యుపమించినటుల, సీతా భామామణిం బోలె, పరితపించుచుండు నా నారీమణిని నమి

చించి, 'అమ్మా, మీకొకటే బాబుకాదు స్వయంముగ పూల యంగడికి బోయి, పులాబీగుచ్చుమును గొని తెచ్చినారు. ఇది గో—మీ తండ్రిగారి కాలమున, మీ కేవడు పూలగుచ్చ ముల నిచ్చుచుండెనో, పాసివద్దనే పుచ్చుకొంటిమని, చెప్పిరి.' అనుచు నా గుచ్చము నా నీలాంబరి యామె కొనంగ, దోడన నా గుచ్చము నందికొని, యథారీతిని జీపివేయక తన తండ్రి కాలమునాటి వానియందు గల నెనిడును బరిచయముననో, గాక యింకేకారణముననోగాని, యాగుచ్చమునందుకొని దన మేజాపై నుంచ, నది జూచి, నీలాంబరి తక్షణమ పోయి, మదన్ మోహన్ పఠేల్ గారికి నివేదింపబోయెను.

ఈమెయు, మరల దన కేమి దోచుటనో గాని, చివాలున లేచి, యా పుష్పగుచ్చమును చింపివేసి, పూల నెల్ల చిం దరవందరగా నేల పిరబల్ల, నందుండి యొక చిన్న కాగితపు చీటి నేలరాల, నది జూచి, ఏ మిది యని యనుకొని, అద్దాని నందుకొని, జూచి, గుప్తముగా నుంచుకొనెను.

తన తండ్రికాలమునాటివానివద్దనుండియే తీసుకవచ్చితి నీ కుసుమగుచ్చ మని పఠేల్ గారి మాటలుగా, నీ నీలాంబరి చెప్పినంతనే, తన తండ్రియందు గల గౌరవమును, పుష్ప లావికు నెడ బరిచయమును జూపుటకో యన, తొలుదొల్త బ్రీతి స్ఫుద్రవరచిన నా పూగుత్తి నిపుడు దీసి, ద్రెంపివేయుట కేమి కారణమై యుండునో కద! బహుశః దనకు విషప్రాయము

దుగ దా దలంచుచున్న పరేలే గాని హస్తస్వర్కము నొందిన యా నుమగుచ్చము, తన యాదరమునకు దగ నని దోచి యుండుటం జించివేసియుండునా? ఇంతవరకును, నుమగుచ్చ మొనర్చిన పాప మేమి? పరేలే, తనకు శత్రుడుగా దోచినదోచు గాక ! కాని, శత్రు డని తనకు దోచినవాని కార్యములన్నియును శత్రుకార్యములును, నాని చేత లన్నియును శత్రుత్వములును, గా దలంచుట యట్టి పట్టుల మానవనహజములై యుండునా? కాక, తన తండ్రికాలముగాటివాని యొద్దనుండి తెచ్చిన పూ గబ్బ యని యనుటచేత, తొలుదొల్ల నా గుచ్చము నామో దించి, తన మేజాపై నుంచి, పిమ్మట పూలు మొదలగు మంగ శ్రదవ్యములు పరపురుషుల చేతినుండి వచ్చుటయు, నందునను, తన భర్తయగు సిరాజ్ హీకాను దూషించుచు, తన్నరికట్టిన అరికరముల స్పృశత్వము నొందుటచు, మానధను లగు పతి వ్రతారములు లొల్లమినో, దై పక్షత నిగూఢనియోగముననో ఇంచేది కారణమైనను, గాకున్నను, నియ్యమయా కునుమ గుచ్చము జించివైచి, పూల విరజల్లుట మాత్రము తప్పని సరి యైన ఫలితమయినది.

మరల నియ్యమ యేమిసేయుచున్నదో చూతునుగాక యని, నీలాంబరి గదిలోనికి వచ్చి, తుత్తునియలుగా సేయబడి విరజల్లి యుండిన పూలజూచి, యొక్క గంతున నీవల కరు దెంచి, యా పండితపుంగవుతో, తా జూచినది, తన బ్రభునమ తుంటున నవినయమ్ముగ మనవి జేసికొనియెను.

నీలాంబరిచే నివేదితుండయిన నా కాముకు డుగ్రుడై, మండిపడుచు. 'నరే ఇక దానిని గూర్చి మరి నాతో చెప్పకుము. శ్రీపొక్కదినమే గడు విచ్చితి ననుము. తప్పేనేని తన వగకాడు, సిరాజ్‌హీనుని శిరస్సు, తనకు దర్శింపవచ్చునని చెప్ప దాని విషయమున నెట్టి సదుపాయములును, మీ రెవరును, జేయనక్కరలేదు. ఆగదివై పోవలదు. భోజనాది సదుపాయము లైనను, చేయనక్కరలేదు.'

నాల్గవ ప్రకరణము

స్వగతము

'బౌరా! ఏరోప్లెన్‌లో తప్పించుకొని, నీ మార్గము ననుగమింపజాల నని యెంచితి వేమో! పాపము! నీదే ముంచి యెత్తు మరి యేరికిని నా పైయెత్తు, తెలియనే తెలియ దను కొంటివిగా! నిన్నన బని యేమి! నిన్ను వృజించిన వానికి నాలుగు శిరము లున్నను—ఊః—నే నంపిన పాపురము, నా కొనర్చిన సాయమున నీ మనిశివట్టుల దెలిసికొనియు, చీకటులలమికొనుట, నీగమనిక యతి త్వరిత మగుట, నెంత విద్యుద్దీపకాంతి సాయమున్నను, ఆ రివాల్వింగు కెమేరాలో కేవలము స్వచ్ఛముగ గాకున్నను, నీ పథము దెలిసియు, నీదిగిన తావునే

బోల్చికొనియు, నిష్ఫలమాయెగదా యని యనుకొనుచు నున్నాను. నీదిగిన తావునకు నేబోయి, చూడ, నీవా భవ సమున లేకుంట, నీవక్కడనుండి నీతావును, తప్పక మార్పు కొంటి వని దలంచితిని, కాని నీచేతలు గర్భనిర్భేదకరములు! నీ యూహలు హిమవన్న గాలత రాభవములు! నీవన్నాగము తెలనాగులతో జేగటములు! నీయెత్తులు పరజనచిత్తముల కొత్తుడులు.

‘ఎంతయు గాకుండిన, నీదూసిపోకడకు వన్నిన వన్నా గమా, ఇనుపమందనవు చేతయా; అం దిమిడ్చియుంచిన పవన విమానమా, ఏది యని యెంతును! నీకృతము లన్నియు నన్ని యాణిమత్వములు! నావేరు వచ్చిన టపాలుదప్ప, పార్శ్వల్పు పెట్టులు, ఇతర కన్ సైన్ మింటు మొదలగునవి యెల్ల నే నన్నా డును నా యింటికి దెప్పించుకొను వాడుక లేదని మా స్వజన బృందములోనే, యెంతికాలము నుండియోగాని, దాగియుండిన నీ పరివార మను స్వచక్ర భయంకరులచే నివేదితుడ వౌట నట్టుల జేసియుందువు. అటు కానినా డింకేమి జేసియుందువో! కావుననే, ఆ యినుపమందనము నా యింటికి దెప్పించుకొని యుండిన నీ వెటుల దప్పించుకొనియుందు వని యైన నే ననుకొన బనియే లేదాయె గదా!

‘నీవు మింటికెగసినపిదప మిగిలినది నీ దెప్పినటుల నీ భార్య చమత్కరించిన యినుపమందనవు టడుగుభాగము తప్ప

దాని యితర భాగము అన్నింటితోడను, ఏరోప్లేన్ మింటికెగసె
గాబోలని పెక్కండ్రు నుడివిరి ! అది యెటుల సంభవముగను?
అంత భారముతో నా వవనవిమాన మెటుల మింటి నంటగల
దని గూడ ననుకొంటిరే గాని సీమిట నొక్కట యైనపిదప
నే విధమున నది విచ్చెనో దాని ఆరు ప్రక్కలును ఒకదాని
కొకటి యేవిధమున ప్రాస్తీకృతమై దాని యడుగుభాగము
లోనికి తామే (బే) టి కాఫులవలె లోనికి బోయి యం దిమిడి
పోయెనో, అప్పటి కప్పుట నున్నవారిలో నొక్కడె న గుర్తించి
నటుల దోషదు; కాని బుద్ధిమంతుడగు మంగి స్పేక్ మాత్రమే
యది గమనించి దానిని మరల యధారీతిని సమన్వయింప జేసి
అందు దిగి చూపెనుగాదా ! ఏదియెటు లున్నను నీ బుద్ధి
కసాధ్యము గాని అసంభవము గాని యున్నటుల దోషదు

‘నీ సర్వంశవ ప్రజ్ఞ దశదిశల వెలుంగుచున్నది. నఘు
ముఖముల బరువెత్తగలవు. వేయికాళ్ళ జెరివి నీవు. కానిచో
పాపము ! సిరాజ్ హీన్ జాబున కేమందును ? నైతియు నోరును
గొట్టుకొనుచు వార్త సంపెనే !

‘లాలు సింట నీ పని జేయకపూర్వమే, సిరాజ్ హీన్
గ్రామాంతరమున నున్నతరి నిదియ యద నని గుల్ నుమెను
తన కప్పగించినచో దానా కిచ్చెద ననిన జాగీరుల వడయ
గాబోలు, వలేలీన కామెను ఒప్పగించితివో ! కానిచో సంతలో
నా జైన దేవాలయమున స్వజనమధ్యమున నిదురించుచున్న

పాప మా గుల్‌నుమ్ మరి కాసరాకుండుట కేమి కారణము !
 ఇదియు నీ హస్తలాఘవము యుండునోవు. ఓపిన
 యంత వట్టు నేయుచునే యున్నావు. పఠేలున కప్పగించక నీ
 గృహమం దుంచియుందువా ? కాదు; కా దటునేయ నీకు
 బ్రయోజన మేమి ? యోజనముల తొలది దూర మున్నను
 నరకునేయవు. మరియు నామెను నీ యధీనమున గొన్ని దినము
 లుంచుకొని యామె పఠేలునకు వశ్యముగుటకు నీ మంత్ర
 యంత్ర తంత్రముల బ్రయోగించి యెంత నిచ్చావో పరీక్షింపు
 బ్రయత్నించు చుంటివా ? కాన నామెను పామరజనమున
 బోలె దలంచుచుంటి వేమో ! దేహబలము మనోబలము
 నుపయోగించి జబ్బుపుష్టి గనబరచి వశీకరణాదివిద్యల నెరపి
 దైవ సాహాయ్య మున్నవట్టుల నీ పట్టిన పట్టులు నెరవేరెనా
 ఆత్మకృతం బని యెన్ని ఎంతేని యానందింతువో; కానినాడు
 నీ కాలునకు బుద్ధి గరువుమవో ! ఎంత తెంపరివి ! ఏక
 కాలమున నెన్నిన్నేని దుండగములు నేయజాలుటకు నీ కడ
 శ్రీరాముబలగ మున్నది. కానిచో సంత యాగడములా
 నీకడ నూడిగములు నేయుచున్నారను నీయంతవారలే! మరి
 సంశయింప బనిలేదు. కార్యచరణములవల్ల నేమి, కా ర్యం
 తవు బర్యవసానముల వల్లనేమి, కార్యరాహిత్యము లయ్యును,
 నీ ప్రజ్ఞావక్త్రము, బహు మర్షరములు ! నా యోషినంతమట్టు
 నే శంకించినంతవట్టు, నాయనుమాన నివారణార్థము, ముందు

దాని యితర భాగము అన్నింటితోడను, ఏరోప్లేన్ మింటికెగసె
గాబోలని పెక్కండ్రు నుడివిరి ! అది యెటుల సంభవమగును ?
అంత భారముతో నా పవనవిమాన మెటుల మింటి నంటగల
దని గూడ ననుకొంటిరే గాని నీమీట నొక్కట యైనపిదప
నే విధమున ఇది నిచ్చెనో దాని ఆరు ప్రక్కలును ఒకదాని
కొకటి యేవిధమున ప్రాస్థీకృతమై దాని యడుగుభాగము
లోనికి తామే (బే) టి కాళ్ళులవలె లోనికి బోయి యం దిమిడి
పోయెనో, అప్పటి కప్పుట నున్నవారిలో నొక్కడె సగుర్తించి
నటుల దోషదు; కాని బుద్ధిమంతుడగు మంగి శ్రీకా మాత్రమే
యది గమనించి దానిని మరల యధారీతిని సమన్వయింప జేసి
అందు దిగి చూపెనుగాదా ! ఏదియెటు లున్నను నీ బుద్ధి
కసాధ్యము గాని అసంభవము గాని యున్నటుల దోషదు

‘నీ సర్వంకమ ప్రజ్ఞ దళదిశల వెలుంగుచున్నది. సఖు
ముఖముల బరువెత్తగలవు. వేయికాళ్ళ జెరివి నీవు. కానిచో
పాపము ! సిరాజ్ హీన్ జాబున కేమందును ? నైతియు నోరును
గొట్టుకొనుచు వార్త సంపెనే !

‘లాలు సింట నీ పని జేయకపూర్వమే, సిరాజ్ హీన్
గ్రామాంతరమున నున్నతరి నిదియ యద నని గుల్ నుమ్ను
తన కప్పించినచో దానా కిచ్చెద ననిన జాగీరుల వడయ
గాబోలు, పలేలోన కామెను ఒప్పించితివో ! కానిచో నంతలో
నా జై న దేవాలయమున స్వజనమధ్యమున నిడురించుచున్న

పాప మా గుల్‌నుమ్ మరి కాసరాకుండుట కేమి కారణము !
 ఇదియు నీ వాస్తవమువలన యుండునోవు. ఓపిన
 యంత వట్టు నేయుచునే యున్నావు. పఠేయన కప్పగించక నీ
 గృహముం దుంచియుండువా ? కాదు; కా దటునేను నీకు
 బ్రయోజన మేమి ? యోజనముల తొలగి దూర మున్నను
 నరకునేయవు. మరయు నామెను నీ యధీనమున గొన్ని దినము
 లుంచుకొని యామె పఠేయనకు వశ్యముగుటకు నీ మంత్ర
 యంత్ర తంత్రముల బ్రయోగించి యెట్లు నిచ్చావా పికారకు
 బ్రయత్నించు చుంటివా ? పాప నూమెను పామరజనముం
 బోలె దలంచుచుంటి వేమో ! దేహబలము మనోబలము
 నుపయోగించి జబ్బపుష్టి గనబరచి వశీకరణాదివిద్యల నెరపి
 దైవ సాహాయ్య మున్నవట్టుల నీ పట్టిన పట్టులు నెరవేరెనా
 అత్మకృతం బని యెన్ని ఎంతేని యానందింతువో; కానినాడు
 నీ కాలునకు బుద్ధి గరువుచువో ! ఎంత తెంపరివి ! ఏక
 కాలమున నెన్నెన్నోని దుండగములు నేయజాలుటకు నీ కడ
 శ్రీరాముబలగ మున్నది. కానిచో సంత యాగడములూ
 నీకడ నూడిగములు నేయుచున్న వాడును నీయంతవారలే! మరి
 నంతయుంప బనిలేదు. కార్యాచరణములవల్ల నేమి, కా ర్యాం
 తవు బర్యవసానముల వల్లనేమి, కార్యరాహిత్యము లయ్యును,
 నీప్రజ్ఞాప్రకీర్ణణ, బహు దుర్భరములు! నా యోపినంతవట్టు
 నే శంకించినంతవట్టు, నాయనుమాన నివారణార్థము, ముందు

రేపు రాతిరి, పరే లిలుజొచ్చి, చూడవలసియున్నది గదా
 యనిగదా, కనుమగుచ్చము నమ్మి వచ్చితిని. పావమామెను
 'వరేలునకొప్పగించిన, నాతడు నేయున దేమి? ఏమిచేయుటకును
 నామె యొక వెర్రిబాగులది వెర్రిబాగుల దనియు, గులాబీలన
 జెవి గోసికొను ననియు, బోల్చికొనియేయుందువు పోల్చి
 కొనియే యుండిన, గులాబీలను దెచ్చియో, తెప్పించికొని
 యామె కిచ్చి, యామె మనం బలరిజేసి, త న్మన్ననల నంద
 నెంచక తప్పదు. కావున, నా నమ్మి యమ్మివచ్చిన నుమ
 గుచ్చము నామె శిరమున ధరించెనా దా శయనించునపు డయి
 నను పూ లినుమంత పడలినను, అం దుండిన చీటి యామె
 కంట బడకతప్పదు. ఆమెయే నా చీటి జూచుట సంభవించెనా,
 నర్థమును జయప్రదముగ సంభవమగును. కానినాడు ప్రమా
 దము లేదు—చిననాడు ప్రమోదము తప్పదు. కానీ, చూచెద
 గాక తొలుత పరే లిలు; నీ టెంకి, అనంతరము మరి కొంచెము
 శ్రమయైనను ఓపికతో నీకొర కుత్తర క్రియల నెన్నెదగాక !'

అనుచు నరీందమ్ పూలయంగడి మార్గమునంబడి దల
 పోయెను, తన మానససంద్రమున దన యూహాపోహలను
 గభీరమగు నలల నడుమ గొట్టుకొనిపోవుచు, తన యిలు నేరెను,

పెరివాడు

హిందూస్తాని—ఫీల్వ—అటతాళము

మక్కా—మదీనా దేశా హమారా

మేరా నామా హై, కారిమ్ ఫకీరా॥ 2

యాదమె జోగిసీకే ఫిరాహుం

ఇష్క్ మె ఉస్కె మె ముబై లాహుం ॥మక్కా॥ 4

చార్ దిన్నా మై ఫాకా రహా హుం

రాహె హాక్ మె కూచ్ ముజ్జు దేనా ॥మక్కా॥ 6

జోగిసీ ముజ్జు రో ఖి ది యీఫీ

లేకె ఉస్తా దుకు మేరే దేనా ॥మక్కా॥ 8

బాదె అనేకె, తుమ్ సె మై, పాది

కర్నె నాలే హుం, తుమ్ యూద్ రఖ్నా ॥మక్కా॥ 10

బసీ బా తొంక దే ఖర్ బహోసా

ఉమర్ సబ్ మేరీ ఖద్ మత్తే గై నా ॥మక్కా॥ 12

మైతొ ఫిరాహుం హరకూచ జంగల్

నాహీ దిస్తే హై, క్యా మేరా జేనా ॥మక్కా॥ 14

రహాసె బాసే వాతే అజీజో

జోగిసీకు తొయి, దేఖేతొ హోలో ॥మక్కా॥ 16

కే హజా రొంసె ఆఫత్ వ్రతాయ

అఖరమ్ వ్రస్కి ర్తవీర్ చాయ । మక్కా-మదీనా 18

బే హిరాసా కియా కాటూరాయ్

అరజ కరతావలు తుజనే ఖుదాయ్ 20

(భావము)

నేను మక్కా-మదీనా దేశవాసుడను 1

నాపేరు కరీమ్ షకీర్ 2

యోగినిని పొందుటకు తిరుగుచున్నాను 3

ఆమె సౌందర్యమందే నా మనసు లగ్నమైయున్నది 4

నాకు నాల్గు దినములనుండి తిండిలేదు 5

తిండి కేమైనను నాకొనగుడు 6

యోగిని నాకొక యుత్తర మిచ్చినది 7

దానిని గురూజీ కిమ్మని నన్నంపినది 8

నీవు మరలి వచ్చిన పైని, నిన్ను పెండిలి జేసికొందు

పనియు నన్నది స్థిరముగా నమ్ము మనియు, వాగ్దానము

చేసినది, 9-10

శుష్క వాగ్దానములచే నా కాన గొలుప, తుదకు

నేను నాసర్వస్వమును గోలు పోతిని 11-12

ఆమెకొరకు నేనంతో వెదకి వెదకి తుద కడవులును

దిరిగి నాను 13

ఆమె యెందుకు గానరాలేదు, నేనేమి చేయుదును— 14

ఓ పథికులారా, మీలో నెవరై నను యోగినిని జూచి

యుండిన, నాకు దెల్పురాదా! 15-10

ఆమెకెన్నో వేల యాపదలుతోలగింప నహాయమొనర్చి

నాను 17

తుదకు నాకు దక్కినది ఆమె యొక్క ఈ యాప

పటము మాత్రమే! 18

కాలూరాయి నాకు చాల మోసమొనర్చినాడు

19

ఓ భగవంతుడా! నీతో మొరపెట్టుకొని చున్నాను.

20

అనుభావముగల ఈపాట బాడుచు, పురవీధులంబడి
యొకానొకడు, చేతనొకనాగరికపు డప్పు వాయింతుకొనుచును,
వికిర మెత్తుకొనుచు, నింటింటికినిబోవుచు, ప్రతిగుమ్మము నెక్కు
చును, దిగుచును, పాడినసాటనే బాడుచుండెను. 'ఇవుడు వేళ
కా' దను వారును, 'చెయ్యి తెరిపి లే' దను వారును, 'మరల
ర' మ్మను వారును, 'పో-పో' మ్మను వారునే గాని, 'అయ్యో!
పాప' మను వారుగాని, 'ఇదిగో, ఇది వుచ్చు కొను' మను
వారుగాని, ఒక్కరును గానరా రైరి

ఈతడు తప చేత నొక స్త్రీ రూపపటము పట్టుకొని
దిరుగుచు, నాపటముజూపుచు, 'నూయోగిని నెరుగుదురా?'
యని గొంతెత్తి యరచుచు, దిరుగుచు, ఈశ్వరచంద్ర మిత్తర్
వీధిని బడి పాడుచుండ, నొక యింటినుండి నడిమి వనుసించుక
మీరీ మీరని వాడొకడు తనకలమును కాగితమును నటనునిచి

యీవలకు వచ్చి, వీనిపాటలను, పాటలోని మాటలను వినుచు నిలచియుండ, నీతండును, నహాయముపొందునూహతోనన వీని యెదుటకు వచ్చి, తనచేతిలోని పటమును జూపుచు, మరలనా పాటనే తొలినుండియు బాడుచు, నిలచెను. ఇప్పటి కేదను నింత శ్రద్ధగా వినలేదే యనియో, నింత శ్రద్ధగా వినుచుండిన నీతడు, తనకు సాయ మొనర్చి, తన యీస్థితము నెరవేర్చు నేమో యనియో, లేక, మరి యేయూహానో గాని, నిలువబడి పాడుచుండినవాడు, తన్నేరును గూరుచుండు మని యన నక్కరలేకయే యటనున్న యరుగుపై గూరుచుండి, మరల మరల నదే పాడుచుండెను.

‘అయ్యా, నీ వెవరు?’

‘యోగిని చేసిన జోగిని నేను—’

‘యోగిని యెవరు?’

‘నను జోగిని జేసిన యోగిని’

‘ఓను—కాని, యా యోగిని యెవతే?’

‘ఎవరయిన నేమి? నను జోగిన జేసిన యోగిని జూప

గలరా?’

‘అయోగిని యెవతెయో చెప్పినచో, నాలోచించగల నేమో,’

‘యోగిని—నను జోగిని చేసిన యోగిని—’

‘పోనీ, నీవెవరు?’

‘జోగిని’

‘ఔనయ్యా; కాదనలేదు; నీ మొదటి పేరేమి?’

‘శరీమ్—’

అన గోపాల్ చంద్ పూర్వోత్తర సందర్భములను గాబోలు, కొంచె మారించి, ‘సరే; నే నడిగిన భోగట్టా నీవు చెప్పినయెడల, నీయోగిని గూర్చి నేను, చెప్పగలను.’ అని యనెను.

‘యోగిని గూర్చి మరి చెప్పనక్కరలేదు. నేను చెప్పినంత మీరు చెప్పలేరు చెప్పటతో లాభములేదు నాయోగినిని జూపగలరా?’

‘నీ యోగినిని జూపినగాని నేనడిగినదానికి జవాబు చెప్పనా?’

‘యోగినిని జూపిన గదా!’

‘యోగినిని చూపుటయే ముఖ్యమా?’

‘ఔను; కానిచో, మీప్రశ్నలవలన నాకేమి లాభము?’

‘సరియే, రా—లోనికి రా—’

అని తన యింటి చాపడిలోనికి గొనిపోయి, యోగిని రూపవటము నాతనికి జూపెను. ఆ రూపవటమున నాతడు జూచిన యది సుందర వదనారవింద యగు నొక్క పరిపూర్ణ చంద్రవదన; ప్రోత్కుల్ల సరోరుహాయతాక్షి; శిరీష కునుమ గోమల శరీర; అత్యంత సౌఖ్యమార్జ్యమున నవనవ లాడుచు

జగజగ మెరయుచున్న దంతపు విగ్రహము. హరినీల ముల కన్నను మించియున్న నీలిమగల నుచుగొప్పను, చూచు వారల ముఖముల బ్రతిబిబింపజేయు జగిగల నిగ్గుటద్దముతో యను గండలకములును, పిక్కత కమల నయనములును, కోతేరు వేసినరీతి చున్న తిలపువ్వులుల దృఢీకరించు నానయు, గల నారూపట చిత్రిత మోహనాకృతి జగన్మోహన యన కవినమయముగాదు. బంగారు బొమ్మయుం బోలు నన నువ మానము కాదు. తట్టిలతయో యశుభ్రమ గొలిపించునన, భ్రాంతిమంతము కాదు. ఆరూపము నిలుకడ మెర పన వర్ణము కాదు. రూపొందిన రీతినతి యన నతిశయోక్తి కాదు. ఇది యంతయు పొగడ కాదు. ఇట్టి యారూప పటముం జూచిన యంతనే, మరల నీతడు—

మక్కామదీనా దేశా హమారా

మేరానామామై కారిమ్ ఫకీరా.

అని పాడుచు, లాస్యము జేయుచుండ, నా లాస్యము తన కెరుకలేకయే నృత్యముగా మారి, తుదకది తాండవమై, యొడ ద్దైలియని తమకముతో, నా చిత్రపటము జూచుచు, పాడినదే పాడుచుండి, నాతని మనోవిభ్రమణము తేటతెల్ల మయ్యెను. అంత నీ గోపాల్ చంద్, యాతని తాండవమున కడ్డు వచ్చి, 'ఏమీ, ఇప్పుడు చెప్పగలవా, యోగిని యెవ తెయో?' అని యడగెను.

‘ఈమె—నా ప్రేయసి’

‘యోగిని ఒకనికి ప్రేయసి యెట్లు కాగలదు ?’

‘అయ్యో ! యోగిని అనగా యోగినికాదు. యోగిని దాని మాదువేనము’

‘అయిన దాని మొదటి—అనలు వేన మేది’ అని గోపాల్ చంద్, ఏమో వ్రాసుకొనుచునే బ్రశ్నించెను.

‘అనలు వేనము కాదు; అనలు జగన్మోహనావతారమే.’ అనుచు, సివుడు తా నే పటమును జూచి తాండవ మాడుచుండెనో, ఆ పటమును, జూపెను.

‘భౌవన్యూ; జగన్మోహనావతారమే కాని, దాని మొదటి పేరేమి?’

‘ముద్దరాలు’

‘అనగా?’

‘భానోజీ’

‘సీత సరిగా చెప్పుకున్నావు; వెర్రివెర్రి మాట లాడకు; బాగా తెలివి తెచ్చుకుని మరీ చెప్పు’

‘ఏమీ ! వెర్రా? మీకు బోధపడ దనండి’

గోపాల్ చంద్ కొంచెము నిదానించి, తనలో దానా లోచించి, పోసి, నీ నా యోగినిని, ఎప్పుడు, ఎక్కడ, అఖరు డఫా చూచివావు?’ అని ప్రశ్నించెను.

‘దాని కేముంది ! తాను యోగినిగా అరీందమ్ యింట

నుండి, కాలారాయికి పుత్రము యిమ్ముని నన్ను పంపినది. నేను వెళ్లి, ఉత్తరం యిచ్చి, తిరిగి 'వచ్చేసరికి, మరి యోగిని లేదు—నేను మాత్రము జోగిన్, ఇంకా ఉన్నాను.

గృహస్థులైన వ్రాతపని జరుపుచునే యున్నాడు.

ఉత్తరము కాలారాయికి యిచ్చి, నీవు తిరిగి వచ్చిన తరువాత, ఆమెను గూర్చి భోగట్టా చేసినావా?'

'అ—భోగట్టా చేసినాను ఏమి లాభము? అరీందమ్ యిట్లో పట్టుబడి, చనిపోయిందని కొందరు చెప్పగావిన్నాను'

'అయితే చచ్చిపోయిన మనిషి మళ్ళీ యేలాగు రాగలదని నీ చిటుల వాపోవు చున్నావు?'

'అయ్యో! ఆ త్రిలోకసుందరి చచ్చిపోవడ మేమిటి?'

'ఏమి టామాట?—త్రిలోకసుందరులు చచ్చిపోరా?'

'అంటే నా ఒగన్మోహనావతారము చచ్చిపోవలసిన వ్యక్తి కాదు. ఎక్కడో జీవిచే ఉంది'

'సరే, కనుక్కుందాములే నీవు అరీందమ్మను యెరుగుదువా?'

'అయ్యో! ఎరిగడమా! నిష్కారణంగా, పాపం—నా కేమిన్నీ అవకారం చెయ్యలేదు నుమండి ఆ అరీ దమ్—దాని మాట విని, నన్ను ప్రేమిస్తున్నది గదా అని, దానిని కియించుదా మని, పెనువ్రళయ మైనంత వ్రయత్నం చేస్తూ, ప్రపంచాలు తిరిగేస్తూ వున్న అరీందమ్మని, పాపం—అన్యాయ

యంగా, నిష్కారణంగా మత్తులో వుండి, ఒప్పుదెలియని నమ
యంలో తీసుకొనిపోయి, తాను నంబోషించి, వేగంగా 'నీకు,
నీకా చేసుకుంటా' నంటూంది, గదా అని, అతన్ని తీసుకొని
పోయి రైలు వచ్చేమొదటి పట్టాలమీద వదిలేశాను. ఆమాట
తీరా చెప్తే, తనకే నిజంగా ఆపని యిష్టంలేకనో, లేక, అదో
విషమో, గాని నేను చేసినవనికి తాను, చాలా పశ్చాత్తాప
పడ్డదని ఆ తర్వాత విన్నాను. దాని ప్రేమకోసం, దాని
ముద్దుకోసం, దాని మంచికోసం — ఇప్పుడే చెప్పకే — నేను యె
న్ననోన్న శ్రమలు పడ్డాను; ఎంత తెలివైన పనులయినా చేశాను.
ఎంచేసే యేంలాభం! నేను చేసిన భోగలే నాకు దక్కు
టయింది గాని, మరి నా కది దక్కలేదు. దాని భోగట్టా
మీ కేమయినా తెలుసే చెప్పుకురూ నాయనా!

‘తెలియడ మేమిటి; నీకు సంపూర్ణమైన భోగట్టా
యిచ్చి, నీకు వీలై నంత సాయంకూడా చేస్తాను. బేనుగాని,
ఉత్తరం పట్టుకుని కాలూరాయి దగ్గరకు వెళ్లానని అంటున్నావు
గదా: అతడు యెక్కడ వుంటాడయ్యా?’

‘ఎక్కడవుండడ మేమిటి! వాగికి, ఒక యిల్లు, ఒక
గుహ అంటూ లేదు. ఎక్కడిచూచినా వాడే. వాడు తిరగని
స్థలం వుందా? ఇప్పుడు మీ యింట్లోకూడా వున్నాడనే నాకు
సమ్మతం గాని, కొండల్లోను, సాధారణంగా చిరకాలంనుండి
జననంచారం లేని సముద్రం ఒడ్డున, సభలు చేస్తూవుండడం

కలదు. పాపం యితన్ని కూడా, ఆ అరీందమ్ పట్టాలనే ప్రయత్నం చేస్తూవున్నాడట. అయితే యాయన సాధారణంగా దొరికేమనిషి కాదు. నేను వుత్తరం యిచ్చిన మరికొన్నాళ్ళకి, నా జగన్మోహిని, నా త్రిలోకమందో యొక్కడవునని నేనడగగా, 'పాపం చచ్చిపోయింది' అని—యీ చెప్పడం మొదటే చెప్పి, నన్ను పంపించేసినా బాగుండును. అలా గ్గాకుండా, అడ్డమైన చాకిరీ చేయించుకొని, గుల్ శుమ్మని పాపం నిరాజ్ హీను వద్దనుండి తప్పించి, తన విహితుడయిన మదన్ మోహన్ పరేలేన కప్పగింత చేయించుకొని మరీ నన్ను పొమ్మన్నాడు. ఆ పొమ్మనడంలో యోగిని మరిలేదు—పొమ్మన్నాడు. నా చేత అరవ చాకిరీ చేయించుకున్నాడన్న దుఃఖం యేమిన్నీ లేదుగాని, యోగిని మరి లేదన్నాడు. అయితే వీ ఙ్గాక అబద్ధాలకోరు; దగాకోరు; నమ్మలేము. యోగిని చనిపోవలసిన మహిమికాదు'

ఇంటి యజమాని తన వ్రాతపని జేసుకొనుచునేయుండి ప్రశ్నించుచుండెను.

'మఱి నీ వందుకు విచారించకు. నీ తెలివితేటలకు మెచ్చుకున్నాను. నీవు కొద్ది రోజులపాటు మాయింట్లో వుంటే నీకు తగిన సదుపాయము చేయ బ్రయత్నించెదను. నీకు కావలసిన సహాయము చేయగలనేమో చూచెదను.

'మీ యింట్లోనేకాదు. న న్నెక్కడ వుండమంటే, అక్కడే వుంటాను; ఎన్నాళ్ళుండమంటే, అన్నాళ్లుంటాను;

ఏమిచేయ్యమంటే, అది చేస్తాను; కాని నాకు ఆ యోగినిని తప్పకుండా వప్ప చెప్తారా ?

‘ఔను; యోగిని గూర్చి, తగిన భోగట్టా చెయ్యాలి కదూ మరి; అందుకు కొంచము టైము కావాలి; నీ మాట సాయము మాత్రమే కావాలి.’

‘అలాగే, తగినంత — అంటే — నాకు చేతనై నంత సాయం చేస్తాను — కాని, నాకుమాత్రం యోగినిని వప్ప గిస్తారా ?’

‘అలాగే — తగినంత సాయత్నం చేసి, ఆమెను నీకు వప్పజెప్పవలెనని యున్నది. కాని, ఒక్కమాట వూచి. నీవు చెప్పినమాటలు చూస్తే, ఆమెను గూర్చి సంజేహంగానే వుంది. నీ మాటలవల్ల, ఆమె చావలసిన మనిషి కాదనిన్నీ, కాలూరాయి మాటలవల్ల, ఆమె చనిపోయిన దనిన్నీ, తేల్చూ వున్నది. కాని, ఆమె జీవించియుంటే, క్షణంలో పట్టితేగలను.’

‘అలాగే — ఉంటాను. ఏదో, మీరుకూడా అడ్డమైన చాకిరీ చేయించుకొని పొమ్మంటే, అక్కడికి నరిపోతుంది — నాబ్రతుకు తెల్లవారిపోతుంది.’

‘అలా గెప్పుడూ వుండదు. నేను కాలూరాయిని మాత్రం కాను నుమా! నాకు నీ వేషనిన్నీ చేయనక్కరలేదు. మాయింట్లో వుండి, నీకు కావలసిన నదుసాయములు పొందుతూ నాకు కావలసిన భోగట్టా లిస్తూ, ఆమాత్రం మాట సాయం చేస్తే, అంతే చాలును.’

‘అలాశే, అదిన్నీ నాపనే గదా ! గాని నా యోగినిని యెప్పటిలోగా నాకు వచ్చజెప్పగలడు ?’

ఇంటిమూయన తన వ్రాతపని మానలేదు.

‘అ జేలాగు సిద్ధారణ చెయ్యగలను ? నా ప్రణతున్నము; ఆమె జీవించియుండుట, తుదకు నీయగృహము—ఇన్నింటిపై నాధారపడి యున్నది నీ యీశ్వరము. మఱియు నవుడవుడు, నే గోరుచుండు విషయములకు, నీ విచ్చుచుండు భోగట్టాలు అన్నింటికి, ముఖ్యములు నుమా !’

‘అయితే, మీకు కావలసిన సంగతు లేవో, వేగం అడిగెయ్యండి నాకు తెలిసినంతమట్టుకు, ఇప్పుడే చెప్పేస్తాను. అక్కడికి నాపని అయిపోతుంది.’

‘అలాగు ఒక్కమాటే అడిగివేయుటకు, ప్రశ్నలు నిర్ణయించబడి, యుగలేదు అయినను, అడుగుమను చుంటివి కావున, నిదిగో చూడు—సిరాజ్ హీన్ భార్య.....’

‘ఎవరు—గుల్ ను మేనా ?’

‘ఏమీ ! నీ వామె నెరుంగుదువా ?’

‘అయ్యో ! ఎరుగ కేమీ ! ఒక వర్షదినమున, సీత్రా నదీతీరముల స్నానము జేయబోయిన గుల్ నుమ్మను, మాయో పాయమున దీనుకునివచ్చి, కాలుదొయికి వచ్చిచినది, నేనే. ఆ తరువాత కాలూరాయితో గలిసి, వెళ్ళి, గుల్ నుమ్మను పేరేలనకు వచ్చిచినదియును నేనే.’

‘ఇం తింత్రశ్రమలు పడినావుగదా ! గుల్ నుమను సంపాదించడములో—నీకు ఆతి జేమైనా సహాయము చేసినాడా ?’

‘అనగా, నాకు తో జేవనయినా పఱినాడా అనా, లేక, నే నాపని చేసినందుకు, నా కేమయినా బహుమతీ చేసినాడా అనా—ఏది మీ అభిప్రాయము ?’

‘జౌను—రెండును—’

‘అలాగా; నా కొక చిన్న సబ్ మెరీన్ యిచ్చి, ముగ్గురు మనుష్యులనుకూడా తో డిచ్చి, పఱినాడు ఇది యొకటి ఇక రెండవదీ, నాకు యిచ్చిన బహుమతీ, ‘యోగిని లేకు—చనిపోయె నని చెప్పి, ‘పో పొ మ్మన్నాడు. ఇదే బక్సీ ష్.’

‘అబ్బా ! ముగ్గురు యితరు లున్నూ, నీవున్నూ కూడా కలిసి వెళ్ళవలసి వచ్చినదా ?’

‘కాదామరి; బ్రహ్మాండ మైనంతవని. ఆ చిత్రకథ అంతా చెప్పినయెడల, మీరే ఆశ్చర్యపోతాడు. యోగిని, మొత్తానికి నన్ను పెళ్ళి చేసుకుంటానా నమ్మించి, గొంతుక కోసే శింది ఇదిగో, ఇలాగు దానిపేరు పెట్టుకుని జోగి నై నాను’

‘అవునయ్యా, ఇప్పుడు యోగిని కథ యెందుకు ? గుల్ నుమను గూర్చికదూ మాట లాడుకొనుచున్నాము !’

‘ఆ—అవును. అయితే అదంతా యిప్పు డెందుకు ?’

‘అయ్యో ! అలా గనకూడదు. నీవు చెప్పే ప్రతిమాట యును, నాకు అవసరమే ఏల నందుచేమో, యోగినిని కని

పెట్టుటకు ఏ సందర్భంలో నైనా భోగట్టా, దొంగకు నేమోయని, చూచుచున్నాను. నీకు యిష్టం వుంటేనే చెప్పు; లేకుంటే లేనేలేదు ఇప్పుడు నాకు మించిపోయిందేదీ లేదు.'

'అ—అయ్యో! చెప్ప కేమి; నా యోగిని దొరికే మార్గం వుంటే, ఏ మైనా చెప్పగలను.'

'ఏమో, అ దెవరు నిద్ధారణ వరచగలరు? నీవు, జరిగినది జరిగినటుల, చెప్పవలెను—నేను వినవలెను; అందుపైని, నీవు చెప్పినదానిలో పసికివచ్చే భోగట్టా, ఎంతవలదో, చూచుకొనవలెను. ఇంతవని ఉన్నది కనుక నీవు చెప్పవలసినది చెప్పు.'

'నరే—చెప్పెదను. కాని, మళ్ళీ మీ ప్రశ్న అడగండి.'

'ప్రశ్న కేమిన్నది? నీపేటలు గుల్ నుమ్ ను తీసుకొని వచ్చి, కాలూరాయి కైతే నేమి, పరేలున కైతే నేమి, వప్ప గించగలిగితివో—అదీ—నాకు కావలసిన భోగట్టా.'

'ఇంతేనా? నరే; యోగిని—కాదు— కాదు. గుల్ నుమ్ సీప్రా నదీన్నానముకొంగకు నడవమీద పోయియుండగా నదివరకే పాటలీపుత్రమునకు, తొక్కికార్యములకొంగకు, సిరాజ్ హీక్ పోయియుండె నని, యెరుగును గాబోలు—వాడెక్కడండీ, ఇంద్రలోకపు భోగట్టా అయినా—తనకు కావలసి ఉండాలి గాని—సముపాల్లో తెప్పించుకుంటాడు—నన్నున్నా, మఱి ముగ్గుర నున్నా, ఒక చిన్ననబ్ మెరీక్ యిచ్చి, పంపినాడు. మేమున్నా వెళ్ళి, ఆ పడవతో సముముగా పోసిచ్చి,

మా నబ్ మెరీ కొరి ముంచివేయుచు, తనకు దానుగా మునుగుచున్నట్లును, అవ్యసహాయాపేక్షితముగా నున్నట్లును వారికి దోషజేసి, వారిచే రమ్మని పిలువబడి, వారి పడవనెక్కి, నేనే ఆపడవను నడవ నారి యనుమతి వడసి, సరియైన మార్గమున బోసీయక, ఇప్పటికి వీచుచున్న జంఘామారుత సహాయమున, నా యీస్థితము నెరవేర్చుకుని, జై న దేవాలయ నమీషమున నున్న బిడ్డన నాపి, రాత్రిపూట మరిప్రయాణము చేయరాదని చెప్పి, ఆరాత్రిని దేవాలయమున సందరమును పరుంటిమి—నరేగాని, ఇప్పటికి చెప్పినదానిలో యోగిని యెక్కడయుండునో, మీరు చెప్పటకు తగిన భోగట్టా దొరికినదా?

(స్వగతము) ‘అన్నా వీనికి యోగిని వెర్రె బాగావట్టి నది.’ (ప్రకాశముగ) ‘లేదునుమా.’ ఇప్పటికి దొరకలేదు. కాని, ఇకముందుకు, నీవు చెప్పబోయేదానిలో దొరకు నేమో యని, కనిపెట్టి చూచుచున్నాను. బొనుగాని, మీరునల్లరును వారి పడవపై నెక్కిగలిగితిరి?

‘ఏమీ, వెళ్ళిన మేము నల్లరమును, స్త్రీ వేషములను ధరించితిమి. అం దొకతె ఇందూర్ రాణి—తక్కినవా రామె పరిచారకులును—నేను నావికురాలను—’

‘నరే: తరువాత—’

‘తరువాత అంటే?’

‘దేవాలయములో పందరును పరుండిన తరువాత—’

‘ఆ—అలాగు చెప్పండి మ రేమున్నది వారందరును నిద్రలేకదా! పెద్దనని మీద పెట్టుకొనియున్న మా నలుగురికిని, నిద్ర పట్టదుగదా. నా కదివరకే కాలూరాయి లిచ్చియున్న స్లోరో ఫారమ్ సీసా, తుపాలును, ఉండనే ఉన్నది మంచి రాత్రవ్వడు, స్లోరోఫారము తుపాలున జల్లి, గుల్ నుమ్మున్న వద్ద కొంచెము నేళ్లు, నిచూసు చూచుకుని, ఉంచి, ఆ మెను, నేనును మరి మువ్వురును యెత్తుకొనిపోయి, పడవలో పేసి, సడవుకొనిపోయి, ఆ సబ్ మేరీన్ వద్దకు పోయి, అందామె నుంచి, కాలూరాయికడకు గొసపోతిమి.’

‘అనగా, ఎక్కడికి?’

‘కాలూరాయి వద్దకే—’

‘అవును—అది నవ్వుటి కెక్కడ నుండెను?’

‘మైడాన్ బ్రాంచి మీటింగున—’

‘బాగా చెప్పకుండా వున్నావు—’

‘ఇంకా యెలాగ చెప్పడం! ఇక యోగిని లే దంటారు గాబోలు! అలాగే కనపడు తూంది’ అని, ‘మక్కా-మదీనా జేకా హమారా’ అను పాటను మరల పాడుచుండెను

‘ఓ నాను, అయితే, నీవును కాలూరాయియును కలిసి గుల్ నుమ్మును పఠేలున కప్పగించివు డే గదిలో నుంచెనో?’

‘మే మిరువురమును గలసి, ఆమెను పఠేలున కప్పగించగనే, ఆయన ఆమెను, తన మేడ పె భాగమున, తుర్పుదెనను,

రాచమార్గమువై పున నున్న గదిలో, నుంచియుండిను. ఇప్పుడచ్చటనుండి యెక్కడకు మార్చియుండినో చెప్పజాలను. ఇంతకుమించ మరి నా కేమిన్నీ తెలియదు. సరియూ—డో; యోగిని భోగిట్టా? ఇంకా కావలెనా?

‘లేదుగాని, చాలాపని చేసినావు కాని—’

‘అదుగో, నా పాపమే నన్ను కొట్టేళింది. ఇంతవసీ చేయించుకొని, ఇప్పటికై నా నా త్రిలోకనుందరిని నాకు వప్పు జెప్పాడా? ఎంత హంతకు డనుకున్నాను కాల్వారాయి!’

‘అయితే గుల్ నుమ్ యిప్పుడు పఠేల్ గారి ఆతాలో పున్నదిగదా! ఆయన కామ లోబడ్డదా?’

‘గుల్ నుమా—పఠేల్ కి లోబడ్డమా—కల్లోవార్!’

తన వ్రాతపని చేసుకొనుచునే యింటి యాతడు—

‘అయితే, మరి పఠేల్ చేసేపని యేమిటి?’ అని యడిగెను

‘ఏమిటి చేస్తాడా? బుర్ర కొట్టుకుంటాడు. ఇంతకన్న మరియేం చెయ్యనున్నాడు?’

‘అదికాదు. పఠేల్ చామెను లోబరచుకొనుటకు తగిన ప్రయత్నం చెయ్యడం లేదా?’

‘ఓ, చెయ్యకేం! చేస్తూనే వున్నాడు; ప్రత్యేకం గది లో వుంచాడు; తగినన్ని సమసాయాలు, ప్రయత్నాలు చేస్తున్నాడు. ఒక చెలికత్తెవంటి దాసిదాన్ని వప్పగించాడు. రోహి సాయంత్రం, తాను స్వయంగా పూలదండలు, పూలగుత్తులు,

అందులో ముఖ్యంగా గులాబీ పూలచెండ్లు కొని, వట్టుకొని, వెళ్తావుంటాడు.

‘ఔనయ్యా, నాకు తెలుసును’

‘అయితేనేం ఆవిడనుప్పుకూర్చుందా? ఇలాంటివన్నకు లొంగుతుందా? పోపామ్మంటుందిగాని! ఎంతో కష్టపడి, పూబంతలు మొదలయినవి తీసుకవెళ్ళి పాపం యిస్తాడా— అన్నీ చింపిచింపి పారేస్తుందిగాని, ఎక్కడయినా ఆనందంగా నంతోషిస్తుందా?’

పూగబ్బలను చింపివేయునకదూ!’

‘ఏ దెలాగున్నా, కొనకి నా జగదేశనుందరిని నాకు వప్పగించేశాడా? ఇలాగ నేను పటారించిపోతున్నాను గాని— నేను అందరికీ పనికొచ్చాను గాని, నా శివరూ పనికొచ్చారు కారు గదా అని మాత్రం నేను దుఃఖపడక దప్పదు.’

‘నరే, అట్టేవిచారించకు. ఏదో పనిచేసి చూదాములే; నీలదృష్టం ఎలాగుంటే అలాగుజరుగుతుంది అక్కడేవుండు.’

ఆరవ ప్రకరణము

నాటకాంతర్నాటకము.

‘ఏమే, నీలాంబరీ, ఏమి చేయుచున్నావు? రా—ఇటు రా. మొన్న సాయంకాలము నుమా రేడు గంటలకే గదూ,

నా దెచ్చిన సుమగుచ్చము జిప్పినైచి, చిందరవందర జేసినది! నే నిచ్చిన గడువు నిన్నటిరేయితోసరి. రా—ర మృను, గుల్ సుమ్—ర మృను. ఇదిగో, తన వలపుకాదు సిరాజ్ హీను డీట, తన కొర కెదురుతెన్నులు జూచుచు, వేదయున్నా డని చెప్పి, తోడ్కొనిరమ్ము.

‘చిత్త’ మని అప్రకృ గదిలోనికిపోయి, నలుదెనలును గలయంజూచి, యొక్కగంతున నీవలంబడి, ‘బాబా!’ యని పెద్ద యర వరిచి, కంపితదేహాల్లితో, నా నీలాంబరి నోట మాటలేక యూరకుండును.

పిదప, తా నా గదిలోనికి పోయి, మరలివచ్చి, న్నభించిపోయెను.

‘అయ్యో! ఏమి యాశ్చర్యము! ఎంత విడ్డూరము!! ఎంత మోసము!!!’ అనుచు పఠేల్ ఖిన్నుడయ్యెను.

ఔ నాను; నాటకమున సంతర్పాటకమే!

‘గుల్ సుమ్, ఎం దేగితివి? తొలినుండియు నిను, ప్రాణనమానురాలుగ నెంచిన నను గాదని, ఎందు దాగితివి? నిను గూర్చి నే నానవడిన యన్ని వాళ్లు, నీకొరకు నే వెతలందినన్ని నా శృయినను, నను, నీ యంపాగవీక్షణముల, నీ కడగంటి చూపులనై న జూడవై తినిగదా! ఏమిది! సిరాజ్ హీనే యింత దారుణకార్య మొనర్చియుండునా? మొన్నరాత్రి ఏడు గంటల సమయమునకు నిన్నీ గదిలో నుంచియే స్వయముగ తాళము

వేసి యుంచితినిగదా ! తరువాత తలుపుదీయుటయు నిపు
 డిపుడేగదా ! అదియు నేనేగదా ! మరి నీ వెందేగగలవు ? ఈ
 గదినుండి నీ వెట కేగుదనున్నను మరి మార్గములేదే ! గాలి
 వచ్చుటకు మాత్రమే అంతయెత్తున గిటికీ కలదు. దాని కమర్చి
 యున్న యిసుపగజము లూడనీయ నేరికిని వశముకాదుగదా !
 కానిచో నిందు కేమందు ? ఇక ముందున కెటు మందు ?
 అయ్యో ! ఇది గారడీవిద్యాప్రభావమా ? గజకర్ణ గోకర్ణవిద్యల
 యమోఘఫలితమా ? కాక ఇంద్రజాల మహేంద్రజాలముల
 వర్యవసానమా ? లేక నా కనులకు గుల్సుమ్ వలె నగుపడిన
 ఆ బంగరుబొమ్మ—ఆ మాణిక్యపు ముద్దుగుమ్మ—యొక భూ
 తమా ? ఇవి యేవియునుగాక గజకర్ణ గోకర్ణవిద్యా నిపుణు
 డును ఇంద్రజాల మహేంద్రజాలముల నెరింగినవాడును అని
 వాకొనం బడుచున్న గురూజీ నాచే బహూకృతు లంది
 బహుమాన మంద మానసమున నెంచి కనిక ట్టొనరించి నాకు
 గాను తయారుచేసిన గారడీ బొమ్మయా ! ఏ దెటు లున్నను
 నే నిపుడే పోయి ఈ కలకత్తాలో జరుగనున్న మదరాసు బ్రాంచి
 మీటింగునకు రాగల గురూజీని తప్పక గలుసుకొని జరిగిన
 దంతయు పవిత్రముగ విస్తరించి ముందునేతల నడిగి చూచె
 దను. ఇంతకును దైవవశమున గురూజీకి సొమ్మందబీదుగదా !

ఏ డ వ న్ర క రణ ము

అమోఘనమా వేశము

‘జయ్ శాంకరీ! జయ్ భగవతీ! జయ్ కాళీ! జయ్ మహాకాళీ! భూత ప్రేత సిళాచ భేతాళ మోహినీ కామినీ శాకినీ థాకినీ లోకభయంకరా! జయము! జయము!! ఇదే నర్వదిగంగనామణులచే నీరాజనం బంది దశదిశల వెలుగొందు తన కీర్తికాంత యను సంచరావారువముం జోలు తన పవన విమూనమున నిదే నభాధ్యక్షత వహించ నిలాతలమ్మున కరు దెంచు చున్నాడు.’ కరితాళధ్వనులమధ్య నధ్యక్షు శుభ్రమాన నము నధిష్ఠింప నాతని యర్ధాంగి యగు ‘మారుల’ సవినయ మ్ముగ నాతని పాదరాజీవమ్ముల కెరిగి ‘సంచభూతాధినాథా నాథా! మీరాక రాకయుం జోలె అన్మ ద్లోచనచకోరంబులకు బెనుపండువ యొసర్చుచున్నది. ఏ మగునో ఎట్టి యవాంతర ములు వాటిల్లునో యని బెంగటిలి పునర్దర్శనం బగుదాక నా మనోవ్యధకు మితిలేదు. ఇనుపముదనము మీరు దెరచు నవనరమును నవకాళమును గలుగునంత వరకును నా గుండియ లదరుచునే యున్నవి నాకు చేతనై న పని చేసితిని గాని నే సనుకున్నటులనే జరుగు నను సయమము లేదే! ఏమో పనివానిచేత దీయించు బ్రయత్నమే వారి వారి ప్రసంగము

దాని తాళముకొరకు తంతి సంపుట లేక లేఖ వ్రాయుటలోను
గాగల యూహలే బలవత్తర మైనను నా యూహ లన్నియును
నా పన్నాగము లన్నియును వృధాకావలసినవే గదా ! మఱియు
మీకు దరుణమే జిక్కకుండునే ! ఇంతయేల ? మీ రదివర
కరీందమున కంపిత తంతి మనియూర్దరు మిథ్యయని చంద్రమాళి
తంతివలన సరీందమ్ యెరిగిన విదప—దైవనశమున శాంకరీ
కృపవలన నా మంగళనూత్ర మహిమవలన—మీకు తప్పించు
కుని రాగలిగి తిరిగి నాకంట బడిగనుక పరిపోయినది గాని
శానిచో మీపని యేమగును ?—నాగతి యే మగును ? అరీం
దమ్ బుద్ధి గడ్డి తిన్నదిగనుక పరిపోయెనుగాని—కథంతయు
నడ్డముగ దిరిగి అంత ప్రయత్నమును నింతలో గడ్డివరకవలె
నెగిరిపోవలసినదేగదా ! కాని నేనుమాత్రము నా జాగ్రత్తమీద
నుండకపోలేదు. మెకానిక్ చేతి తీయించుటకు వా రాలోచించి
'ధర్మోమియాను' తెప్పించి ప్రయత్నము చేయుచుండినంత
నేవును నే నదియంతయును గనిపెట్టచు నుంటచే నాకు నవ్వు
వచ్చుచుండెను. బుర్ర కొట్టుకున్నను పానివశమా ? బ్రహ్మ
దిగి రావలసినదే గాని వానికి చేతకా దని వెనుకకు తగ్గగనే
త్రివిక్రమరావునకు వ్రాయ వా రాలోచించుచున్నపుడు గూడ
నేమి తేలునో చూతు నని యుంటిని. వారి వ్రాలోచన మీ
దెవిని బడుటయు నాపనికి మీరే సంసిద్ధు లగుటయు జూచి
తేలునుకొని సంతసించితినిగాని కానిచో నదివరకే మెకానిక్

వేషమున నాందోళనతో నెపు డెపు డని వేచియుండిన నేనే ముందుకు వచ్చి ఆని నేనే చేయవలసియుండును. అప్పటి స్థితిగతులు కేవలము మారిపోయియుండును.'

‘సీబుద్ధిశలతకు నీ ప్రేమకును నాధన్యవాదములు.’

‘మింట రేగయుచు మీ రాడిన మాటలును వింటిని.’

‘ఔను. నీ బుద్ధిశలతకు నాకు కలిగిన యానంద మందువలన నీకు దెలిసి పోయిండును’ అని జరిగిన చర్యలను గూర్చి మఱియు మఱియు బ్రవచించుచు ‘ఔనుగాని నా కొక్కసంగతిమూత్రము బోధపడలేదునుమా’ యని యనెను.

‘ఏమీ; ఏది మీకు బోధపడలేదు?’

‘నేను ఇన్ ష్యురెన్సు కివరు బటువాడా (డెలివరీ) పుచ్చు కొనుటకు మన ‘యూమాన్’ ని మధుసూధనలాల్ అను పేరుతో కార్ మీద సంపగా నాతిండును ఇన్ ష్యురెన్సు కివరు డెలివరీ పుచ్చుకొని వచ్చి నాకు కవరు నిచ్చుట నే నెరుంగుదును. నేనా కవరును పుచ్చుకొని అది చింపుటకూడా నే నెరుంగుదును. సరి అపై డథ మరీ నే నెరుంగను మనగుహలో నున్న నీవును మరీ యిరుగుదు ప్రహరణీకుల యీడవాండ్లును ఏమి జరిగినదో చూచియుండుటకూడా అది విస్తరముగా చెప్పగలవా?’

‘అయ్యో! చెప్పలేకేమి? ఎంత చిత్రమైనా జరిగినది. మీ రేమిటో అరేందమో లోవా లెంచుచున్నారు గాని మీలోకూడా కొన్నికొన్ని లోవాలు లేకపోలేదు. అందులోను

లోపాలన్న లోపాలా ! కొంపముంచే లోపాలే; కొంప ముంచడ మేమిటి ? చివరకు వీలమిదికే సచ్చినవి కావా ? ఇంకేమి కావలెను ? ఆ ప్రయాణస్తుల ఆడవాండ్రను ఆడవాండ్రను కొనుచున్నారోదూ అమ్మో ! నారున్నా మనకు శత్రుకోటి లోనివారే. మొదట తెలుసుకోలేకపోయినాముగాని—'

'నేను అనుమానించింటులే అయినదా ? అబ్బ ! ఎంత పని ! మొదటే అనుమానించినానుకాని—'

'ఓ నౌను. మీ రా కవరు చింపుట నే నెరుగను. మీరు క్రింద పడియుండగా, మీకు కొంచెము దూరముగా, ఒక నీళ్ళతో నుండిన కవరు పడియుండెను. మన 'యూమానో' మీకు శై త్యోపచారములు చేయుచుండగా చూచి, నాకు దోచిన నదుపాయములు నేనును, జేయుచుండగా, అతా త్రంగా కొందరు గుంపుగా వచ్చుచుండు తెరింగి, నేనును దూ రముగాపోయి, అన్నిచర్యలును గమనించుచుంటిని. వారినిచూ చి, బెంగిలిటి, 'యూమానో' యను దవ్వల కరుగ, 'నౌగా ! యజమాని నొంటిరిజేసి, అవిశ్వసి, వై నీ జేమమును, నీ సౌఖ్యమును, నీ సౌకర్యమును జూచుకొనుచుంటివా?' యని నేను వానిని నిందించి, దౌడౌవ్వలనుండి గమనించు చుంటిని గాని, నాథా ! యేమని చెప్పుదును నా మనోవ్యధాభరము !! మరి చేయుటకు నా కేదియును, దోపక, మనవద్ద నడివరకున్న ప్రయాణీకుల యాడువాండ్రను సహాయముకొరకు వెళ్ళుమని

చెప్పటకు వారికొరకు చూతును! ఏరీ, మరి!! ఆ వచ్చిన దొ
మ్మిలో సత్వరము కేరి, వీరును వారును గూడ గలిసి, తెలివి
దప్పియుండిన మిమ్ముల నొక్కసారిగ నెత్తుకొని, పోవును. తిరి
మనవా రెవరును సమీపింపన లేకు నొనకు మన 'య
మోటా' అయినా లేదు. ఏమిచేయుటకును పాఠ పోలేదు సరి
గదా, ఆ కవరునం దేమి యుంట మికు స్మృతి దప్పినదో
అలోచించుటకుగాని, ఊహించుటకుగాని, అప్పటి కవకాశము
చిక్కలేదు సరేగదా, ఇప్పటికిని నాకు బోధపడలేదు. మన
'యమానో' ను—ఇదుగో, ఇక్కడే ఉన్నాడు—యమానో
ఏమిరా! ఆ కవరున నేమియుండెనురా?

‘ఏమో, బాగా పరిశీలించుటకు వీలు లేకపోయెను
గాని, అం దొక సన్నని పట్టువారముతో కలిపి యుంచిన
బహు పలచని పట్టునంచి యున్నటుల గానవచ్చెను. అదియైన
ను బాగుగ పరిశీలించు మన్నను, దాని నైన నుండనీయక, ఆ
వచ్చినవారిలో స్ఫురదూపియకా నొకడు దానిని తన జేబున
నిడుకొనిపోయెను. ఏమి యేర్పాటు! ఆ వచ్చినవారును, ఇక్క
డ నుండిన యిరుగురు స్త్రీలును, నోట మాటగాని, కాలి
నవ్వుడిగాని లేకనే, కను రెప్పపాటున సంతయు జేసి, మిమ్ములను
దీసికొనిపోయి, న న్నంధకారమున ద్రోసిరి’

‘ఆ—ప్రయాణస్తులనుకొని, మనవద్దనే మీ రుంచిన
స్త్రీలు, స్త్రీలుకా రక, మీకు చోచకుండుట మీ లోప
ములతో నొకటి కాదా!’

‘నే ననుమానించక పోతేను మతియు, లాల్ చంద్ యింట గడి తాళము వెతువబోవునపుడు గూడ, నే నెవరిని నావెంట దీసికొని పోయితిను, వా డరీందమ్ అయి యుండ నోవునని యనుమానించియే వానినిదీసికొనిపోయితిని. తక్కిన వాడును వానియనుచున్నట్లై యుందురనియూ దలంపక పోలేదు కావుననే వానిని నావెంట దీసుకపోతిని వా డా గడిలో నుంచ బడినపిదప, వానిని నే ననుమానించుచునే మరలితిని, నే నను మానించినటులనే, వానివలననే, ఇంత కౌంపమునిగినది!’

‘సరే—ఎవరివలన నైన నేమి? కాలిగ్గదే అయినది. అయిన దానిని గూర్చి అంబిగా విచారించుట సుజన పద్ధతి కాదు. ప్రతిహతము యుండిననో, యెత్తుపై యెత్తులు వేయ గలిగినచో నవి గమనించుటే గిదా కర్తవ్యము.’

‘మతియొక మాట—మీరు ఏరోప్లేజో పోవుచుం డగా, అరీందమ్ యెంతవని చేసెనో చూసినారా!’

‘ఓనాను— మిన్ టు గన్ ప్రేల్పినాడు!’

‘అందుకు నాప్రతిహతమో!’

‘చెప్పుట కే మున్నది! నీ వందుంచిన సెర్పిలైటు నందుకొని, నా మానసమున, నీకు ధన్యవాదములిడి, నీ సాహ సమునకును, నీ బుద్ధికౌశల్యములకును, నాకీషరంఘరల నొసంగి తిని. అపుడా సెర్పిలైటు సహాయమే లేకున్న, నాకేమియు దిక్కును దెనయును దోపక యేమగునోగదా! మతియు,

నీ యరీండ్మ్ మొన్న మొన్న నే అనులులోకి వచ్చిన నామిస్తు
గన్ మొంతవేగము దెప్పించి వాడుచున్నాడు!

‘అది నరేనరి; తుచాకితో మిముకాల్చి చంపబ్రయ
త్తించు చుండెనని ఆమొద్దులు తలంచి, నర్కిల్ ఇక పెక్కురు
మొదలగువారు, వానిని వారింప బ్రయత్నింప, ‘నయ్యో!
బుద్ధిహీనులా’ యని యనుకొంటిని కాని ఆ మంద యంతటి
కిని, అరీండ్మ్ తరువాత, ఇప్పుడికి నిలచియున్న వారిలో, ఒక్క
మంగల్నేన్ స్కూలమే, యాతని చతురిమి గొంతవరకై నను నెరుం
గబ్రయత్తించుచుండును మీరు మింటి కెగసివడిప, నాఇనుప
మండనపు చేతనున్న నేర్పరితనమును గనిపెట్టనొది, మంగ
ల్నేను దాని పలక లన్నియు నెలుల హస్తీకరింపబడెనో
బొల్పుటం జేసి, మరల వానిని నమస్కరింప జేసి, మీదికప్పు
వేయక, అందుదిగి, పరీక్షించి, చూపెను. మీరుమింటి నంటు
టయు, సరీండ్మ్ ఆశ్చర్యమును, నిచ్చిన్న మనోరథత్వమును,
సిగ్గును, విచారమును, అవమానమును నూచించు మోమున,
మీదెన జూచుచుండ, మెకానిక్ వేసమున, దిదృక్షు లోనొక్క
డనై, అంతయు బరికించుచు, నేను నవ్వుచు నిలచితిని.’

‘ఔనొను. వాడెక్కడ— జమలకాలము. నుండియు
బనిచేయుచున్నాడు. కాని, మొదటిమాటు మిస్తుగన్ నాకు
మిన్న మన్నులు మఱి గానరానీయలేదు. విమాన మెగురు
నపుడం దేమిగలవో, చూచుటకై నను, వీలు చిక్కలేదు.

మన గోట్టములో నీ రుండుట జూచితిని, మఱియు నేమేమో కలవుగాని, నాకు మరీ జేనియందు దృష్టి లేకుండెను. నాత్రోవ నీబుద్ధి నైపుణ్యమును మాత్రమే, నాకు దృక్పథములై యుండెను. కాని దగ్గ నారంభింపగనే విమానమున నున్న వస్తుచయము దిలకింప, నందా సెర్పిలైటును, మఱియు నేమేమో కలవుగాని, యనియెల్ల నాకేల? బ్రదుకు జీవుడాయని యనుకొని, సెర్పిలైటుకు పవరీయ బ్రతుక్కించుచుంటిని. మరల మిష్టగన్ ప్రేల్చిరాడా సాహసుడు! 'ఇంకను— మఱియునింకను జేల్చుకొనుచుండుము' అని యనుకొని, ఫుల్ పవర్, గేజ్ చూడకనే, యొకేసారి యిచ్చితిని, సరి; మరి—మిస్ట్రాలేదు— గన్నాలేదు— నేను పవరూ, గేజ్ మొదలగునవి చూచుచు జాలము జేసితిని, తాను తుపాకి బేల్చునో, తానును నొక విమానముతో, నను వెన్నాడునో యను ననుమానమున, తుపాకి లేటున కందనతదాంగమును, తన పవనవిమానము నను వెంట నంటజాలనంత దూరమును, బోవలె ననుదలంపున, మొదటి సంపూర్ణ కాంతిప్రసారము (Gush of Light) లోనే చాలదూరము పోనగును గనాయని, వెనుమును లాలోచింపకయే ఫుల్ పవర్ యిచ్చితిని.'

'ఓ! నాను—మీ యనుమానమును నిజమే. మాటల సంజడిని మరచితిని. తానును ఒక విమానము సిద్ధము జేయక పోలేదు. కార్యము లేదని దోచినది గాని, కానిచో, మిమ్ము

మెంట దరిమియేయుండును తెచ్చిన విమానమును మరల గొనిపోవ్వని చెప్పెను. అన్నియును నేను జూచుచునేయుంటిని. అరీందమ్ చేతలకు విన్నయ మందుచునే యుంటిని.'

‘అబ్బా ! ఆ ప్రయత్నమును గూడ జేసెనా ?’

‘అయ్యో ! అంతటితో నూరకుండెనా ! ఏమి జేయుట కును దోపక గాబోలు, మరెట్టి కార్యకార్యముని యెంచియో గాని, మెడకో, కడుపునకో గాని, యేమో దగిలించిన యొక పావురమును, మీ విమానముదెసజూపి, వింటి కెగురవేసెను. దీపము పెట్టు వేళవరకును జూచుచుంటినిగాని, పిదప దృక్పథమే దాటుట, నేమియు గనుంగొనజాలక, నాస్రోవను బోతిని.’

‘ఇదియొకటి గూడ జేసెనా ! అబ్బా ! కాకతాళీయ ముగా నాబన, మార్చివేయుటే, మంచివని యెనది’

‘ఔగాని, మీయట్టిమాయలమారులకును, అరీందమ్ ననును మాత్రమే జోడి ! ఇం దెవరు లే కున్నను, రెండవవాని బుద్ధిశీలత గానరా వీలు లేదుగదా యని దలంచుచుండును.’

‘ఔనాను; న న్నలబడి నొందజేసి, నాకొత్తుడు గలుగ జేసి—మనసున కొకింత వంత దెచ్చిన దెచ్చుగాక, గాని— వాని నమయస్సూ రికిని, వానిదూరదృష్టికిని, వానిబుద్ధినిపుణ తకును, దప్పక వానిం గొనియాడి, ధన్యవాదము లొసంగ వలసినదే నా యెత్తులును, వాని పై యెత్తులును, నా యెత్తుపై యెత్తులును, ఒం డొంటిని మించియున్నవి గదా !’

‘అయిన దేమో అయినది గాని, అరీందమ్ నీ మీరింత కలత జెందించుట కేమి కారణము ?’

‘అరీందమ్ నకు కలతయూ ! ఏమి వెర్రిమాట ! ఆతడున్నో మిన్నులు విరిగిపై బడినను, తన మన మొకింతయైన జలింప నీడు. హిమ వన్నగ ధైర్య మాతనిది. నే నంత పంత మూనుటకు గారణమా ? ఓ—కావలసినంత కారణ మున్నది. మన ప్రియశిష్యుడును, అలహాబాద్ బ్రాహ్మణగుమాడుడును నగు బిన్నాతును, నే నెన్నెన్నో శాస్త్రముల నారితేరినవానిగ జేసియుండ, నాత డీతని కారణముననే ముగ్గులు పిదప, నాణెములు దమారుచేయుచున్న నన్ను బట్టుటకు బ్రయత్నములు సేయుచుండ, లజపతిమోహన దేవు భార్యయు, చందేలీ బాయికిని, మదన్ మోహన్ పఠాణ్ కర్ నకును బుత్రికయు, జగదేశనుందరియు, నసామాన్య శేషుషీధురీణయు నగు జామలను బట్టి, దాని యంతమునకు గూడ కారణం బయ్యెను జామల మరణింపబడినములలో చనిపోవుటకు పూర్వము, గులాబ్ సింగ్ ద్వారా, నా కొక చీటి పంపుచు, నందుగూడ, నీ అరీందమ్ పొగ రణుప బ్రయత్నించు చుండెను గాని, తా నందు జయ మొందజాల నను సంకయమున నున్నటులనే దెలియవ్రాసినది. మదన్ మోహన్ ఐతేల్ నకు గుల్ నామ్ ను అప్పగించు నా బ్రయత్నములకు నెన్నెని యపారములు గలుగజేసి యుండెను. ఈతని జంపుప్రయత్నము నాకును లేదు గాని, ‘జితోస్థి’ యని యనిపించవలె నను బ్రతిజ్ఞ నాయది.

అటులనే, అరీందమ్ గూడ బ్రతుక్కిందు మన్నుటల గాన వచ్చుచున్నది. కాకిన్నచో, నన్ను జెరలోనుంచుటకు పూర్వము, మనగుహునికి తీసికొనిపోవు మార్గముధ్యమున, నన్నేమి జేసినను చేసియేయకుండుచుగదా! ఎంతకైనను, యేమైనను, మిక్కిలి బౌద్ధార్థ్యవంతుమను, ఘనమైన తల పుటు గలవాడును అగు అరీందమ్ నాలుడనన సవనీయడే యగును.'

'కాకేమి! బ్రహ్మోదయము కట్టవగిన మేధాశాలి! కాని, నాథా! నీబుద్ధి సాధ్యమననది లేదే!'

'సీవు నాయుందు గౌరవ ముంచి పలుకుచున్నావుగాని, నీసాయమున గదా నా పన్నాగములకాణింపు!'

'నరే; ఈ యుపచారవాక్యముల కేమిగాని, మీరు ఏరోవ్లెనులో, అందరిమధ్యనుండియు దప్పించుకొనుట చాలిన అరీందమ్, మిమ్ములవల వీడడుగదా! ఏమి యాలోచించినాడో పోనీ, ఇంతటితో నీవ్యాయోగము గట్టిపెట్టరాదా?'

'అప్పుక యాతండున్నేని యుపముల వన్నకమానడు. నేనిట్టి తరుణమున, 'బోనీ' యని యూరకుంటినా, సరి; మరి; లేదు. ఇంక నను మన సిచ్చనా? ఊరకుండదలచినచో, నిది పరకే, ప్రప్రథమముననే, యూరకుండవలసినది. అటునేయక గ్రంథము కొంతనడువనిచ్చి, మొదట బిన్నాతుచే నాడించిన నాటకమున, వానిని 'వూడేవీ' డెప్పించి, జాములచే మఱి కొంతదూరము నడిపించి, యుద్భుతికార్యములకు 'నేనే' దక్షు

రాలనని దానిచే ననిపించి, ఇప్పుడు నేను ప్రథమభాగమున, దనకు బాధకుడనై, యిది పూర్తిజేసి, ద్వితీయభాగమున, నను సంరక్షించుకొను (Defensive) తరుణమున, చేతగాని పందవిలె నూరకుండు దలంచుటకన్న హైన్యమును, ఆత్మగౌరవమునకు లోపమును కలవా? కొంతగ్రంథము సాగనిచ్చి, ఇపుడూరకుంట నా ప్రతిభకు కిళంకముకాదా? కావున, సర్వవిధముల నీ గ్రంథము పూర్తిగ సడపనీయవలసినదే.

‘సరేగాని, ఇప్పుడత డేదోయొకయెత్తు, యెత్తియే యుండునుగదా! దాని కేమి మర లోచించిరి?’

‘అత డిప్పుడు నాతిప్పుడు కారణముచే నేదో యెత్తు నేయు ననుకొన చక్కరలేదు. జుమల ఉత్తరము ప్రకాశము, సిరాజ్ హీక్ యింట సుఖముగ గాపురము నేయుచున్న గుల్ నుమ్ను దప్పించి, మదన్ మోహన్ పరేల్ నకు నే నప్పగించిన దాదిగ, నావిషయమై, దనకు సభిమాన కుటుంబమును, తనచే నుద్ధరింపబడిన గాపురమును నగుట నా గుల్ నుమ్ను, మరల సంపాదించ నన్నేని యురు లొడ్డుచునేయున్నాడు. ఎప్పుడును యేదోయొక ఓట్టితగిలియే యున్నది.’

‘అహా! అప్పుడే రంజకము అంటుకునే యున్నాదా? అయిన మరి అర్పలేము. లంకాదవానము కావలసినదే!’

‘ఇంతేకాక, నా ‘కోటీ’ యింకినుపూర్తి కాలేదు.’

‘ఏమీ, బారిదోపిడులవలన, లాల్ చంద్ మొదలగు

ధనికుల యీడ్డు కొల్లగొట్టవలన, మీరు వ్యయంతయూరు చేయుచున్న నాణెములవలన, మొత్తము 'ఒక కోటి' రూపాయి లింకను సమకూడనేలేదా?

‘ఏదీ... ఏ చస్తయోను, నాకుదృష్టికరిముగ, నొక్క వరుసను, ఏకలిగిని, జరుపనిచ్చివ గదా! ఏదో యవాంతరము, నేదో యాటంకమును గలుగుచుండ, మనోహార సిద్ధించు నటుల, సంపూర్ణప్రయత్నము జరిపితి నను యానంద మైనను లేదే! ఏదీ సమయము? ఏదీ వేళ? ఏదీ యవకాశము?’

‘ఔన’ను. ఆ ‘అకరాచీ’ ని లో డేండ్లనుండి పోలీసు లో నుంచినారే! ఏమమిచేసెనో చేసివాడో బ్రతికింతుమా?’

‘అది నీవని; ఇప్పుడు నాకు సమయముకాదు.’

‘సరే; పోనీగాని, లాల్ నూసరింటెండెంటుకు యిచ్చి న తెలిగ్రాము నేరిధమున సరికట్టగలిగితిరి?’

‘అకరాచీ, సిఫుచెప్పు, నేను వేళుపనిచూచుకుందును.’

‘అమ్మా తాను తంతి ఆఫీసుకు పోవుచు, నన్ను లాల్ చంద్ తోడు రమ్మను మన, నే బోము, సంగతి నెరిగి, పొండరు సహాయమున, కర్రెంటు నాపి, సమయము నెరిగి, భూమిలో న్యూట్రలైజ్ చేసితిని.’

‘అబ్బా! నీవే దైవముగ నచటి కేగుట తటస్థించకపోయిన, నా యీకథయంతయు సడ్డముగ దిరుగవలసినదేకదా!’

‘ఎందుకూ? నాది ‘సప్తమీది ఫులగ’ మైనది. అంతకు ముందే మన ‘ఫిబోమూ’ పోస్టాఫీసులో నున్నాడుకదా!’

‘సరేగాని, సర్దోషియా స్వర్ణమయిని మీరింతగా బాధించి, అరిందమన కింత వంద జేకూర్చనేల.’

‘అతని శాంతమును బరీక్షించుటకు, మరియు, మూడు వేలకు తంతి మనియార్డు యెత్తులో, నులభముగ దప్పించుకొనియెగదా; ఇక దీని కేమి ప్రతిహతము సేయగలుగునో చూడెద మనియే యీపని చేయించితిని. దీనిపై నాధారపడిన యొక పెద్ద యెత్తె తియుంటిని ఈత తరచుట సమయమున, నాతడు తన భార్య వెంబడి బడి, పోతేడు గదా. స్వర్ణమయి యొకటి రవణముల నాచికోని, సిగపూ వై నను వాడుకుండ నామెను, మరళితముగ, మరల నిడుకజేయ నెంచితిని.’

‘బేనుగాని, రాణివాసము సనమానపరచుట, వీధికి బాగుట, అన్యాయముగ మనోవ్యధ కలిగించుట మొదలగు నవి, మీబహద్దూరీకి లోపములని, స్వర్ణమయిని ‘యమానో, ద్వారా, రైలున, తన తండ్రి గృహమున కేగునటుల జేసితిగాని, ఈయెడబాటరిందమనకు మనోవ్యధాకారణముకాదా?’

‘అతనికి మనోవ్యధ యైన నొ గాక గాని, నాకు దగిన భార్యవై, నా యాత్మగౌరవమును గాపాడితివి!’

‘సరే; అంతయును బాగుగనే యున్నది. కాని యిక ముందుకు కావలసిన పని యేమి?’

‘పనికేమున్నది! నీ వంపిన ‘ఏరోప్లానో’ తప్పించుకొనుట’ యును నాపని యైనతరువాత, నైయెత్తు వంతు, అరింద

దమ్మదేగాని, నా కా సందర్భమున నేవనియును లేదు అతని యెత్తు చూచుకొనిన, నాపై యెత్తు ఆలోచించుకొనవలసివడే, కాని మదకామోహన్ పతేల్ నా కీయవలసిన మొత్తముతో నా 'కోటీ' పూర్తియగును గదా యని యనుకొనుచుండ, నే ననుకొనిన లాల్ చంద్ బహుమతీమొత్తము రూ. 1,117 లును పోయి, శంతమున కురియై, మరికొంత శ్రమ తెచ్చిపెట్టినది.

'వ్యక్తమయు సక్కురలేకనే, ఆ లోతక్కువ మీ టంక కాలలో ధర్తీ చేసుకొని, లోకకంటకత్వము మానుటే నలవా కారి. 'బేనుకాని, పతేల్ గోమిచిక్కు దెచ్చిపెట్టునో యని సంశయించుచున్నాను.' అని జమల వ్రాసిన చీటిదీసి, దాని వెనుకప్రక్క నేమో వ్రాసి, 'కేసరీ, ఇటు రా; ఇది తీసుకొని వెళ్ళి, నాకు సొమ్ము జరూరుగా గావలయునని పతేల్తో చెప్పుము' అని కేసరిని పంపివేసెను.

'నాథా, అకేసరీలాల్ రోడ్ వీధిని బింబాసులోమ విలోముముల ననుసరించి మీరుచేసిన యంత్రఫలిత మేమి?'

'మారులా అరిందఘ్ నా వీధిని దాసియకుండ జేయు నూహతో నది యమర్చి బడెను. అదియైనది. అరింద మొక తూరిరా దేహ మొకింత చురుక తిరుగ నావీధిని రా సాహసికవ డయ్యె. మరి మన ఆభవనము బరిక్షించలేదు. తెలిసినదా.'

'ఇదియూ; సరియే.'

కేసరి చీటిం బట్టుకొనిపోవుదు 'మీరే యెదురుపడితిరి. రండు' అని మగుడ సభాస్థానమున కిరువురును రా, నీ నూతనా గతుని సభాధ్యక్షుడు చూచి, 'పలేజ్' మీరే విచ్చేసికే! ఏమి విశేషములా?' అని బ్రశ్నించెను.

'విశేషములా! కొంపే మునిగినది!'

'ఏమీ! ఏమైనది?'

'అగుట కేమున్నది! గురూజీ గురువొకడు వచ్చి, మీరు ఎత్తుకొనివచ్చిన గుల్సుస్సును, నాత డెత్తుకొనిపోయి చెప్పరాని పరాభవ మొనర్చినాడు!'

'ఆ—మయశంబరులలోని మాయ తెల్ల నెరిగిన నాకు—బ్రహ్మాదిదేవతలకైన నెరుంగరాని యంత్ర, తంత్ర, మంత్రము తెరింగిన నాకు—సృష్టికి బ్రహ్మసృష్టి గల్పించగల మేధాళాలి నా నాకు—అరీదమ్మవంటి సరూప కాధ్యక్షుని గూడ 'జితోస్మి' యని యనిపించగల నాకు—నీ చరిత్ర వినవలె నను గుతూహలము కలను; ఏదీ, వినిపింపు' మని యసంఖ్యాకులగు నాంధ్రమహా జనులచే చిరకాలమునుండి యభ్యర్థింపబడుచున్న, అద్భుత జీవచరిత్రగల నాకు—క్షణ కాలమున సకలాక్షేత్రము కేళికావనముగా మార్పంగల కను కట్టు తెరింగిన నాకు—గురు వొకడా! నాకు పరాభవ మొకటియూ?'

'కాకున్న మీ ఇంద్రజాల మహేంద్రజాల విద్యా

ప్రభావమువలన మాయ గుల్నుమను నా కిచ్చి గుల్నుమవలె
నా కగుపడజేసి తుద కేమియు లేకుండ జేసితిని కదూ !

‘ఓహో ! ఇదియొకటిగా ! నాశిష్యుడగు పూల్
సాహేబు కాలమున నాత డాడించిన నాటకము నరీంద్రమను
మూడు చతురల నీరును ద్రావించు పట్టుల నెన్నో అమానుష
కార్యములను, ఇంద్ర మహేంద్రజాలముల నెరపెనేగాని మాన
షికిముగ బ్రవ రింపలేదనియును; నా శిష్యురాలగు జుమల ఈ
యరీంద్రమను బ్రతారంప బ్రయత్నించిన ఘట్టముల నాడించిన
చిత్ర నాటకమున నీమెను దయ్యమనియును, భూతమనియును,
మానవమాత్రుగాలు కాదనియును, వారివారి చరిత్రల వివినవా
రెంతేని శ్రమపడి వారాడిన యాడిపోతల వినివిని, యటు
గాకుండ నేను పంచభూతాధినాథుడ నయ్యు మా శాంకరీ
కృపయే ప్రభావముగా నెన్నుకొని, కేవలము మానవికముగ,
బ్రాహ్మచారిముగ, బ్రవ రించుచునే, నేనాతని బ్రతారంప
బ్రయత్నించుచున్న యీనాకథలో లోపముల నెచునున్నారని
నే నిరిగియు నట్టి కర్జముల నివర్జింపక, బ్రహ్మము నేయుచున్నా
నని యూహించి కాబోలు మీ రిపు డాడిన మాటల కెంతేని
నామనఁ జెరిపెడిని; గాని మీ నాక్ర)వాహమున మీ రిపుడు
నా పారిలోషిక మెగవేయు తలంపున చచ్చిన పన్నాగము
గాకున్న నేమి యాయగణ్యవాజ్ఞైవులము !’

‘గురూజీ, పారిలోషిక మెగవేయుటకును, వాగ్దాన

ముల్లంఘించుటకును, అవిశ్వాసి నగుటకును, నేను బుద్ధుడను, పాపిని, మూర్ఖుడను, కానని నమ్మును.'

'నరే—ఏదో నచోటగా, సాఫ్ సాఫ్ గా, జరిగిననంగ తంతా చెప్పరాదా? అందుపై నాలోచింపవచ్చును.'

'మరి యాలోచనా? లేని గుల్ నుమ్ నుగూర్చియా!'

'గుల్ నుమ్ పోయిన దన నేమి? మీ యజ్ఞగ్రత్యయే!'

'మరేమో! స్వయామంగ తాళమువేసి తెరనుచుంటిని. గదికిటికీలుతప్ప సుకేమియులేవు ఏమిఘోరమైనదని జరిగినది!'

'మీ రన్న కిటికీలు బాట కెంతయెత్తున నున్నవి?'

'నేను కొలవలేను.'

'పోనీ కిటికీజముల కెంత తెంత యెడ ముందును?'

'ఎంతయా?...జ్ఞాపకము—చాలదు.'

'మీ రామ నాఖరుడభా ఎప్పు డెక్కడ నెన్ని గంటలకు చూచిరి?'

'మొన్నరేయి నాగడలో 7—30 గంటలకు మా నీలాంబరియే చూచినది. మరల నీటి యుదయమున నామెయే చూచి నాతో గుల్ నుమ్ లేదని చెప్పినది.'

'నీలాంబరి ఎవతె? 'మాదాసి—'

'ఎన్నేండ్లనుండి మీ యాతాలో నున్నది?'

'నే నెరుగని కాలమునుండియును—కాని రామరామ ఆమె మనోనైర్మల్యమును, యామె యమాయి కర్పమును నెఱంగకయగాని కాని నా డీటువలె ననుమానింతురా?'

‘సరే, మీ ఆందోళనలో సరియైన భోగటా యివ్వలేకున్నారు. స్వయముగానే వచ్చి చూచెదను.’

‘ఏమి చూచెదరు ? చదురుడు లేని ఆకాశమునా ?’

‘గుల్ నుమ్ చెలెగు తప్పించుకొనియెన్ మీ రామెనుంచిన గది వివరములును ఆ నీలాంబరీ యెవతెయో, ఆమెవంక పౌర్వాపర్యంబులును చూచి, ఊహించి, అలోచించవలెగాని అరీందమ్మ యీపని చేసినయెడ మెచ్చుకోదగును ఇంత సర్వతోమఖ ప్రతిభ గలిగి, నలుదెస లెటుల గమనించుచున్నాడో చూచితివా, మారులా ! అరీందమ్ పై యెత్తు— ఇక నాయెత్తుపై యెత్తే మిగిలయున్నది అందుకు నేనీవుడు వీరింటికి పోవలెను; మరలి వచ్చునప్పటికి, రెండుదినములు కావచ్చును. నీవు భద్రముగా మాత్ర ముండుము. నేబోయి వచ్చెద.’

‘అయ్యా, పరేల్ గారూ, ఇది నాపని కాదునుమండీ ! మీతో చెప్పకేమి మా జమల యేమిప్రాసినదో అప్రకారమే చేసినాను. ఆమె యీప్పిలెము మీకొరకు నెరవేర్చినాను. ఇక నేనేమిచేసినను నావిధికాదు మీకొరకు చేయవలసినదే గాని, జమల యాత్మవీర్యము నేయటగాదు నుడీ ! చల్లకువచ్చి ముంత దాచనేల ? చెప్పవలసినది మీ సమ్మఖమునగాక రాయబార మేల ?.....’ అనియు నింక నేమో చెప్పబోవుచుండ, పరే లా గురూజీ ధోరణి కడ్డువచ్చి,

‘ఏదీ చూతము; తీయించండి—జమల చీటి—’

అనేక సమస్య రములు వ్రాస్తు

గురూజీ,

తమ ప్రియ శిష్యుడును నా ప్రాణ పతియును, అగు పూల్ సాహేబు గతించి చాలకాలము కాలేదు; నేనిప్పుడు ప్రయత్నించి ఆ అరీగెనమ్ ప్రొగరణబుంకు నెన్నెన్నో యరుల నొడ్డుచున్నాను కాని అది అంతగా వియమయినట్లు లేవు ఏది యెట్లున్నను, తమరిక మాత్రము మదన్ మహాహన్ ఫలేల్ గారికి గుల్ నుమ్ ను వప్పగించి, ఆయన నాకు పాగ్ దత్త మొనర్చిన బహుమానము తాము పుచ్చుచున్నది, నాకుగాని, నాయాత్మకు గాని శాంతి గలుగజేయమని పదేపదే ప్రార్థించుచున్నాను ఇదియేనా కడసారిదిగా గ్రహించి నన్ను సంతోషపెట్టుదురను నమృతముతో, ప్రాయు,

తమ ప్రియ శిష్యురాలు,

యోగిని.

యాదాను

‘జుమల వ్రాసిన ప్రకారమే నొనర్చితిని, గాని మీ వాగ్దానము చొప్పున, నాకు సొమ్మింతవరకును జేరనేలేదు. ప్రభువులుగాన, మరచి యుందురు. నాకు సొమ్ము చాలా జరూరు; గాన సీచీటిని జూచిన వెంటనేయూ ‘కేసరి’ ద్వారా సొమ్మించిన, నేను మీకు చాల కృతజ్ఞుడను జరూర్—

కాలూరాయి

‘ఓ, తీయించ, కేసు! ఏదీ, కేసరీ—తెమ్మిటు దెమ్మా చీటిని’ అని యడుగ, నాతం దిద్దాం నందీను, సీతండును తమకమున, ‘మిరీ జుమ్మాయు తరమును గూడ చదివి గ్రహించవలె ననియే, దీపివెనుక ప్రక్కనే, నా యాదాస్తును, గూడ వ్రాసీతిని’ అని యచుచు పకేలున కాచీటి నందీయ నాతం డాయుత్తరము, యాదాస్తుతోకూడ చదివి, ‘అయ్యా! ‘జుమల వ్రాసిన ప్రకార’ మంటికే; అనగా మీ భావము?’

‘నాభావమునకే మున్నది!’

‘.....తమరు మాత్రము మదన్ మోహన్ పతేల్ గారికి గుల్ నుమేను వప్పగించి, ఆయన నాకు వాగ్దత్తమొనర్చిన బహుమానము, తాముపుచ్చుకుని.....’ ఏమి, వింటిరా? ఇదీ—ఉత్తరములోని ముఖ్యభాగముకదా! మీరు దీని కిక నేమి వ్యాఖ్య చెప్పదలంచుకున్నారో కాని య్యండి.

‘ఓహో ఏమి యర్థము! ఏమి భావము!’

‘అర్థభావముల కేమున్నది? గుల్ నుమేను మీకప్పగించుట నాపని, జుమల కిచ్చెదనని మీరు వాగ్దాన మొనర్చిన మొత్తము, నాకొనంగుట మీపని— ఇం కేమున్నది?’

అప్పగించుట అనగా సర్థమేమి?

‘ఎక్కడ నున్నా, ఏరి స్వాధీనమున నున్నాను, ఆమెను తప్పించి, మీ కప్పగించుట యని ‘అప్పగించుట’ కర్థము.’

‘ఊరక ‘అప్పగించుట’ యన నీపఠమూ నీనెత్తిని గొట్టుకో’ యని యనుట వంటిదికాదే! ఈ ‘అప్పగించుట’ యనగా, ఎక్కడనున్నను, దీనుకొనివచ్చి, నాకు స్వాధీనపరచి నా అనుభవములోనికి దెచ్చుట— అనగా— నాస్వాధీనాను భవములోనుంచి, నా కుపయోగపడులాగున జేయుటే గాని, ‘అదుగో’ గుల్ శుమ్ అని దేవతా వస్తుముం జూపి, ‘తే’ నాపారితోషిక మనుట, జనులమాట కాదే!

‘బేర్ ఏహీ బాత్ అమ్మా దర్కార్ నహీ హై! లావ్, లావ్—జరూర్ సే, అమారా బక్షీ మ్ లావ్—జరూర్ ఝూట్ బాత్ మల్ కగో!’

‘అ—అన్యాయం— ఘోరం— కేవలంధనకాంక్షే!’

‘గుల్ శుమ్ ను మీకు ‘స్వాధీనపరచు’ పని, జమల వ్రాయలేదు. మీకామెను స్వాధీనపరచుటే అగత్య మైనయెడల అందుకు ప్రత్యేక బహుమానము నిర్ణయింప బడవలెను. మఱియు నిపుడు దప్పిపోయిన నామెను మరల దెచ్చుటకు వేరొక బహుమాన మేర్పడవలెను. ఇంతకును, మీవాక్కుద్ధిని నమ్మి, అడ్వానై సనను వుచ్చుకొనక; మందుడనై నేనీ కార్యమున దిగుట నాతప్పే—’

‘అన్నా! ఇపుడీతనితో వాగ్వాదము పెట్టుకుంటినా కార్యభంగ మగునని, తన మనమున ననుకొని, ‘మీకీయ వలసినది యిచ్చుటే గాక, ఇపుడీవనికొరకు, మీరుకోరునది.

గూడ నొసంగెదను కాని మీకే వాదించేసికిని బ్రతారింప రాని సమర్థుడగు అరీందమ్మయే యీ పనిలో నున్నా డని సంకల్పించుచు, వెనుకఁ జేయుచున్న మీరే పేచీయైనను పెట్టగలరు. 'అరీందమ్ గారి తగిలినది... నావశ్యము కాదు' అని మీరనిన, గుల్ నుమ్ తప్పిపోయినందుకు కలిగిన విచారముకన్న యెక్కువ తృప్తి పొందియుందును—'

'అట్లునా!' యని దిగ్గునలేచి, 'ఇక రండిని యాతని చేయి పట్టుకొని, త్వరగమనుడె, బోవుచుండెను.

మార్గమధ్యమున పఠేలో, 'గురూజీ, ఇం దరీందమ్ గారి తగిలిన దన్నారే! అదే సత్యముకాకున్న, మీతో చేయకలుప నింకొకనికి తాఖిత్ లేదే! వెనుక నొత్తూరి, 'గుల్ నుమ్ ను నాకప్పగించినచో, రెండు గ్రామములు జాగీరుగా నిచ్చెద' నని, నే నరీందమ్ తో.....' అనుచు సంకేమో చెప్ప బోవుచుండ, 'అ—అ—ఇం కేమి! అరీందమ్ తోనే! అన్నా పుట్టమీద నేమికుట్టినను నాగమయ్యదే పేరే! ఇం దరీందమ్ తప్పక నున్నాడు. ఇట్టి యనఁగతశార్యము లొనర్చిన మీతో వ్యవహార మేమిటి?—ఎల—నాకేల నేగోల! లావ్, లావ్—అమార బక్సీమ్!' అని యాతడు మరలిలో వెనుదిరుగ, 'ఇంతేనా—అరీందమ్ పేరు విన్న మాత్రాన, పిట్ట లైనను నీరు ద్రావ వనుమాట సత్యమే! చేతగాక, వెనుకకు మరలుచు, నాపై నేదోయొక దోష మారోపించుటకంటె, చేత కాదనిన నింతకన్నను సమంజసము కాదా!' యనె పఠేలో.

‘ఓహో! వచ్చినచాడు ఫల్గుణుడ * వశ్యము గెల్తువనంగ
రాదు.....’ ‘నేను ఉబ్బీయలేను—వని చేయించుకొన
లేనని మీరినిన ని తక్కు బాగుండును.’

‘ఏమీ డబ్బుకా?—దేనిదేని కెంతెంత నీయవలెనో,
ఇప్పుడే నిష్కర్ష వర్చినచో, ముందుకు మరి వేచీలుండవు.’

ఒకరి నొకరు జూచుచు మాటాడక నిలచిరి.

తన కోటి పూర్తియగుటలో, నీత డీయవలసినదిగాక,
లాల్-చంద్ కేసులో తాళము దీయుటకు, తనకు రావలసినది
యుగాక, తన వీలమీదకే దెచ్చిన ధూ 1,116 లును కలిపి,
మరీ లాగవలె నను నూహ పొంది, గుల్-సుమ్ పఠేల్ గృహ
మున నుండు నను నూహ, అరీందమ్ పొందుటకై నను, ఇపు
డిప్పుడే పఠేల్ చెప్పిన కారణమేగాక, జమల చనిపోయినదను
వార్తచే మత్తభ్రమణమున, దేశభ్రమణ మొనర్చుచున్నగులాబ్
సింగ్ వలన, గుట్టు బయటపడునేమో యను ననుమానమున,
తనమాననము తామరపాకున నీటిబొట్టగుటను, గురూజీయును;
లేకమపి తప్పు దొరికెగా మరియు మరియు బారితోషిక మని
వేధించుచున్న గురూజీతో కుసుమ గుచ్చము తాగొని తెచ్చిన
చరిత్రము, నీలాంబరిచే తానదివర కంపిన కబురును, చెప్పిన
వగ్గిపై గుగ్గిల మగుగదాయని, యాందోళనావన సంచలిత
మనోలలితతో పఠేలును, గాబోలు, నొకరి నొకరు జూచుచు,
మాటాడక కొండొకతడ పూరకుండిరిగాని, తుదకు పఠేలే,

‘గురూజీ! వేయేల? ఆరెండు గ్రామములును జాగీరుగా నిచ్చిన బాలునా?’ యని బ్రశ్నించెను.

‘ఏదీ! నిశ్చయముగ — ఇంకరి సాక్షిగ — ప్రమాణము చేయుడు.’

‘అహ! నిస్సందేహముగ! రాఘవులుగ — నిర్వివాదముగ — సూర్యచంద్రుల సాక్షిగ — ప్రమాణము చేయుచున్నాను మరొక్కచూట; గుల్ నుమ్ నా కప్పగించుటన, నన్ను ప్రేమించునటులగూడ చేయుటనుడీ! తెలిసిందా?’

‘నరే; ఇంతేకదా! పదండి — పోదము’

ఎనిమిదవ ప్రకరణము

ఇ వ్వ లి క థ

అగ్రావర్తమునకును, బిఱ్ఱిణానధంబునకును, నడుమ నుండు మాళవమునకు, పురాణసంబంధముచేతను, పౌరాణికత వలనను బ్రసిద్ధికెక్కిన యుజ్జయినియే రాజధాని.

ఇక్కాలంబున కాలమాన నిర్ణయమున కాంగ్ల గణిత శాస్త్రజ్ఞులు, పాశ్చాత్యదేశమున గ్రీన్ విచ్ మాఖ్య మధ్యస్థానముగ నెంచుకొని, కాలమాననిర్ణయ వ్యవహారము నడుపు

కొను చున్నటులనే, హిందూదేశమున జ్యోతిష్కులచే, గణితముల నిమిత్తము, ముఖ్య మధ్యస్థానముగ సంగీకరింపబడిన నియ్యజ్ఞుని, అవతీ, విశాల యను నామాంతరములు గలిగి వ్యవహరింపబడుచు, గ్వాలియరు రాష్ట్రమునకు పూర్వ ముఖ్య పట్టణమై, సకలభవనగతు దీక్షోదతుం డగు విరూపాక్ష, మహాకాళేశ్వరాది దేవాలయము లుండుటంజేసి దీర్ఘకృతావధుల కాలయమై, ప్రసిద్ధ పుణ్యక్షేత్రములలో నొకటియై దనరాడుచున్నది

ఏ పట్టణావతంసము ప్రద్యోత మహారాజసంధన యావాసవదత్తాదేవిని, తపిత్పగృహమునుండి వత్సరాజుదీసికొని పోయిన చిత్రకథల కాలవాలమై యున్నదో, ఏ కటకసింహము సకల కవివర గురుడని బ్రసిద్ధి గాంచి, లోక ప్రసిద్ధి వడసిన నాటకత్రయినిరచించిన మహాకవి కాళిదాసుచే, కుబేరశపితుండుగు యేడు, మేఘనిమూలమున దన యథాంగికి గలు రంపిన కథలోగూడ, నెంతో హృదయరంజకముగ వర్ణింపబడెనో, ఏ నగరరాజము సంస్కృత వ్యాకరణమున గల గౌరంతలు బూరించిన 'పాణిని' కిని, గీర్వాణవ్యాకరణములకు వార్తికములు వ్రాసిన 'నరదుచి' కిని, మహాభాష్యమందలి లోపములు సవరించిన 'పతంజలి' కిని, బృహజ్ఞాతకాది మహాగ్రంథరాజ నిర్మాతయూ 'నరాహమిహిడు' నకును. సంస్కృతపద పారిజాతమనదగిన, సామలీం గానుకాననమునురచించి, మృతజీవుం

డైన 'అమరసింహు' సకును, వైద్యశాస్త్రమును భూలోకమున కవతరింపజేసిన 'శ్రీమద్భవంతరి' కిని, నుభాషిత రత్నావళి యను నామాంతరము గల నీతి, శృంగార, వైరాగ్య శితకములు రచించిన భర్తృహరికిని బుట్టి నిల్లయ్యెనో; —అన్నా! కామాయణములో పిడకలవేట వలె మాకేల నీ గోల. కథనడువనీయగుండ ననెదరా ? కానీచూచెదముగాక — ఏ నగరసామ్రాజ్యమున, ఏ రాజు, హిందూరాజ్యరమపై దండెత్తి వచ్చిన, మేచ్చకుల సాపాటనీ వీరహోత్రుండై వారిని రూపుమాపి, నైదికధర్మమార్గంబుల ఘనః ప్రప్థాపన జేసి, భారతవర్షంబు నేకభక్తియుగ బరిపాలనల బొనర్చిన కతన నా ప్రభులకులతిరోమణిర్తి మాచుచు భారతముగ నియ్యలనుండ, నాతనివేర నొక 'శకము' స్థాపించబడి, వాడుకలో నుంచబడి నదో, ఏ 'మహిళ' చిత్రవిచిత్రకథల విసన, వ్రాసిన, జదివిన, బాధ లడంగి జనులు నుభములే గాంచుచుండు రను నానుడి, నాటికిని నేటికినిం గూడ వాకొనబడుచున్నదో; ఆ సాహస విక్రమాంకభూపాలు (జీ వీరు) పాలించెనో, అట్టి యి యుజ్జయినీ నగరసామ్రాజ్యమున, నా కాలమున, శౌద్ధదేవాలయము లును బెక్కులు గలవు.

అట్టి యి న్నగరమున నానా చుండిన భూస్వాములును జమిందారులును లోనగువారిలో నొకరుండగు బనదుహీర్, మిగుల నైశ్వర్యాదార్యవంతుడు. సాలుకు నాలుగులక్షలకు

పైబడిరాబడిగల యీతనికి, కలఁత్రాకు నమోపముననున్న పెద్దదియగు నొక రాజ్యమున కధీశుం డగు తమిజుద్దీన్ అను జమీందారుడు, స్నేహితుడును దూరపు బంధుగుండును నై యుంట, నపుడపుడు తన కుమారుడగు సిరాజ్ హీన్ ను స్నేహ మూలమున, నా తమిజుద్దీన్ జమీందారు ని.టి కనుపు వాడుక గలదు. తమిజుద్దీన్ కుసురితయగు గుల్ నుమ్ యును, బసరుహీన్ కుమారుండగు సిరాజ్ హీన్ యును, నహాసాతకులం బోలె, సిప్టాగోష్టిం దిరుగులాడుచుండిన కారణమున, ఒండోరులకు గాటమగు బరిచితియు, స్నేహమును, వారివారి మనోలతల సంకురించియుండెను. కొంతకాలమునకు సిరాజ్ హీన్ జనకుండగు బసరుహీన్, తన యవసాసకాలమున, తన కొమరునకు ఫోటోగ్రాఫులను దీయు 'కళ' యం దభిరుచి యనియు, నందున నాకళలో నాతనికి సంపూర్తియా పరిశ్రమ గలుగజేయ నహాయవడ గోరుచు, తమిజుద్దీన్ పేర నొక లేఖ వ్రాసి గతజపుం డగుట, నీ సిరాజ్ హీన్, తన తండ్రి మరణానంతరము చాలాకాలమువర్యంతము, తమిజుద్దీన్ అధికారముననే యుండి విద్యాబుద్ధుల గరచి, రాసురాను, తమిజుద్దీన్ యొక్క కష్టపు రాణివాసముగు, మోతీబీబీ వలనను, మఱియు నామె ప్రియశిష్యుడగు పూల్ సాహేబు వలనను, చెప్పరాని యిక్కట్లుల నొంది, ఎట్టకేలకు రిక్షకభటుకాఖావతండుడును, నిరూపకాధ్యక్షుండును నగుఅరీందమ్ చే రిక్షింపబడి, గుల్ నుమ్ నకు పరిణయుతుడై, చల్లగ కాలము గడుపుచుండెను.

సిరాజ్ హీన్ ఒకప్పుడు పాటలీపుత్రమునకు తాకిక
కార్యసిర్వహారము పోయియుండ, తన ప్రేమసి యగు
గుల్ నుమ్, ఒక వర్షదిగమున, తన చెలిమికత్తెలతో, నీప్రానదీ
జలములన్నానచూడేసి, విరూపాక్షుండర్పింపగోరి, యంతఃపుర
కాంతలు బహిరంగముగ స్నానమునే గుట కనువువడమి, తన
స్నానాలయముగల పడవను సిద్ధముచేయు తన యంగరక్షకుల
కాజ్ఞయొనంగి, చా కొక ఎల్లకిరీ నవ్వీడు వీడి, ఎంతో దూర
మున నున్న నీప్రా నదీతటమున కే, ఎల్లకిరుండి తన కాలు
పడవమీదబెట్టగనే, లేడవను నదీమధ్యమునకుగొనిపోయి, య
నొడులకంట పడకుండ స్నానముచేయ, తన పడవ నమర్చి
యుండిన స్నానాలయమున దాని కీలు నడల్చినంతనే యొక
నిలివెడు నీ రందు జొరబార, నదీజలముచే పడవగాని, పడ
వలోపలివారికిగాని, అపాయముగాని, అసౌఖ్యముగాని రా
కుండ, సం దంగనామణు లంగరక్షకులై, యప్రమత్తులై గాంచు
చుండ, నామె స్నానముచేయు సందర్భముననే, ఇందూర్ రాణి
గారి పడవనడుపు నావికురాలై 'కరీమ్' అనాడు, జైనదేవాల
యమున గుల్ నుమ్ నపహరించి, మొదట కాలూరాయికిని,
పదంపడి పరేల్ గారికిని ఒప్పుగించగలిగితి నని, కరీమ్ వలననే విని
యుంటిమి గదా. పాపము! సిరాజ్ హీన్ పాటలీపుత్రమునుండి
మగుడి చాకపూర్వమే, తన ప్రేముడికత్తియయు, నెన్నో
యిక్కట్టులం బడి పరేణయమైన యందకత్తియయు నగు గుల్

సుమ్ స్నానార్థము సీతా నదికిం బోయి మరలి రాలే దను
వార్త తన వీనులంబడ, తన కర్జ మొగ యోరకుంచి, దూర
మున నున్న దా బిరాన నరుదెంచి, విచారించి, యేమియుం
జేయ దోపమి, దక్షణమ అరీందమ్ను కెరుక పరచి యాతని
నహోయము నభ్యర్థించుచు, దన ప్రయత్నముల మానక నే
యుచు, దిన మొక యేడాదిగ గడుపుచుండ, ననతికాలముననే,

‘తక్షణమే బయలుదేరి రావలెను—పోయిన వస్తువు

దొరకినది—క్షేమముగ నున్నది— అరీందమ్’

అని తనపేర నొక తంతివార్త రా నయ్యది జదువు
కొని, యొడ లైలియని యానందనంద్రమున నీడులాడుచు,
బ్రయాణనన్నాహమున నుండెను.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

నిరూపణ (1)

‘ఇదేనా గది?’ ‘ఔను—’

‘అప్పటినుండియు నీగదిలోనే యుంచిరా?’ ‘ఔను’

‘గదేనా మార్చియుండిన కొంతబాగుండియుండును.’

‘నరే—ఇదియొక తప్పా?’

‘తప్పా—మరి లెప్పున్నరా! ముందు గది పరీక్ష చేయ నీయండి; అప్పటినుండి యిప్పటివరకును, ఈగదిలోనేయుంచుట తప్పే యని, మీచేతనే బిప్పించగలను’

‘కాబోలు—క్షమించండి. మాటాడితే నాలెప్పే యని నిధారణపరచుటకు మహాప్రయత్నములు చేయుచున్నారు’

‘అయ్యా, ఈపూ లేల నీలాగున పరజల్లి యున్నవి?’

‘చూచితా, ఎన్ని నిధాల ప్రయత్నము చేసియుంటివో? ఎన్నోరకముల పఠములు, మనోల్లాసకరములును, శృంగారరస ప్రధానజనకములును, నగు వస్తువులును, నమర్చియుంటివో!’

‘ఈ పూలమాట ముందు చెప్పక, నామాటమరలింప బ్రయత్నిమేల?’ ‘పూలా—నావి; ఔను నేనే తెచ్చితిని.’

‘ఎక్కడినుండి?’ ‘పూలయంగడినుండి—’

‘ఎవ రిచ్చిరి?’

‘పుష్పలావికుడు—’

‘ఓహో! అంతా! వేళాకోళమే? పఠేలోజీ! ఇదిగో, నే నడిగిన ప్రతి ప్రశ్నకును నదుత్తర మీయకున్న, నా పారి తోపికము నా కొనంగుడు—నే పోయెదను.’

‘పాపము! అప్పటి ఫల్గుణు డిప్పుడు తరు డైనాడే!’

‘అయ్యా, కొరకాని మాట లేల? నేను, పది రూపాయ లిచ్చిన, పది రూపాయలవనే చేయుదును. నూ రిచ్చిన, నూటివనే చేయుదును వెయ్యేల! ఎంత కంటే! ఇప్పు డీగది పరీక్షకు 200 అక్కడ పెట్టండి నిరూపణ మిజా చూపెదను.’

‘సామ్మకా నాకు భయము! ఇవిగో!’ అని రెండువం
దలు నట గ్రుమ్మరింప, నీ గురూజీ అందుకొని, ‘ఇకనావ్రతి
ప్రశ్నకును నదు తర మిచ్చెదదొకదూ?’

‘నాకు తెలిసి, జ్ఞాపక మున్నంతవరకును—’

‘అయ్యవలవికని పేరు?’

మంచిపేరే—ఏదో ‘చంద’ అని చెప్పినట్లులయాది’

‘లాల్ చందా?’ ‘కాదు’

‘గోపాల్ చందా?’ ‘అయ్య అవు నవును.’

‘పొట్టి, నల్లని, కురూపికదూ?’

‘కాడండీ, పొడవగు స్ఫురదూపి; దిద్దిన యవయవ
స్ఫురణ—కాని, గురూజీ! మీ రేమి నిరూప కాధ్యక్షునిం
బలె నను బ్రశ్నించుచున్నారే!’

‘నే నిపు డేమి నేయుచున్నాను? నిరూపణే కదా! ఆ
గోపాల్ చంద్ వద్ద నొక్క కుసుమగుచ్ఛ మేనా మరియు నింకే
మెనను విలిచితిరా?’ ‘మరింకేమియు గొనలేదు.’

‘నరే; పోనీగాని, ఆ నుమగుచ్ఛము బరీక్షించిరా?’

‘లేదుగాని, ఈ నుమగుచ్ఛ బరీక్ష యేల?’

‘ఇదిగో, ఇదే మీకును నాకును నున్న భేదము ఇం
డేదో మిత్రభేద మున్నది’ అని యట నేల విరియజల్లియుం
డిన పూల జూచుచు, ‘ఏదీ, ఆ నీలాంబరి?’ యన నా దావున
నున్న నీలాంబరియు యెదుటబడ, ‘ఏమి, నీవేనా నీలాంబరివి?
ఈపూ లేల యిటుల విరజల్లియున్నవి?’ అని యడిగెను.

‘ఇది ఆ యమ్మకు మామూలే; బాబుగా రినుదినము ను పూల గొనెత్తెచ్చి యిచ్చుటయును, నామె సత్త్వమును జించి, త్రుంపి పరజల్లుటయును మామూలే.’

‘నీకష్టమున కెంత బహుమానము దొరికినదే?’

‘నా కేమి కష్టము? నా కేమి బహుమానము?’

‘ఈ గుల్‌నుమ్ తప్పిపోవుటలో నీవు కష్టపడలేదా? అందు కరీందమ్ నీ కెంత బహుమాన మిచ్చెను?’

‘అరీందమ్ యెవడు? నాకు బహుమాన మిచ్చుటేమి? మీమాటలు నాకు బోధపడలేదు.’

‘అరీందమ్ యెవరో నీకు తెలియదేమి? నీ విక్కడ నెన్నెండనుండి పని చేయుచున్నావు?’

‘దాదా పిరువదియైదు వత్సరములనుండి—బాబుగారి వసితనము నుండియును.’

‘నరే; అయ్యా, ఇవేగా కిటికీలా? వీనికి తలుపులు లేవే— మ రేద్వారములును లేవే; అయ్యా, ఏదీ, ఒక పెద్ద నిచ్చెన దెప్పించండి; కిటికీ యినుపగజములు బరీక్షింపవలెను’ అని గురూజీ వలుక, నొక డొక యినుప నిచ్చెన దోతేర, నీతం డద్దాని నెక్కి, కిటికీ గడములు వదునా ల్లింకిని గూడ నొక తృటికాలము చూచి, గడములు గదలింప, కిటికీ కిరు ప్రక్కల నుండు చెరి రెండుం దక్క తక్కిన మధ్య పదియును తొంచెము కదుల్లుచుండ, నిందొకటి నునా చూసముగను, నువ

కరణసహాయమున, గొంచెము కష్టమున నం దొకటియు నూడ దీసి 'ఆహా రసాయనశాస్త్రజ్ఞా!' అనుచు నిచ్చెన దిగెను.

‘ఏమండీ; నరియూ, పరీక్ష ?’

‘చెప్పెదను తాళండి. ఈ గజములు చూచి, ఈ రెంటి కిని గల భేదము మీరు పరీక్షించుచుండుదు ఈగది లోపలి భాగ మంతయును చూచుట యైనది ఇదిగో ఈ గోడ వీధి వైపు భాగమును గూడ చూచి, నిర్ధారణ పరుషగల నచుకొను చున్నా’ ననుచు బిరాన వీధిదెస బోయి ఆగోడ బరీక్షించి, ఆ సమీపపు నేలను గుర్తించి, నిదానించి చూచి లోపలికి వచ్చి, ‘పరేల్ జీ ! ఇక సందేహము లేదు అరీందమ్ యిందులో పనిచేయక పోయియే యున్నయెడల, ‘ఆక్స్సి అసిట్లయిక్ పెర్లొక్సిగులో, ఈ కిటికి యినుపగజములు కరగించుటయును, మరల నతుకుటయును, తేయ నమర్థం లేవదు ?’ అని యా నిరూపకు డనెను.

‘బ్రౌనండీ ! ఆగాన్ సో కరగించినందు ప్రసన్నభాగము గొంచెము క్రిందకి దిగబడి పట్టె నులు ముట్టె’

‘సరిగాపోల్చిరే—’

‘కాని ఆమె నెటుల బైటకుకొనిపో గలిగెను ?’

‘టన్—చొప్పుదంటప్రశ్న; ఇంత లొంగిపోనవాని కది యొక కష్టమా ? పదిగజము లూడబెరికి పెద్దలిచ్చిన సహాయ మున నామెను దీసికొనిపోయి యుండరాదా ! నిచ్చిన దావు

గురుతులు చూచెదరుగాని రండు రండు—నాతో రండు. ఈ గోడ కావలవిధి దెనను చూడగలదు' అనుచు నాయనను దీసి కొనిపోయి, తా నదిజరకు చూచివచ్చిన గుర్తు లీతాకిని జూపి, 'ఏమండీ, నా నిరూపణాభాగముం గూర్చి పోతృప్తి జెంది తిరా?' యని యడుగుచు, గదిలోనికి దీసికొనిపోయి, వ నా యినువగజములపై నుండిన చిన్నచిన్న గుబురుల జూపుచు 'దీనితో నా నిరూపణ సంపూర్తి యైనదికదా; ఈ కిటికీమూలము ననే ఆమెను గొంచబోయెను మీరీ గదిలో నామె నప్పుటి నుండియు నుంచకపోయియే యుండిన నీ యవాంతరము వాటిల్లకపోయి యుండునే!' అని తన మాట నిలదీసికొనెను.

వీరీ తీరున సంభాషించుచుండ, నొకడు వచ్చి, 'గురూజీ' యని బిలచి యాయనతో నేమో రహస్యముగ నివేదింప, నీతండును యేమో వ్రాసి 'చూడు అకరాచీ, తక్షణ మీ యుత్తరము—రైలులో పోయి, చూడు—అక్కడ రైలు టపాలో వేయించవలెను మహా; బహు భద్రము; మెయిలువాళాలో పడితీరవలెను.....చూడు; నీవు పోవుచు న్నావు గాన, మన 'యమోటాతో' పరేలోగా రివుడే వచ్చే దను. వారుకోరుపని నిర్దుష్టముగా నేయవలెనని, నామాటలుగా చెప్పుము' అని యకరాచీతోచెప్పి 'పరేలోజీ, మరి మన మిక్కడ చేయవలసిన పనిలేదు. మీ రివుడే వీనితో పోయి, మన మిక జేయవలసిన పనుల కాయ త్రవడవలెను. యమోటా'

అన్నిటం జతురుడు ఇక మీరదుగుడు' అని చెప్పి, 'అది నేను చెప్పినట్లు రవానా యగునుకదా!' అని హెచ్చరించి వారిరువురం సంపివేసి తన యత్నమున దా బోయెను.

ఏమ

సి రూ ప ల 2

'నరోజనీ, గుల్ సుమ్ యేమిచేయుచున్నది?'

'ఇప్పుడే భోజనముచేసి కూర్చుని గులాబీపూలు మాలగా తయారుచేయుచున్నది.'

'ఏదీ, ఆమె నిటు రమ్మను. ఆమెవేర నొక యుత్తరము వచ్చినది.'

'నరే; పిలచెదను గాని, మా అమ్మను పిలిపించరా, ఇన్నాళ్ళయినదికదా?'

'అలాగే నమ్మా పిలిపించెదను. మీ తాతగా రింట టేమముగా పిండివంటలు దినుచు, నిక్కడికన్న నక్కడనే యెక్కువ సుఖముగా నున్నది గదా!'

'పోనీలెండీ; మీ రిప్పుడును ఏదో ఒక హాస్యపు మాటాడి, ఆమాట తప్పించేస్తూనే వున్నారు. ఇంకా యెన్నాళ్ళు అమ్మని అక్కడ వుంచెయ్యాలని అనుకుంటున్నారో?'

'మరి చాలారోజులు మీఅమ్మ అక్కడ వుండదులే. మంగల్నేనుని ఆ పనిమీదనే పంపివానులే. పిలు, పిలు, గుల్ సుమ్ని, త్వరగా—'

‘ఎందుకూ! ఉత్తరం యివ్వండి. నే నిచ్చేస్తాను.’

‘అలాగు కాదమ్మా; రమ్మను.’

‘అయితే పుండిండ్ల గురి నెళ్ళున్నాను?’

సరోజినీ నిష్క్రమించును. మంకొంచెమునేటికి నగ మల్లిన గులాబీపూలహారముతో గుల్ నుట్టె ప్రవేశించును.

‘ఏమిబాబమ్మా, ఉత్తరమివచ్చిందట! ఎక్కడనుండి?’

‘ఔనమ్మా; ఇదే కిచ్చరుఉత్తరము యెక్కడనుండియో తెలియకున్నది. పోస్టల్ ముద్రలేదు. కాని, రైల్వే మెయిల్ సర్వీస్ ముద్ర సెట్ నెం ౧ రు లు యున్నది. అందువలన నిధారణగా నేమియు తెలియకున్నది. నీ ఎక్కడ నుండగా, నీ పేర వచ్చుటచేత, సిరాజ్ హీన్ ప్రాసియుండు ననుకొనుచు న్నాను. ఏమో, ఏదానైతే నుంచిది. నేను పరీక్షించి, అందున్న సంగతులు చూడకయే నీ కిచ్చివేయుదును.’

‘మీరుచూచిన నేమిలేవు, బాబా!’

‘అటుల కాదమ్మా’ అని యనుచు నా యుత్తర మాత్ర డటునిటు దివ్వుచు, దాని భారమును జూచువానిం బలె మరల దానిం బరీక్షించుచు, నొక నూనెచుక్క నా కవరుపై వేసి, కొంతమేల నెరపి, చూచి, ఆకవరును చింపక, దానిమూతి యంటింపబడిన భాగముపై నించుక తడిచేసి జాగ్రత్తగా దానిని విప్పి, లోన ముఖము దూరముగా నుంచి, లోన నున్నది కాగితమే కాని యింకొకటి కాదని నిశ్చయపర.

చుకొని గాబోలు, యం దుండు కాగితము దీసి, దాని కొనను పట్టుకుని దులిపి, కవరుపై తముదులిపి, యామె కొనంగ, నామెయు చిర్నగవున నద్దాసి దమకమున సందికొని, త్వరగమనమున లోనికి బోయి, యాకమ్మను జదువుకొనుటకు బూర్వము సంతకము జూచుకొని, విస్ఫురితముఖముతో, పుల కాంకితతనూలతతో, నానంద వికసిత నయనాంబుజములతో, నుత్తర మెల్ల మెల్లగ జదువుకొని, సం దేమి బోధించుకొనెనో గాని, యానందపారవశ్యమున నన, మరలచావడి కరుదెంచి, 'బాబయ్యా, మీ అల్లుడుగారు బయలుదేరి వచ్చుచున్నారనెను.

‘ఏదమ్మా, ఇటులే—ఊ:—పోనీ, నీవే చదువు—
వింటాను.’

* * * * *

ఆ—ఆ—అరీందమ్, అగు మాగుము! ఎక్కడినుండియో వచ్చిన యుత్తరము, కాదు—కాదు—సిరాజ్ హీన్ వ్రాసె నని, నీ వనిన యుత్తరముపట్టుకొని, ‘ఏదమ్మా, చదువు; వింటాను—’ అని గుల్ శుమ్ ఉత్తరము చదువుచుండగా తీరుబాటుగా వినవలె నని యెంచుచున్నావు కాని, మా కొక విషయము చెప్పినదే ని న్నాయుత్తరము విననీయము. మరియు గుల్ శుమ్ ను చదువనీయము. నీ పనులును, నీ నిరూపణకార్యములును, నీయంతట నీవు చేసుకొనిపోవుచున్నావు. ని న్నను

నరించి పోయినచో నన్నియు దేటపడగలవను గాబోలు, నేదియు నుడువక, నీత్రోవను బోవుచున్నావు. ఏ దేవుల బరిగి నదో, వివరముగా, నేదియు జెప్పవైతి. మూగ్రంథకర్త యైనను జెప్పడాయెను. పోనీ యని, నీవా రగు సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరు మొదలగు నీ పరిజనులనైన నడిగి దెలిసికొంద మన్నను. కాలూరాయి న న్నధికరించి తప్పుంచుకొనదాదిగా వా రేరీ, ఎందును గానరా రైరి. పోనీ, నీవు చెప్పినను, బెప్పుకున్నను, ఇంతవరికును మీమీ చర్చితిని దా నేర్పనియట్లు, నోపిన రీతిని, మా కెరుకనేయుచున్న పాప మీ గ్రంథకర్త నే యడుగుద మన్నను, దన కలమును వడిపడి బోసిచ్చుచున్నాడే! ఇంకెట్లు? పూ కెన్నో నందేము లున్నవి. కాలూరాయి యెంతో నేర్పరియు, బహుమేధావంతుడనియు, నక్కడక్కడ సుడివియుంటివే! అరీందమ్, నీ వట్టి దుస్సాధ్యు నెట్లు బట్టితివో చెప్పవైతివే! పూ మానసకాసారముల నీ నందేహపవనము కలతవెట్టుచున్నది. ఇంకను మేమువేచియుండలేము. ఇక మా కోపిక చాలదు. పోనీ ఇపు డా గుల్ నుమ్చేతి నున్న యుత్తరము వచ్చిన నంచి (కవరు) నంతనేపు బరీక్షించితివే! ఉత్తరమో, అందలి యంశములో యేనియు నక్కరలేక, పోట్టు ముద్రయా నీకు గావలసివచ్చెను? నీ వేల నా కవరుపై తెలబిందువు నెరపి, ఎంతో బరీక్షించి, దానిని చింపక, దాని మూతిం దడిపి, మెల్లన దెరచుచు, నీవు పెడమోమున నం

దున్న కాగితముం దీసితివే! ఏమి, ఏల నంత జుకు నీకు? ఇందు
గల విశేషము మొదట మా కెరుకవరచి, మేము బరితృప్తిం
జెందినపిదప నుమా, నీ గుల్ నుమ్ యత్తరము చదువుట—
నీవు వినుట—ఏమి, చిరునగవున జూచుచున్నావు?

ఓహో! లోకములో జని లాత్మకృతంబుల మరువజా
లరుకదా! అలనాటి నీ ఇన్ ష్యురెస్స కవరునంగతి యింకను
మరపురా లేదు కాబోలు ఇంతకును నీకును మాకును
మరపురానిదేలది! నీ వపుడు కాలూరాయిని పట్టుటకు
రూ. 1,116 ల కలెన్సినోట్లు గల కన రది యను భ్రమ గొ
లిపింప నేర్చుమెయి సంపద ఇన్ ష్యురెస్స కవరులో, చిక్కని
నేతగల పట్టునంచెయి, దానిచుట్టును గుల్లదారమును, వీనినిండ
రెప్పసాటు కాలమున బని నేయగల షిష వాయువుతో, నీ వా
నాడు నిష్ఠియుంచి పంప, పాప మాత డమాయికిముగ దానిని
చింప, నం నన్నని తెగి, ఆ వాయువు నాతని నాసాపుటముల
బ్రవేశించి, వాని నున్నతుగా నొనర్చ, నాపట్టున వాని బట్టిన
ఘట్టము మరువమియా! మరి యామాటయైన నోట ననవై
తివి, నీవనుల జూచి, మము బోల్చికొను ముందువే? మేమంద
రము నీయంతవారము కాగలమా? సరియే—పాప మెంత
యాతరమైన నాయత్తరమును పినదలచితివో; అడుగు
మడుగుము—గుల్ నుమ్ను—ఆ యత్తరము చదువుమని—

* * * * *

‘ఏదవ్వా, చదువు; విటాను’

‘తమరే చదువవచ్చును,’ అనుచు నాతేఖనందిచ్చెను.

కమ్మ: జడవుకొని, కూకండుకు చిర్మగవున, అమ్మా
ఈకమ్మలో ఉజ్జయిని అని యుడుటచేత, ఉజ్జయినుండి
వ్రాసినటులు నున్నది: కాని తాళిలు బీడు మరియు, నాతంతి
వార్త అందినతర్వాత, తాను తాముటకు దిగినంత వ్యవధి
యున్నటులు గానగాను పంపియును. దస్తూరీయును, ఆయన
వియుం బోలియున్నది.

‘పపి, తాముటలు న. దేహముట? స్వేటులు విష
యములకాల్చి గూడ, తమ సమానక సామర్థ్యముల జూపు
చున్నారుగదా యని చూచిచుచున్నాను.’

స్వగతియున, ‘అన్నా, ఈమె మనము నొచ్చినదియై
యండనోపు.’ ప్రకాశమున, ‘లేదమ్మా, నే నేమియు సంత
యించలేదు, నాతంతివార్త నందికొనినవిదవ, నీ యుత్తరము
వ్రాయుటకు తగినంత వ్యవధి లేదేమో యనియు, నీయుత్తర
మున నుండిన కవరునిమిద ‘ఉజ్జయిని’ అన్నదలేక, ‘సెల్ 5’
అని రైల్వే షెయిల్ నర్వీసు ముద్రపూరి యున్నదే యనియు,
ననుకొనుచున్నాను గాని మరేమియు లేదు. ఐనను, నాతంతి
వార్త నందుకొనిన తక్షణమే బయలుదేరుచు విడి వ్రాసియుండ
వచ్చును, ఆ సమీపమున నున్న మరయొక యూరనాగుచు,
నీ యుత్తరమును రైల్వే షెయిల్ వాక్లో వేసియుండవచ్చును
కావున నిందేమియు సందర్భములేదు.’ అని సమర్థించుకొ
బ్రయత్నించుకొనుచు గాబోలు పలికెను.

‘సరేగాని, బాబయ్యా, వాడవచ్చే తారీఖు మాత్రము తెలిసినదికాదు.’

‘అయ్యో, తెలియకేమి? ఎల్లుండి’ అని వ్రాసిరే! మొన్నటి దీయత్తరము అనగా నేడే యనుటకాదా! ఈ సాయంత్రము 6 గంటలబండి వేళకు మనము పోదము. నీవును సిద్ధముగ నుండుము.’

‘బాబయ్యా.....’

‘ఏమో చెప్పబోవుచు, సంశయించుచున్నా నేమి?’

గుల్ నుమ్ విశ్మితవదనయై మిన్నకుండెను.

‘ఏమమ్మా, దస్తులను గూర్చి యాలోచించుచుంటివా? అమ్మా, తమిజుదీనును, నన్నును నమభావమున జూచుకొను నీ వేల నిటుల సంశయించుట!’

గుల్ నుమ్ మారు పలుకలేదు

‘గంట గంటన్నరలో నీకు దగిన దుస్తులు రాగలవమ్మా అప్పుడే పుర్కాయించినాను. నీ వివాహమునకు పూర్వము నీకు దుస్తులు తయారు చేసినవాడే— కాని, వచ్చుచున్నానని వ్రాసియు, వచ్చినతరువాత, నిన్నును, నన్నును, చూడక పోవునా? చూడకపోయినచో, దానిటకు రాబనియేమి? మనలను గలసికొనుటకును, చూట్లాడుకొనుటకును, కష్ట సుఖములు గలపోసికొనుటకును గదా రమ్మని తఃతీవారనంపితిని. ఇట్టి పట్టున, నిన్ను వచ్చి తిన్నెడుగొన్నగోరనేల?’

గుల్ శుమ్ ముసిము సింగపుర మున్నకుండెను.

‘బౌనును; తా నూరలెనితరి; నీ సావత్సమయమున దైవోపహత వాట, నిన్నెల్లతలుజూతునా యని తహతహం వడుట నట్లుల నీ చూండు. ఆహా! ఏమితి కలగజామర్థము.’

గుల్ శుమ్ మోహన ముసింగున, లోకపున, నచ్చటు వీడిపోవుచుండ, ‘అహహ, ఆచున తొ. దరయు, నాందోళ నయు, దమకమునా, ము ముచ్చియును బోయి జూతుము గాక! నీపుష్కరిత మీ యుత్తియున నచ్చటుల నచ్చటి గొంట రిగ బోకుమా! ఆహహ! వచ్చి మునలను చూడనలె నుతియ గాని, మనముగాపోనలదు— చూచుముగాక, ఆయన తొం దర!’ యని యాయని బలవక, నియ్యమాయు నగవు మొగ మెల్ల నల్లకొన, లోనికేగెను.

* * * * *

‘ఏమైనని లాల్ చంద్ కేను?’

‘అప్పక్షకు జవాబు— ముదియే! ప్రశ్న మిమ్ములనడుగ వలసియున్నది. 178 ఏడీ?’

‘ఎక్క డీ పెళ్ళినాడో; ఇక్కడికి రాలేదు.’

‘వరేగాని, వాడిహరి మీకు కనపడినప్పుడు, మరువక, తప్పక నావద్దకు వచ్చవలెను’

‘అలాగే—గాని, మరేమయినా విశేషములా?’

‘అన్నీ పశేషములే!’

‘నేరు ఏశేవములా? ఈ 778 తో నంబంధించి యున్నావా?’

‘అయ్యో—778 యే—వాడే లేకున్న, లాల్ యిట్లో చోరీయే జరుగకపోయియుండును. దీనికంతా వాడేగ్రంథకర్త.’

‘అ! ఏమది!! వింతమంటా లాడుచున్నారు!!’

‘మీకు వింత; నాకు వింత; లాల్ కో వంత!’

‘ఔనులండి—ఏదో కొంచెము నూచనగా చెప్పరాదా?’

‘నూచనగా నేమి? పూర్తిగానే చెప్పవలసియున్నది. కాని ఇప్పుడేమియు నన వలనుపడదు. వేయేల! వాడే లేకుండిన, నింతవర కే ఘోర నేరములే జరుగకపోయియుండును.’

‘అటులనా? అబ్బా! ఏమియాశ్చర్యము!’

‘ఇదే ఆశ్చర్యకరమైనచో—

(i) పోలీసుస్టేషనులో మనమిరువురమును ‘జిగోమార్’ అను సంతకముతో వచ్చిన యుత్తరమును గూర్చి యోచించి, నేను 12 గంటలు ఆప్రాంతములో లాల్ చంద్ యింటికి వెళ్ళి, అదివరకే, అక్కడ పెట్రోల్ చేయుచుండుటకు నిర్ణయించబడిన మంగల్వేస్ మొదలగువారిని ట్రీన్ చేయుదునని, నేను మీతో చెప్పుచుండగా, అప్పటికి మనపద్దనే యుండి, వినుచుండిన 778 తనకు తెలపు కావలెననినీ, జబ్బుగానున్న తన భార్యకు మందును మాకును చూచుకొనవలసియున్న దనినీ, తన కారాత్రి ఆఫీష్యూటీకూడా ననినీ చెప్పి, మీపద్దతెలపు

తీసుకునిపోయినవాడేడి, మరి రానేలేదే, ఆ గురునినము వరకును? ఇందు కేమందురు?

(2) నేనారాత్రి మీతో ఏదో ప్రసంగవశమున, మాటల ధోరణిని స్తేషనులో నుండిపోయి, నియమిత కాలమున కక్కడికి పోకపోవుటవలననున్నా, మన నియమిత కాలము వానికి దెలియుటయున్నా, కారణములు కావా? నా కార్నుకూడా వాడు వాడుకొనుటకు అవకాశము కలుగుటకు లేదా? ఆ ట్రైన్స్ గల మరియొక కార్ నైచను వాడుకొని, అది స్తేషను దారిని లాల్ యింటికి తీసుకొని పోవుటకున్నా, వాడు కారకు డుగా నుండుటకు గాని సహాయకుడుగా నుండుటకు గాని, సమ్మతించి ఊరకుండుటకుగాని, అవకాశము లేదా?

3. మరియు, లాల్ బెల్లిగాము యిచ్చి, మనవద్దకు తిరిగి వచ్చినప్పుడు, అతనితో వీడును వచ్చియున్నాడు. మీ రది కనిపెట్టనూ లేదు; నే నెక్కడనున్నా చెప్పియుండనూ లేదు గాని అప్పుడు నా సంశయము ప్రబలమైనది.

4. ద్రోహి, నూపరింటెండెంటు యాపముతోవచ్చి, నన్నున్నా, పెల్లాకుసున్నా, రిమాండులో నుంచుమని చెప్పినతోడనే అదివరకే ప్రబలమై యుండిన, నా సంశయము మరింత వృద్ధియై సిగ్గుపడినది.

5. అనంతర మొకతూరి — మీ రెరుగనే యెరుగదు, చూడండి — ద్రోహిని మేము పట్టి తెచ్చిననాటి రాత్రి, నేను

‘నలే—జలాశే చేయుదునుగాని, సిరాజ్ హీన్ పేర మీ రంపిన తంపినందర్బములో, వీని నెటుల సంశయించ గలుగుచున్నాడు?’

‘ఇపు డిప్పుడే సిరాజ్ హీన్ సంతకముతో నొక యుత్త రము గుల్ నుమ్ పేర వచ్చితి ది. దీని పోష్టముద్ర నాకు సందేహ కారణము; అందున్నసంగతులు విన్నారా? ఎంత చమత్కారమో! తాను వచ్చుచున్నాడట కాపురి, తన నీమె ట్టేషను సమీపముననున్న గొడకుమూర్ రెన్టు హకాసులో కలుసుకొనవలెనట ఎందుకో? వచ్చేవాడు రాడా; చూడడా? చూచుటకు గాకున్న, నిం కెందుకు తనరా? ఊరి ముందరకు వచ్చినకొలదిని, ఊరుకు లెక్కవ యుచున్నుల నున్న దీ తొం దర—ఈ తమకము—ఈ తహ తహ! నా లెల్లిగ్రాము చేరిన పిమ్మట, తాను బయలుదేరుచు నీయుత్తరము వ్రాయుటకు తగినంతవ్యవధి కలదా యని నా సంశయము.’

‘ఔను—కావచ్చును మీరు చెప్పిన దంతయు పూర్వ సక్షము నేయ బ్రయత్నింపను కాని, ఎవరీ, తాను వచ్చుచు, దన భార్యను జూడ గోర్కెయుడ, తాను రైలు దిగినతో డనే, త న్నెదుర్కొన జూచువేడుక యుండరాదా! అం దేమి యసంగత మున్నది? మరియు సుత్తరము టపాలో వేయునంశ మైన ననన్యాయము గాదే! ఏదీ దానిముద్ర?’

‘Set No. 5 (సెట్ నెంబరు 5) అని యున్నదిలెండి.

అది ఉజ్జయిని స్క్విల్ తాలూకు నెంబరే. అందులో నేమియు సంశయము లేదు. కాని యీ యుత్తరమే అనంగతమనియు, అసన్యాయమనియు నే దలంతును.'

‘ఏమో; చూడవలసియున్నది!’

‘బాగాని, డిప్యార్టీ మెంటులుగా మన మిచ్చిన తెలిగ్రామునకు సూపరింటెండెంటుగా రేమిరి?’

‘అయిన రా వీలులేదనియు, డెప్టీ సూపరింటెండెంటుగానిని చూడమనియు, తంతి వచ్చినది. అయినయును వచ్చి, వివరములు కనుగొని, ఎంక్వైరీ పూర్తిచేసి, ద్రోహినివట్టి తనకు తెలియజేయుమని చెప్పిపోయిరి’

‘నరే. కాని, మీ రొకసారి నాతో మా ‘బాట్ హాను’ కు వచ్చినచో, మరియొక విశేషముచూపెదను’

* * * *

‘ఇతనెవరు?’

‘చూచినారుకదా! అటు పదండి; నంగతి సాలీవుల కముగా, అంతా చెప్పెదను.’

* * * *

‘చూచినారుకదా; వీడు అనలుకే యెవరు పెట్టిన వాడు. జమీలియాకాలమున నుండిన—ఇప్పు డీ నర్కిల్లో లేడుగాని—జత్తీ బాబుకి బాగుగ తెలుసును’

‘జత్తీ బాబు సరసపుజట్టిలో బాగుగ పని చేసినవాడు. అయితే పూర్వగాథ కేమిగాని, మన ద్రోహిచేత, విఫలమనో రథుడైనవాడు; చెప్పెదను రండో ని, తీసుకొని పోయెను.

అన్నా, అరీందమ్! నీతో చాల చిక్కుగ నున్నది. ఎక్కడికో దీసికొనిపోయి నీ వా నర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుతో మాట్లాడనేల? మేమును వినిన దచ్చా? పోనీ లే; ఆ కరీమ్ గు లాబ్ సింగయి, జమలకాలమున చేసిన కార్యములును, ఆతని నిజనామమును, మే మెరుంగుటకు ‘నేనే’ యను గ్రంథము లేకపోలేదు లే! ఆతనితో ప్రసంగ మంత మయినపిదప, మరి యిటురాక, వానిం బంపివేసి, నీవు నీకార్యములపై బోవుచు న్నావే! అన్నా! ఏదియు మొదలును గొనయు దెలియనీయవే !

కొలూరాయి

ద్వితీయ ఖండము

ఎదురునగ్నాహము

మొదటి ప్రకరణము

‘సిద్ధముగా నున్నవి బాబూ, శార్లు—’

‘రమక్విప్టో, ప్రస్తుతం ఒక్కకార్ చాలు.

‘అమ్మా, మనము బయలుదేరవలెను. సిద్ధముగా నున్నావా?’

గుల్ నుమ్ ఒక మాణిక్యపు బొమ్మయై, అరీందమ్ యెదుట నిలచెను ఈమాణిక్యపుబొమ్మను వర్ణించుచు నొక్క వాక్యము వ్రాయుటకై నను వలనుపడిరిక మాకలము ముందు కథకు బదుగిడుచున్నది. అదో, ఏమో అరీందమ్ ఉల్లాసమున నున్నాడు—‘యేన్, ఏగ్జాట్! సరిగా నేననుకొనినట్లే అమరిన దమ్మా ఆ గౌను—ఆ అంగు అంతాను; నేను ముందుగ పోలీసు స్టేషను తెన్నునపోయి, రాజకుమార్ రెస్టు హౌసు

పడమటిదెస, మధ్యాహ్నంలో నుంచును, కార్ మరల గావేగమే
బయలుదేరుము. రామకృష్ణ సీ కంగరక్షకుడై రాగలడు'

* * * *

తరణికిరణవారము జల్లాదుచున్నది సుమారు రైదు
గంటలు కావచ్చినది వీధి వేకార్ పోవుచున్నను, తనకొగకే
వచ్చుచున్నదని బైటకువచ్చి చూచుచు, మరల లోనికిపోవుచు
కార్కొర కెదురుతెచ్చులు సూచుచు, నాందోళనాపవన
సంచలితమనస్కయై, ఇటుదిరుగుచుండు గుల్సుమ్ను
జూచి, మెల్లన, 'ఎందుకమ్మా, అలొందర?—కూర్చో—
కార్ వచ్చునులే!' యని నరోజుని గేలినేయుచుండ, 'నదిగో,
రామకృష్ణ, కార్' యని పలుకుచు, పలుచని మేఘముల
నందున దోబూచు లాడుచున్న చందురుని చూచిన గుల్
సుమ్, ఇలువీడి కార్నధిరోహింప, మోటారునడచుచుండెను.

రెండవ ప్రకరణము

'మాదుల వెగ్రిది. స్వర్ణమయి నేల యలపడి నొందిం
చుట యని, నన్నడుగడుగునకును నోనాడును. ఇతఁడును,
స్త్రీలోకమునకు వ్యక్తిసంబంధముడై, జాలివొడముట సహజమే
గాని, నా యుద్దేశమును, తత్ప్రతికారకు నేజేయు ప్రయత్న

ములును, త త్ప్రియత్నముల బ్రహ్మాదరాహిత్యతయు నన్ని
కావలయునా? పోనీ, చాని యుబునున కేమిగాని, వా డెంత
దిట్టరి! ఆతని సిరుల సాచితి, మఱియు నాతని నాఱడి బెట్టగ
నైన వారి బ్రేరేచితి; పడంతికిం దనకు బొం దెడజేసితి.
వ్రేచితి; లోచితి; వెతల గండ నలంచితి; అప్పుల మోపితి;
నేచితి; పె న్నట్టుల పెట్టి, తడవుల వేచి, చూచి, నుల్ల మల్ల
నాడ నూచితి; మాయారే! ఎన్నిట న్నొంగడు; ఎదం దలంకడు;
బింక మూడడు; కట్ట! ఎట్టిదిట్టరి! ఐన నొగాక గాని, ఈ
యెత్తున, చిత్తమ్మున దిట్టతన మ్మూడక తప్పదు! త్రాహీ
త్రాహీ యనక తప్పదు! అక్కరలేని గొడవల కేగిన, పాప
మిట్టియిక్కట్టులు దప్పవు. ఈ యెత్తున గుల్సుమ్, ఈవల నా
వలం బడకతప్పదు; అతని పట్టుడుగక తప్పదు—తప్పదు!

‘ఆ—ఎవరది? ఓహో, మీరా! వాః—నరిగా నమ
రినదే! ఇ దెవరివని? యమోలూదా! వా డెక్కడ—జపాన్
సాగను, జపాన్ చేసావు, జపాన్ నేర్చును బ్రదర్శించినాడు.
నరే—ఎదండి. మీ కది యమరిగా నా కేనా యిది యమర
లేదు. మీ నొఖరుగా నేనును లేనా? అన్నియు బాగున్నవి
గాని, సఖా పిరికితనమును, మీకు కావలసిన గుల్సుమ్తో
మాట్లాడుటకై నను సిగ్గును, మీకులేకున్న, మనప్రయత్నమున
నిస్సంశయముగ మనకు జయము కలుగక తప్పదు.’

‘ఏదో యొకవంక నెంచవలెననే యుండునా యేమి?’

‘ఉన్నమాట కడుకేల ? అది నహజమే యనుడు.’

‘నే నేమియు ననను; ఏదో కార్యము ననివార్యముగ జయ మందజేసి, మీ రనుకొనినదానికన్న నే నన్నదానికన్న, నేను మడుంగు లధికమా తెరంగున సంతోషపెట్టెదను.’

‘బౌన’ను; మీనూనన మట్టిదే ! కాని మన మెక్కడికి పోయినను, మీ రేమియు మాటాడవలదు. నా మెంటనంటి వచ్చుటదక్క మరేమియు చేయనక్కరలేదు తడవులు బట్టి అవనరమైన మాటల చెప్పుచుందును. మీ కవిత్యములును, మీ పాండిత్యములును గట్టిపెట్టవలెను.’

ఏ రితువురును ప్రయాణమై పోవుచున్నారు.

* * * *

‘ఈ పురసాధముల నున్న కామినీజనముల జూచియే, కాళిదాసు చెప్పియుండునని దోషింప, నాహా ! ఏమి యీముద్దు గుమ్మల యందము !

‘శ్లో॥ గేహేగేహే జంగమా హేమవల్లి—’

ఏకార్ధనమువేతులై, వడివడి నడచుచున్నారు.

(తనలో) ‘ఏదో; ఈవెరి అణగినతర్వాతనే ఆయను—’

‘వల్యాం వల్యాం పార్వణ శ్చంద్రబింబః’

(తనలో) ‘అన్నా, ఈశ్లోకమంతా పూర్తిగా చదువును గాబోలు వేళ యయిపోవుచున్నది. బోలెడుదూర మున్నదే !’

‘బింబే బింబే కోకిలానాం పిరావో,

‘రావేరావే’ మన్మథః పంచబాణః.

‘దీని వ్యాఖ్యలోకూడా.....’

‘అఁ—అఁ అగండి; అగండి. ఈ గొడవతో వేళ
మించిపోవును. మనము పోవలసిందూరము యెక్కువ; మీ
మోహపువ్వులయు నెక్కువయే. అన్నా, చిక్కుగా నున్నదే!
ఇక్కడా శ్లోక మెవ రెరుగరు? కిక్కుమనక పదండు.
పోదము—’

వారి గమ్యస్థానము జేర నెంతో బిరీన నరుగుచుండిరి.

* * * *

ఏమి! బండ్లు—మోటారులు—ట్రాములు—

* * * *

‘గురూజీ, గురూజీ, చూడు డీ దేన మోటారు!’

‘అఁ—చూచితిని, మరి వీవు గోకవలదు. గుర్తించి
తిని. మరి సంశయములేదు. జయ మరచేత నున్నది. సక్కును
ద్రొక్కివచ్చిరి. మరి యాందోళన వలదు.

(తనలో) ‘ఔరా! ఇక జిక్కితివి!’

వడివడి నడచుచుండిరి.

సాయంతాలము	}	మోహ	{	రై త్వే స్తేషను సమీపమున
5 గంటలు		రంగము		రాజకుమార్ రెస్టూరేషన్
ఇంకను కాలేదు				

‘వహహ్వా! వహహ్వా!’

ఉ. ‘దాని ముఖప్రభాగరిమ, దాని కపోల కళా విశేషముల’

దాని బెడంగు చూపులును దాని.....’

‘అఁ—అఁ—అగవయ్యా, పద్మసుకూ—కొంతముం
చేటట్టున్నది మీ అల్లర — మాట్లాడకూడదు — అంతా
స్వగతమే యని యెంతచెప్పినా యింతే !—మరి నావీవు గోక
పద్మ—బొను, చూచినాను — మీరిక్కడే ఉండండి; సంగ
తంతా మినిట్లమీద నున్నది—వది అడుగులే !—’

*

*

*

‘జగద్విఖ్యాతి గలవాడ నని యనుకొనుచున్న ఓ అరీం
దమ్ ! ఇంకెందుబోగలవు ! ఇక నీకు తెలుపెయ్యది ? నిన్ను
జితోస్మి యనిపించుటకును, నేను కోటిశ్వరుడ ననిపి చుకొనుట
కును, బద్ధకంకణుడనై మహానాటక చూడించుచున్న నన్నేమ
రతివో ! కాక మరచితివో ! నీ కుశాగ్రబుద్ధి యబద్ధమైనదే !
నీ ‘మేధ’ వృద్ధమైనదే ! నీ నిరూపకము లెల్ల : రూపకములై
నవే ! నీ ప్రతిసకు గతియేదీ ! ఇక నా కోడితివని యననగును
గదూ ! న న్నొకతూరి బంధించితి గదా యని యందుకేమో !
కవటమార్గమున కదూ ! అల్లయ్యను మిమ్ముల నందర చిత్ర
ప్రతిమల జేయు తెరంగున నెగిరిపోతివే ! నను బట్టితి గదా
యను నానందమున, నీయిలుకేరీ, నీ యాడుదాని కొర కాడు
దానింబలె, బలోదనమునేసియు, సనుగీర్తిచియుండలేదా !
రేలుంబవళుల భేదముల మరచి, గంటల గమనించలేక, ఒక
దాని కొకటి యనుకొని, ప్రవర్తింపలేదా ! నా పమయముల
రెంట నొకటి నెగ్గినది కదా ! ఇక నున్నది నేటితో నాకోటి
బూరియగుటయు, తన్మూలమున యోగిని మాతృకు శాంతి

కలుగుటయునే కదా ! నీ సమయము లన్నియు నిక నీ సమయమున చూచెదగాక ! ఇక నేజేసెద నన్నను, జేయునది లేదు. ఇక నాచేతల నెన్నలేవు—ఇక నా కృత్యముల గాంచలేవు—మరియు, నాపలు కాలింపలేవు ఇదియే నా కడసారిపని—'

*

*

*

‘జూరా ! ఏమి దీనియందము.

‘చెండ్లా గుబ్బలు, బాళువా తళుకులా చెక్కిళ్ళు, డాల్సింగీణీ తో, విండ్లా కన్నోము, లిండ్రనీల మణులా వేణీరుచుల్, తమ్మిలే, దూండ్లా బాహువు లింత చక్కదనమెందుంగాన, మీజవ్వనిం, బెండ్లాడం గనువాడు చేసినది సుమ్మి భాగ్య మూహింసగన్’

ఆహా ! యీ మాణిక్యపు బొమ్మకై నా సర్వస్వముం గోలు పోయినను నాకేటిలోయి !

నీ ‘దెలియ పెన్నెరి గుంపుఁ జే వట్ట గలిగెనా,

ఘన సంపదలు వేడ్క గాంచినట్లు;

కాంత మోమున మోము గదియింప గలిగెనా

యతులిత రాజత్వ మందినట్లు;

ఊరక పూర్వకపుల నిందింతుము గాని, భావము లనవారి సొమ్ము ! ఆహా ! భాష యన, వారిదే !

మద్దియ కన్దోయి ముద్దాడఁ గల్గెనా,

యింపుమై గువలయం జేలినట్లు;

సనిత కంఠాశ్లేష మొనరింపఁ గల్గెనా,
యదుదార పెన్నిధి యబ్బినట్లు;

తే. గీ. కలికి కమ్మొలి చవిజూడ గలిగెనేని,
యదు నుధాహార వైభవం బొందినట్లు;
నెలతతో గూడి క్రీడింప గలిగెనేని,
యతను సామ్రాజ్య మంతయు నమరినట్లు'

ఆహా ! ఆ నిలచిన యందమున కేనే మిచ్చినను దనివి
తీరని యీ జగన్నోహనాకార అదే,

ఉ 'నాదెనఁ జూచుచున్నది, ఘనా ఘనబృందనమానకంతలా
చ్చాదితసిమ్మళంక ముఖ చంద్రకళల్ వికసిల్లగఁక, శిలా
వేదికఁ గేలుమోపి వలపించెద ర మృదు నట్లు, కామనం
సాదిత మోహసాశముల వైఖరి రాజులు దృక్పఠంపరన్.'

ఆ—ఏమిది ! గురూజీ ఇంకను గారేల ? బహుశః
సానమందును, రసమును, బసరును, ఘన మణిమంత్రోషధము
లును, గైకర్ణిక కావును, గుళిక, మూల్యై, బూతియు,
దవిలిచిదే నాలోచించు చుండునా ? కాని నాడేల యింక
యాలస్యము ? గొంతెత్తి బిలచెదనా ?—గురూజీ ! — కాని
మృంచుక వేచి నేనే స్వయముగ బోయెద—కాని,

క. 'కమలంబుల కమలంబుల,

గమలానన లోచనముల కాంతి జయించుం,'

*

*

*

‘అన్నా ! నీను జేరుచు యెచోలదిని నీని యుబలాట
మధిక మగుచున్న ట్లున్నది—అబ్బా ! పిలచుచున్నాడే !
అన్నా !—ఏమి చేయును; కొంప మించునాయేమి ! పాని
నూరకుండ జే సౌజ్ఞ చేసిదను’

‘ఏమిటి ?—అయ్యో, సాధ్యము కాలేదు గాబోలు !
మాటాడిన రంభంగి మా నని, చేసౌజ్ఞను రమ్మనుచున్నారా!
ఇదో వచ్చుచున్నాను.’

*

*

*

నమీషించుచున్నాడు.

*

*

*

‘గురుజీ—తెనుకే—పాపము—ఘోరము—

‘దూతి త్వమాకృత మహా సిఖిలం మమకర్తం
సత్వాద్భవే పరహిత ప్రపణాం స్రీలోకే.’

యనునంతి పసిజేసిరే ! అబ్బా ! నాకొర కేగి, స్పర్శ
సుఖమైన బొందుమె గదా యని, ఏగా, యింత లొనర్ప
మేరా నీ ? కని దీప్రమున నాతిని చేయి నొక యోరకుం
ద్రోసి, తన రెండవచేతితో నామె కరమును బట్టబోయెను.
నరీ—యిరువురును — ఇంక నవ్వలికథ నెవ్వరి ప్రాయగలు
గుట ! వ్రాయక ఊరకుండు తెలుల ! ఇక నేమి వ్రాయుదు
మన్నను కలము సాగదాయె; వ్రాయకున్న, చూచదువరు
లూగకుండరాదెను; ఏమిసేతుము ? అ—ఇంతకును మాకాభార

మక్కర లేకుండగనే, వారిదుప్రతిలో నొక శేమాయనుచున్నాడుగదా; అటు విందుమా!

‘అన్నా, అరిందమ్! ఇదిమాపని! నీమగటిమకి దగని పని; ఝూటాకోరులకును, బద్మాషీలకును లక్షణమును, బహద్దూరీయును నగు నిట్టికార్యము నియత్తివానికి దగనిపని యని ముమ్మారు గొంతెత్తి సాటగలను. అబ్బా! మొండికత్తితో గొంతుక తెగనరికుచున్నావే! ఒక్కసారిగ నీబేబరీకి ఫుల్ వవర్ నైన నిచ్చివేయుము. పశుబలమువంటి యీ విద్యుచ్చక్తి చేట్టినందుల కెంతో స్తుతినీయుడవేగాని, శారీరక మగు నిట్టి యాధిని హెచ్చింపక, మరియుమరియు, నీమేధను గనుపదుపుము, నీచేతలు బిన్నాతు కాలమునుండియు నెరింగియు, జమలను నీవుబంధి చి తెరంగనుభవైక వేద్యమయ్యు, మరల నీగోతిలో బహుట కెంత మందుడనై, య ధుడనై తిని! ఈ మాణిక్యపుబొమ్మను నిజచుగు గుల్ నుమ్మే యను భ్రమ గొలిపింపదగు తెరంగున విలువబెట్టి, కనులాడజేసి, ఎల్లెక్కి నీటితో చార్జిజేసి—విద్యుచ్చక్తిని బూరించి, ఓహో! ఈక్రింద నెంత ఇన్ నులేట్ (మానవకరముల దాకుడువలనను, భూమితో నంటియుండుటవల నను, విద్యుచ్చక్తిపోకుండ గాపాడు నుపకరణముబరచియుండ) చేసితివి! ఎంత మోసగించితివి;..... అబ్బా! అమితమా బాధ కానున్నది.....తగ్గింపుము..... తగ్గింపుము.....’

‘ఓహో! సిగాజ్ హీన్ గారే! దయచేయండి; లోపలికి దయచేయండి. గుల్ నుమ్ లోపలనున్నది. ఇంకను భ్రమయేనా? అన్నా మరుతాపము మతిభ్రమణమునకు గారణమయ్యెనే, పాపము!’ అనె నరీందమ్

‘గురూజీ! మీరును భ్రమపడిరే?’

‘అయ్యో. మూర్ఖుడా! కార్లో పోవుచున్నదానిని, నీవు చూచి, నాకు చూపి, ఇటుల కొంపముంచితివి! కానిచో నీఫలితము ఏకే అందజేసి యుండును’ (తనలో) ‘ఈతనికి మదపిచ్చయును, నాకు ధనకాంతయు నింతకు దెచ్చినవి’ (ప్రకాశముగ) ‘ఐన దై నదికాని, అటో, ఇటో, ఏదోయొకటి దేల్పివేసిన బాగుండును. విశ్వాముఖయైనది. మరి బాహా బాహి లేదు; గత్యంతరములేని రాజీకాల మానన్నమైనది. అంతరిగించితవే! నన్ను వట్టుట కిటుల విద్యుచ్ఛక్తి సహాయము గోరనేలయని, నిను నిందింపనులే; నా యట్టివానిని బంధింప నింతకన్న ములభమార్గము, నీకే కాదింకెంత మేధాళాలి కైనను, లేదని నేనెరుగకపోలేదు.’

‘నీ వేరును, నీచరిత్రయువిన గడుగుతూహలుడను.’

‘అయ్యో. ఇంతకాల మైనది. ఇన్నియైనవి. మరి నీకును నాకును జక్కులులేవు. అన్నియు ముగింపులేయే యిది; ఇక బ్రత్యక్షమన దానిక మేల;

‘నర్వజాత్స్రప్తి యాచ సీ బ్రకృతి, నాచే నాడించు
 చున్న నాటకంబిది యని యెరింగియు, బాధకులజుండ నాట
 పరమనాసికుండనై, ఘరాతస్వాభ్యామనయ్యు, వేదాంత,
 మీమాంస శాస్త్రపరిజ్ఞాత యియ్య పలువడి, చార్వాకమత
 స్థుండ నాట బ్రాహ్మణద్యేషినై, నర్వ బుచు బ్రకృతిధర్మబ
 యని నమ్మి, కర్మనూతమే జగత్స్రప్తి, స్థితి లయములకా
 లయ మనుచు వడ్డకృతముల నధిగమించి, చతుష్కస్థి కథల నల
 వరచికొని, పాదుషేయములౌ వేదము లనమాణంబులని
 గుర్తించి, నా ప్రతికార్యంబునకును నాకు బాధ్యతలేదని,
 యెడనెడ నెదనమ్ముచు, నా చిరుతప్రాయముననే మాతృ
 పితృవియోగమున నా జన్మభూమియు, సర్వసంపదల కాల
 యమ్ముచు బిల్వణ, కల్పణ, పద్మగుప్త, రత్నాకరాది సంస్కృ
 తమహాపండిత జన్మభూమియు నా గాళ్ళీరము వీడి, యా
 సేతుహిమాచలమేగాక, దేశాంతర ఖండాంతరము లౌ లాతి
 విలాతుల నెల్ల గరిడీముచ్చులతో దిరిగి తిరిగి, పాశ్చాత్య
 శాస్త్రవిశేషము లశేషమ్ములుగ నెరిగి, పదునెనిమిది భాషల
 బాండతీ మహిమి నొంది, కవిత్వపలుస్యసంపద నలవరచికొని,
 యంత్రమంత్రతంత్రముల నేరిచి, షరీకరణవేదండ మానీదండ
 మండ మండ, దిరుగుండ దని దని పారనమ్మి, ఎందరో శిష్యుల
 నేకరించి, మించి, నాప్రేమకు బాత్తురాల్గును, రూపాం
 దిన యుండ మనదగినదియు, నిను ధిక్కరించు మేధస్సు గల

దియు నగు మారుల యను, మహాగ్రస్త్రాంగనను జాయగా
 జేరదీసికొని, గోటిశ్వరుండ నౌ దలంపున నేనాచరించిన
 పెక్కుకార్యముల కవుడవు డడ్డునచ్చుచుండిన నీవు, బహు
 మేధావంతుడ వని వినివిని, తొలి బిన్నాత్ చే నాటక మా
 డించి, పదంపడి విమలయై, బ్రవిమల యకా జనులచే నీకు
 బుద్ధులు గరువనెంచి, నాకర్జునుల కెడనెడ నడ్డువాట్లువేయు
 చుండిన నీతో, నేనే స్వయముగ జేయి గలుప నిశ్చితమన
 న్ముండనై, నిను బ్రతారింప నమకట్టియు, నీకు లాభకారి
 యకానుపమల నెన్నేని వన్ని, తొలి జిగోమార్ సంతకముతో
 లాల్చందు నింట దోపిడిం గూర్చి, తగినంతవ్యవధి యుండ
 గనే, ముందుగ దెలియజేసి, మాయాప్రయాణముల అబద్ధపు
 దోపిడికేసునందగా ఫిర్యాదని బోల్పికొనజాలక విచారించుచు,
 సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరును నీవునుంగూడ తదాలోచనానిమగ్నులై
 యుండునటుల బన్నగించి, దీకార్ లో నేనే, నీరై పోయి, మీ
 యధికారవర్గమువారట జూచుచుండగనే, మీకంట మమ్ము
 గొట్టి, నాకార్యమొనర్చుకొని, నెన్నేని వివరములతో మీపోలి
 నువారియజాగ్రత్తయు, నిరుపయోగత్వమును లోకమునకు వెల్లడి
 జేసి, మారువేసముల ననునధిగమింప లేవనియు, నను నను
 గానెన్నుండును గాంచనీకు దుర్ఘట మాట, నీచేతల నికనైన
 నుడుగుమని దెలియజేయుటకో యన, నేను, నూపరింటెండెంటు
 నై, మీసర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుచేత నిను రిమాండున నుంప

నియమించి, అధికారుల లొంగుబాటు న్యాయాధ్యాయ విచక్షణయు, దోషనిర్దోషజనవివక్షతయు నొకింతల నూచించి, యనంతరము స్త్రీపురుషులై ప్రయాణీకుల వేసమున, మీ మాయావాగురం దగులజేయ నెంచి, మాగుహం జేరిన మియు, నొకింత శంకించయు హానిం జెందగనీక, లాభలేశజింతో లాల్చుదు నింట, నే నదివరకే పేసియుంచిన టైమ్ లాక్ (నిర్మిత కాలమునకే దెరువబడు బీగము) బు దీయ, సను గొనిపోయి, తత్కార్యానంతర మట స్థితిగతులు మించి వచ్చుటాజేసియు నిను నీవారి సామీప్యమున వీడు దలంపునను, లాల్ నింట నిను వీడి, నా చేసావును జూపుచు, నీ నర్వనస్యముం దోచుకొని, నిను నిన్వయం జేసియు, చంద్రమాలినై, సిద్ధమైయుండిన నీ గూతులెడ్డికై తంతిమూలమున రూ 2,000 లు నీ కందజేసి, నీ కెన్నండును ద్రోహ మెంచక, నీ సహచారిణి నగార వించక, తన తండ్రికడ సురక్షితముగ న య్యమ స్వీడజేసి, మృతయా ప్రథమ కళత్రవియోగానల మెరింగిన నీకు, యావనాంతియున బునర్వివాహము గష్టపరంపరలకేగాని, సౌఖ్యములకు గాదను నీతిగరపుటతో యన, సజీవయా ద్విజీయజాయా వియోగము గూడ కొం డొకతడవు నొకింత చవిజూపి, తుదకు, నీచే గుచ్చితపు పెత్తున బంధితుండ నయ్యు, ఒక్క యాడుదాని కున్నపాటి తెలివితేటలు గూడ నీకు లేవునుమా యనియు, పర్తమాన శాస్త్రపరిజ్ఞానవిద్యావై శద్యములలో, నీవు నేర్చుకొనవలసిన విషయము లింకను బెక్కులు గల వనియు బెలు

వుచు, పాశ్చాత్య విద్యాప్రభావ మొకింత కుచి నూపి, మింటి
 కెగసి, మిమ్మందర జిత్తువుల జేసి, నింకిటు నెన్నియో
 నీ కువకారము లొనర్చియు, నాపై గత్తిగట్టుచున్న వానితో
 జేయి గలువక తప్పదుగా యని విచారించి, స్థిరీకృత మనస్కుం
 డనై, అవివాహితగా నున్న కాలము నుండియు గుల్ నుమ్మను
 గాంక్షించుచు, నీ కానందరభమున జాగీరుగా రెండు గ్రామము
 లిచ్చెద ననినను, ఈ జమీందార్ పఠేలునకు నీ యసామర్థ్యంబు
 కటంబునను, నీ ధీరహితచిత్తంబునను, నీతని కామె నప్పగింప
 జాలమి, నా మేధాశక్తియు, నా ధీర హితచిత్తంబును నెల్లడి
 సేయును, గుల్ నుమ్ నీతని కప్పగించియు, నీరసాయనికశాస్త్ర
 పరిజ్ఞానమున నీత డామెం గోలుపోవ, మగుడ నీనమయమున,
 నీ బుద్ధిచాతురీమహత్వంబున 'మానవు నజ్ఞానచక్షువునకు గాన
 వచ్చున దెల్ల సత్యమ యని దలంపకూడ' దని లోకమున
 జాటు నీ హిందూచిత్రశిల్పకళాచాతురీమహిమయునను, ఎంత
 వగకీలోగాని, ఈనూణిక్యపు సాలభంజిక యా గుల్ నుమ్మచే,
 నీ విద్యుచ్ఛక్తిప్రభావముచే, నేరికొరకు, చిరకాలమునుండియు,
 నేటివరకును, నీకు సింహన్వప్ననన్నిభమై యుండి, నా
 నెం 94:7 రు మోటారు పన్నాగ మెదుంగరాకుండ జేసి,
 తుదకు, గ్రహచారంబుకలన నీవే—కాదు—కాదు. విద్యు
 చ్ఛక్తిచే దుస్సాధ్యుండనయ్యు, నీకు సుసాధ్యుండ నయిన
 కాలూరాయిని నేనే.

‘నాకథ అంతా యింతే గానీ—అ—ఎ మది వ్రాయుచున్నావు? మరియు వ్రాయుచున్నావు? నేను తప్పించుకొని పోదు నన, నీ వృత్తినై జము గనుపొందుకొంటివి గాని?—వీ రందఱు నను బట్టుటకే! పాప మెన్నివిధముల జాగ్రత్త పడితివి? నీ వేమి చేయించినా, వినశ్వరమా నీ చంద్రభస్మి కే గదూ! ఆత్మ అజేయమునుచూ! మేధా క్షిదుర్భేద్యమునుచూ! శిక్షల యుద్దేశములును, సిద్ధేశములును నన్వయములునుచూ!’

‘ఇతకాలమునను కాలూకాయని ప్రత్యక్షముగ బాడ గలిగినందుల కేంతేని ముద ముందునుం? గానీ, అంతవాడ విట్టిదురంతము లొనర్చినందులకు మాత్ర మేనుమడుంగును విచారించుచున్నాను. ఇప్పు డీ బేబరీపవర్ తిగ్గించుట నీతో కొంత సన్మార్గముం గూర్చి ముచ్చటించనొచ్చి.....అ—అ—అగు మాగుము. తెంపరితనమా—ఇదా పని—అగుము’ అనుచు నరీందమ్ ఎలుకుచుండగ నే, నెంతవేగమున దీసెనో గానీ, తన మొలను వల బాకారముననున్న పథ్యాణము వంటి కత్తిరి, దొలుత పఠేలేళిరము దెగ నేసి, యనంతరము —మే మిది వ్రాయుట కాలస్య మగుచున్నదిగాని—

‘తొలి నీవు కుచ్చితపు తెన్నున నను బట్టి, తాణాలో నుంచిన రేతిరికడ, ‘.....ఈ వొక్క-రాత్రికి ఏం పడిపోయింది? ఒక్కనాటి భాగోతానికి మీసం గొరిగించుకున్నట్టు!’ అని యని యంటిని, అది యాదిలేదా? మించివచ్చిన, నవుడు

జేయదలంచుకొసిన దివుడే యా యెను. నా శిష్యులే నీచేత శిక్షితులు కాలేదే; ఇక నేనా? భ్రమపడకుము! నీ చేతులలో నీచవుచావుకన్న.....' అని యేమో యనబోవుచు నొక్కవేటున సరికికొని, నేల కొరగెను మొకట పతేలును జంప నెత్తిన కత్తిని బట్ట బ్రయత్నింప సమీపించిన రక్షక భటు లెల్లరును రక్తదర్శనమున భీతిలి, యావలకు బోయియు, మరికొందరి సాయమున నాతని సమీపింపబోయిరే గాని, ఇంకే మున్నది? ఏమివ్రాయుటకును, దుష్టజనబుధిగ్రవవాహ నిమగ్నయై, దృక్పథము చాటి గొట్టుకొనిపోవుచున్న మల్లేఖని యొల్లబోవుచున్నదే గాని, యేమివ్రాయుటకును నొల్లకున్నది.

* * * * *

ఆ రెండు మృత్యువేదరములను గాపాడుటకు రక్షకభటు లాజ్ఞాపింపబడిరేగాని, ఆ సమీపమున నేరును గాపలియుండ సాహసింపజాలక, సేవకావృత్తిధర్మమున కొకింత శిరములు వంచి, చాచావుల నిలచి, ఎ పైటులనో వేగించిరి.

మూడవ ప్రకరణము

‘ఓహో! మామగారు, నమస్కారము; డేనుముగ వచ్చినారా? ఈ సాయంకాలపు బుడిలోనే వత్తురని యను కొనలేదు. మంగల్సేన్ తొందర పెట్టెనా యేమి?’

‘లేదుగాని, ఇక్కడికి యిన్ని నాళ్ళయినది?’

‘సరేగాని, అత్తగారును డేముముగదా?’

‘దైవస్థిపవలన నందఱును డేముము’

‘మీరువచ్చిన బండిలోనే పండిత త్రివిక్రమరావును, చంద్రమాళియు రావలసియుండె’ ననుచు, దానును గుల్మేసుమ్ యును లోపలికి బోవుచుండ, ‘ఏమోయి, బాబూ, నీముఖము మిక్కిలి పాడి, యాయానము సూచించుచు, నీరసముగా నున్నది?’ అని కిషక్చంద్రసేన్ గా రల్లుం బ్రశ్నించిరి.

‘ఏమీలేదు—’

‘ఏమోగాని, నీరసముగా నాయానము సూచించుచునే యున్నది. మేము రైలునుండి వచ్చుటతోవలె రాజకుమార్ రెన్టు హాసువద్ద నేమో అల్లగగానున్నది జనులు గుమిగూడి యుండిరి. ఏమా గండ్రగోళము?’

‘అయ్యో! అదంతా మనజే; అత్తగారికి జబ్బుగా నున్న దనిన్నీ, స్వర్ణమయిని తక్షణం రమ్మని మీరూ కార్ పంపినా రనిన్నీ నేను ద్రోహులగుహకు పోయియున్ననమయ మున, స్వర్ణమయిని దీసికొనిపోజేసి, ఏదో పెద్దయెత్తు యెత్తి యుండ, దానింతలో పట్టుబడుటచేత గాబోలు, ఏమిసేయుట కును దోపమినో యన, రైలులో మీవద్దకు స్వర్ణమయి సంపి వేసిన కాలూరాయి, నేను పట్టుబడియు నాత్మహత్య గావించు కొనినాడు. అక్కడి గండ్రగోళము ఇది.’

‘బ్రదికినాము నాయనా; ఇక్కడికి లోకక్షోభ ముగిసింది. ప్రజ లింక జల్లగ బ్రదుకగలరు.’

‘అబ్బా! ఎంతమాట !! అంతవా డంతరించిపోయి నందుల కెంతేని విచారించుటకు మా రెంతమాట యనిరి!’ అనుచు భార్యను చూడబోయి, ‘ఇదిగో, వెళుగ నేను నీతో నవుడవుడు బ్రనంగరీత్యా గుల్ నుమ్ ను గూర్చి చెప్పుచుండెడి వాడను. ఈమెయే ఆ గుల్ నుమ్!’ అని యామె నీ స్వర్ణ మయికి సందర్భపరచి, ఆ రేయియెల్ల వారివారి గత కవ్వతరంగ ములగూర్చి బ్రసంగించుకొనుచు కాలముబుచ్చిరి.

నా లు గ వ ప్ర క ర ణ ము

నేగుఁజుక్కి వొడమినది. అదే ఉషఃకాల మాసన్న మైనది తూరుపుదిక్కుంల చీకటియునుంగు సెడద్రోసి, సహజ కాంతివంత మగు తన మోముదమ్మి జూపుచున్నదో యని, దోషవరంపర లెల్ల బటాపంచలై వీడుచున్నటుల, భల్లున దెల్లవారుచుండ, ఉజ్జయినినుండి సీర జోహీన్ యును, నాగ్ పూర్ నుండి పండిత త్రివిక్రమరావును, జబ్బల్ పూర్ నుండి చంద్రమూళియు ఒకబండివెనుక నొకబండితోవచ్చి, వీధితలుపు దట్టుచుండ, సదివరకే నిదురలేచి, ప్రాంతికాలకృత్త్యములం దీర్చు కొని రెస్తుహళానుకు బోబ్రయత్నించుచున్న అరీందమ్ యును

నానవ్యధి విని, వధివధి నలుపుచేరిచి, వచ్చినవారి కాతిధ్య మొనంగి, జేనూదుల బ్రక్కించుచు, కొంతకాలపు వెనుకటి గాథల ముచ్చటించి, జరిగినవిధ మెల్ల నూతనాగతులకు నివే దించి, సిరాజ్ హీన్ ను లోపలికి దీసికొనిపోయి, 'అమ్మా, గుల్ నుమ్, ఇదే సిరాజ్ హీన్ ! స్వప్నములు గట్టెక్కైనన, జూడు మాదెన నూర్యభగవానుడును దూశపుకొండ నధిష్ఠించి నాడు. మీరును మీరునుం గలసికొంటిరెగదా ! ఇక నా బాధ్యత తీరినది కాని అమ్మా; సిరాజ్ హీన్ నీవేర వ్రాసిన యుత్తర మెప్పుడు వ్రాసిరో, ఏయూర పోస్తున వేసిరో, గొంచె మడిగి చూడు' మని అరీంజమ్ నూచింప, నామెయు చిర్నగవున బున్నగుండ, గుల్ నుమ్ నిలానముగో వచ్చిన ఆకమ్మ నాతని కొనంగ నాత డద్దానిం జదువుకొని, తన సంతకమా యని భ్రమగొలుపు నా తరునలిగాని నై పుణ్యమును చేసావును ప్రస్తుతించి, 'ప్రస్తుతరచనకు వీనిని మెచ్చుకొన వలసినదే; అన్నిరసములును గనవరచి వాడు; వీడన్నిటం జతురుడే, మనము నేర్చుకొనవలసినవి పెక్కులు గల' పని సిరాజ్ హీన్ పన్నయానందముఖుడై నిలువ, 'మనము పోవల సినవేళ యైనది; రం' డని 'మంగల్నేక', నీవును శ్రమవడి నర్హ మయిని, మామగారిని దీసికొనివచ్చితిరిగదా; ఇప్పుడు వీరి నందర దోడుకొని వేగ మా రెస్టు హాసుకు రావలెను. మరియు, మన ఔట్ హాసుగో, జుమలకాలము నుండియు నీతో బరిచయము గల గులాబ్ సింగ్ వరఫ్ కరీమ్, జుమలచే

మాయామోహితుడై, వెర్రివాడై యున్నా నాశనిగూడ
 దోడ్కొనిర' మృని అరీందమ్ చెప్పి, వారికి కారులు సిద్ధపరచి
 తానును, సిరాజ్ హీన్ ను, పండిట్ త్రివిక్రమరావును, చంద్ర
 మాళియు నొక కార్లో, సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగారి యింటికి
 బోయి, యాయనను దోడ్కొని, తాణాదేవ బోయి, అక్కడ
 కొన్ని యేర్పాట్లుచేసి, త్వరితగతి నా రెండు హాసును జేరి,
 అక్కడి సిన్నటి సాయంకాలపు తమ గదితాళము దీయుచు,
 'సిరాజ్ హీన్, మీరు మరి నాలుగు రోజు టుండవలెను;
 తొందరపడి పో నాలోచింపవల' దనుచు, పీఠిరువుడును బో
 బ్రవేశింప, 'అయిదుమిది? గుల్ నుమ్ నేల నిటకు రప్పించిరి?
 ఈగది నేల నుంచిరి? ఛీ! రాణివానపు తెన్నెరుంగని పచ్చి
 బాపనయ్యలతో మర్యాదల గూర్చి బ్రసంగ మేల? నాడీ
 లేప్పు.....'

అరీందమ్ అన్యాయలోచనాపరుని బోలె వేరుదేవ జూచుచు
 నిలచియుండెను.

'వ్యారి! మేము పోలీసు స్టేషనుకు బోయి వచ్చునంతలో
 నిండేల వచ్చితిని? ఇంటిమర్యాద వీడి, దేశద్రుమ్మరివై, ఒరు
 నింట గావురం బుండి, సిగ్గులజ్జల వీడి, విడివడి నిటకు రా
 దగునా? ఇది నీకు దగవా? ఏమి మాటాడ వేమి? ఊహించు
 ఇంతకును, నిన్నింతకుదెచ్చి, మీరెట్టి సరీందమ్ బాబు...

'బాబూ, అరీందమ్ జీ! అన్నీ బాగున్నవి గాని, రాణి

వానమును రోడ్లక్రిందచుట మానితగునా? ఏమిపనియున్నదని యీమె నిటకు రమ్మించి?

‘ఈమె నెవరు రమ్మనిలి? నే నెరుగను; మీరే యడిగి చెలిసికొనుడు’

‘ఏ మడిగినను, బెల్లముగొట్టిన రాతిరీతి నూరకున్నది; దేశాలంబడి, రోడ్లక్రింద, పరిగృహవానములు జేసినవా రా పిదప తమ భర్తలకే గా దా నుభర్త కైనను లొంగుదురా నరకునేతురా? నే నెరుగనా?’

‘మొదిలినది. ఇక నూరికుండ రా’ దనుకొని, ‘అయ్యో రామాయణ మంతయు విని ‘నీతకు రాము డేమగు?’ నని బ్రశ్నించినటుల నున్నది ఇ తనేపుడు నేమి చెప్పియుంటిని? ఇది, మీ గుల్ నుమ్ కాదు; ద్రోహిని పట్టుటకు నృణించిన మా గుల్ నుమ్. ఇందు చిత్రకారుని ప్రజ్ఞావిశేష మశేషము.’ అని అరీందమ్ చెప్పుచుండ విని, తన విత్రవర్గము గూడ వచ్చి, చూచి, ఆశ్చర్యము నొందుచుండ, సిరాజ్ హీన్ తృప్తి నొందక, తాకిచూచి, నోట మాటలేని ప్రతిమయయ్యెను.

విదవ ప్రకరణము

పిదప నాగదికి తాళమువేసి యీవలనున్న మృతకళేబరముల దెన నరీందమ్ సిరాజ్ హీనులు వచ్చుచుండ, ‘అరీందమ్ నీ ధిచాతురీయు, నీ మేధాదార్ఢ్యతయు ననుపమాననీయము’

మాయామోహితుడై, వెలివాడై యున్నాడతనింగూడ
 దోడ్కొనిరొక్క మృని అరీందమ్ చెప్పి, వారికి కారులు సిద్ధపరచి
 తానును, సిరాజ్ హీన్ ను, పండిట్ త్రివిక్రమరావును, చంద్ర
 మాళియు నొక కార్లో, సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరుగారి యింటి
 బోయి, యాయసను దోడ్కొని, తాణాదేవ బోయి, అక్కడ
 కొన్ని యేర్పాట్లుచేసి, త్వరితగతి నా రెస్టు హౌసును జేరి,
 అక్కడి సిన్నటి సాయంకాలపు తమ గదితాళము దీయుచు,
 'సిరాజ్ హీన్, మీరు మరి నాలుగు రోజు లుండవలెను;
 తొందరపడి పోనాలోచింపవల' దనుచు, వీరిరువురును లో
 బ్రవేశింప, 'అయ్యమిది? గుల్ శుష్ నేల నిటకు రప్పించిరి?
 ఈగది నేల నుంచిరి? ఛీ! రాణివానపు తెన్నెదంగని వచ్చి
 బాపనయ్యలతో మర్యాదల గూర్చి బ్రసంగ మేల? నాడీ
 తప్ప.....'

అరీందమ్ అన్యాయలోచనావరుం బోలె వేరుదెవ జూచుచు
 నిలచియుండెను.

'వ్యారీ! మేము పోలీసు స్టేషనుకు బోయి వచ్చునంతలో
 నిండేల వచ్చితిని? ఇంటిమర్యాద వీడి, దేశద్రుమ్మరిపై, ఒరు
 నింట గావురం బుండి, సిగ్గులజ్జల వీడి, విడివడి నిటకు రా
 దగునా? ఇది నీకు దగవా? ఏమి మాటాడ వేమి? ఊయ్య
 ఇంతకును, నిన్నింతకుదెచ్చి, మీరబెట్టిన అరీందమ్ బాబు...

'బాబూ, అరీందమ్మజీ! అన్నీ బాగున్నవి గాని, రాణి

వానమును రోడ్డెక్కించుట మానితగునా? ఏమివనియున్నదని యీమె నిటకు రమ్మనిరి?

‘ఈమె నెవడు రమ్మనిరి? నే నెరుగను; మీరే యడిగి చెలిసికొనుడు’

‘ఏ మడిగినను, బెల్లముగొట్టిన రాతిరీతి నూరకున్నది; దేశాలంబడి, రోడ్డెక్కి, పెరిగ్మహావానములు జేసినవా రా పిదప తమ భర్తలకే గా దా నురభర్త కైనను లొంగుదురా వరకునేతురా? నే నెరుగనా?’

‘మూడినినది. ఇక నూనికుండ రా’ దనుకొని, ‘అయ్యో రామాయణ మంతయు నీస ‘నీతకు రాము డేమగు?’ నని బ్రశ్నించినటులు చున్నది ఇంతసేపును నేమి చెప్పియుంటిని? ఇది, మీ గుల్ నుమ్ కాదు; ద్రోహిని పట్టుటకు నృజించిన మా గుల్ నుమ్. ఇందు చిత్రకాథుని ప్రజ్ఞావిశేష మశేషము.’ అని అరీందమ్ చెప్పుచుండ విని, తన విత్రవర్గము గూడ వచ్చి, చూచి, ఆశ్చర్యము నొందుచుండు, సిరాజ్ హీన్ తృప్తి నొందక, తాకిచూచి, నోట మాటలేని ప్రతిమయయ్యెను.

విదవ ప్రకరణము

పిదప నాగదికి తాళము వేసి యీవలనున్న మృతకళేబరముల దెన నరీందమ్ సిరాజ్ హీనులు వచ్చుచుండ, ‘అరీందమ్ నీ ధీచాతుర్యము, నీ మేధాదార్ఢ్యతయు ననుపమాననీయము’

లని తనమిత్రులు గొనియూడుచుండ, నేకడబండియో, నేకొర
 కయియోగాని, నొక తాగ, భూపరాగం జెగుర బర్వెత్తివచ్చి,
 'భీ! ఎంతవనిచేసితివి? ఎంతో మేధావంతుడ వని లోకముచే
 నెన్నబడుచున్నా నని గరువమున నున్న నో యరీందమ్, ఎంత
 వనిచేసితివి! నీ యట్టి యాచితి నెరింగినవానికిని, గాంభీర్య,
 విశాలహృదయునకును, దగనిపని నుమా; నీ భార్యను నుర
 క్షితముగ దన తండ్రియింట జేరజేసి, నీకు స్నేహితుడౌ పండిట్
 త్రివిక్రమరావునై, నీవిలాసమున కంపిన ఏరోవేన్ గల యిసుప
 మందనపు రసజ్ఞతయం దొక్క యాడుదానికి దీసిపోతివే!
 తాణాలో నీ యనుగతులును, నీ యనుచరులును, దక్కుంగల
 పెరనారును తెల్లబోయి చూచుచుండ, మంగల్వేన్, ఆయిసుప
 మందనము నమన్వయించి, అందు దిగి, నీకు జూపుచుండ, నీ
 పంచభూతాధినాథుండు ఖేచరమూర్తంబున విచ్చలవిడి నివహరిం
 చుచుండ, వెల్లంబోయి, మందుడవై, యంధుడవై, విఫలీ
 కృతమనోరథుండవై, నీవు మింటిదెన నాశ్చర్యమున జూచు
 చుండ, మెకానిన్ వేనమున, నీవెక్కనే నగుచు, నిలచియున్న
 నన్ను బోల్చుకొనజాలకుండిన నీవు, యింకను నె న్నేని విద్యా
 బుద్ధులు గరువవలసియున్నదనియు, నీ కింకను ననుభవము
 చాల దనియును, నీకు దెలిపిన, మారులను నేను నుమా! ఈ
 పంచభూతాధినాథు సధీనను, పాపమనాక, నచు ననాథం జేసి,
 'ఎంత కొల కొడిగట్టితివి! భీ!.....'

‘గూరులా, కాదు—కాదు; నా పన్నాగ నిూతని
పన్నాగముల వలెనే, తనను బట్టుటకే గాని, చంపుటకు కాదు;
తా నాత్మహత్య గావించుకొనెనేగాని, నే నీతని జంపజేయు;
నే నీతని యీ యమామహాకావ్యమును వారి-పకపోలేదు. నీ
వెంటమాత్రమును పొరబాటు పడరాదు.’

‘అహ! నాథా! ఆత్మగౌరవము దక్కించితివి!

‘అరీందమ్, మే ముండిన గుహ నీవు చూచియేయు●
టిని గదా దానికి దక్షిణమున నాలుగు మైళ్ళ దూరమున
నున్న గుహనా, నాభర్త మరణవార్త వినినదోడచ, లెక్కలు
చూచి, లాల్ చంద్ తాలూకు రూ. 89,865-14-6 లును.
బ్యాంకినుండి తీసుకొనిపోయిన రూ. 1,000 లును, ఒక్క
చోటనే, పెద్దరాతిగుండువంటి యిరువమందనమున నుంచి,
‘పరవితము’ అని దానిపై గుర్తించి వచ్చితిని. నీ వటుకు
పోయి, యుద్ధానిం గె కొని, లాల్ చంద్ యొక్క సా మ్మతని
కిచ్చివేసి, నీది నీవుదీసికొని, ‘మూరుల’ వలన మామాసామ్ము
లు వాపనువచ్చినా’ వని, నీ యభిమాను తిక యగు ‘కేసరి,
లో బ్రచురింపుము; మరచెద వేమో నుమా!’

మూరుల నిజశిరస్థి తాలంకార పద్మరాగములు భర్త
పాదరాజీవములకు నీరాజనం బిడ, సమన్వరించి.

‘ఓ పంచభూతాధినాథా, నాథా, ని న్నీరుంగక, నీ
సామర్థ్యం దెలిసికొనజాలక, నీ మేధాశక్తి దనివార గుర్తిం

పజాలక, ప్రతి పగమునను, బ్రతియెత్తునను, బ్రతికార్యమునను ననుక్షణమునను, నీ వొనర్చిన మేలును, లాభమును గ్రహించి, కొనియాడంజాలక, ఇంత లొనర్చిన అరీందమ్ను గూర్చి నా మనం బొగులు కన్న, నను నొంటి జేసిపోతివే యని యంతగ నిచారింపజాల.

‘మన్నమనోనాథ గళ గళ ద్రక్షకాంతి విజిత వారిధను మ్మళాజాలమా, ఓకరవాలమా, నీమెంత ధన్యురాలవు! సృష్టికి బ్రతిసృష్టిగల్పింపగల మున్నాధుని యాత్మకు శాంతిగలుగజేసి, మానవకరముల నీచబాధల దొలగించి, ఆత్మగౌరవము నిలువ జెట్టితివి నిను బహుశక్రింప సమర్థమగుమార్గము దోపకున్నది. ఏది యెల్లున్నను, నాయందును గూడ సంపూర్ణ కటాక్షముంచి, మున్నాధుం జేర్చు’ మనుచు నట బడియున్న కాలూరాయి కరవాలముం దిసికొని, తన మొల నున్న సదే తరగతి కత్తి నెడమచేత బట్టుకొని, కదనసీమం బీనులనడుమ తాండవం బాడుచుండు రణరంగకాళింబోలె, విరియబోసినకురులతో —

‘చలో — జాక,

అమారా మరద్ కాలూరాయికా పాన్.’

అనుటయ దడవుగాని, తన ఎత్తోభాగమున బొడిచికొని నిజనాధు పాదములపై కొరగి యునురులం దొరంగుల కేమియు నాలస్యము కానేలేదు. అరీందమ్ మిగుల సాహసించి, మారుల నైనను సా పస మకాన్స బ్రయత్నించినే గాని, రెప్పు సాటుకాలమున జరిగిన ని క్కార్యమున కేదీ వ్యవధి?

బాగుగ పంపించి పిళ్ళు లన్నియు జరిగినవి. పద్దత్తు లన్నియు గమనింపబడినవి కంట కన్పించి బహు చూడ్గము రాజమార్గంబయినది. దుర్గమును లన్నియు సుగములు లె నవి.

‘కరీమ్, చూచితివా? కాలూరాయిని, మూరులను. బకప్పుడు సీకు గురూ! కదూ! అహో పడియున్న మీహలే!'

‘మంగల్సేన్, ఈ కరీమ్ యెవడో పోల్చిరావా?’

‘బాగా పోల్చలేను గాని, బకప్పుడు వీరును బ్రోహోకోట్రోనినాడే యని దోచుచున్నది. జమిలియాకాలమున నామె విమ్ముల స్మృతి దప్పించిన సందర్భమున నీత డే మైర పంబుధము గలుగజేసికొననేమో యని స్పృహకు వచ్చుచున్నదే గాని బాగా యాదిలేదు’

‘ఆ సందర్భమున న బంధము కలుగజేసికొనుట మాత్రమే కాదు—నేను తెలివి తప్పియున్న సమయమున, నదివర కంతకాలము నుండియో గాని జమల మోహనదృష్టులకు లోనై న యామె యపొంగవీక్షణములకు దానుడై, ఆమె ముదిమందు ననుకొని; సమరైలువచ్చుచున్న సమయములో రైలుపట్టాలమీద బారవేసి, పోయి, జమలకు నివేదించిన నామె చే గొంపింపబడుటకు మారుగ దూషింపబడిన గులాబ్ సింగ్ ఫుల్ఫ కరీమ్ యీ కడే! పాపము! జమలకాంత మనస్కుండగు నీతడు, జమలాన్వేషణజై, దేశదేశాల దిరుగుచు, మృతి నొందిన జమలా లగ్నమౌననుడై, వెరివాడై దిరుగుచు,

మత్రిభ్రమణము నొందిన దై వోపహతుడు. ఈసారికి చక్కని కన్నె నిచ్చి నివాహ మొనర్చవలెను ' అనుచు నరీంద్రమ్మయును తన మిత్రబృందమును, మంగళేసును మగుడి యిలునేరిరి.

ఆటవ ప్రకరణము

మ. 'సరవిన్ వేడికి డస్సి శీతలజల * స్నానంబుగా, నిర్మలాం
బరపాళిందడియాటి, మంచుజెమరున్ * మాఘ్యనిలంబార్ప
గా బురుసా, పట్టుజరీ, బుటావరికిణీ * ముస్తాబుతో, సాదరా
బురఖాతోడ, జవాహరీపటలితో * భూకాంతగూడెన్
మధున్.'

భీష్మగ్రీష్మతాపమోన కోరువంజాలక, జలనివీట జలక
మాడి, నిర్మలాంబరమున దడియాటి, మంచు జెమ్మటలను
మాఘమాసానిలమ్మున నార్చికొని, బురుసా, పట్టుజరీబుటా
వరికిణీ ముస్తాబుతో, అపరంజి జవాహరీ నమూనాముతో
సాదా బురఖాతో, మాధవుం గూడ నెదురుతెన్నులు
సూచుచు, నన్నాహ పడుచుండెను.

* * * * *

ఎంతోకాలము గడువలేదు.

బ్యాంకిలో తాను నిలువయుంచుకొనిన సొమ్మున
కొనాడు కాలూరాయి హస్తలాఘవమే సోకకున్నచో,

నానాజీ కాదగిన సరోజినీ వివాహమునకుఁగోల్పిన మీనా జిత్తు
త్వాహునిగ జరుగవలసియున్నది గాబోలు. నధూనిరల
లిలిదండ్రులు స్వర్ణమయి అరీందమోలును, రిలా * ర్ నేనీలక్ష్మి
బాయిలును నమ్మతించుటే కాక, వరు డగు మంగల్సేన్ అ.గీ
కాగ మిదివరకే నొందినదిగట, నీకార్య మిక సమీచార్యముగ
జరుగగలదని, అరీందమ్ వివాహమున్నా హాయిల నెరిపి, అనివర
కేనచ్చియుండిన తన బంధుమిత్రుల నమఁజేయున, శుభ
మహూర్తమును, మంగళపూర్వాదములు పెరింగ, పురో
హితాశీః పఠంపరిచుచును, నత్మలూసముగ, నుద్వాహము
జరుపజేయుగ, గన్నులనై భవముగ, గావించెను.

నీదన కిరీయను బిలచి, సృష్టిభావము కొంతదనుక దెలిపి
కడుపులో కరుడుగట్టిన దదిమొదలు బాదికి కేలుమూడునని
చక్కగ బోధించి, జమలమరణము నత్యమే యనియు, చచ్చి
నవా రెంతయేడ్చినను మరలిరారనియు, జమల అసామాన్య
మగు భూతిగణములో జేరినదిగాని మానవమాత్రురాలు గాద
ననియు, బోధింసి, వానిమనను మరల్చి, పొక్కిని యాజాతి
నన్నెఱున్న నొకరుకం నెచ్చి, యాతినిక 'నివా' మొనర్చి, ఒక
నాటి నాయకకాలమును, స్వదానంద్యమును, విశ్రాంతివృత్తుం
దియు, గతికాలముం గూర్చియు, తా నొందిన కష్టపఠంపరిల
గూర్చియు, ద్రోహజనవిరచిత నాటకములం గూర్చియు ముచ్చ
టించుచు, 'మంగల్సేన్, నాకు కొమరుడవయినను, అల్లుండవు

యెసకు నీవే; నాకు గూతులైనను, గొడుగుకైనను యీసరోజియే; నేనీ నీ యుద్యోగమునకు రాజీనామా దాఖలు చేయుచున్నాను. నాకును వయసు మీరినది. పూర్వసాహస చమత్కారములు నీ నెరుగుపోయినను, జుమల కాలమునకు బూర్వమునుండియు నాతోపాటెన్నోపాట్లు పడి, నాకు కుడి భుజమువై యుంటివి ఇప్పుడు నేనును, స్వర్ణమయియు పోయి బ్రహ్మ కపాలమున, సర్వజగన్నాటక సూత్రధారియనా శ్రీవారిం గూర్చి, తపము శేషికొనుచు వానివ్రతమున గాలము పుచ్చుచుందుము. ఈ సరోజిని నీ యధీనము—ఈ భవనము నీది—నా స్థిరచరాస్తులు నీయి—లాల్ చంద్ సొమ్ము లాల్ చంద్ నకు ముట్టినది. నా సొత్తంతయు నీ యధీనము

‘మిత్రులారా, చూచితిరా, దేవుని భావనా చతుర్ముఖి!

శ్రీలం గోరినభంగి నిచ్చి జనులకా * జిత్రంబు గారోసి, దుశ్శీలులద్రోహిని వానికార్యముననే * శిక్షాయుతులజేయుచుం దాలోలుండయిబోచుచు మృజనబృహదమ్మన్ యశఃకాములన్ లీలందేల్పెడు నీశుండిచ్చు శుభముల్ * నిత్యంబు నివ్వీటికిన్.

‘ఎంత మేధాశాలి యై న నేమి; ఎంత ధనవంతుడైన నేమి; ఎంత బలాధుండైన నేమి; ఎంత వాడై పుణి గలవాడైన నేమి; దురంతరకార్యములు జేయు యత్నించుచు కొంత దూరము జయించి తుదకు, తన కార్యములవల్లనే, తన

కార్యముల గుత్తితిమార్గములను యుదులచే పట్టుబడి యనంతర మంత మొదలు. భగవంతుడు సిరి సంపదలను జనులు కోరిన రీతి నిచ్చి, తా నొసంగిన సంపదలను పద్వినియోగము నేసినేని, యట్టివారలకు నదృతులు గల్పించుచు, నటుగాక, తాచుచు సంపదల దుర్వినియోగ మొనర్చుచో, వారి వారి కార్యముల పట్లనే, వారిని శిక్షాయుతిలుగ నొనరుచు నేర్పుగల భగవంతుని చర్యలు దుర్భేద్యములు గదా! ద్రోహచింతలు గలవారి పాట్లు దెలిసికొనుటకు, కాలూరాయి దుర్గతియే మనకు నుదాహరణమాయె గదా!

‘కాని, జనులైన స్త్రీలను మించిన అద్వితీయుడై, బహు మేధాశాలియైన న్యక్తి గతించినందుల కెంతేని విచారించుచున్నాను.

‘సిరాజ్ హీన్, మీకష్టములు గల్గెక్కినవి. ఇక మీరును గుల్ శుమ్మును, మీ యిచ్చవచ్చినప్పుడు బయలుదేరి, మీ రాజ్యమున నుఖ ముండుదు.

మిట్టలారా,

‘నాతో పాటు మీరందరునుగూడ—గడచినవి గడచినవి గాని—యిప్పుడు సరోజిని వివాహమును కాజేయించినందుల కెంతేని గృతజ్ఞుడను.

‘ఇన్నేళ్ళు గొలువున నుండియు, నిన్నేళ్ళు జీవించియు, నిప్పటికే నొనర్చిన గార్య మొక్కటియు లేదు; ఇకముం దెవ్వరి

రక్షింపగలను. రక్షింపగలనే మానవు హస్తగతంబు లైననాడు,
మరి నృప్తికర్తయేల? ఇంకెంతకాల మున్నను జిక్కి విహిళ
కార్యముల బరమావధి గానరాదు. కావున భార్యానహిత
మ్ము నేను బ్రహ్మకపాలమునకు బోయి వానప్రస్థమున నా
శేషించిన గాలము పుచ్చుచో బోనున్నాను. నేనును తమకు
గృతజ్ఞతాభివందనము లొనర్చి శలవు గైకొనుచున్నాను.'

సింహావలోకనము

పాఠకులారా,

మీకు చాల యాయాన మైనది; కథయు సంత మైనది.
తిప్పులలేమామాలలో భ్రమపడి; స్వయంభక్త్యాపరాధమున
విస్మయమొంది; ఎత్తుపైయెత్తుల కామోదమొంది; కథలో
చిత్రకథంగల నాటకాం తర్వాటకమ్ములకు మనమ్ముల నక్కజ
మొంది; మాహాంధరిశేషకై మొనర్చి; భిన్నభిన్నములె,
విచిత్రములొ నేమరునన్న హమ్ములకు గుతూహలులమె; పతేల్,
కాల్వారాయి, మారులల యాకస్మికమరణముల కెంతేని విపాద
మొంది; గుల్మమెసిబాజీహనుల కొం డొరులకు గలిగిన పున
ర్దర్శన లాభములకు చీలిన మొంది, సరోజినీమంగల్మేనుల వివా
హముల నాదసి; అకరాచీన్వామిద్రోహమును, పతేల్ పరస్త్రి
హంఘాలోలత్వమును, కాల్వారాయి ధనకాంక్షయును, తల్లాభ
ములును చూచినాము గదా!

ఇక నేమున్నది? అంతా యింతే!

జీవన ప్రభాతము

(రఘునాథజీ)

అనువాదకులు : తల్లావఝుల శివశంకరశాస్త్రిగారు

ఇందు మహారాష్ట్రుల విజృంభణము, భారతీయుల ప్రాచీనపుటాన్వేషణమును జాటును. శ్రీనితపతి శివాజీ మహాశయుడు హిందూ సామ్రాజ్య సంస్థాపనకై పడినపాటు, పొందిన యగచాటు, పన్నిన యొక్తులు, నేసిన జిత్తులు, చూపిన విక్రమసాహసములు, చదువునపుడు వ్రతి భారతీయుల యొడలినరనులు పెల్లుబికి రుధిరము నవనాడుల రేకెత్తించుననిన చాలవా? మొగలాయిసామ్రాజ్యము భిన్నభిన్నములై యాపు మానీనకొఱంగు నెఱుంగ నీపాత్రము రాజపాట. సుమారు 300 పేజీలు. వెల రు 1—8—0

జీవన సంధ్య

(తేజసింగు)

అనువాదకులు : తల్లావఝుల శివశంకరశాస్త్రిగారు.

ఇందలి యాఖ్యాయిక రాజపుత్రస్థానమునకు తలమానిక ముంసగు మేవాడు రాజ్యమంగలి సూర్యమహల్ దుర్గము ప్రాతిపదికగా మొగలిషీ పలుదుర్గములను పాతకులకు గోచరింపజేయుచు వివిధ యుద్ధగతుల నారితేన యోధుల నెందరనో యొగుటబెట్టుచు చిత్తూరు మహారాణా ప్రతాపసింగు తనపోయిన చిత్తోడు దుర్గమును పునరాక్రమింపనొనర్చిన యష్టత సాహసోపేతములైన పీఠగాఢులను బల్కించు నానాటి రాజపుత్రస్థానపు టొన్నత్యమును వేవిధంబుల జాటుచు చేతబట్టినది మొదలు తుదివరకు పలువపుల గూర్చుచు విభ్రమ, ఆశ్చర్య, ఆనంద, ఆందోళన సాగరముల ముంచెత్తి శరీరము మరపింపగలట్టి రసవంతమైనది. గ్లజుపేసరు సుమారు 220 పేజీలు

వెల రు 1—8—0

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో, గాజుపండ్రి.

